IOAN. CARIONIS MATHEMATICI CHRONICORVM LIBRI TRES.

APPENDIX EORVM, *quæ à fine Carionis ad hæc vsque tempora contigêre.*

CATALOGVS PONTIficum, Cæsarum, Regum, & Ducum Venetorum, cum Indice copiosissimo.

PARISIIS,
Apud Gulielmum Cauellat, in pingui Gallina, è regione collegij Cameracensis.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, Ioachimo Marchioni Brandemburgensi,

Duci Stetinensi, Pomeraniæ, Cassubiorum & Vandalorum, Burggrauio Norimbergensi & Rugiæ Principi.

Ioannes Carion S. P. D.

ILLVSTRISSIME Princeps, Domine clementissime, postquam sæpissimè à me quidam singulari ac veteri amicitia familiaritatéque mihi coniuncti, contenderunt, vt epitomen Chronicorum conficerem, ex qua cuilibet pręcipuas & insignes historias ordine comprehendere & addiscere liceret, quæ pręterquam quòd earum cognitio non vulgarem adfert vtilitatem, etiam in primis necessariæ sunt cognitu: volui eorum vo-

luntati morem gerere; & hæc Chronica conſcribenda mihi ſumpſi, in quibus pro virili ordine quàm potuit fieri accuratiſſimo, Monarchias, in quas Deus mũdum iam inde ab initio mirabiliter redactum conſeruauit, & alias inſignes res geſtas mutationéſque, quæ ſubinde in imperiis acciderunt, breuiter comprehendere & commemorare ſum conatus. Hoc meum exiguum ſanè ſcriptum conſultò ſub clementiæ tuæ patrocinio ac nomine in publicum edere volui, ad declarandam obedientiam ac promptitudinem animi mei erga clementiam tuam ſuppliciter orans vt clementia tua hunc libellum clementer ſuſcipere dignetur, ſicut mihi dubium non eſt. Tametſi enim omnia negocia & res geſtæ non ſatis pro dignitate, ita vt decebat, explicantur, id quod compendij ſtudium non ſinebat, & ego in his rebus minus exercitatus, non potui id præſtare: hoc tamen perſuaſum habeo, quòd C. T. pro ſingulari & digna bono Principe prudentia, maximopere artibus liberalibus & hiſtoriarum lectione delectetur. Siquidem perſpectum habes, in his omnium heroicarum virtutum, & rerum geſtarum, quæ decent bonos Principes,

memorabilia exempla depingi ac propo-
ni, quorum plurima hîc recenſui admo-
nendi tantùm cauſa. Nam C. T. (quæ eſt
inſignis & excellens eius ſapientia) ea
omnia altius reputare & expendere, ac
pro innata induſtria ingeniíque dexteri-
tate melius ac pulchrius exornare & lo-
cupletare poterit. Siquidem C. T. pecu-
liari quodam eloquentiæ dono à Deo mi
rificè ornata eſt, ſic vt propter hoc ſin-
gulare propè & excellẽtiſsimum donum
maximè inclyta & magnifica Brandem-
burgenſium Principum domus commen-
detur & extollatur. Maiores enim tui, vi-
delicet Marchio, Albertus Princeps Ele-
ctor, qui in hiſtoriis optimo iure Germa-
nicus Achilles appellatur, non minorem
laudem hinc meruit, quòd eloquentiæ
ſtudio præ cæteris excelluit, quàm quòd
tot bella ſumma cum laude & fœlicitate
pro Romano imperio geſsit ac confecit.
Et ea quidem virtus quaſi hæreditaria
ſucceſsione ad auum tuum Marchionem
Ioannem, deinde ad tuum patrem Mar-
chionem Ioachimum Principem Electo-
rem, ad hæc in patruum C. T. Marchio-
nem & Electorem Archiepiſcopum Mo-
guntinum, ſingulari quadam & diuina

gratia peruenit, & iam in te præter alias heroicas virtutes haud vulgariter lucet, ac ſe oſtendit. Spero itaque C. T. hunc librum clementer ſuſcepturam ac lectu-ram, vt quæ hiſtoriis melius vti, eáſque commodius accommodare, quàm ego eas enumerare, poſsit. Et me cum omni obedientia C. T. ſupplex commendo quam Deus om-nipotens fœliciter perpe-tuò cõſeruare dignetur.

Ex Berlino Anno à nato Chriſto.

1531.

INDEX RERVM

MEMORABILIVM, quæ hoc libello continentur.

A

Adul-

Andro-

Anto-

Auxi-

Bene-

C

Cæsa-

Carolus

Cleri

Consen-

Cy-

D

Desi-

Domi-

Magno

Excom-

F

Fla-

Fran-

Galli

Gisela

Gri-

H

Hilarius

Roma

I

Ignis

Gri-

H

Hilarius

I

Ignis

Impius

Ioan-

Iustina

Ludo-

M. An-

Mau-

Mulie-

Nico-

Odo-

Pade-

P

Pas-

Pax

Pere-

pro-

Raphaël

Septem

Socra-

T

Triginta

V

Vayno-

Virgi-

Vrsula

FINIS.

IO. CARIONIS

IN CHRONICA SVA PRAEFATIO.

Vsus lectionis historiarum. — *Historia. Regum & Principum libri.* — *Historiæ sacræ.*

QVANQVAM *multis de causis (quas postea enumerabimus) ex æquo omnibus conducat lectio historiarũ, tamen præcipuè ad Reges magnósque Principes pertinet, eorúmque libri meritò dici possunt historiæ, quòd in primis vtilis, & necessaria earum est cognitio illis omnibus, qui in Repub. administranda versantur. Nam non modò Gentium, sed & sacrarum literarum historiæ plurimam vbique de Principibus mentionem faciunt. Sacræ enim literæ, præterquam quòd de voluntate & verbo Dei, atque adeò de spirituali Regno* CHRISTI *certiores nos reddunt, docent etiam de politica administratione, & multa præclara exempla proponunt, quæ necessaria cognitu sunt in regenda Republica, & quibus incitari possunt animi Principum ad studium verè heroicarum virtutum.*

Historiæ Gentium.

Gentium vero historiæ tradunt de origine & principiis magnorum regnorum, & quibus de

causis in Imperiis vicißitudines rerum, & grauißimæ commutationes inciderint: continent etiam præterea præcepta de officiis & virtutibus, quibus fœliciter constant & conseruantur Respub. Atque hoc nomine dignæ in primis sunt historiæ, vt Principum bonorum & Heroum libri appellentur.

Iam verò cùm vnicuique duplici virtute opus sit, politica nimirum seu externa, ac præter hanc fide & timore in Deum, vtriusque nobis exempla in historiis proponuntur. Atque vt primùm de ciuilibus virtutibus dicamus, debent Principes, atque adeò omnes qui rebus magnis gerendis præsunt, ea potißimum exempla & gesta considerare, quibus admoneri possunt, quo pacto & ipsi fœliciter versari queant in Republica administranda: ponenda ob oculos sunt exempla bonorum Principum & Regũ, discendúmque ex illis, qua potißimum ratione, quibúsque officiis sint vsi in Imperiis gubernandis, quòd præter publicam vtilitatem nihil spectarint, quòd iustitiam & æquitatem vnicè coluerint, quòd malefacta grauiter punierint, quòd non qualibet de causa bellum susceperint, sed dißimulatione iniuriarum pacem sæpe retinuerint. In defendẽdo verò, animo planè præsenti & infracto fuerint, erga bonos & pacificos summa clementia & humanitate vsi: denique

In principum exemplum quid obseruandum.

nique studuerint Imperia sua munitionibus ac potentia, religionis cultu & bonis moribus reddere meliora.

In tyrannorum exemplis diuersum obseruabunt, illorum exitus calamitosos fuisse, & propter crudelitatem pernitiosos euentus, & commutationes in Republica exitiales accidisse. Sic ob tyrannidem constat Pharaonem periisse, & simili de causa Romani Reges exacti sunt. Et perdiderunt sæpe se mutuò Principes ob superbiam, ob inuidiam, ob odium nonnunquam ex re nihili contractum: quemadmodum nulla causa Pompeio erat ad opprimendum C. Cæsarem, quàm inuidia. Testātur leges Gracchorum apud Romanos, nouitatis studium crudelis sæpe belli occasionem præbere. Et Mahometicum regnum non cœpit aliundè initium, quàm ex hæresi, & dissensione dogmatum fidei. Periculosæ conspirationes sæpe efficiunt vt Regna euertantur, id quod exemplum Atheniensium testatur, qui imperium omnésque fortunas suas propter contracta huiusmodi fœdera amiserunt. Obseruare hæc in historiarum lectione, plurimum conducit iis qui rerum gubernacula tenent, vt cauere ac prospicere sibi discant in Imperiis, nequid simile accidat. Nam iidem casus in dies offeruntur. Quanquā enim personæ subinde in Rebuspub. mutantur,

In tyrānorum exemplis quid obseruādum.

Pompeius. C. Cæsar. Gracchi.

Athenienses.

tamen quod ad negotiorum similitudinem attinet, mundus idem & sui similis manet.

Thucydides. *Proinde verißimè à Thucydide (qui & peritia rei militaris insignis fuit, & ingens diuturnúmque bellum variásque res alias quæ sub Græcis acciderunt, descripsit) dictum est, Historiam thesaurum esse, qui nunquam è manibus excidere debeat, vt eo adiuti, similia negotia, paresque casus in Repub. commodius tractemus, quando causæ incidunt ferè semper similes. Vsq; adeò verè regius thesaurus est historia, qua variis de rebus admonentur qui Rebuspub. gubernandis præsunt.*

Historiæ etiam priuatim prosunt. *Porrò verò præter hæc, & huiusmodi quoque in historiis exempla reperiuntur, quæ singulis priuatim in suo genere conueniunt, qualia sunt, Magistratui parendum esse. Nunquam impunè euasisse eos qui extiterunt contra Magistratum rebelles; quemadmodum Absalon, Catilina, Brutus, Caßius, & horum similes, qui suæ seditionis pœnas dederunt. De fidelitate amicorum, vt Ionathas Dauidi regi vitã seruauit. De pœna ob adulterium, & ob similia flagitia, sicut in Dauidis exemplo apparet. Sed quid multa? Quemadmodum in omnibus artibus paradigmata ad imitationem proponuntur, ita & in historiis exempla ob oculos depicta extant de omni genere virtutum. Quin*

& in

& in exemplis & factis cernitur longè clarius quæ dignitas sit virtutum, & rursus quæ turpitudo sit inhonestatis ac vitiorum, quàm in præceptis, propterea quòd exempla tanquam imagines proposita non solùm docent apertè, sed & commouent, & inflammant liberè educatos animos, vt voluptate & amore quodam erga virtutes & honestatem accendantur. Quis enim animo tam ferus esse poßit, qui non commoueatur, si insigne aliquod & laude dignum factum, aut vindictæ exemplum legat?

Ostendi breuiter quomodo in lectione historiarum obseruare oporteat exempla politicarum virtutum, & ciuilium causarum. Nunc etiam ad Christianum hominem pertinet, cui pietas curæ esse debet, vt sciat ex historiis etiam fidei & timoris diuini præcepta petenda esse. Nam hæ potißimæ virtutes sunt piorum, quæ coram Deo valent. Quanquam verò Gentium historiæ non docent nos Deo curæ esse, aut Deum agere nobiscum, tamen pius animus hoc considerabit quomodo Respublicæ in mundo diuinitus conseruentur, & Dei opus esse violentiam & iniustitiam vindicari, donare etiam Deum inter Gentes præclaras sæpe virtutes. Nam non possunt Principes aduersus Satanam seruare Imperia sine singulari beneficio Dei, & subsidio magnarũ virtutũ. Atq; hoc modo reputa-

Christiano etiam fidei & timoris præcepta ex historiis petenda.

bit secum pij hominis animus, huiusmodi præclara facta, & vindictas, Dei opus esse, & discet ex illis timere Deum, vtpote quòd tyranni
Math. 26. atrociter puniti sunt, iuxta sententiam illam: Qui gladium sumit, hoc est, qui sine mandato vsurpat sibi ius vindicandi, is gladio peribit. Contra verò videre etiam licet à Deo seruari bonos Principes & defendi, atque hoc ipsum quoque gentes animaduerterunt, quòd nitantur Principes Deorum præsidio. Nam Homerus Poëta ait Deum obiicere clypeum suum in bello, vt Principes tueatur. fingit etiam quenque Principem sui Dei tutela securũ esse, quemadmodum Palladem Deam Achilli adfuisse &c.

In primis autẽ hæc omnia clarè exprimuntur in sacræ scripturæ historiis, veluti in Abrahamo, Dauide, Ezechia, & reliquis Regibus, quos defendit Deus. Et illorum exempla proposita sunt Principibus omnibus, vt sciãt, ad eundem modũ Deum tueri bonos omnes. Nam hoc
Historiæ sacræ & prophanæ discrimen. distant inter se sacræ historiæ, & prophanæ, quòd in illis testimonia proponũtur de operibus Dei, & nõ solùm politica negotia tractantur, sed præcipuè regnum Dei nobis adumbratur, quod Deus donat verbum suum, quòd gratuitò ex misericordia seruare vult, id quod ignorant
Historiæ sacræ quid doceant. historiæ gentium. Sunt itaque in primis sacræ scripturæ historiæ cognoscendæ Christianis

nis omnibus, vt inde doctrinam & cōfirmationem fidei discant, primùm, quomodo creata sint à Deo omnia, quæ sit origo peccati, quòd contra peccatum instituerit CHRISTVS *regnum suum, & donauerit suum verbum, quòd promissus fuerit Christus, & venerit ad abolendum peccatum, & seruandum nos. Item quomodo Deus cùm donasset verbum suum, semper conseruauerit Regnum Christi, & quòd regnū* CHRISTI, *hoc est, verè credentes iam inde ab initio mundi sub cruce versati sint, & seruati tamen, quòd Satan cum summa potentia mundi verbum Dei oppugnarit. Item quòd mirabiliter semper præstiterit Deus promissum suum supra opinionem & captum sapientiæ humanæ. Item proponi nobis à Deo & horrendæ vltionis, & gratiæ pariter exempla. Sic* Dauidi *regi & aliis contigit remißio peccatorum, vt illorum nos exemplis consolemur, & credamus Deum ignoscere velle. Neque illud negligēdum est, quòd ad confirmandos animos nostros donarit Deus omnis generis prophetias de externis regnis, vt ex impleto earum euentu testimonium haberemus, quòd verbum nostrum ex Deo sit profectum, neque alia fides, quàm nostra vera sit. Item vt moneremur, quādo* Christum *venire oporteret, & quando finis mundi sit expectandus. Item cùm omnia euenisse, quæ*

prædicta sunt in prophetiis, cognoscimus, vt certô credamus & ea similiter euentura, quæ futura aliquando adhuc esse sacræ literæ testantur. Porrò ad rectè intelligendas Prophetias, operæpretium in primis est, nouisse ordinem regnorum, annorum numerum, & multa alia, quæ in lectione gentilium historiarum offeruntur, quarum cognitio vel hoc potißimũ nomine necessaria est Christianis, vt melius intelligere Prophetias, & de illis certius iudicare queant.

Facilè sanè ex his omnibus æstimare quisque potest, quantum vtilitatis & commodi ex lectione historiarum præcipiatur: & magnitudo fructus earum meritò quemque incitare ac impellere debet ad eas cognoscendas.

Qui igitur cum fructu aliquo historias vult legere, is omnia tempora à mundo condito complecti debet in certum ordinem. Nam fuerunt quidam, qui ideo partiti sunt mundum in septẽ ætates, eásque supputant variè, sed hi cùm ordinem tradere student, hoc tantùm efficiunt, vt omnia sine ordine commisceant. Ego autem sequar præclarum dictum illud Eliæ Prophetæ, qui pulchrè diuisit mundum in tres ætates, quo ostendit præcipuas quasque vicißitudines mundi, præterea & quo tempore Christum oportebat venire, & quandiu etiã durare debeat hic status orbis. Sic autẽ sonat: sex millibus annorum

Quo ordine historiæ sint legenda.

Elias diuisit mundum in tres ætates.

Dictum Eliæ prophetæ.

rum ſtabit mundus, & poſtea collabetur. Bis mille anni ſine lege. Bis mille anni lex. Bis mille anni tempus Chriſti. Et ſi non fuerint completi hi anni, id efficient peccata noſtra, quæ magna & innumera ſunt.

Hoc eſt, bis mille annos ſtabit mundus ſine præſcripta adminiſtratione & certa lege, ex verbo Dei, ſed his exactis circunciſio & lex dabitur: præterea & certa politia & cultus Dei inſtituetur ex verbo diuino: & durabit hic ſtatus rerum bis mille annos. Porrò his Chriſtus ſuccedet, & ſtabit Euangelij tempus ſimiliter circiter duo millia annorum, ſed deſiderabuntur hîc aliquot anni. Nam celeritate aduentus ſui anteuortet Deus, quò minus huius ætatis anni complebuntur, id quod teſtatur Chriſtus ipſe Matth. 24. cap. Niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua vlla caro.

Nos hoc ordine in texenda hiſtoria vtemur, & partiemur libellum in tres partes, quarum prima ea complectetur quæ inter Adæ & Abrahami tempora acciderunt. Nam hi primi ſunt bis mille anni. Extant autē de his pauca admodum deſcripta, ſed memorabilia in primis, & de his temporibus nihil vſquam certi, præterquam in Bibliis ſacris proditū reperitur. 1. *Aetas.*

Proximum tempus duorū milium annorum numerabitur ab Abrahā vſq; ad aduentum 2. *Aetas.*

Christi, tametsi quod ad iustum annorum numerum attinet, non planè completum hoc seculum est. Nam, vt antea monuimus, ad consummationem properat Deus. Cæterum hæc ætas vera & propria est mundi, in qua potentissima regna & Monarchiæ ordine quodam sibi mutuò successerunt, neque vnquam perinde potentiam suã & virtutes declarauit mundus, quàm in hac ætate. Itaque separabimus hoc tempus in quatuor Monarchias. Nam videtur voluisse Deus certa quadam gubernatione mundum in officio contineri, vt pudoris & honestatis ratio conseruaretur, & mali punirentur, ideóque Monarchias instituit. Sunt autẽ Monarchiæ huiusmodi regna, vbi summa rerum omniũ potestas penes vnum est, publicæ pacis & iuris cõseruandi causa. Fuit autem huiusmodi Monarchiæ tanta potentia, cui alij reges, quanquam extra eius imperium constituti, non potuerunt se opponere vel opprimere. Et extiterunt tales Monarchiæ successione quadã ordinaria tantùm quatuor. Primum regnum Assyriorum fuit. Post hos Persæ imperarunt, deinde Græci, postremò Romani. Et ad huius imperij honorem ac fastigium euexit his postremis temporibus Germanos Deus præ nationibus reliquis. Nam quãquam diminutũ nonnihil sit imperiũ Romanũ hodie (Deo enim, vt vaticinatũ est,

Monarchia quid et quã tæ potentiæ

Monarchiæ quatuor tantùm.

Imperij honor penes Germanos.

visum

visum ita fuit, vt decrescerent tandem mundi Monarchiæ) tamen maiestas permanet apud Imperium Romanum, & nemo Regū est qui non oculos suos in hoc regnum conuertat. Proinde quanquam non æqui semper potentes habeamus Imperatores, tamē prouidente sic DEO, tanta subinde potentia contingit Cæsar aliquis, vt sublimitas imperij conseruetur. Idq; propter religionem & concordiam omnium nationum retinendam. Et debent meritò Germaniæ principes, & in primis principes imperij electores, hunc honorem suum magni æstimare, quòd sublimitatem hanc diuinitus commissam habeāt, ad religionem, ius, & pacem publicam retinendam. Enimuero sanè perquàm plurimū refert, vt conseruetur hæc Monarchia, tametsi in specie non adeò ampla. Proinde cauere debent Principes, ne qua seditionum, & discordiarum semina inter ipsos exoriantur, quæ occasionem præbeant ad hoc regnum labefactandum. Etenim distracto vel deuastato hoc imperio, quod omnis rectæ hodie administrationis in mūdo caput est, fieri non posset aliter, quin perturbatio omnium ordinum in vniuerso Christiano orbe subsequeretur: id quod vehementer metuendum nobis est, nisi Deus praeoccupatione extremi aduentus sui tantam calamitatem propellat. Sacræ literæ enim consolantur nos,

Imperium omnibus modis cōseruandum.

& docet apertè, post labefactatum hoc regnum Germanicum, postremum diem propediem adfuturum. Hæc de Monarchiis dixisse satis sit, ne quis ignoret, esse in has monarchias omnes res gestas in mundo & historias referendas. Et præterquã quòd obseruatio ordinis memoriam iuuat, etiam non parum ad id conducit, vt videre queas quomodo & quibus de causis mutata sint regna, vnde discendum erit, quo pacto cauere oporteat ea omnia quæ mutationes regnorum secum solent adferre.

3. Aetas. Postrema ætas à Christo nato ad consummationem vsque mũdi similiter duo millia annorum continet, tametsi monuimus antea non fore huius ætatis annos integros, vt duo millia annorum compleantur. Continet sanè hæc sententia Eliæ multas præclaras doctrinas, & vel hoc nomine consideranda in primis est, quòd à Christo nato de eo etiam tempore prædicit, quo rerum finis est expectandus, qua de causa præmittere hanc sententiam volui in principio libelli, vt omnibus commendaretur. Cæterùm quo pacto post natum Christum mutationem cœperit Romana Monarchia, & eius succeßio ad Germanos peruenerit, praterea & de origine Mahometici regni, & quomodo apatus externæ potentiæ augmentum acceperit, ea omnia in hac tertia parte indicabimus.

Quin

Quin & hoc quoque in historiarum lectione in primis studiosè obseruare oportet, quòd duplex regnum instituerit Deus, alterum mundi, alterum verò Christi. Atque hîc necesse est considerare, quomodo iam inde statim à primordiis mundi cœperit Ecclesia, & qua eam ratione semper conseruauerit Deus. Itaque vt habeant piæ mentes confirmationem suæ fidei, adnotabimus iuxta cuiusque temporis regnorum statum, vbi & apud quos regnum Christi, & quis in eo status fuerit: quarum rerum cognitio non mediocrem vtilitatem piis Lectoribus adferet.

Regnum mundi & regnũ Christi.

CHRONICORVM
LIBER PRIMVS.

Qui primam ætatem, hoc est, annorum duo millia, ab Adam vsque ad Abrahæ tempora continet.

Adam & Eua.

SACRAE *literæ docēt, quòd creârit Deus cœlū & terram, deinde hominē,* ADAM *&* EUAM, *eósque in paradisum collocârit, hoc est: vt extra mortem & peccatum positi, in terra beatè viuerent: sed cùm præceptum à Deo impositum neglexißēt, factos esse peccato & morti obnoxios. Verùm cum clarè hæc omnia descripta extent in sacris Biblijs, ex quibus discenda sunt, superuacaneum est ea hoc loco commemorare: tantùm lectorem monuisse satis est, cōstare ex his principijs mūdum, & creatos à Deo* ADĀ *&* EUAM, *qui seminarium sunt totius generis humani.*

Institutio ciuilis magistratus, & omniū legum.

Porrò verò sub ipsum statim creationis tēpus, instituit Deus ciuilem administrationem, quando potestatem tradidit Adæ in ea omnia quæ in terra & mari sunt, vt vteretur illis, & bonam ordinationem statueret in illis omnibus

quæ

quæ sunt externa. Hoc mandatum Dei prima origo est legum omnium, & quicquid ciuilium ordinationum vsquam est, ex eo cœpit initium: quæ propter mandatū hoc quod datum est Adæ, approbantur à Deo. Quin & Ecclesia hîc suū habuit principium. Nam præceptum datū est, in quo timorem & fidem suam corā Deo exercerent: sed vbi peccare cœpissent, patefecit Deus potentiam Satanæ, & cōtra illam Euangelium de semine mulieris, hoc est, de Christo promisit, quòd veniret Christus, & dissiparet regnum Satanæ: ac nos de peccato & morte vindicaret in libertatem. Prima hæc Euangelij prædicatio fuit, quæ Ecclesiæ & regno Christi initium dedit. Nam in Ecclesia non solùm præcepta bonorum operum docere oportet, sed & remissionem peccatorum per Christum, siquidem hoc tantùm modo reconciliamur Deo & persistimus contra mortem & tentationes omnes, cùm promissionem de remissione peccatorum fide apprehendimus: atque ita consolationem cœperunt Adā & Eua ex verbo de promisso Christo, éstque ex hisce duabus personis primum inchoata Ecclesia. Præter hæc & temporales afflictiones eos ferre opportuit, nam ex paradiso pulsi sunt, hoc est, subiecti sunt morti, & omnis generis calamitatibus aliis, atque ita per omnē vitam in labore ac ærumnis egerūt in ea terra,

Ecclesiæ initium.

Euangelij prima concio.

quæ postea à Iudæis occupata est. Nam scribunt apud Damascum vrbem creatos esse.

Cain, & Abel.

REFERT *scriptura sacra, Adam & Euam liberos procreasse, & Cain occidisse fratrem suum Abelem. Atque hîc incœpit persecutio sanctorum ab impiis hominibus, éstque exemplum planè horrendum. Nam contigit hæc cædes non alia de causa, quàm ob cultum Dei quem, cùm syncerè fit, ferre non potest Satan. Ideoque impulit Cain ad interimendum fratrem, vt verbum Dei & syncera doctrina extingueretur. Et indicat hoc factum, quàm vehemens ira & quantus furor sit Satanæ: præterea, quæ infirmitas & ignorantia sit hominum. Insertæ autem huic historiæ sunt obiter graues, & seriæ conciones de venturo iudicio Dei, de horrenda vltione propter effusionem sanguinis, quæ hîc recensere longum esset.*

Persecutio ob verũ cultum Dei.

Cain postquam fugit conspectum sui patris vrbem cœpit ædificare Enoch vocatam. Filij eius omnis generis opificia & artes excogitarunt. Tandem ob commissam cædem pœnas dedit, nam & ipse simili genere fati interiit.

Enoch vrbs

Seth.

Seth.

POST *hæc filius Seth Adæ natus est, hic probitate & pietatis studio clarus post occisum Abelem regnum Dei illustrare & augere conatus est. Ex hoc Seth sancti patres postea procreati sunt, & permenserunt huius generis reliquiæ: cæterum Caini posteritas in diluuio in vniuersum extincta est. Iosephus testatur ab Adam & Seth duas tabulas factas, alteram æneam, alteram verò lapideam, & insculptum illis fuisse verbum Dei, & prophetias, quibus conseruatum est verbu[illegible]n dimiu[illegible] Scribit præterea & ab illis diuisum annum in [illegible]sit ar[illegible] duodecim, & cursus astrorum primùm eos obseruasse & docuisse. Nam possibile non fuisse humanum animum ad tam sublimium támque admirabilium rerum inuestigationem penetrare, nisi cognitionem earũ Deus aperuisset. Itaque verbum Dei, literarum characteres, & maximas quasque artes Adæ & Seth debemus. Et multa testimonia extant apud Græcos, scripturam & artes omnes à Iudæorũ patribus profectas esse. Nam apud Herodotum libro quinto legitur, Græcos & artes & literas accepisse à Phœnicibus.*

Tabulæ duæ ab Adã et Seth factæ.

Adã & Seth inuẽtores artiũ.

Adæ ætas fuit non gentorũ & triginta annorum, & attigit tempora patris Noë; verum

ante natum Noë mortuus est annis centum & viginti sex. Cæterùm nihil memorabile quod acciderit his temporibus, scriptum est vsque ad annos Noë, præter genealogias, vt interim certò sciremus ex quibus Christum nasci oportuerit. Sed tamen obiter meminit scriptura de fato Enoch, quod ad Deum ille sublatus sit: quod factum obiecit Deus ob oculos mundo, vt cognosceret & crederet immortalitatem post hãc vitam restare, & quòd sit iudicaturus Deus, seruaturus quidem pios, vlturus verò impios.

Enoch exemplum vitæ æternæ.

...apuut

..., vt ve... Diluuium.

etingu...

MEMINIT *scriptura à Deo punitum esse mundum, & occasiones annectit, nimirum quòd deprauari cœperat mundus: & referuntur inter capita flagitiorum, contemptus Dei, adulterium & tyrannis, in qua omnis generis libido & petulantia exercetur. Sic enim textus habet, Sanctorum filij tyranni esse cœperunt super terram: quo significatur, contempto verbo & cultu Dei, moribus inhonestis & vita dissoluta eos vixisse, oppreßisse infirmos ac inopes pro suo arbitrio, & dominandi licentia vsos pro animi libidine. Propter hæc minatus est Deus interitum mundo per diluuium & hoc ipsum prius quàm eueniret, prædicare*

Gen. 6.

dicare

dicare voluit Noë, annos centum, vt conuersi quidam seruarentur.

Noë cùm natus esset sexcentos annos, facta est inundatio, & ingressus est in arcam iuxta præceptum Dei cum vxore sua, cùm tribus filiis suis, Sem, Cham, & Iaphet, sumptis vnà eorum vxoribus: & seruatus est. Reliquos homines & animantia absorpsit & perdidit inundatio. Et sunt à mundo condito vsque ad inundationis tempora, anni mille sexcenti & quinquaginta sex.

Tempus post Diluuium.

CVM Noë iam supra annum dimidium in arca fuisset, & inundatio decresceret, hæsit arca in altißimo mõte Armeniæ: ac post exactum annum, cùm terra siccari cœpisset, iussus est à Deo Noë deserere arcã, in qua fuerat iam integro anno. Tum verò iterũ quasi nouum mundum instituit Deus. Primũ enim donauit verbum suum, quo promisit non submergendum amplius mundum, & certitudinis tesseram addidit Irim, quæ moneret nos de facta promissione: atque hoc modo beneuolentiæ & misericordiæ signa proposuit ad fidem exercendam. Permisit etiam tum libertatem carnibus vescẽdi, qua sancti patres ante diluuiũ nũquàm vsi erãt. Præter hæc nouũ præceptũ tulit Deus de

Esus carniũ primum concessus.

Vltionis exemplũ. *administratione externa, & clarius præcepit homicidas vicißim occidendos esse per eos quibus legitimè hoc commissum sit, hoc est, per magistratum. Itaque ea ratione nouus planè mũdi status de integro constitutus est.*

Ira Dei propter peccatũ quanta. *Hæc omnia breuiter recensui, in primis, vt quisque ad animum reuocet & expendat secum quanta sit ira Dei propter peccatum. Etenim voluit Deus hoc exemplo mundum cautiorem reddere, quòd iudicare & vlcisci velit: éstque significatum, velle Deum iudicare aliquãdo, vniuersum mundum, siquidem non vult peccatum inultum manere. Scripserunt nonnulli, cùm in aquis primùm submersus sit mundus,*

Mundum cõflagraturum. *colligi ex naturalibus argumentis posthac conflagraturum. Quin & hoc obseruatu dignum est, seruari à Deo suos, quanquam numero paucos & contemptos. Notandum in hoc loco & illud est, de instituta ciuili potestate, & vindicta ob perpetratum homicidium. Nam hoc ferè caput est omnis ciuilis administrationis, iuxta quod reliqui omnes casus & delicta iudicari debent.*

De turri Babylonica.

POST *diluuium aucto iam humano genere, apud Chaldæos Babylonica turris, & ciuitas Babylon ædificari cœpta est, vt ibi regnum auspi-*

auſpicarentur, & alios populos ſubiicerent. Cæterùm hos conatus euertit Deus: nã cùm antea vna lingua omnes vterentur, factum eſt vt mutato vulgari ſermone alij alio idiomatis genere loquerentur, & ſe mutuò nequaquam intelligerent. Itaque & diuiſio linguarum facta eſt, & opus ipſum relictum imperfectum. Poſteri autem Noë hinc inde in mundum diſperſi ſunt. *Idiomata linguarum.*

Sem maximus natu filiorum Noë, ex cuius genere Chriſtus eſt, occupauit cum filiis ſuis eã Syriæ partem, quæ orientem ſpectat. Nam ex eius filio Aram Syri venerunt, ex Aſſur Aſſyrij, ex Arphaxat Chaldæi, ex Elam Perſæ originem ducunt. *Sem.*

Cham alter filiorum Noë eam regionem obtinuit quæ ad meridiem tendit. Ex Canaan enim Cananæi ſunt, ex Mizraim Aegyptij, ex Chus Aethiopes, ex Saba Arabes. *Cham.*

Iaphet natu minimus filiorum Noê ad occaſum & ſeptentrionem ſe contulit, & hic omniũ noſtrûm pater eſt, propterea & reperitur eius nomen apud Poëtas, qui Iapetum eũ vocarunt. Ex huius filio Ianam vel Iaon Græci ſunt, quos Iones appellamus. Nam hi Græcorũ primi ſunt. Et vox Iauam ſeu Iaon ſubindicat haud dubiè, quem Ianum vocauerunt Latini. Pingere hunc bifrontem ſolebant, quòd vtriuſque gentis & Græcorum & Latinorũ ex eo *Iapheth.* *Iones primi Græcorum.* *Ianus bifrõs quare.*

ortus esset, & quoties auspicaturi aliquid erãt, singulari quodam honore eum venerabantur, quo testati sunt quòd Iaona patrem agnouerũt.

Macedones. Iaonis filius Cethim, vnde Macedones dicti sunt, idque confirmat primus Machabæorum liber, & vox Macetim Hebræis sonat ex Cethim, vnde Macedo vocabulum natum est. Nam Stephanus scribit Macetis veteres dixisse.

Aeoles. Iaonis plures fuerũt filij, Elisa & Dodanim, ex quibus, Aeoles aut Hellas, & Dodonei ortum trahunt, hi omnes Græcorum primi. Ex Tarsis Iaonis filio Tarsus in Cilicia dictus est.

Germani. Iaphet & alios adhuc filios habuit, Gomer, Magog, Thyras & Mesech. Ex Gomer, Cimerij, siue Cimbri sunt, teste Eusebio. Ab Ascanes filio Gomer, Tuiscones, hoc est, Germani venerũt. A Magog orti sunt Scythæ, & hinc Turcarum origo est. A Thyras Thraces.

Indicaui breuiter quam quisque filiorũ Noë orbis partem occuparit, id quod ad multas historias facilius intelligendas magnopere conducit.

De typis. IIII. Monarchiarum.

VT intelligi poßit, in his quæ geruntur à Magistratu, opus Dei cognoscendum & honoran-

norandum esse, monuimus supra in præfatione, voluisse Deum quatuor Monarchiis mundum contineri, vt politia, iustitia, & vindicta inter homines conseruarentur: propterea tradūtur de his Monarchiis multa passim in scripturis sacris. Duplici eas ratione Danieli proposuit Deus. Primum sub imagine viri grandis, cuius caput aureum erat, pectus argēteum, venter æneus, crura ferrea pedes partim fictiles, partim etiam ferrei. Et ne ignorare queamus tum demum mundi cōsummationem fore, adiectum est quo pacto petra Christus conterat pedes istius imaginis, vt corruat vir ipse, ac ita mundus cesset.

Monarchiæ quatuor Danieli propositæ duplici ratione.

Interpretatus est hanc visionem Daniel ipse de quatuor Monarchiis. Nam aureum caput significare ait primum regnum, hoc est, Assyriorum Monarchiam. Argenteum pectus, Persarum regnum. Ventrem æneum, Græcorum imperium. Ferrea crura, Romanorum regnum. Ferrei & fictiles pedes, præsentem Romani imperij statum adumbrant, vtpote quod hodie multo angustius & infirmius habemus, quàm olim fuit.

Typus quatuor Monarchiarum.

Præ se ferunt & horum regnorū typum quatuor animalia ostensa Danieli. Leæna Assyriorum robur significat Vrsus, Persarum imperium: Pardus, Alexādrū. Quarto animali

Turcicum regnum à Daniele prædictū.

CHRONICORVM
LIBER PRIMVS.

Qui primam ætatem, hoc est, annorum duo millia, ab Adam vsque ad Abrahæ tempora continet.

Adam & Eua.

SACRAE *literæ docẽt, quòd creârit Deus cœlũ & terram, deinde hominẽ, Adam & Euam, eósque in paradisum collocârit, hoc est: vt extra mortem & peccatum positi, in terra beatè viuerent: sed cùm præceptum à Deo impositum neglexissẽt, factos esse peccato & morti obnoxios. Verùm cum clarè hæc omnia descripta extent in sacris Biblijs, ex quibus discenda sunt, supervacaneum est ea hoc loco commemorare: tantùm lectorem monuisse satis est, cõstare ex his principiis mũdum, & creatos à Deo Adã & Euam, qui seminarium sunt totius generis humani.*

Institutio ciuilis magistratus, & omniũ legum.

Porrò verò sub ipsum statim creationis tẽpus, instituit Deus ciuilem administrationem, quando potestatem tradidit Adæ in ea omnia quæ in terra & mari sunt, vt vteretur illis, & bonam ordinationem statueret in illis omnibus

quæ ſunt externa. Hoc mandatum Dei prima origo eſt legum omnium, & quicquid ciuilium ordinationum vſquam eſt, ex eo cœpit initium: quæ propter mandatū hoc quod datum eſt Adæ, approbantur à Deo. Quin & Eccleſia hic ſuū habuit principium. Nam præceptum datū eſt, in quo timorem & fidem ſuam corā Deo exercerent: ſed vbi peccare cœpiſſent, patefecit Deus potentiam Satanæ, & cōtra illam Euangelium de ſemine mulieris, hoc eſt, de Chriſto promiſit, quòd veniret Chriſtus, & diſsiparet regnum Satanæ: ac nos de peccato & morte vindicaret in libertatem. Prima hæc Euangelij prædicatio fuit, quæ Eccleſiæ & regno Chriſti initium dedit. Nam in Eccleſia non ſolùm præcepta bonorum operum docere oportet, ſed & remiſſionem peccatorum per Chriſtum, ſiquidem hoc tantùm modo reconciliamur Deo & perſiſtimus contra mortem & tentationes omnes, cùm promiſsionem de remiſsione peccatorum fide apprehendimus: atque ita conſolationem cœperunt Adā & Eua ex verbo de promiſſo Chriſto, éſtque ex hiſce duabus perſonis primum inchoata Eccleſia. Præter hæc & temporales afflictiones eos ferre opportuit, nam ex paradiſo pulſi ſunt, hoc eſt, ſubiecti ſunt morti, & omnis generis calamitatibus aliis, atque ita per omnē vitam in labore ac ærumnis egerūt in ea terra,

Eccleſiæ initium.

Euangelij prima concio.

quæ postea à Iudæis occupata est. Nam scribunt apud Damascum vrbem creatos esse.

Cain, & Abel.

REFERT *scriptura sacra, Adam & Euam liberos procreasse, & Cain occidisse fratrem suum Abelem. Atque hîc incœpit persecutio sanctorum ab impiis hominibus, éstque exemplum planè horrendum. Nam contigit hæc cædes non alia de causa, quàm ob cultum Dei quem, cùm syncerè fit, ferre non potest Satan. Ideoque impulit Cain ad interimendum fratrem, vt verbum Dei & syncera doctrina extingueretur. Et indicat hoc factum, quàm vehemens ira & quantus furor sit Satanæ: præterea, quæ infirmitas & ignorantia sit hominum. Insertæ autem huic historiæ sunt obiter graues, & seriæ conciones de venturo iudicio Dei, de horrenda vltione propter effusionem sanguinis, quæ hîc recensere longum esset.*

Persecutio ob verũ cultum Dei.

Cain postquam fugit conspectum sui patris vrbem cœpit ædificare Enoch vocatam. Filij eius omnis generis opificia & artes excogitarunt. Tandem ob commissam cædem pœnas dedit, nam & ipse simili genere fati interiit.

Enoch vrbs

Seth.

Seth.

POST *hæc filius Seth Adæ natus est, hic probitate & pietatis studio clarus post occisum Abelem regnum Dei illustrare & augere conatus est. Ex hoc Seth sancti patres postea procreati sunt, & permenserunt huius generis reliquiæ: cæterum Caini posteritas in diluuio in vniuersum extincta est. Iosephus testatur ab Adam & Seth duas tabulas factas, alteram æneam, alteram verò lapideam, & insculptum illis fuisse verbum Dei & prophetias, quibus conseruatum est verbu[illegible] Scribit præterea & ab illis diuisum annum in [illegible] duodecim, & cursus astrorum primùm eos obseruasse & docuisse. Nam poßibile non fuisse humanum animum ad tam sublimium támque admirabilium rerum inuestigationem penetrare, nisi cognitionem earũ Deus aperuisset. Itaque verbum Dei, literarum characteres, & maximas quasque artes Adæ & Seth debemus. Et multa testimonia extant apud Græcos, scripturam & artes omnes à Iudæorũ patribus profectas esse. Nam apud Herodotum libro quinto legitur, Græcos & artes & literas accepisse à Phœnicibus.*

Tabulæ duæ ab Adã et Seth factæ.

Adã & Seth inuẽtores artiũ.

Adæ ætas fuit nongentorũ & triginta annorum, & attigit tempora patris Noë, verum

ante natum Noë mortuus est annis centum & viginti sex. Cæterùm nihil memorabile quod acciderit his temporibus, scriptum est vsque ad annos Noë, præter genealogias, vt interim certò sciremus ex quibus Christum nasci oportuerit. Sed tamen obiter meminit scriptura de fato Enoch, quod ad Deum ille sublatus sit: quod factum obiecit Deus ob oculos mundo, vt cognosceret & crederet immortalitatem post hãc vitam restare, & quòd sit iudicaturus Deus, seruaturus quidem pios, vlturus verò impios.

Enoch exemplum vitæ æternæ.

Diluuium.

MEMINIT scriptura à Deo punitum esse mundum, & occasiones annectit, nimirum quòd deprauari cœperat mundus: & referuntur inter capita flagitiorum, contemptus Dei, adulterium & tyrannis, in qua omnis generis libido & petulantia exercetur. Sic enim textus habet, Sanctorum filij tyranni esse cœperunt super terram: quo significatur, contempto verbo & cultu Dei, moribus inhonestis & vita dissoluta eos vixisse, oppreßisse infirmos ac inopes pro suo arbitrio, & dominandi licentia vsos pro animi libidine. Propter hæc minatus est Deus interitum mundo per diluuium & hoc ipsum prius quàm eueniret, prædicare

Gen. 6.

dicare voluit Noë, annos centum, vt conuersi quidam seruarentur.

Noë cùm natus esset sexcentos annos, facta est inundatio, & ingressus est in arcam iuxta præceptum Dei cum vxore sua, cùm tribus filiis suis, Sem, Cham, & Iaphet, sumptis vnà eorum vxoribus: & seruatus est. Reliquos homines & animantia absorpsit & perdidit inundatio. Et sunt à mundo condito vsque ad inundationis tempora, anni mille sexcenti & quinquaginta sex.

Tempus post Diluuium.

CVM *Noë iam supra annum dimidium in arca fuisset, & inundatio decresceret, hæsit arca in altißimo mõte Armeniæ: ac post exactum annum, cùm terra siccari cœpisset, iussus est à Deo Noë deserere arcã, in qua fuerat iam integro anno. Tum verò iterũ quasi nouum mundum instituit Deus. Primũ enim donauit verbum suum, quo promisit non submergendum amplius mundum, & certitudinis tesseram addidit Irim, quæ moneret nos de facta promissione: atque hoc modo beneuolentiæ & misericordiæ signa proposuit ad fidem exercendam. Permisit etiam tum libertatem carnibus vescẽdi, qua sancti patres ante diluuiũ nũquàm vsi erãt. Præter hæc nouũ præceptũ tulit Deus de* *Esus carniũ primum concessus.*

Vltionis exemplũ. administratione externa, & clarius præcepit homicidas vicißim occidendos esse per eos quibus legitimè hoc commissum sit, hoc est, per magistratum. Itaque ea ratione nouus planè mũdi status de in tegro constitutus est.

Ira Dei propter peccatũ quanta. Hæc omnia breuiter recensui, in primis, vt quisque ad animum reuocet & expendat secum quanta sit ira Dei propter peccatum. Etenim voluit Deus hoc exemplo mundum cautiorem reddere, quòd iudicare & vlcisci velit: éstque significatum, velle Deum iudicare aliquãdo, vniuersum mundum, siquidem non vult peccatum inultum manere. Scripserunt nonnulli, cùm in aquis primùm submersus sit mundus, colligi ex naturalibus argumentis posthac conflagraturum. *Mundum cõflagraturum.* Quin & hoc obseruatu dignum est, seruari à Deo suos, quanquam numero paucos & contemptos. Notandum in hoc loco & illud est, de instituta ciuili potestate, & vindicta ob perpetratum homicidium. Nam hoc ferè caput est omnis ciuilis administrationis, iuxta quod reliqui omnes casus & delicta iudicari debent.

De turri Babylonica.

POST diluuium aucto iam humano genere, apud Chaldæos Babylonica turris, & ciuitas Babylon ædificari cœpta est, vt ibi regnum auspi-

auſpicarentur, & alios populos ſubiicerent. Cæterùm hos conatus euertit Deus: nã cùm antea vna lingua omnes vterentur, factum eſt vt mutato vulgari ſermone alij alio idiomatis genere loquerentur, & ſe mutuò nequaquam intelligerent. Itaque & diuiſio linguarum facta eſt, & opus ipſum relictum imperfectum. Poſteri autem Noë hinc inde in mundum diſperſi ſunt. Idiomata linguarum.

Sem maximus natu filiorum Noë, ex cuius genere Chriſtus eſt, occupauit cum filiis ſuis eã Syriæ partem, quæ orientem ſpectat. Nam ex eius filio Aram Syri venerunt, ex Aſſur Aſſyrij, ex Arphaxat Chaldæi, ex Elam Perſæ originem ducunt. Sem.

Cham alter filiorum Noë eam regionem obtinuit quæ ad meridiem tendit. Ex Canaan enim Cananæi ſunt, ex Mizraim Aegyptij, ex Chus Aethiopes, ex Saba Arabes. Cham.

Iaphet natu minimus filiorum Noë ad occaſum & ſeptentrionem ſe contulit, & hic omniũ noſtrûm pater eſt, propterea & reperitur eius nomen apud Poëtas, qui Iapetum eũ vocarunt. Ex huius filio Ianam vel Iaon Græci ſunt, quos Iones appellamus. Nam hi Græcorũ primi ſunt. Et vox Iauam ſeu Iaon ſubindicat haud dubiè, quem Ianum vocauerunt Latini. Pingere hunc bifrontem ſolebant, quòd vtriuſque gentis & Græcorum & Latinorũ ex eo frõs quare Iapheth. Iones primi Græcorum. Ianus bi-

ortus esset, & quoties auspicaturi aliquid erãt, singulari quodam honore eum venerabantur, quo testati sunt quòd Iaona patrem agnouerũt.

Macedones. *Iaonis filius Cethim, vnde Macedones dicti sunt, idque confirmat primus Machabæorum liber, & vox Macetim Hebræis sonat ex Cethim, vnde Macedo vocabulum natum est. Nam Stephanus scribit Macetis veteres dixisse.*

Aeoles. *Iaonis plures fuerũt filij, Elisa & Dodanim, ex quibus, Aeoles aut Hellas, & Dodonei ortum trahunt, hi omnes Græcorum primi. Ex Tarsis Iaonis filio Tarsus in Cilicia dictus est.*

Germani. *Iaphet & alios adhuc filios habuit, Gomer, Magog, Thyras & Meseeh. Ex Gomer, Cimerij, siue Cimbri sunt, teste Eusebio. Ab Ascanes filio Gomer, Tuiscones, hoc est, Germani venerũt. A Magog orti sunt Scythæ, & hinc Turcarum origo est. A Thyras Thraces.*

Indicaui breuiter quam quisque filiorũ Noë orbis partem occuparit, id quod ad multas historias facilius intelligendas magnopere conducit.

De typis. IIII. Monarchiarum.

VT *intelligi poßit, in his quæ geruntur à Magistratu, opus Dei cognoscendum & honoran-*

norandum esse, monuimus supra in præfatione, voluisse Deum quatuor Monarchiis mundum contineri, vt politia, iustitia, & vindicta inter homines conseruarentur: propterea tradūtur de his Monarchiis multa passim in scripturis sacris. Duplici eas ratione Danieli proposuit Deus. Primum sub imagine viri grandis, cuius caput aureum erat, pectus argēteum, venter æneus, crura ferrea pedes partim fictiles, partim etiam ferrei. Et ne ignorare queamus tum demum mundi cōsummationem fore, adiectum est quo pacto petra Christus conterat pedes istius imaginis, vt corruat vir ipse, ac ita mundus cesset.

Monarchiæ quatuor Danieli propositæ duplici ratione.

Interpretatus est hanc visionem Daniel ipse de quatuor Monarchiis. Nam aureum caput significare ait primum regnum, hoc est, Assyriorum Monarchiam. Argenteum pectus, Persarum regnum. Ventrem æneum, Græcorum imperium. Ferrea crura, Romanorum regnum. Ferrei & fictiles pedes, præsentem Romani imperij statum adumbrant, vtpote quod hodie multo angustius & infirmius habemus, quàm olim fuit.

Typus quatuor Monarchiarum.

Præ se ferunt & horum regnorū typum quatuor animalia ostensa Danieli. Leæna Assyriorum robur significat Vrsus, Persarum imperium: Pardus, Alexādrū. Quarto animali

Turcicum regnum à Daniele prædictū.

Romani significantur. Et adiicitur præter Romanum imperium exoriturum esse aliud regnũ crudelitate plenum, atque adeò quòd contra verbum Dei nouam legem statuet: atque hoc est Mahometicum & Turcarum imperium hodie. Adeò fideliter cõmoueri nos voluit Deus, vt cognitis totius mundi historiis, consideraremus non longè abesse consummationis tempus, atque hoc modo habeamus quo fidem nostram connfirmemus.

Anni mũdi 1788. *Nemroth venator Dei.* *In Bibliis extat primum regnum ex Nemroth apud Babylonios initium sumpsisse, & vocat eum scriptura venatorẽ robustum coram Deo, hoc est, potentẽ principem, qui vi subegerit homines, ad obtemperãdum. Et venator coram Domino dictus est, quasi Dei venator, quo significatum est, ciuilem potestatẽ vindictam esse à Deo ordinatam, atque adeò quæ Dei ministra sit. Itaque prima Monarchia apud Chaldæos cœpit, quemadmodum & Xenophon testatur, & sanè regnarũt primùm posteri Chã,* *Monarchia prima cœpit apud Chaldæos.* *ex quo originem Nemroth habuerat. Quanquam enim filium Cham deuouerat pater Noë, tamen mirabili interim fato & vindictam & promißionẽ distulit Deus. Cæterùm penes posteritatem Nemroth non permansit Imperium. Nam apud Assyrios nouum regnum exortum* *Assur.* *est per Assur, à quo & Niniue ciuitas condita*

dita est. Porrò ex Niniue progreßi sunt Assyrij, & Babylon sibi subegerũt, id quod Diodorus Siculus scribit: éstque per hanc occasionẽ à Chaldæis ad Assyrios trãslata monarchia. Babylon.

Strabo & prætera alij Niniues vrbis mẽtionem fecerunt, quòd in Assyria sita sit: vnde æstimari facilè potest, Niniuem & Babylonem duas diuersas vrbes fuisse, non vnam diuersis nominibus. Multi in hac Monarchia Reges recensentur: cæterùm cum nihil memorabile de factis eorum extet, non attinet magnopere nomina eorum tantùm enũmerare: solùm hoc meminisse lectorem operæpretium erit, cœpisse hãc monarchiam propemodum sub ipsum terminum primorum bis mille annorum, qui sub id tempus exacti erant, quando Abraham quinquaginta annos natus erat. Niniue.

Hactenus de prima ætate mundi, in qua videre licet de creatione mundi, de Ecclesia, & ciuili administratione ordinata diuinitus, & prætera de aliis stupendis factis à Deo exhibitis mundo. Cæterùm Ecclesia à Noë Patriarcha ad Abrahã peruenit, qui natus erat annos quinquaginta octo cùm moreretur Noë. Interim autem cùm cœpisset hæc monarchia in Babylone, & paßim vbique impietas & idololatria exorta est, vera interim fide & verbo Dei extincto. Ecclesia à Noë ad Abraham.

LIBER SECVNDVS.

De quatuor Monarchiis, qui similiter bis mille annos complectitur.

QVIA omnino vtile & necessariũ est in historiis tempora, & rerum gestarum seriem considerare, partiri volui hæc Chronica in certos numeros, qui facilè percipi & memoria retineri possent, sed quibus tamen comprehẽderentur maximæ & præcipuæ queq; vicißitudines mundi. Postquam itaque primùm ætatem absoluimus, dicere iam instituimus de subsequentibus bis mille annis, in quibus & summa potentia mundi apparuit, & maximæ monarchiæ ordine extiterunt.

PRIMA MONARCHIA Aßyriorum.

ANTEA monuimus primum omniũ apud Babylonios regnare cœpisse Chaldæos, verum nõ diu mẽsisse in imperio, sed Assyrios vicinos Chaldææ vi obtinuisse regnũ: & auspicãtur historiã à rege Nino, qui potentißimus in oriente factus est, tandẽ etiam cũ Zoroastre Bactrianorum Rege bella gesßit. Fertur Zoroastres hic reperisse primùm magiam, & magna diligentia cœli & astrorum cursum docuisse. Porrò finito bello quod cum Zoroastre gestum est, obiit Ninus,

Zoroastres magiæ repertor.

Ninus, relicto hærede paruulo filio.

Regina Semiramis.

SEMIRAMIS *mater pueri post obitum Regis ipsa imperio præfuit. Verebatur enim in tam nouo regno, & nõ subditis adhuc omnibus sua spõte, ne ob iuuenilẽ ætatẽ pueri populus ad defectionem properaret. Itaque ne ipsa propter muliebram sexum contemneretur, vsa est virili habitu, simulauitque se regium filium esse. Excelluit factis planè heroicis, & imperij fines regionibus adiectis & munitionibus adauxit. Imperauit fœliciter & magna cum laude annis quadraginta duobus. Vrbem Babylonem sumptuosis ædificiis, fossis, mœnibus circunductis firmiorem reddidit. Defuncta Regina matre, Ninias filius in magna tranquillitate regnauit, & fuit hoc modo apud Assyrios fastigium orbis & monarchia multo tempore. Cæterùm cùm non multa de subsequentium Regum factis scripta extent, prætermittere volo cathalogum nominum eorum, quòd germanus lector illorum non facilè meminisse queat. Qui verò ea cognoscere volet, is ex multis aliis scriptoribus petere potest.*

Semiramis habitu virili vsa est.

Ex Beroso Diodoro, &c.

At verò dubiũ non est, quin variæ & magnæ mutationes inciderint in hanc monarchiã, id quod colligi facilè potest ex Bibliis sacris,

quæ testatur ab Assyriis multò ante Cyri tempora Babylonem occupatam, cæterùm regna diuersa fuisse, alterum Niniuitarum, alterum verò apud Babylonios. Verùm quibus de caussis & quo tempore fuerint hæ commutationes, incertum planè est. Herodotus scripsit tenuisse hanc monarchiam Assyrios annos quingentos, postea multo tempore nullum certum aut firmum imperium extitisse, sed suo proprio regno Medos vsos esse, similiter & Chaldæos apud Babylonem, item Assyrios apud Niniuitas suum habuisse Imperium, & inter Reges modo hunc, modo illum potentia fuisse superiorem. Medi tandem potentiores facti, summam ad se monarchiam retulerunt, capta etiam Babylone vrbe. Hæc magis verisimilia apparent, quibus & ea consentiunt quæ de Sardanapalo non solùm Metasthenes scribit, sed Bion etiam, cuius Agathias mentionẽ facit.

De Sardanapalo.

SVNT *itaque nobis de Sardanapalo pauca dicenda: quomodo exutus sit regno suo, & quòd posteà diuisa sint Imperia. Quoties punire vult mundum Deus, Principes impudicos donat. Ex historiis cõstat, Sardanapalũ neglecta prsus regni administratione, voluptatibus tantũ indulsisse, adeò etiã, vt & fuco ad fingẽdam formã, & ornatus habitu mulierũ exẽplo*

Princeps impudicus.

vsus

vsus sit. Ferunt sedentem eum in corona impudicarũ mulierum omne turpitudinis genus exercuisse. Quomodo quæso huiusmodi Imperium calamitosum exitum non recepisset? Cùm iam defecissent ab eo Medi & Babylonij, pugnassétque cum hostibus infæliciter, neque vsquam ferè amplius tutus esse posset, arcem apud Babylonios igni accendit, & in ea conflagrauit. Cæterùm, vt Duris scribit, præmiserat iam ante tres filios suos Niniuem: atque hinc factum est, quòd post extinctum Sardanapalum diuisa regna sint. Apud Babylonios Belochus imperabat, qui cum Arbace à Sardanapalo defecerat, Arbaces Medorum regnum tenuit. Apud Niniuitas Assyriorum posteritas per annos aliquot durauit. Dimicatũ est inter hæc tria regna propter monarchiam annis multis. Sardanapali molities. Sardanapali mors.

De Aegypto.

DIXIMVS *de prima monarchia hac quãtum satis est. Cæterùm quantum annorũ sit vsque ad secũdæ monarchiæ tẽpus, infrà annotabimus. Restant nunc indicanda quædam breuiter de alijs regnis quæ præter hãc monarchiam exorta sunt. Floruit enim Aegyptiorum regnum lõgè amplißimum, quod à posteris Cham administratum quidem est, sed quod ad eius potentiam attinet, monarchia inferius erat, quemadmodum Gallorum regnum hodie poten-* Aegyptiorum regnũ.

tißimum quidem est, sed inferius tamẽ Romano Imperio, siue potentiã siue dignitatis maiestatem spectes.

De Abraham, & Spirituali regno.

Abrahã Nini temporibus.

VT *non ignoremus quo in loco verbum Dei & Ecclesia fuerit, dicendum nobis quoque est, de spirituali regno. Temporibus Nini Regis Abraham fuit. Nam cum esset annos circiter quinquaginta natus, finem habuerunt primi bis mille anni, & Assyriorum regnum iam antea cœperat. Porrò autẽ cũ iam verus cultus & verbum Dei exolescere cœpisset in regno*

Thare.

Babylonico, profectus est Thare ex Chaldæa in Mesopotamiam cũ duobus filijs suis Abraham & Loth, vt nõ & ipse impietatis superstitione apud Babylonios commacularetur. Vocat autem scriptura hanc idololatriam ignẽ Chal-

Vr Chaldæorum.

dacium, Vr Chaldæorum. Nam cùm sacrificijs verè piorum ignis decidẽs è cælo accẽdisset victimas, imitati eorum exempla impij ignẽ accenderunt, & ita instituerunt nouum cultum Dei vt eo opere seruirent Deo, sine expresso verbo Dei, & absque cognitione promißionis de venturo Christo. Infrà, in historijs quoque dictus est hic ignis Grimasda, hoc est, sanctus ignis quem equo impositum etiam anteferri sibi reges volue-

voluerunt. Prima occasio odololatriæ inter homines ex hoc igne cœpit, priusquam imagines in vsu fuerunt. Cæterùm ne in vniuersum verbum Dei interiret, ex integro promißionem de Christo renouauit Deus, & verbo nouam cærimoniam adiecit, quæ veluti signum, conseruaret in hominum animis memoriam verbi. Et enim facilè obliteratur vera doctrina, nisi per externa signa & cærimonias inculcetur populo. Electus est ad id à Deo Abraham, qui cū natus erat annos quinque supra septuaginta, iussus est à Deo relicta Mesopotamia in Chaldæam concedere, vbi noua ei promissio contigit, fore vt posteri Abrahæ terrā Canaā poßiderēt, & in ea imperarēt, atque adeò etiā venturum esse semē Abrahæ, nimirū Christū per quem vellet omnibus populis, benedicere Deus, hoc est per hoc semē placandū esse Deum & sublato peccati & mortis iure donandam vitā æternā Promißioni huic à Deo circūcisio addita est quæ promißionis symbolū esset, & incitamētum ad credendū. Itaque postea sempermāsit Ecclesia, verbū & spirituale regnū Christi in certo populo hoc est, in posteris Abrahæ in quibus aliquos semper, qui verè credētes & pij erāt, existere necesse fuit. Porrò vniuersa historia Abrahæ in sacris Biblijs copiosé descripta est Hoc ī loco īdicasse satis sit quo tēpore fuerit Abrahāet q̄ mutatiōes de religione inciderīt.

Renouatio promißionis Abrahæ factæ.

Circuncisio pmißionis symbolum.

Cæterum promiſsio ſubinde iterata eſt Abrahæ.
Circunciſio quando data. Circunciſio autem data eſt ipſi nato annos nonaginta nouem, anno à condito mundo 2047. Sunt qui ad vnum iubilæum numerant 2050

Agar. Iſmael. Agareni. Abrahæ ex Agar ancilla filius Iſmael natus eſt, is potentia & viribus apud Arabas creſcere cœpit, & Agareni in Arabia huius Agar nomen referunt. de quo poſtea dicemus.

Sodomæ conflagratio.

ANNO nonageſimonono ætatis Abrahæ, ob deteſtanda flagitia, & nefandas inconceſſaſq; libidines deleuit Deus quinque vrbes Sodomam & Gomorram, & adiacentes alias ciuitates, igni cœlitus dimiſſo exuſtas. Locus vbi fuerunt vrbes, ingens lacus factus eſt, cuius longitudo & latitudo per aliquot milliaria protenditur, hodíeq; etiamnũ pice plenus perpetuis vaporibus exæſtuat, in teſtimonium diuinæ indignationis & vindictæ ob tanta ſcelera. Contigit hoc poſt diluuium anno trecenteſimo nonageſimoprimo poſt quàm mortuus fuerat Noe, vno & quadraginta annis. Teſtatus eſt hoc modo ſubinde Deus mundo, ſe peccatores vlciſci & iudicare velle.

Lacus ex incendio ſodomitico factus. Vltionis exemplum. An. mũdi 2047.

Iſaac.

An. mũdi 2408. POST hæc natus eſt Abrahæ ex vxore ſua Sara filius Iſaac dictus, ex cuius ſemine Chri-

ſtus

ſtus eſt. Nam huius typum præ ſe ferebat, cùm vt immolaretur à patre iuſsit Deus, quo ſignificatum eſt Chriſtum victimã fore, qua peccatum & mors expiaretur: eſtq; adumbratum in hoc exemplo iterum, Deum peccata condonare velle reſuſcitare mortuos, donare credentibus vitam æternam. Iſaac duos habuit filios, Iacob, & Eſau. Ex Eſau Edomitæ originem habent in Arabia, nam Eſau Edon dictus eſt, hoc eſt; rufus: propterea quòd ius primogenituræ, cui benedixerat Deus, ob pulmentum rufum vendiderat ſuo fratri, cõtempta nimirum benedictione & beneficio Dei ventris cauſa. Iacob autem Iſrael cognomento appellatus eſt, hoc eſt, princeps Dei, ex quo Iſrael populus ortũ habet. Sed de his omnibus cõſulẽda ſunt Biblia ſacra.

Iſaac ty[...] Chriſti[...]

Iacob.

Eſau.

Edomit[...]

Eſau qu[...] Edõ dic[...]

Iacob I[...]el dictus[...]

De Ioſeph filio Iacob.

QVI verò inter præcipuos & ſapientiſsimos rectores recenſetur Ioſeph, meritò hic eius mentionem facimus. Aegyptios enim & religionem & ciuiles mores docuit, eſtq; in Primis obſeruatu dignum, virum & ſanctitate & ſpiritu ſancto præditum, duram admodum & ſeueram adminiſtrationis rationem inſtituiſſe, & tam latè patentẽ Aegypti regionẽ vniuerſam veluti vnius corporis membra coadunaſſe, vt hinc diſcamus, ſeueritatem ad retinendam in officio multitudinẽ in primis neceſſariam eſſe,

Ioſeph v[...] ſapiens [...] ſanctus.

Seuerit[...] in imp[...] placet [...]

& probari Deo, Indulgẽtia enim vulgus corrumpi solet, Cæterùm qua de causa peruenerit in Aegyptũ, de conspiratione fratrum eius, quòd ab illis venditus sit, præterea & qua fortuna vsus sit in Aegypto, de his omnibus copiose in Biblis. Etenim mirabili hac occasione in Aegyptũ venire eum voluit Deus, vt & in hoc regno institueretur verus cultus Dei, & patefieret promißio de venturo Christo, Voluit enim Deus semper, etiam in maximis regnis, prædicari verbum suum. Præterea vt per hanc occasionem Deus vitæ subsidium Iacob & eius generi famis tempore, suppeditaret.

De Mose, & tyranni Pharaonis pœna.

omißio diuinæ atio, ad d.
en. 46.

QVANQVAM verò Abrahæ posteris promiserat Deus possessionẽ terræ Canaan, tamen distulit promissum multo tẽpore, vt haberẽt interim quo per verbũ fidẽ suam exercerent, imò etiã grauiter eos ãtea in Aegypto afligi permisit. Nã, vt testatur Genesis, Iacob cum filiis suis famis tempore in Aegyptum profugit, vbi multo tẽpore egerũt id qđ postea adnotabimus. Porrò cùm sine modo & intermissione grauaret populum Pharao, & tyrãnidem exerceret, adeò vt præciperet etiam natos masculos statim enecari, misit Deus Mosen, vt ex Aegypto educeret populum Israel, qui post multa miracula populum ad mare rubrum perduxit

quem,

quem magna vi persequutus est Pharao, cõfidẽs sui se voti compotẽ fore, vt omnes necaret: nam effugij locus non erat, cùm hinc montibus, inde mari conclusi essent, & à tergo hostis Pharao instaret. Sed hic declarauit Deus, quòd vbi extrema necessitas incũbit, adest suis, & audit eos. Nã retrogressa est aqua, & per milliaria aliquot viã præbuit Israeli, vt sine vllo periculo transiret. sed infœliciter subsequutus est in mare tyrannus, qui pristino more fluentibus iterum aquis absorptus est, cũ delectißima totius Aegyptiaci populi parte. Proposuit hic itaque Deus mundo nouum exemplum rursus, velle se tyrannos impios, atque adeò omnes contemnentes pietatem, iudicare & vlcisci.

Gratiæ & clementiæ exemplum.

Vltionis exemplum.

Decalogus præceptorum quando sit datus.

QVINQVAGESIMO *die post discessionem Israelitici populi ex Aegypto, cũ in deserto iuxta montẽ Sinai iter facerẽt, decem præcepta promulgata sunt, incredibili magnificentia & maiestate, nimirũ voce audita è cælo, plena metus & terroris. Atqui hoc opus Dei eiusmodi est, vt eo aliud sublimius in terris hominibus ãtea nõ contigerit. Cõtinet enim doctrina decẽ præceptorũ summã sapientiæ diuinæ, & compendio quodam complectitur quicquid legum & constitutionum vsquam esse potest. Itaque*

operæprecium est tempus non ignorare, quo doctrina tā magnifica data est diuinitus, nimirū annis à mundo condito, bis mille, quadringentis quinquaginta quatuor: septingentis nonaginta octo post diluuium. Et Paulus ait, legem datam esse post factam promißionē anno quadringentesimo tricesimo. Nam is annorum numerus est iam inde ab eo tēpore, quo natus Abraham annos septuaginta quinque promißionē accepit, vsque ad id tempus, quo per Mosen eductus est Israel ex Aegypto. Et quod legitur Exodi duodecimo capite, habitasse Israelem in Aegypto annis quadringentis & triginta, numerari non debet ab eo tempore quo Iacob in Aegyptū profectus est, cū iam florebat Ioseph. Nam non esse hunc annorum numerum post Iacob tātum, vel inde facilè colligi potest, quòd Caath vnà cum Iacob profectus est. Porrò is filiū Amram genuit, qui filium Mosen habuit. Iam fieri non potest, quadringentos annos inter Caath & Mosen fuisse. Proinde supputandi sunt quadringenti & triginta anni illi de quibus in Exodo legitur, ab eo tempore quo Abraham primùm ex Mesopotamia in Canaan profectus est, & postea ipse quoque in Aegypto est versatus. Et vt rectius Pauli sentētia deprehendatur, colligam annorum numerū paulò exactius.

Tempus à promißione Abrahæ facta, vsq; ad egressum ex Aegypto.

Anni vigintiquinque sunt vsque ad natum Isaac, ab eo tēpore quo Abraham primum in terram

terram Canaan venit, quãdo natus erat annos septuaginta quinque. Sexagesimo anno Isaac Iacob genuit.

Nonagesimo ætatis suæ anno Iacob Ioseph natus est. Decem & cẽtum annis Ioseph vixit. Sexaginta quinque anni sunt post vsque ad natum Mosen, & hunc numerum annorum etiam Philo adnotauit.

Annos octoginta Moses natus erat cùm ex Aegypto educeret populum. Contracti hi anni in summã constituunt annos quadringentos & triginta. Tanti temporis interuallũ extitit iam inde cùm primùm promißio daretur Abrahæ, vsque ad id tempus quo ex Aegypto profectus est Israel, & postea lex data est.

Iam verò dedit huic populo Israelitico Deus certam politiam & peculiare quoddam regnũ, in quo nihil desiderari potest, quod ad verum cultũ Dei, ad sacerdotiũ, præterea etiam quod ad ciuilem iustitiam attinet, vt apertè tandem existeret certus populus, qui haberet verbũ Dei, *& ex quo Christus aliquando nasceretur. Itaque penes hunc populum semper fuit Ecclesia, regnum* Dei *& verum verbum vsque post passum Christum, id quod obseruandum est, vt nemo nesciat semper fuisse Ecclesiam, & reuelasse Deum iam inde ab initio mundi verbũ suum, & conseruasse illud semper apud suos.*

De Principibus Israel.

AB egressu ex Aegypto vsque ad initiũ regni Saulis, anni fuerunt quadringenti triginta sex, id quod apertè indicat textus tertio Regum sexto. Iã verò post defunctũ Mosen Principes habuit hic populus, qui partim authoritate prudentiũ hominum creabantur, partim à Deo excitabantur vocatione peculiari, per quos res gestæ sunt insignes atque ita declarauit Deus, se adesse & tueri suos fideliter, etiam si periculorum fluctibus aliquando agitari videantur. Principes hi consuetudine Hebraica iudices dicebantur. Cæterum cũ extent historiæ eorum in Biblijs conscriptæ, nos tantùm nomina eorum recensebimus, vt Chronicorum ordo, & ratio annorum rectiùs obseruetur.

Principes iudices dicti.

Moses regnauit 40. an. Iosue 17. Alij Iosuaph. 32. Othoniel 40. Ehud 80. Baruch cũ Debora Prophetissa 40. Gedeon 40. Abimelech 3. Is parricidiũ admisit in fratrem suũ, & per seditionem regnum in se transtulit, ideoque & ipse nõ multò pòst perpetrati parricidij pœnas dedit. Thola 23. Iair 22. Iepthe 6. Abessan 7. Elon 10. Abdon 8. Sãpson 20. Post hos præfuerunt populo hi summi sacerdotes. Eli 40. annos. Samuel & Saul 40. ann.

Athniel. 80.

Post Iair inter regnũ 18. annorũ

Reges Israel.

IVDICES Israelitici populi, hæreditarij non erant, ideo nec firmum aut certũ imperium fuit

it in hoc populo, præterquam apud summos
cerdotes, sed presidij loco subinde addidit Deus
udentes Principes, eosque nunc hic, nūc alibi
citabat. Cæterum hanc incertitudinem impe-
indignè ferens populus, postulauit à Samuele
mo sacerdote regem certum designari qui
eesset regno. Samuel nihil in re tanta temeré
turus, Deum consuluit. Significauit Deus
endi se vehementer hac libidine vulgi in nouo
e petendo, præcepitque Samueli, hoc nomine
uiter reprehendendum populum. Interim
men annuit Deus in creando rege, & regno
ituēdo & cōtinuādo. Confirmatur hic regni
estas diuinitus & administratio regnorum
bis nō obscuris, id quod in primis spectare decet.
Proinde obserua quod nō ideò irascitur Deus
ea improbet regium imperium, (nam id clarè
firmat) sed indignè fert nouitatis studiū mul
udinis in ea Republica mutanda, quam ipse
stituerat. Etenim Deus ferre non potest im-
tationem imperiorum, quæ diuinitus sunt or-
ata. Et monemur hoc exemplo, vt quancun-
e tādem innouationem fugiamus. Sunt præ-
ea in hac historia multa alia præclara præ-
ta, quæ breuitatis studium me cogit præter-
re, tantum vnum hoc repetere volui, con-
ari hic à Deo denuò ciuilem magi-
um principum & regum autoritatem,
do loquitur de iure & officio regis.

Mutationes, & nouitates impiorum displicent Deo.

Confirmatio ciuilis magistratus.

Saul regnauit annos quadraginta, & pro-pter impietatem periit, & totum eius genus extinctum est.

Dauid imperauit 40. annos, & puniuit eum Deus ob admissum adulterium, & per seditionem à proprio filio Absalon regno pulsus: sed restituit eũ Deus in regnum, ac seditionem grauiter puniuit. Absalon inusitato quodam genere fati periJt.

Salomon. *Salomon annos 40. rex fuit, sed eo defuncto distractũ regnũ est propter adulteriũ Dauid.*

De regibus Iuda ex genere Salomonis.

Roboam. ROBOAM *rex imperauit annos septe-decim. Et cum parere nollet consilijs maiorum in minuendis nonnihil oneribus & exactionibus regni, effecit seueritate sua, vt mutatio regni subsequuta sit. Sequebatur enim consilia iuuenum, neque pro æquitatis ratione quicquam remittere volebat. Defecit itaque ab eo potissima pars regni, & nouum regnũ in Samaria au-cati sunt, id quod vtrinque ingentium bellorum occasionem præbuit. Cæterum in tribu Iuda retinuit imperium posteritas Dauidis, & regem Iuda sequuta est tribus Beniamin.*

Occasio regni Samariæ.

Abia. *Abia regnauit tres annos, & pugna deuicit regem decem tribuum Israel.*

Asa imperauit annos quatuordecim Ha

magnam laudem meruit, quòd impium cultum Dei, qui cõtra verbũ Dei institutus erat, abrogauit, adeò etiam vt ne matri quidẽ suæ in hac parte pepercit: nam & illa peculiarem quẽdam cultũ Dei sequebatur. Fortunauit hoc nomine eum Deus aduersus Arabes, quos pugna vicit. Tandem etiã punitus est à Deo ob cõspirationẽ quandã, quã, relicta fiducia in Deũ inierat. *Asa abrogauit ĩpiũ cultũ Dei.*

Media pars ætatis mundi.

SVB annum duodecimum imperij huius regis Asa, expleta sunt tria millia annorum mundi hoc est, media pars totius ætatis mundi, iuxta Eliæ dictũ, quod in ipso principio libelli adnotauimus. Iam verò posthac animaduertere licebit maximas statim & repentinas mutationes in omnibus imperijs accidisse, exorta bella & cædes esse, siquidem ad vltimum ætatis spatium paulatim vergunt res humanæ.

Quin & hoc quoque considerandum est, res Iudaicas Græcorum & Romanorũ factis vetustiores esse, vnde colligi facilè potest à Iudæorum patribus, omnibus alijs populis originem esse, imò etiã ãtiquißimã doctrinã, atque adeò ipsum verbũ dei apud Iudæorũ patres extitisse. *Iudæi Vetustißimi.*

Iosaphat regnauit annos viginti quinque, cõmendatur ob studiũ religionis, & ꝙ magna sedulitate omnia officia regia administrauit. Et hoc nomine præclaras ei victorias donauit Deus *Iosaphat studiosus religionis.*

Elias in media mundi ætate. Elias propheta huius tẽporibus fuit, qui viuus in cœlũ sublatus est. atque ita in ipso medio ætatis mundi spatio exuscitat prophetam Deus doctrina & miraculis insignẽ, vt verbum & promißio de Christo subinde innouaretur. Reliqua itaque tria millia annorum mundi. sub hoc Elia incœperunt.

Elisæus. Eliæ succeßit Elisæus Propheta. Cæterùm de his duobus Prophetis, quòd damnarint impium cultum Dei, & quæ miracula fecerint, copiosè in Biblijs sacris tractatur.

Iorã nouæ Idololatriæ autor. Ioram regnauit annos octo, occidi iußit maiores & fratres suos, & nouæ idololatriæ autor fuit quare & ob impietatẽ Deo meritas pœnas dedit, victus à Philistæis occubuit, à quibus abducta sunt vxores eius & liberi, præter Ochosiam, qui natu minimus erat.

Ochosias. Ochosias vno tantũ anno in Imperio fuit, & patris exẽplo falsum cultũ Dei instituí permisit, quare occisus est.

Athalia. Vltionis exemplum. Porrò mater eius Athalia vbi vidit interijsse suum filium, ne ab alijs occuparetur regnum, occidi iußit quotquot reliqui erant ex stemmate regio: atq; hoc modo à Salomonis posteritate translatum regnum est, vt hinc discamus quàm seueriter vlciscatur Deus peccatum. In primis autem considerare hoc debent principes, extirpari à Deo magnorum principum genus causa flagitiorum.

Athalia mater Ochosiæ per violẽtiam retinuit regnum, & magnam tyrannidẽ exercuit annos

annos septem. Tādem meritas pœnas dedit cum ex iussu summi sacerdotis iugulata est.

De Nathan, & eius posteris,

IN *catalogo patrum ex quibus Christus est natus, prætermisit Euangelista Lucas Salomonem, Nam Salomonis posteritas extincta est, cæterum nihilominus in regno successerūt posteri Dauidis, iuxta promissionem Dei. Porrò habuit David & Nathan filium, cuius Lucas mentionem facit, ex huius genere hi sequentes reges Iuda fuerunt nempe.* *Natham filius David*

Ioas imperauit annos quadraginta, insignis hic pietate fuit, dum Ioiada summus sacerdos viuebat, cui obtemperabat, postea ad impietatem & idololatriam defecit, & Zachariā prophetam Ioiadæ filiū ante templum occidi iussit cuius & Christus meminit Mat. 23. ca, Quamobrem per Syrios puniri eū voluit Deus, & tandem à ministris proprijs occisus est. *Ioas. Ioiada. Zacharias propheta.*

Amasias rex fuit annos viginti nouem, & hic primum pietatis studiosus fuit, & prophetas audiebat, quo nomine fortunatus à Deo prostra nit Idumæos. At postea insolentior factus, nulla cōpulsus necessitate, ex mera libidine animi bellū cœpit, in quo captus est & tādē perijt. *Amasias pietatis studiosus.*

Ozias regnauit quinquaginta duos annos, dictus & Asarias hic est, & is prīcipio pius fuit & Philistæos vicit, postea cū cōtra ordinatio- *Ozas, qui & Asarias*

nem Dei ipse in templo sacrificare vellet, lepra infectus est. Huius ætate vixerunt Prophete,
Oseas. *Oseas, Amos, & Micheas, qui cõtra vtrunque*
Amos. *regem in Samaria & Iuda docuerũt. Fuit &*
Micheas. *hisce temporibus Ionas: qui missus erat ad prædicandum regi Assyriorum.*
Ionas.

Ioatham. *Ioathã regnauit sexdecim annos, is pius erat, & fœliciter pugnauit contra Ammom.*

Achaz impius. *Achaz similiter ãnos sexdecim regnauit, instituit falsum cultum Dei, & ex nimia superstitione & peruerso studio pietatis, sacella & aras paßim per totam terram extruxit, qua de causa permisit Deus ipsum & totum eius regnum grauiter affligi & expoliari.*

Ezechias rex pius. *Ezechias regnauit annos viginti nouem is pius fuit, sublata idololatria verum cultũ Dei restituit, sacerdotibus suas decimas reddidit, Et quia sunt hæc vera bonorũ principum facta, ideò præclaras ei victorias donauit Deus. Nam cùm obsideret Hierusalem Aßyriorum rex, inuocauit pro subsidio ferẽdo Deũ & fusis per*
Esaias *Angelos Assyrijs, liberata obsidione vrbs est. Esaias propheta huius regis temporibus fuit in summo honore, à quo institutus est rex in his*
Samariæ *quæ ad timorẽ Dei pertinẽt. Porrò sexto anno*
deuastatio. *Ezechiæ, vrbe Samariæ potitus est rex Assyriorum, & in seruitutẽ redactas decem tribus Israel abduxit. Maior hæc pars fuit populi Dei, quæ defecerat à Iuda, & proprium regnũ insti-*

instituerat. Verùm cũ timerẽt sibi reges Samariæ, ne relaberetur populus ad regnum Iuda, quod diuinitus ordinatum erat, si subinde pro solenni more frequẽtaret Hierusalẽ propter sacrificia facienda, & audiendum verbum Dei iuxta præscriptũ legis, instituerũt propriũ quendam cultum Dei, doctrinã propriam, & sacrificia contra verbum Dei, atque ita abusi sunt prætextu nominis diuini ad priuatã potentiam regni sui retinendam. Contra hunc cultum Dei subinde à Deo missi sunt prophetæ in salutem & conseruationẽ plurimorum: interim autem potentissimi quique suum falsum cultum Dei mordicus retinuerunt. Proinde grauiter afflixit hos reges Deus bellis & seditionibus, neque apud vllum genus diu huius Imperij dominium durauit, adeò etiam, vt tandẽ & Reges & populum abduci permiserit Deus. Meritò nobis hoc exemplum terrorem debet incutere, vt discamus timere Deum. Nam si peculiari suo populo, & posteris Abrahæ, quibus tam præclaræ promissiones contigerant, non perpercit Deus, sed regnum eorum tam subitò euertit, & abiecit eos, quis animo tam securus est, qui credere possit ĩpunè nos euasuros? Quin verò mea opinione ea pars Samariæ typũ videtur præ se ferre Orientalis & Græcorum Ecclesiæ, quandoquidem vt Israel in Samariam abductus per Assyrios, nunquam, reuersus est. ita & Orientalis

Impij cultus institutio non manet multa.

Exemplũ timoris Dei

Samaria typus orientalis Ecclesiæ.

nem Dei ipse in templo sacrificare vellet, lepra infectus est. Huius ætate vixerunt Prophetæ, Oseas, Amos, & Micheas, qui cõtra vtrunque regem in Samaria & Iuda docuerũt. Fuit & hisce temporibus Ionas: qui missus erat ad prædicandum regi Assyriorum.

Oseas. Amos. Micheas. Ionas.

Ioatham. Ioathã regnauit sexdecim annos, is pius erat, & fœliciter pugnauit contra Ammom.

Achaz impius. Achaz similiter ãnos sexdecim regnauit, instituit falsum cultum Dei, & ex nimia superstitione & peruerso studio pietatis, sacella & aras paßim per totam terram extruxit, qua de causa permisit Deus ipsum & totum eius regnum grauiter affligi & expoliari.

Ezechias rex pius. Ezechias regnauit annos viginti nouem is pius fuit, sublata idololatria verum cultũ Dei restituit, sacerdotibus suas decimas reddidit, Et quia sunt hæc vera bonorũ principum facta, id eò præclaras ei victorias donauit Deus. Nam cùm obsideret Hierusalem Aßyriorum rex, inuocauit pro subsidio ferẽdo Deũ & fusis per Angelos Assyrijs, liberata obsidione vrbs est.

Esaias Esaias propheta huius regis temporibus fuit in summo honore, à quo institutus est rex in his quæ ad timorẽ Dei pertinẽt.

Samariæ deuastatio. Porrò sexto anno Ezechiæ, vrbe Samariæ potitus est rex Assyriorum, & in seruitutẽ redactas decem tribus Israel abduxit. Maior hæc pars fuit populi Dei, quæ defecerat à Iuda, & proprium regnũ insti-

instituerat. Verum cũ timerẽt sibi reges Samariæ, ne relaberetur populus ad regnum Iuda, quod diuinitus ordinatum erat, si subinde pro solenni more frequẽtaret Hierusalẽ propter sacrificia facienda, & audiendum verbum Dei iuxta præscriptũ legis, instituerũt propriũ quendam cultum Dei, doctrinã propriam, & sacrificia contra verbum Dei, atque ita abusi sunt prætextu nominis diuini ad priuatã potentiam regni sui retinendam. Contra hunc cultum Dei subinde à Deo missi sunt prophetæ in salutem & conseruationẽ plurimorum: interim autem potentissimi quique suum falsum cultum Dei mordicus retinuerunt. Proinde grauiter afflixit hos reges Deus bellis & seditionibus, neque apud vllum genus diu huius Imperij dominium durauit, adeò etiam, vt tandẽ & Reges & populum abduci permiserit Deus. Meritò nobis hoc exemplum terrorem debet incutere, vt discamus timere Deum. Nam si peculiari suo populo, & posteris Abrahæ, quibus tam præclaræ promissiones contigerant, non perpercit Deus, sed regnum eorum tam subitò euertit, & abiecit eos, quis animo tam securus est, qui credere possit ĩpunè nos euasuros? Quin verò mea opinione ea pars Samariæ typũ videtur præ se ferre Orientalis & Græcorum Ecclesiæ, quandoquidem vt Israel in Samariam abductus per Assyrios, nunquam, reuersus est. ita & Orientalis

Impij cultus institutio non manet multa.

Exemplũ timoris Dei

Samaria typus orientalis Ecclesiæ.

Ecclesia per Sarracenos & Turcã prorsus est deleta. Et quemadmodum postea tribui Iuda accidit, ita valde metuo, ne & hæc pars Occidentalis simile quiddam aliquãdo experiatur. Metuendũ sane est, ne atrocius etiã nobiscum acturus sit Deus, ob magnitudinẽ flagitiorum nostrorum. Cæterùm voluit tamẽ interim Deus benedicere Abrahæ semini præ omnibus gẽtibus. Quamobrẽ pius lector exemplum hoc expendere secũ debet, & præcari Deum, vt in misericordia nos castiget, & nõ planè abijciat.

Durauit hoc regnũ annos ducentos quadraginta quatuor tantùm, Breuißimum omnino hoc tempus erat, præsertim cũ hic populus adeo magnificas promißiones haberet, etiã de bonis externis, & interim tamen bellis & seditionibus nunquã caruit, Vsq; adeò peruersum sui cultũ Deus inultũ non sinit Deuastatio regni Samariæ facta est ãno post mũdũ cõditũ 3240

Menasses impius rex — *Manasses Ezechiæ filius successit patri in regno Iudææ, regnauitque annos 55. Restaurauit hic falsum cultũ Dei, & præ falso zelo pietatis proprios filios sacrificij loco cremauit. Persecutus est prophetas. Esaiam prophetam sanctißimum serra dissectum occidi iußit. tandem ab* *Esaiæ mors* *hostibus captus & abductus est. Ceterum cum* *Manasses exẽplũ pœnitentiæ.* *agnosceret peccatũ, & ex animo inuocaret Dominũ, in gratiã benignè receptus est, & exẽpli loco ꝓposuit eũ Deus peccatoribus vt nõ dubitẽt*

Deum

Deum propitium fore, & remittere velle iram & vltionem, si ab impietate resipiscant.

Amon regnauit annos duos, rex impius fuit: quare gladio ministrorum suorum perijt. *Amon.*

Iosias regnauit 31, annos. abstulit impiũ cultum Dei Sacella & idola diruit, ossa falsorũ prophetarum exuri iussit. Huius temporibus libri Mosaici, qui multis iam annis interciderant, iterum reperti sunt Exemplum hoc sanè in primis memorabile est, vsque adeò proficere & crescere impietatẽ, & traditiones humanas vt sacra scriptura in tãto sit cõtemptu, vt etiã ipsi libri amittãtur, verũ ita prospiciente Deo, tandẽ tamẽ restituitur & profertur. Typũ haud dubiè præ se fert hæc historia nouißimorũ temporũ in Ecclesia, cui sub ipsum finẽ syncerior cognitio verbi reuelari debet. At verò quãquã Iosias pius omnino rex erat, tamẽ suo tãdẽ errore nõ caruit. Etenim cũ iã multo tẽpore magna pace vsus esset, & multa præclarè egisset, audacior factus, nihil sibi infœliciter cedere posse existimauit ob pietatem, itaque bellum intulit regi Aegyptiorũ quãquam pacis conditiones expetenti. Sed quia susceperat hoc bellum ex fiducia humanarum virium, in pugna graui vulnere ictus interiit. *Iosias.* *Typus syncerioris doctrinæ sub finẽ mũdi.*

Ioachaz regnauit tres menses, & in Aegyptum abductus est. *Ioachaz.*

Ioachin regnauit annos 11. Huius tempori- *Ioachin.*

Nabuchodonosor. Daniel. bus inuasit totam Iudæam Nabuchodonosor rex Babyloniæ, cuius tributarius factus est, abducti homines multi sunt, inter quos & Daniel adhuc adolescens. Postea cùm non seruaret initum fœdus Ioachim, reuersus Nabuchodonosor est, & captū Ioachim Hierosolymæ occidi iußit & corpus eius inter alia cadauera ante vrbem proiectum est, iuxta vaticiniū Ieremiæ, qui prædixerat fore vt quemadmodū asinus sepeliretur.

Ioachim filius Iechonias. Ioachim siue Ieconias rex fuit tres mēses, reuersus sub id tempus Nabuchodonosor obsedit vrbem, vltro dedidit se Ieconias ex cōsilio Ieremiæ prophetæ, cui reuelauerat Deus Ierusalem vastandam esse, & obducendum populum, cæterum fore vt non prorsus interiret, sed reuersurum aliquādo, & Ierusalem rursus extruēdam esse. In Babylone seruatus est Ieconias à Deo, quòd prophetæ vaticinio paruerat, id quod postea adnotabimus. Abducti cum Ieconia in Babylonem sunt optimi quique, præterea & quicquid pretiosæ supellectilis & ornamentorum erat in templo Hierosolymis.

Sedechias. Sedechias vndecim annos regnauit, defecit à rege Babyloniæ, cui tributum pendere noluit, qua de causa reuersus Nabuchodonosor obsedit vrbem. Et quanquam suaserat Ieremias, vt dederet se Sedechias (nam ita visum esse Deo, vt puniretur Iuda, & abduceretur populus) tamen parere noluit, fretus nimirū promißione

Dei,

Dei, non interiturum Iudaicum populum esse. Hæc iactabat Sedechias, & peruersè interpretabantur summi sacerdotes promißionem Dei. Nam seruare nihillominus poterat populum suum Deus, etiam si aliquanto tempore abduci & affligi permitteret. Itaque contempta Ieremiæ prophetia est; præsertim cùm tam longo tempore differretur, neque responderet euentus. Et huc accedebat, quod iam tertiò fuerat Iudæam ingressus rex Babylonicus, nihílque promouerat in expugnanda sei'an Hierusalem. Præterea & anni exacti nunc nerodacterant, quibus multi ex vrbe profugerant, serudionitat. In causa hæc fuerunt, vt sperarint humano more pertinaciter nihil minus futurum, quàm eam calamitatẽ quã prædixerat Ieremias. Erat & vndiquaque munitionibus circumuallata vrbs aduersus omnem vim hostium. Cæterùm Nabuchodonosor fame confecit eos. Nam cùm sesquianno obsideret vrbem, fames tanta fuisse fertur, vt ne ab esu quidem propriæ sobolis àbstinuerint multi. Adeò pertinax in suo proposito humana natura est, vt summa etiam neceßitate premente, subsidium & consolationem à Deo cesset implorare. Nam si iuxta consilium Prophetæ dedidissent se, tametsi exiliũ durum fuisset, tamen pace saltem apud exteros frui licuisset. Tandem cùm fugam moliretur, captus est Sedechias, & postea in conspectu suo filios

Famis ingẽtis exemplum.

Pertinaciæ humanæ exemplum.

trucidari vidit, ipsi autem oculi eruti sunt: deuastata vrbs Hierusalem est, templum, quod iusserat ædificari Deus, exustum est, selectißima pars populi Iudaici est abducta in seruitutem Babylonicam. Meritò sanè hoc exemplum commonere nos debet, non dißimulaturum esse Deum in aliis regnis & principibus, sed grauiter vindicaturum esse peccata, siquidē tanta seueritate in hoc regnum vsus est, quod ipse instituerat. Testatur enim scriptura, hoc immani genere suppliciorū Deū afflixisse Iudā ob peccata ei[illegible] quæ fuerint potißima peccata, ad[illegible]nirū cōtēptus verbi Dei impius cultus dei tyrānis aduersus veros doctores verbi et prophetas

Deuastatio Hierosolymæ.

Deuastatio vrbis contigit anno à condito mūdo termillesimo trecentesimo septuagesimo tertio Alius anno. 3355.

Anni à Dauid vsque ad hanc direptionem vrbis Hierusalem, quingenti decem & sex fuerunt.

Regnum Iuda.

Hactenus mansit regium nomen apud Dauidis posteros, inter quos fuerunt multi insignes & præclari reges, vt nullo in regno alio. Nam hoc regnum Iuda peculiariter instituerat Deus & præerat illi: sed quia peccatum inter eos non deerat, ideo puniti sunt à Deo, & mutatum regnum est. Nam regnum Iuda annis septuaginta in Babylone captiuum detinebatur: verum interea tamen ita se declarauit Deus, vt

depre-

deprehenderetur illi populum suum & Ecclesiã curæ esse, & quòd nunquã desertus sit eam. Misit enim Prophetas insignes, vt Danielem apud Babylonios qui ipsum etiam Nabuchodonosor regem conuertit. Nam cùm iudicio Dei ob impietatẽ suam punitus, & cõuersus in rabiem ac furorem esset, vt nullo discrimine à bestia differret, orauit pro eo ad Dominũ Daniel, & restitutus est: postea resipiscens ab impietate abrogauit idololatrias, & institutus à Daniele verum cultum Dei arripuit.

Nabuchodonosor conuersus à Daniele.

Post Nabuchodonosor Euilmerodach filius eius regnauit. Is honestè & pro regia dignitate tractari iußit Ieconiam regem qui ex mandato Ieremiæ Prophetæ vltrò se dedens in exilium cõmigrauerat. Atq; ita fortunauit hunc regem Deus, qui prophetæ verbis crediderat, quanquam periclitari visus fuerat ad tempus. Cæterùm hoc modo seruauit Deus ab interitu genus Dauidis, mirabili certè fato: id quod pluribus dicemus infrà.

Euilmerodach.

Euilmerodacho successit in regno Balthasar. Hic pietatis & verbi Dei contemptor erat: veterem, & iam antea abrogatam idololatriam Chaldaicã ex integro reparauit: poculis quæ ex templo Hierosolymitano ablata erant in comessationibus vsus est: derisit Deũ Iudæorum & contumeliæ causa cantari iußit Chaldæorum Deũ verũ esse & superiorẽ Deo Iudeorũ.

Balthasar.

Blasphemiæ nūquā inultæ. *Sed quid factum est? Adduxerunt hæ blasphemiæ voces interitum totius regni. Nam visibiliter apparuit manus, quæ inscripsit parieti periturum esse Balthasar cum toto regno. Contigit euentus eadem nocte, quia Medi & persæ obruerūt babylonios subita irruptione, & potiti sunt regno, occideruntque regē Balthasar Testatur & hoc exemplum, blasphemias in Deum non manere inultas.*

Monarchiæ *primæ finis* *Nunc primæ Monarchiæ tempus finē habet vsque ad Persas & Cyrum regem. Sunt autem inter Abraham natum & Cyrū regem anni mille quadringenti nonaginta quinque quibus primùm apud Chaldæos, deinde apud Assyrios fuit Monarchia. Postea verò cùm distrahi cœpisset, nunc Assyrij, nunc rursus Babylonij potentia præualuerunt, donec Medi & Persæ creuissent, & tandem Cyrus Babylone potitus esset, recuperata iterum Monarchia & in vnum redacta.*

Iudæi vetustißimi *Considerandum in primis est, vniuersum regnum Iudæorū sub hoc tempore primæ Monarchiæ comprehensum esse, vnde constat vetustißimum populum Iudæos esse, & eorum tantum certas historias extare de primis regnis mundi.*

De Græcis

NVNC *adnotabimus breuiter, qui fuerit rerū Græcarum status tēporibus primæ Monarchiæ*

vnde

vnde facile colligi poterit, Iudæorum historias multò vetustiores esse Græcorum monumentis, siquidem omnes eorum historiæ post primam Monarchiam conscriptæ sunt. Neque possunt Græci certi aliquid, neque lōgius repetere quic quam, quod cōsentiat, quam quod Olympiades eorum indicant. At Olympiades cœperunt anno trigesimooctauo Osiæ. Id autem est, si accuratius ad calculum reuocetur, circiter annos ducentos ante Persarum Monarchiam. Sed propter imperitum lectorē Olympiadas missas facio, & ostendam paucis quid tempore primæ Monarchiæ apud Græcos acciderit.

Iudeorum historiæ vetustiores Græcorum monumētis.

Olympiades quando cœperunt.

Græcorum regio non vnum aliquem Regem habuit, vt aliæ nationes, sed fuerūt in ea partim etiam potentes vrbes erant, & variæ magnæque cum principibus mutationes inciderunt. Nam vrbes potentiores factæ ægre poterant ferre Principes, quemadmodum nostra ætate in Italia comperimus: & ego postea aliquot exempla referam, quæ cognitu vtilia sunt, & certa historiarum testimonia habēt. Nam ante Troianum bellum parum admodum historiarum apud Græcos reperitur.

Græciæ nō vnus aliquis rex.

Bellum Troianum.

TROIANVM *bellum sub Dauidis tēpora gestum est, id quod Vergilio teste probari potest. Nam is ait stetisse Albanum imperium annis*

De Hercule.

PAVLO *ante hæc tempora, id est, breui tempore priusquam apud Iudæos Saul rex designatus est, vixit in Græcia Hercules, qui ãte alios principes in primis propter heroicas virtutes commendatur. Parentes eius Amphitryo & Alcmena ex Tyrintho vrbe oriũdi fuerunt. quæ sita est non procul ab Argis Amphitrio autẽ Thebas profugerat, propterea quòd discordia orta cum fratre suo occiderat eum, & hac occasione contigit Herculem apud Thebanos nasci: & primũ hic suæ virtutis specimẽ edidit. Nam cùm Minyæ, qui tum potentia celebres erant, & in Orchomeno vrbe regnabant, opugnarent vrbem Thebanam, Hercules repulsis hostibus tutatus est eam, & oppidum Orchomenon cœpit, cuius Imperium tum etiam esse desiit. Vrbs ea opulentißima fuit, cuius apud Homerum etiam magnæ laudes extãt propter diuitias. Hæc victoria primũ Herculi magnũ nomen parauit, adeò, vt postea alij in Græcia Principes se vltrò ad eum contulerint: proinde vbique pacis autorem se præbuit, principibus & vrbibus opem tulit, iniustè facta vindicauit & coercuit, & erga illos quos adiuuerat, magna clementia vsus est, neque illis imposuit vllum onus quod tolerare non possent. Hæc sunt propter quæ tantam laudem meruit, quantã nemo ex principibus alius. Postea in Asiam profe-*

Hercules tyrintinus. *Minyæ.* *Orchomenos.* *Herculis res gestæ.*

ctus

ctus, regem Troianum Laomedonta vicit & occidit: sed in hac victoria, regia planè moderatione animi vsus est. Nam seruauit regnum, neque voluit delere, sed eius possessionẽ Priamo, vtpote vero hæredi, tradidit. Et quia Priamo regnum restituit, facilè potest æstimari quo tempore vixerit Hercules. Præter hæc & mare in Italia & Hispania tutum reddidit à piratis eamq; ob causam in extremo littore Hispaniæ & Aphricæ duos scopulos erigi iußit, qui huius facti memoriam perpetuò testarentur. nam & hodie Columnæ Herculis adhuc appellantur. Habet has inuictißimus Cæsar Carolus Quintus tanquã peculiaris insignis loco hodie, nimirum vt videatur cõtigisse nobis à Deo, quod sub hoc tumultuario rerũ statu in tota Europa tãquam Hercules esse debeat, ad pacem & iustitiam virtute ac victrici dextra sua iterũ reparandã. Columnæ Herculis.

Hactenus de memorabilibus rebus quæ in Græcia primæ Monarchiæ temporibus acciderunt, sed pauca tamen præter hæc adijciam: siquidem considerandum in primis est in historiarum lectione, quis fuerit status regnorũ, quæ religiones, quod ius, denique quas artes habuerint, quibus floruerũt. Defunctis Noe filiis, verus quoque intellectus verbi Dei in Græcia interiit: quãquam enim interim cæremoniarum ritus & sentẽtias de pietate retinuerũt à patribus, tamen aucta est impietas, & subinde alia Status Græciæ post filios Noe.

Nabuchodonosor. Daniel. bus inuasit totam Iudæam Nabuchodonosor rex Babyloniæ, cuius tributarius factus est, abducti homines multi sunt, inter quos & Daniel adhuc adolescens. Postea cùm non seruaret initum fœdus Ioachim, reuersus Nabuchodonosor est, & captũ Ioachim Hierosolymæ occidi iußit & corpus eius inter alia cadauera ante vrbem proiectum est, iuxta vaticiniũ Ieremiæ, qui prædixerat fore vt quemadmodũ asinus sepeliretur.

Ioachim filius Ieconias. Ioachim siue Ieconias rex fuit tres mẽses, reuersus sub id tempus Nabuchodonosor obsedit vrbem, vltro dedidit se Ieconias ex cõsilio Ieremiæ prophetæ, cui reuelauerat Deus Ierusalem vastandam esse, & obducendum populum, cæterum fore vt non prorsus interiret, sed reuersurum aliquãdo, & Ierusalem rursus extruẽdam esse. In Babylone seruatus est Ieconias à Deo, quòd prophetæ vaticinio paruerat, id quod postea adnotabimus. Abducti cum Ieconia in Babylonem sunt optimi quique, præterea & quicquid pretiosæ supellectilis & ornamentorum erat in templo Hierosolymis.

Sedechias. Sedechias vndecim annos regnauit, defecit à rege Babyloniæ, cui tributum pendere noluit, qua de causa reuersus Nabuchodonosor obsedit vrbem. Et quanquam suaserat Ieremias, vt dederet se Sedechias (nam ita visum esse Deo, vt puniretur Iuda, & abduceretur populus) tamen parere noluit, fretus nimirũ promißione Dei,

Dei, non interiturum Iudaicum populum esse. Hæc iactabat Sedechias, & peruersè interpretabantur summi sacerdotes promißionem Dei. Nam seruáre nihillominus poterat populum suum Deus, etiam si aliquanto tempore abduci & affligi permitteret. Itaque contempta Ieremiæ prophetia est, præsertim cùm tam longo tempore differretur, neque responderet euentus. Et huc accedebat, quod iam tertiò fuerat Iudæam ingressus rex Babylonicus, nihilque promouerat in expugnanda [illegible] Hierusalem. Præterea & anni exacti nunc [illegible] erant, quibus multi ex vrbe profugerant, serua[illegible] In causa hæc fuerunt, vt sperarint humano more pertinaciter nihil minus futurum, quàm eam calamitatẽ quã prædixerat Ieremias. ERAT *& vndiquaque munitionibus circumuallata vrbs aduersus omnem vim hostium. Cæterùm Nabuchodonosor fame confecit eos. Nam cùm sesquianno obsideret vrbem, fames tanta fuisse fertur, vt ne ab esu quidem propriæ sobolis àbstinuerint multi. Adeò pertinax in suo proposito humana natura est, vt summa etiam necesitate premente, subsidium & consolationem à* DEO *cesset implorare. Nam si iuxta consilium Prophetæ dedidissent se, tametsi exiliũ durum fuisset, tamen pace saltem apud exteros frui licuisset. Tandem cùm fugam moliretur, captus est Sedechias, & postea in conspectu suo filios*

Famis ingẽtis exemplum.

Pertinaciæ humanæ exemplum.

trucidari vidit, ipsi autem oculi eruti sunt: deuastata vrbs Hierusalem est, templum, quod iusserat ædificari Deus, exustum est, selectißima pars populi Iudaici est abducta in seruitutem Babylonicam. Meritò sanè hoc exemplum commonere nos debet, non dißimulaturum esse Deum in aliis regnis & principibus, sed grauiter vindicaturum esse peccata, siquidẽ tanta seueritate in hoc regnum vsus est, quod ipse instituerat. Testatur enim scriptura, hoc immani genere suppliciorũ Deũ afflixisse Iudã ob peccata ei[illegible] quæ fuerint potißima peccata, ad-[illegible]mirũ cõtẽptus verbi Dei impius cultus dei tyrãnis aduersus veros doctores verbi et prophetas

Deuastatio Hierosolymæ. *Deuastatio vrbis contigit anno à condito mũdo termillesimo trecentesimo septuagesimo tertio Alii anno. 3355.*

Anni à Dauid vsque ad hanc direptionem vrbis Hierusalem, quingenti decem & sex fuerunt.

Regnum Iuda. *Hactenus mansit regium nomen apud Dauidis posteros, inter quos fuerunt multi insignes & præclari reges, vt nullo in regno alio. Nam hoc regnum Iuda peculiariter instituerat Deus & præerat illi: sed quia peccatum inter eos non deerat, ideo puniti sunt à Deo, & mutatum regnum est. Nam regnum Iuda annis septuaginta in Babylone captiuum detinebatur: verum interea tamen ita se declarauit Deus, vt*

depre-

deprehenderetur illi populum suum & Ecclesiã curæ esse, & quòd nunquã desertus sit eam. Misit enim Prophetas insignes, vt Danielem apud Babylonios qui ipsum etiam Nabuchodonosor regem conuertit. Nam cùm iudicio Dei ob impietatẽ suam punitus, & cõuersus in rabiem ac furorem esset, vt nullo discrimine à bestia differret, orauit pro eo ad Dominũ Daniel, & restitutus est: postea resipiscens ab impietate abrogauit idololatrias, & institutus à Daniele verum cultum Dei arripuit. *Nabuchodonosor conuersus à Daniele.*

Post Nabuchodonosor Euilmerodach filius eius regnauit. Is honestè & pro regia dignitate tractari iußit Ieconiam regem qui ex mandato Ieremiæ Prophetæ vltrò se dedens in exilium cõmigrauerat. Atq; ita fortunauit huc regem Deus, qui prophetæ verbis crediderat, quanquam periclitari visus fuerat ad tempus Cæterùm hoc modo seruauit Deus ab interitu genus Dauidis, mirabili certè fato: id quod pluribus dicemus infrà. *Euilmerodach.*

Euilmerodacho succeßit in regno Balthasar. Hic pietatis & verbi Dei contemptor erat: veterem, & iam antea abrogatam idololatriam Chaldaicã ex integro reparauit: pocula quæ ex templo Hierosolymitano ablata erant in comessationibus vsus est: derisit Deũ Iudæorum & contumeliæ causa cantari iußit Chaldæorum Deũ verũ esse & superiorẽ Deo Iudeorũ. *Balthasar.*

Blasphemiæ nũquã inultæ. Sed quid factum est? Adduxerunt hæ blasphemiæ voces interitum totius regni. Nam visibiliter apparuit manus, quæ inscripsit parieti periturum esse Balthasar cum toto regno. Contigit euentus eadem nocte, quia Medi & persæ obruerũt babylonios subita irruptione, & potiti sunt regno, occideruntque regẽ Balthasar Testatur & hoc exemplum, blasphemias in Deum non manere inultas.

Monarchiæ primæ finis Nunc primæ Monarchiæ tempus finẽ habet vsque ad Persas & Cyrum regem. Sunt autem inter Abraham natum & Cyrũ regem anni mille quadringenti nonaginta quinque quibus primùm apud Chaldæos, deinde apud Assyrios fuit Monarchia. Postea verò cùm distrahi cœpisset, nunc Assyrij, nunc rursus Babylonij potentia præualuerunt, donec Medi & Persæ creuissent, & tandem Cyrus Babylone potitus esset, recuperata iterum Monarchia & in vnum redacta.

Iudæi vetustißimi Considerandum in primis est, vniuersum regnum Iudæorũ sub hoc tempore primæ Monarchiæ comprehensum esse, vnde constat vetustißimum populum Iudæos esse, & eorum tantum certas historias extare de primis regnis mundi.

De Græcis

NVNC adnotabimus breuiter, qui fuerit rerũ Græcarum status tẽporibus primæ Monarchiæ vnde

vnde facile colligi poterit, Iudæorum historias multò vetustiores esse Græcorum monumentis, siquidem omnes eorum historiæ post primam Monarchiam conscriptæ sunt. Neque possunt Græci certi aliquid, neque lōgius repetere quic quam, quod cōsentiat, quam quod Olympiades eorum indicant. At Olympiades cœperunt anno trigesimooctauo Osiæ. Id autem est, si accuratius ad calculum reuocetur, circiter annos ducentos ante Persarum Monarchiam. Sed propter imperitum lectorē Olympiadas missas facio, & ostendam paucis quid tempore primæ Monarchiæ apud Græcos acciderit.

Iudeorum historiæ vetustiores Græcorum monumētis.

Olympiades quando cœperunt.

Græcorum regio non vnum aliquem Regem habuit, vt aliæ nationes, sed fuerūt in ea partim etiam potentes vrbes erant, & variæ magnæque cum principibus mutationes inciderunt. Nam vrbes potentiores factæ ægre poterant ferre Principes, quemadmodum nostra ætate in Italia comperimus: & ego postea aliquot exempla referam, quæ cognitu vtilia sunt, & certa historiarum testimonia habēt. Nam ante Troianum bellum parum admodum historiarum apud Græcos reperitur.

Græcia nō habuit vnus aliquis rex.

Bellum Troianum.

TROIANVM *bellum sub Dauidis tēpora gestum est, id quod Vergilio teste probari potest. Nam is ait stetisse Albanum imperium annos*

trecentis. Sic enim inquit de Albanorũ regno.

Hic iam trecentum totos regnabitur annos.

Sub finem huius imperij Roma cœpit ædificari: id quod postea dicemus, etsi vice retrograda annorum numerum conferas inter se, iam inde à temporibus conditæ Romanæ vrbis vsque ad initium imperij Salomonis reperies annos trecentos & tres. Neque verò multò antè fuisse bellum Troianum certum est. Dissentiunt hic quidam historiarum scriptores, qui hoc bellum vetustius esse affirmant: cæterùm diuersum ego multis argumentis probare possem, quæ nunc, vt compendio seruiam, prætermitto. Porrò hoc dignum obseruatu est quòd occasio Troiani bel-
Troiani belli occasio, adulterium. *li ex adulterio nata sit Paris enim Troiani regis filius, Menelai Principis Græcorũ vxorem Helenam abduxerat. Id autem indignè ferentes Principes & ciuitates omnes in Græcia, conspiratione facta ad Troiã profecti sunt, & integro decennio exacto, tandem Illium vrbem Troianorũ expugnarũt: & occiso Priamo rege*
Aeneas. *Troianum regnũ extinctũ est. Ex Troia Ae-*
Latium. *neas in Italiã nauigauit, in qua eã patrẽ occu-*
Ascanius qui & Iulus. *pauit quæ Latium dicta est. Auspicatus hic nouũ regnũ est, & cum Ascanio filio, qui & Iulus vocatus est, Albã vrbem condidit, in qua imperarunt posteri Aeneæ vsque ad id tempus quo condita Roma est. Fuerunt in hoc bello Troiano multi præclari & insignes*

prin-

principes, quorum nomina aliunde petēda sunt. Ex Thessalia Achilles adfuit, à quo Troianorum præstantissimus dux Hector peremptus est. Et Achilles ipse tandem per fraudē periit. Troiani enim desponderant ei filiam quandam Priami, & cùm ante altare in templo orans procūberet, per dolū à Paride telo trāsfixus est. Achilles. Hector.

Bellum Thebanum.

NON multò ante Troianum bellum, longè atrocius bellum fuit Thebanum. Nam cū hæreditario iure cessisset regnum Thebanum duobus fratribus. Etheocli & Polinici, hi cōuenerunt inter se hac conditione, vt alternis annis regnarent: Cæterum cum accepisset imperium Etheocles cōtra initū fœdus perpetuò dominari volebat. Coactus itaque Polynices frater Argos ad Adrastum regem confugit: qui cùm tradidisset ei matrimonium filiam suam, vi eum in regnum restituere volebat: sed Adrastus ante Thebas cum Principibus aliis cæsus est. Etheocles & Polynices fratres concurrentes fortè in pugna, ambo mutuis vulneribus occubuerunt. Magnæ huius & lamentabilis cædis occasionem, fratrum discordia peperit. Neque verò adhuc belli finis fuit. Nam postea alij Principes magna manu obsederunt iterum vrbem, & expugnatam tandem euerterunt. Thebani belli occasio Etheocles. Polynices. Adrastus Fratrum discordia.

De Hercule.

PAVLO *ante hæc tempora, id est, breui tempore priusquam apud Iudæos Saul rex designatus est, vixit in Græcia Hercules, qui ãte alios principes in primis propter heroicas virtutes commendatur. Parentes eius Amphitryo & Alcmena ex Tyrintho vrbe oriũdi fuerunt. quæ sita est non procul ab Argis Amphitrio autẽ Thebas profugerat, propterea quòd discordia orta cum fratre suo occiderat eum, & hac occasione contigit Herculem apud Thebanos nasci: & primũ hic suæ virtutis specimẽ edidit. Nam cùm Minyæ, qui tum potentia celebres erant, & in Orchomeno vrbe regnabant, opugnarent vrbem Thebanam, Hercules repulsis hostibus tutatus est eam, & oppidum Orchomenon cœpit, cuius Imperium tum etiam esse desiit. Vrbs ea opulentissima fuit, cuius apud Homerum etiam magnæ laudes extãt propter diuitias. Hæc victoria primũ Herculi magnũ nomen parauit, adeò, vt postea alij in Græcia Principes se vltrò ad eum contulerint: proinde vbique pacis autorem se præbuit, principibus & vrbibus opem tulit, iniustè facta vindicauit & coercuit, & erga illos quos adiuuerat, magna clementia vsus est, neque illis imposuit vllum onus quod tolerare non possent. Hæc sunt propter quæ tantam laudem meruit, quantã nemo ex principibus alius. Postea in Asiam profe-*

Hercules tyrintinus. *Minyæ.* *Orchomenos.* *Herculis res gestæ.*

ctus, regem Troianum Laomedonta vicit & occidit: sed in hac victoria, regia planè moderatione animi vsus est. Nam seruauit regnum, neque voluit delere, sed eius possessionẽ Priamo, vtpote vero hæredi, tradidit. Et quia Priamo regnum restituit, facilè potest æstimari quo tempore vixerit Hercules. Præter hæc & mare in Italia & Hispania tutum reddidit à piratis eamq; ob causam in extremo littore Hispaniæ & Aphricæ duos scopulos erigi iussit, qui huius facti memoriam perpetuò testarentur. nam & hodie Columnæ Herculis adhuc appellantur. Habet has inuictissimus Cæsar Carolus Quintus tanquã peculiaris insignis loco hodie, nimirum vt videatur cõtigisse nobis à Deo, quod sub hoc tumultuario rerũ statu in tota Europa tãquam Hercules esse debeat, ad pacem & iustitiam virtute ac victrici dextra sua iterũ reparandã. Columnæ Herculis.

Hactenus de memorabilibus rebus quæ in Græcia primæ Monarchiæ temporibus acciderunt, sed pauca tamen præter hæc adijciam: siquidem considerandum inprimis est in historiarum lectione, quis fuerit status regnorũ, quæ religiones, quod ius, denique quas artes habuerint, quibus floruerũt. Defunctis Noe filiis, verus quoque intellectus verbi Dei in Græcia interiit: quãquam enim interim cæremoniarum ritus & sentẽtias de pietate retinuerũt à patribus, tamen aucta est impietas, & subinde alia Status Græciæ post filios Noe.

atque alia idololatria ſubrepſit. Quiſque enim pro ſua anguſtia & neceßitate qua premebatur finxit ſibi peculiarem quendam cultum Dei. Nam quod à Poëta dictum eſt,

Primus in orbe Deos fecit timor, id de impio cultu Dei excogitando verißimum eſt. Etenim nemo hominum natura tam ferus eſt, qui in neceßitate conſtitutus Deum non inquirat: & cum ignorat tantùm fide in Chriſtũ quærẽdum eſſe Deum, prolabitur ad opus aliquod externũ & fingit nouum quendam cultum honorandi Dei. Hic fons & occaſio eſt omnium ferè impietatum quæ ſunt in mundo. Neque verò putabit quiſquam, in eo errore fuiſſe homines, vt æſtimauerint imagines & ſtatuas Deum eſſe (non enim ignorabãt id lignum aut ſaxũ eſſe.) Verùm in hac fuerunt ſententia, hoc opus & hunc cultum probari Deo, & adorari eum hoc modo velle: cùm tamen interim nolit Deus ſe extra vnum Chriſtum, per infidelitatem honorari, quocunque tandem opere vel ratione. Itaque nec certi eſſe vnquam potuerunt, num Deus ipſis eſſet propitius: hoc enim ſine manifeſta promißione Dei & abſque Chriſto ſibi certò perſuadere nemo poteſt. Caput autem omnis idololatriæ eſt, confidere in peculiari & à ſe ex cogitato cultu Dei, & interim in afflictionibus tamen dubitare, num Deus velit eſſe propitius. Hæc, inquam, dubitatio eſt præ-

Impietatis omnis occaſio.

Idololatriæ caput.

cipua

cipua pars idololatriæ. Et impius quilibet, bonus alioqui & ſapiens à vero Chriſtiano & pio hoc maximè differt. Impius ille habet præclaras virtutes, ac ſplendida opera, cor autem ipſius dubitat num Deus ſit illi propitius: Pius aut & Chriſtianus, poteſt quidem illo eſſe inferior quo ad reliquas virtutes, cor autem ipſius certò ſtatuit Deum ſibi eſſe propitium iuxta promiſsiones, propter Chriſtum. Atque hoc præcipuè animaduertendum eſt, & muniendus animus confirmandúſque aduerſus huiuſmodi dubitationem. Sed mundus cæco quodam fertur impetu, volens ſine verbo Dei cum Deo agere, inſtituit nouos & peculiares cultus Dei quilibet pro ſuo arbitrio, & ſua neceſsitate. Itaque ſemper manet idololatria in mundo, etiam ſi cæremoniæ externæ & ritus, imagines & ſacrificia aboleantur & immutentur.

Impius à Chriſtiano quid differat.

Porrò Græci, qui homines mira induſtria & ingenio præditi erant, varia & portentoſa admodum ſuperſtitionis & idololatriæ genera excogitarunt, contra pericula belli, contra morbos, contra tempeſtates, contra ea etiam quæ in matrimonio vel negotiatione poſſent accidere: atque horum omnium quiſque ſuam quandam ſtatuam, & ſuas preculas aut cæremonias peculiares habebat. Iouis enim ſtatua aduerſus tempeſtates erecta eſt. Martem ob bellorum pericula colebant.

Idololatriæ genera apud Grecos.

De Dario rege Persarum.

CAMBYSE profecto in Aegyptũ, defecerũt ab eo Magi apud Susam, & Magus quidam per dolum regium sibi nomen vsurpabat. Dicti autem sunt Magi illarũ regionum sacerdotes & sapiẽtes. Caterũ cùm iam reditũ adornaret Cambyses in regnũ, vt animaduerteret digno supplicio in seditiosos Magos, in ipso itinere per occasionẽ, vt iam antea diximus, occubuit. Post mortem Cambysis, trucidatis Magis primores regni Persarũ imperium occupabant. Deinde die comitiorũ iam dicto conueniũt consiliarij de restituendo in certum ordinẽ quẽdam regno Persarum. Principes numero septem fuerunt, quemadmodum in Germanico regno septem Electores Principes sunt, designati illi haud dubiè fuerunt ex magno consilio & prudentia tanquam totius Persarum regni summi consultores. Iam verò cum septem hi Principes conuenissent consulturi in commune de salute regni, de tribus potißimum rebus inter cõsultandum controuersia incidit.

Otanes quidam consuluit non esse porrò deligendos reges, sed fœdere firmato Principes iuxtà imperare debere, libertate vtrobique seruata: nam antea satis compertum esse in exemplis, vnum virum tot ac tãtarum rerũ dominũ facilè insolescere, & in tyrannidem degenerare, quemadmodum. Cambysen fecisse constaret.

Cõsultatio septem principum Persarum de regno.

Secundus Megabysus repudiato hoc consilio, adfirmabat, talem libertatẽ etiam perniciosiorẽ tyrannide futuram. Nam principes & vrbes si domino careãt, non posse non abuti hac libertate ad priuatam libidinem. Sed nequid eius geri posset, cõsultũ esse non vnũ aliquẽ regem deligẽdũ, sed aliquot Principes constituẽdos esse, penes quos summa semper regiæ potẽtiæ permaneret.

Vtriusque horum sententiam refellens tertius Darius dictus, consuluit vnum regẽ eligendum esse: nam quanquàm hic, sicuti in aliis rebus humanis omnibus multa magnáque incommoda incidere possent, tamen nullum imperium stabilius aut firmius esse Monarchia, hoc est, si vnus imperet, in cuius manibus totius regni cardo versetur. Et si enim tria hæc consilia ex æquo honnesta & optima planè sint, tamen si conferãtur inter se, certo certius esse. Monarchia non aliud pulchrius aut vtilius posse reperiri, nimirum quæ ad diuinum & cæleste regnum accedat propius. Præterea fieri non posse, vt diu concordia seruetur inter principes liberos, aut si ad potentißimum regnum administrandum aliquot deligantur principes in regis locum, idq; propter diuersitatem grauißimarum causarum, quæ subinde tam latè patenti regno inciderent, in quibus semper consentire inter se non possent Principes. Præter hæc non defuturum quoque esse inter hos ipsos Principes

Monarchia optima imperij forma

cipes dignitatis & dominij studiũ præ reliquis quibus vnus tanquam subditis vel inferioribus dominari conaretur. Causæ hæ fuerũt, quas commemorauit Darius, quibus & calculum suum adiecerunt reliqui quatuor Principes, statuerúntque tandem pro veteri more regem eligendum esse.

Darij electio in regẽ qualis.

Cæterùm ne quod dissidium inter Principes regni suboriri posset, senserunt Deo electionis regiæ sortem committendam esse. Placuit vt multo mane conuenirent vnà in equis Principes in certum locum, & cuius equus hinnitum prius ederet, hunc regem fore Darius reuersus domum indicauit consilij Principum aulæ suæ præfecto, qui facilè hoc se effecturũ affirmabat. Etenim sub vesperum pridie constitutæ diei equum Darij & equam in destinatum locum adducit, ibique equum equæ admitit, vt mane cognito loco, desiderio equæ absentis hinniret caballus, Itaque manè conueniẽtibus Principibus hora dicta & constituto loco, Darij equus primus hinnitum edidit: & ne dubitare possent in fatis ita esse, vt regem Darium haberent, cõntinuò in aperto & sereno cælo sine vlla tempestate fulgur cum adiũcto tonitru inter hinniendum refulsit. Statim reliqui Principes ex equis desilientes, Dario regios honores exhibuerunt: éstque hac occasione in fastigium regni Persarum euectus Darius, quod summa postea

cum laude administrauit. Regiones, quæ, cùm perijsset in Scythia Cyrus, defecerant, magna virtute restituit imperio. Quinetiã Babylonem vrbem detrectantem iam Imperium Persarum post longam obsidionem recuperauit, idque per hanc occasionem.

Zopyri egregia fidelitas in Darium

Zopyrus quidam. Megabysi (qui ex septem Principibus vnus fuerat) filius, præcidi sibi nasum, aures, & labia iubet vltro, regique propositi sui consilium indicat, & tanquam profugus ad Babylonios se confert: conqueritur de crudelitate regis, qui ideo lacerari se tam fœde iusserit, quod consilium dederit vt desererent vrbem, neq; enim simulauit aliter quàm se regis hostem esse, & qui consilij capiũdi causa profugerit ad Babylonios. Babylonij vltrò receperunt eum, & Imperator ab eis factus, trucidauit aliquos ex militibus Darij, ita enim conuenerat cum Dario, vt maiorem sibi fidem apud Babylonios faceret primum, postea credere illi omnem exercitum Babylonij, quem tradidit Dario, fecitque vt totam vrbem recuperaret, quam obsederat iam mensibus sex supra integri anni spatium. Porrò ingentem Darius rex gratiam habuit huic Zopyro ob fidelitatem. nam prætulit eum postea omnibus principibus regni. Et oblato malo granato, ait Darius, nihil se sibi exoptare posse præstantius in hac vita, quàm sit tot Zopyri possent contingere, quot

gra-

grana hoc pomum intus haberet. Significare enim voluit, non posse habere regem alium thesaurum digniorem, aut munimēta regni fortiora quàm fidos amicos & consultores,

De bellis Darij in Græcia.

VENDICARE etiam sibi tentabāt Persæ Macedoniæ & Græciæ regna, quòd Persarū finibus contermina erant. Sed quia tanquam certos limites cuique regno præfixit Deus, quos excedere non potest, ideo neque Macedones, neque Græcos suo Imperio subiicere potuerunt Persarum reges. Porro in Græcia sub id tēpus plurimi & maximi quique euentus acciderūt, qui vt numero multi sunt, ita omnes enarrare ordine, longum est, recitabo autem quædam, sed non nisi selectissima & breuiter.

Imperia habēt suos certos limites.

Persæ legatis ad Amyntam Macedoniæ regē missis, postulabāt vt sese dederet ipsis. Metuens sibi ob potentiam Persarum rex Amyntas supplex propemodum vltrò quod petitum venissent, facturum se esse promittebat, tractauitq; legatos omnibus humanitatis officijs. Et cùm ex voto legatorum solenne epulum institutum esset, postulabāt conuiuij exornandi causa nobiles matronas & filias adduci Amyntas nihil tale negare audens, vltrò adduci iussit. Porrò verò quum iā Persæ bibissent largius, impudenter adludere cœperūt ad fœminas ingenuas adeò

Amyntas Macedoniæ rex.

Immodestiæ insigniū exemplū.

vt vehementer tæderet Amyntā, & iuniorem regem Alexandrum filium eius ipsorū immodestiæ, atque ob reuerentiā ætatis rogauit Amyntam patrem Alexāder filius, vt seccedens è cōuiuio cubitū iret, se verò mā surum interea apud hospites. Iā verò abeunte patre, simulans Alexander lætitiam, permisit iocari Persas cum mulieribus liberius, tandem petiit vt surgerent paulisper omnes, permitterentq; matronis paululum secedere è conuiuio, redituras enim esse ornatiores statim. Permiserūt hoc ipsum Persarum proceres vltrò. Interea autem curabat Alexander vt selectißima forma adolescentes induti matronali habitu in conuiuium redirent, & sub veste gladios occultarent, quibus inter iocandum trucidarent Persas, id quod factum est. Nam ab his adolescentibus Persæ ad vnū omnes sunt perempti, estq; hoc modo eorum impudentia grauiter punita. Alexander hic refertur inter Alexandri proauos. Post hæc Græci etiam, qui in prima Asiæ parte sub Dario erant defecerunt, & Sardis oppidum direptum incendio deuastarunt, & ad hoc opem tulerunt Athenienses. Nam Histicus quidam insignis princeps, ministrum quendam ad eorum imperatorem misit, & ne res palàm fieret deraso crine ex capite serui, cui impreßit in hanc sententiam vt à rege deficerent, postea renato capillo, non literas, sed hūc seruū ad eūdem imperatorē misit

Alexāder Amyntæ filius, Alexandri illustre factum.

Sardis.

Histici calliditas in cōcitāda seditione.

cum

cum hoc tantùm mandato, vt capillum ei detonderet, & caput aſpiceret, quòd cum feciſſet imperator, illicò defecit à Dario. Verùm autor hic ſeditionis trucidatus eſt, & laqueo Hiſticovita eſt adēpta, atque hiſce remediis ſedatus tumultus non ſerpſit latius.

Porrò hæc & ſimilia alia occaſionem Dario præbuerũt, vt ingentes copias, peditum centum millia, & equitum decem millia in Græciam miſerit ad ſumendum ſupplicium de Athenienſibus ob ſeditionẽ. Caſtra poſuerunt ad duo milliaria ab Athenis. Iam verò cùm conſulerent plerique non eſſe contrà eundum hoſtibus, ſed ſi obſidionem tentarent, vrbem fortiter tuendam eſſe. Miltiades vnus diuerſum ſuadens, oſtendit grauem omnino & intolerabilẽ vulgò obſidionem eſſe, verùm ſubita irruptione facilè opprimi poſſe hoſtes. Sequuti ſunt Miltiadis conſilium, quem & belli imperatorem deſignarunt. Eductæ copiæ ſunt Athenieñſiũ decẽ millium contra hoſtes, nullum his præſidium acceſſerat ex vrbibus reliquis niſi ex Platea vrbe tantùm mille viri miſſi erant in auxiliũ Athenienſibus. Atqui paruo hoc exercitu ingens illa Perſarum inſtructiſſima multitudo fuſa eſt, & magnam omnino laudem meruit hæc pugna quia à ſummo atque incredibili terrore ac metu totam Græciam liberauit, quo illa non aliter perculſa tũ erat, quàm ſi noſtro tẽpore Turca inuaderet Germaniam.

Darij expeditio ĩ Græciam quãta

Miltiadis conſilium.

Platea.

Miltiadis victoria inſignis.

Non prætereundum hîc nobis est, quam gratiam tandem pro hoc beneficio retulerit Miltiadi multitudo Atheniensium. Nā præter hanc victoriam, & alia eius præclara facta extiterunt erga rempublicam, Adiecit virtute bellica alias vrbes & insulas, quibus imperium Atheniensium auxit, Sed quia magnæ virtutes inuidia & obtrectatione malorum carere non possunt, effectum est à quibusdam apud populum, vt coniectus in publicum carcerem sit Miltiades, donec persolueret reipublicæ ter centum millia coronatorum. Porrò cùm soluendo nō esset, & iam diuturno situ & squalore carceris infirmari cœpisset, filius Cymon vt liberaretur pater, in carcerem descendit, tandem mortuo patre ditißimus ciuis quidam filiam Miltiadis in vxorem duxit, & exposita pecuniarum summa liberauit ex carcere Cymonem. Adeòne pro rectè factis parém & dignam gratiam habere bonis viris vulgus solet?

Miltiadi mala gratia relata ab Atheniensibus.

De Xerxe Rege.

DARIO *duo fuerunt filij, natu maior ante regnū oblatū susceptus erat, iunior verò* XERXES *dictus, in regno ex matre Atossa Cyri filia natus fuit. Is quia ex vtróq; parēte regio fuit, succeßit patri defuncto in imperio, vt regnū maneret apud Cyri posteros. Permißit hoc grandior natu frater magna sanè modestia animi, nulla*

con-

contentione vsus aduersus Xerxem fratrem.

Porrò fusis in Græcia Persarũ copijs, nouũ de integro exercitum parabat Darius, sed dum ille restaurare bellum conatur, morte obit. Itaque Xerxes statim sub initium sui regni bellum à patre acceptũ instruxit, & maxima vi militum Græciã intrauit, adeò etiam vt quorũdam scripta testatum reliquerint, nunquam simul tam ingentes copias collectus fuisse, quam Xerxis regis. Iustinus ait septingenta millia ex eius regnis in armis fuisse, & de confœderatis exteris trecenta millia hominum. Quanquam autem parũ videtur credibile tantã fuisse multitudinem, tamen historiæ satis testãtur, & plurimæ pugnæ quoque, quæ sub id temporis factæ sunt, ingentem Xerxis exercitum fuisse. Et hodie etiamnum experimur in expeditione Turcica, quantis copiis, sed armatura leui, oriẽtales gentes ducant exercitum. Quin etiam Daniel testatum reliquit, regem ex Persia maximo apparatu militum contra Græcos venturum. Legitur etiam collecto iam vnum in locum tanto exercitu. Xerxem subortis lachrymis magno animi dolore dixisse, Calamitosissimam planè esse sortem humanæ vitæ: nam ex tot miliebus hominum, ne vnum quidem superstitem esse post annos centum. Additur his, Xerxem cùm iam angustias maris pontibus sterneret, suborto fremitu tempestatis, iussisse verberari mare.

Xerxis exercitatio in Græciã quanta.

Orientaliũ armatura leuis.

Xercis fletus & querelæ.

Pertinet huc etiam, quòd non immeritò proditum est, inter proficiscendum flumina ab eius exercitu bibendo exiccata esse.

Prodigia in exercitu Xerxis.

Cæterùm prodigia quoque visa sunt, quæ monuerunt regem, vt desisteret ab incœpto propter futurum infortunium. Etenim equa in exercitu leporem peperit, quo fuga significata est. Apparuit & Cometa & Ceratias dictus, quòd instar cornu incuruatur. Erat & Eclipsis Solis. Quēadmodum autem historiæ testantur, non sine subsequenti incommodo aliquo huiusmodi signa conspiciuntur, nimirum per quæ iram suam minatur Deus, ideoque contemni non debent, sed incitamento nobis potius esse, vt timeamus Deum: nam videre hic licebit quantæ mutationes Rerum publicarum, & omnium statuum orbis postea sint subsequutæ.

Cometa Ceratias.

Græcorum regio clausa

Xerxes primum terrestri prælio adoriri voluit Græcos. Est autem Græcorum regio circumquaque clausa, & ad quam aditus non patet nisi per mare, aut per montis angustias quasdam, ad quas seruandas ab ingressu hostium destinata sunt aliquot millia Græcorum, quorum maxima pars fugit, illico volentibus iam transire Persis, solum remanserunt quadringenti Lacedæmonij, qui magna virtute ad resistendum hostibus vsi sunt, & quanquàm numero longè pauciores, & viribus infirmiores essent, quàm vt repellere possent

Lacedæmoniorum virtus.

tantam vim hostiũ, tamen eã fortitudinẽ in pugnãdo declararũt, vt circiter viginti millia Persarũ ab ipsis strata sint. Nã opportunitate loci in angustiis mõtis freti, ab incursu & oppreßione multitudinis hostiũ tuti erãt, neq; per insidias circundari potuerũt. Interierunt in hoc cõflictu duo fratres Xerxis, sed vnà quoque cũ rege suo Leonida quadringenti Lacedæmonij illi extincti sunt. Laudatur hoc factũ in primis ob magnanimitatem & fortitudinẽ pro tuẽda patria, qui numero tam exigui tantæ se multitudini opponere nõ sunt veriti, & quãquam victoria potiti nõ sint, tamẽ vehemẽter hoc conflictu hostiũ vires debilitatæ sunt, & audacia imminuta

Superioribus in hac pugna Persis, mirum quãto tota Græcia terrore perculsa sit, & in ea parte Græciæ pleræq; statim vrbes Xerxi se vultrò dediderũt. Quin & apud Athenienses Cyrsilus quidam siue vt Herodotus ait, Lycidas, consuluit, vt & Athenienses se darent sub potestatem Xerxis, nam nullo modo sufficere ad resistendum potentißimo hosti Themistocles contrà suasit, patriæ libertatem tuendam esse. Nam si Persis in Græcia dominari contingat, periclitari omnem honestatem morum, ius & omnes bonas virtutes perituras esse, Persas acturos esse pro omni animi libidine in vxores & liberos eorũ quẽadmodũ iã constaret fecisse eos in illos quos subiectos suo Imperio nunc haberent.

Cyrsilus.

Themistocles patriæ libertatis vindex.

Proinde honestius esse in libertate mori, quàm vultrò tales dominos admittere.

Cyrsilus lapidibus obruitur.

Receptum ab omnibus vno consensu hoc consilium Themistoclis est, vt fortiter defenderent se contra hostes. Cyrsilo ob peßimum consilium infensi Athenienses lapidibus eum obrui iusserunt, & similiter vxorem eius fœminæ lapidarunt, quòd maritus eius huiusmodi consilium proposuisset, quod si fuissent sequuti, omnes liberos suos in fœdam turpitudinem adduxissent. Commendatur hoc factum virtutis, & exemplum memorabile est, mori eos maluisse pro libertate patriæ, ne dederent se nationi exteræ ad statum vrbis suæ & omnem politiã & honestatem euertendam.

Oraculum de ligneis muris.

Atheniensibus Delphis Apollinis oraculum consulentibus responsum erat: Athenienses victoriam in ligneis muris habituros esse, quod Themistocles de nauium præsidio interpretatus est, hortatúsque vt relicta vrbe, in naues vxores & liberos suos ducerent: nam viribus & tantæ multitudini Persarũ, vrbem non posse tandem resistere, tum quoque in mari non admodum instructos Persas esse. Probatum cõsilium, hoc est & imitatæ id sunt reliquæ vrbes, Sparta & Corinthus, quæ instructa classe angustias maris circa Salamina insulam occuparunt, ne circunueniri à multitudine nauium, quas habuit Xerxes, possent.

Cum

Cùm audiſſet Xerxes claſſem à Græcis adornatam, intellexiſſétque magnum ſibi periculum inſtare, ſi mari Græci liberè vterentur, & data opportunitate in regnum irrumperent, conſultum eſt Xerxi, vt contrà nauali prælio laceſſeret Græcos, quod & factum eſt. Verùm victoribus Græcis maxima Perſarum pars fuſa eſt, & plurimæ naues ſubmerſæ. Hæc victoria animum vniuerſæ Græciæ reddidit, & debilitauit Xerxem. In pugna rex ipſe non adfuit, ſed cum paucis nauibus in littore remanẽs, conflictus ſpectator tantùm fuit. Gloria pugnæ ab omnibus Græcis Themiſtocli delata eſt, quòd eius conſilio parta victoria, tota Græcia ſeruata ſit. Inter alias multas technas, quibus in hoc bello vſus eſt Themiſtocles, aſtutum hoc conſilium recenſendum duxi. Poſt pugnã, cùm perculſus animo Xerxes eſſet, cogitauit Themiſtocles facilè adduci poſſe regem, vt relicta Græcia prorſus in Perſiam reuerteretur cum reliquo ſuo exercitu. Itaque ſupplicem ſe ſimulãs, tanquàm gratiæ ineundæ cauſa apud Xerxẽ, per nuntium indicari ei iubet, Græcos conſilium agitare interrumpendi pontis, quem per mare antea fecerat, proinde, niſi velit grauiori ſe periculo obiicere, illicò è Græcia fugiendum, priuſquàm tranſeundi occaſio intercluderetur. Ille audito hoc nũtio, fugæ ſe ſtatim parat. Cæterùm vbi iam fugiens offendiſſet pontem diſ-

Themiſtoclis techna.

ſipatum vi tempeſtatis, nauicula traiecit, extremo etiam diſcrimine vitæ propter concitatum vehementia fluctuum mare. Inuertit hoc modo Deus ludi aleam, vltúſque ſuperbiam eſt, & propoſitum hic habent exemplum magni principes, vnde diſcere debent, non fidendum eſſe priuatæ potentiæ, ſed in timore Dei & fiducia ad Deum maximas quaſque res ſuſcipiendas eſſe. Ridiculum hunc finem habuit terrorem omnibus incutiens illa expeditio, quam tanta potentia & multitudine inſtructā induxerat Xerxes in Græciam, non aliter atque noſtris temporibus ſumma ignominia Viennam vrbem relinquere Turca coactus eſt, qui cum exercitu ducentorum millium hominum venerat in Germaniam.

Exemplũ, non eſſe fidēdum potentiæ.

Ann. 1530

Mardonius Dux.

Cæterum decedens Xerxes reliquit in Græcia Mardonium ducem, cum ter centum millibus militum, idq; hac de cauſa, quòd Mardonij conſilio adductus rex contra ſententiam & volūtatem reliquarum principum in Græciam conceſſerat. Et quia non reſponderat euentus pollicitationibus Mardonij, propterea metuens ſibi ne domum fortaſſe reuerſus capite truncaretur ob infœlicem exitum ſuſcepti belli, optauit ſe cum hoc exercitu militum relinqui in Græcia, ad tentandum omnem caſum fortunæ, an fortè per occaſionem res Græcorum debilitare poſſet. Permiſit itaque rex Xerxes hanc

rem ipſius fortunæ. Primùm cœpit Mardonius amicè pertentare Græcos, vt tolerabilibus conditionibus pacis propoſitis vltro ſe dederent. Verùm ob euentum victoriæ animoſiores Græci detractabant prorſus omne dominium Perſarum, & repudiato fœdere poſtulabāt, vt vi & pugnando ſe tueretur. Tum diripuit atque exuſsit Mardonius vrbem Athenienſium, & Thebas vſque progreſſus eſt, nā ad Perſas defecerant Thebani. Inſtructo tum iterum terreſtri exercitu centum millium virorum Athenienſes & Lacedæmonij aliquoties cum Mardonio pugnando congreſsi ſunt, tandem cōmeatus inopia coactus Mardonius finē fecit. Erat apud Perſas Macedoniæ rex Alexander, cuius ſuprà mentionem fecimus: hic ſub veſperam indicauit Græcis, vt ad ſubſequentem diem armarent ſe, nam conſtanter ſtatuiſſe Mardoniū extrema vi pugnam committere: ídque factum eſt, ſed ſuperati Perſæ ſuccubuerunt, trucidato etiam Mardonio, id quod reliqui conſultores Xerxis regis prædixerant ei ante ſuſceptum bellum. Cæterùm hic exitus fuit tantæ expeditionis, & finito hoc bello, Græciæ ciuitates potentia & amplitudine imperij augeri cœperunt, ſubiectis multis inſulis Perſarum, quas ſuo regno adiecerunt. Porrò potentiores facti Græci, inſolentiores etiam eſſe cœperunt, & præ dominandi libidine etiam ab inteſtinis

Athenæ direptæ à mardonio.

Alexander.

Potentiores fiūt inſolētiores.

seditionibus & bellis non abstinuerũt, & mutuis cladibus victi, compulsi tandem sunt exteris se principibus dedere, deleto omni statu suæ reipublicæ & virtutibus quibus antea florebãt, sed de his paulò pòst dicemus nonnihil.

Themistocli ob bene merita mala gratia relata.

Operæpretium in primis est Themistoclis exemplum nouisse, qui cùm is esset, cuius consilio & fortitudine tota Græcia seruaretur, quo nomine & summæ eius laudes præ reliquis omnibus ducibus, quos clarissimos habuit Græcia, referuntur, tamen malam gratiam à suis ciuibus assequutus est. Nam vrbe expulerunt eũ. Hanc gratiam habet multitudo pro summis virtutibus, imò & Satan ipse dementat homines, vt tam sublimia dona Dei non agnoscant. Proinde optimos & excellentes viros tolerantia in primis præditos esse oportet: siquidem fieri non potest, quin molestia & omnem ingratitudinem experiantur in hoc vitæ statu. Confugit Themistocles postea ad Artaxerxem, apud quem summo est in honore habitus, similis per omnia summis eius principibus & consultoribus regni. Dixisse quoque ferunt Artaxerxem, non posse malum aliquod grauius optare se suis hostibus, nisi vt hac dementia excæcati, huiusmodi sapientes viros à se alienarent.

Themistocles ad Artaxerxem confugit.

De Artaxerxe Longimano.

XERXE *defuncto filius eius Artaxerxes regnauit, huius dextra manus sinistra longior fuit. vnde factum illi cognomen Longimani est. In primis laudatur hic rex ob singularẽ prudentiam, mansuetudinem morum, & pacis studium: propterea huius historiam hic non recenseo longius, vt tandem ad Iudaicas res reuertamur, ne ignoremus quis interea status in Ecclesia & spirituali regno fuerit.* *Longimanus.*

De Zorobabel Principe Iuda.

SVPRA *indicauimus, in Biblijs sacris nominari quendam ex Persarum regibus Assuerum, hic verò fuit Darius Hystaspis, &, vt ego opinor, hic Darius Assuerus est, qui Hester reginam habuit. Herodotus etiam Aristonæ mentionem facit, quam habuit Darius præter Atossam reginam, et testatur Aristonam illam valde amatam esse à Dario. Et hãc apparet Hester fuisse. Philo etiam scribit historiam Iudith sub tempora huius Darij regis contigisse, & Arphaxat, cuius historia Iudith mentionem facit, Imperatorem Assyriorum fuisse, postquam à Cyro victo iam à Scythis, defecerant. Hanc sententiam Philonis non improbo, verùm vt ego quidem arbitror, iã antea fuit impleta historia Iudith, priusquam in Babylonem translatus est Iuda, atque adeò* *Assuerus* *Hester.* *Aristona* *Atossa.*

iam ante Persarũ Monarchiam. Nam Arbaces Medorum rex iam ante Persarum Monarchiam fuit: & Niniue deleta est tempore regni Persarum, & occupantibus Monarchiã Persis, neque Niniue neque Medi suum regem habuerunt, cæterùm permitto hîc cuique suam tueri sententiam.

Post Darium Hystaspis ponit Philo Longimanũ, prætermisso Xerxe rege, sed haud dubiè non alia de causa, quàm quæ suprà indicata est, quòd profecto in Græciam Xerxe, Longimanus interea regnum administrauit in Oriente. Et hic Darius Longimanus est, qui iterum Iudæis donauit libertatem templi extruendi. Quanquã enim à Cyro permissum erat Iudæis redire Ierusalem ad occupandam terram, & ad regnum & cultum Dei instituendũ, tamen interea temporis post mortem Cyri per finitimos impeditum est, quo minus ædificatio succederet, iam inde vsque ad secundum annũ Artaxerxis Longimani, quẽ Philo Darium Longimanum vocat. Is secundo sui imperij anno publico edicto præcœpit vt Ierusalem & tẽplum repararetur. Hæc occasio erat, qua restitutus suæ libertati Iudaicus populus, regni administrationem, cultum Dei de integro rursus instituit, & templum & vrbes ædificauit denuò. Et quanquam suos hactenus reges nõ habuit Iuda, tamen principibus interim ex posteritate

Longimanus.

ritate Dauidis vsus est, vsque ad ea tempora quibus Macchabæi regnare cœperũt. Primùm Zorobabel imperauit, cuius posteri quam fortunam habuerint, & quo pacto tandem à posteritate Dauidis totum regnum translatum sit, dicemus postea: Nam ita à prophetis prædictũ erat, vt sub id tempus nasceretur Christus ex sanguine Dauidis, quo iam antea alienatum regnum Iudaicum exteri principes sibi vsurparent. *An. mũdi 3420.* *Zorobabel.* *Christi aduentus.*

Septuaginta hebdomadarum supputatio ex Daniele.

REVELATVM *est diuinitus Danieli de aduentu Christi, & quanto tempore populus Iudaicus deberet durare. Extat in hac prophetia præclarum in primis testimonium ad confirmandam certitudinem fidei nostræ aduersus Iudæos, qui contendunt nondũ venisse Christum, & alium quendam Messiam adhuc vẽturum expectant.*

Porrò temporis præfiniti à Daniele facilis ratio est, & in primis iucundum est ex ea cognoscere, sub id tempus certò venisse Christum, quod præscripsit Daniel. Nam etsi variè supputent alij, tamen si ab ordine historiarum non recedas, nulla insignis dissensio reperietur, propter quam possis dubitare. Et sanè ad exactissimam temporis supputationem expediret,

eas quæ contigerunt Eclipses, repetere ex Ptolomæo, & ex illis singulos annos ordine colligere, verùm esset is non vnius hominis labor. Et aduigilarent meritò in his rebus Episcopi collatis sumptibus vt tam insignium prophetiarum intellectus clarè in Ecclesia extaret. Ego quidem hoc loco ex potioribus historiis annorũ numerum decerpam, & eorum rationem quàm maximè perspicuam reddere conabor.

Danielis locus de 70. hebdomadis.

Daniel ait, Septuaginta hebdomadæ conclusæ sunt super populũ istum, & præcipuè iuxta mandatum de reædificanda Ierusalem erũt sexaginta nouem septimanæ vsque ad regnum Christi, & tum Christus interficietur.

Principiò cognoscendum est annuas hebdomadas hìc significari, vt vnaquæq; hebdomada septem annos constituat, id quod facilè probari potest. Proinde efficiunt septuaginta hebdomadæ annos 490.

Secundò ait Daniel, Christus interficietur post 69. hebdomadas, sed ita, vt dimidiata septimana doceat, & postea occidatur. Signatè quidem & tempus & officium Christi expressum est hoc modo.

Tertiò 69. hebdomadæ supputari debent ab anno secundo Longimani, nam tũ misit Deus Zachariam, & Haggæum prophetas, vt consolarentur & certò confirmarent populum de reparanda Ierosolyma in posterum sine aliquo

impedi-

impedimento. Et de hoc verbo, hoc est, de hac reuelatione, verba angeli intelligenda sunt, quandoquidem tum certa promißio contigit populo de successu reparationis templi Iudaici.

Præterea eodem etiam hoc anno præceperat Longimanus publico edicto, ne impedirentur Iudæi ab instituto opere ædificandæ vrbis & templi, quemadmodum antea factum erat. Sed hæc omnia in Esdra leges.

Atqui verò ad hanc ipsam dilationẽ temporis in reparando templo Ioannes respexit cap. 2. quadraginta sex annos in exstruendo templo absumptos esse, nam is annorum numerus est à secundo Cyri anno vsque ad sextum Longimani annum, quo absolutum est templi opus.

Iam verò colligitur ex Maccabæorum libro, & ex Iosepho, ab initio Alexandri, post vltimi Darij obitum, vsque ad natum Christum fuisse annos trecentos & decem.

A nato Christo vsque ad eius baptismum anni 30.

Summa ab initio Alexandri vsque ad baptismum Christi 340.

His adde illud tempus à secundo anno Longimani vsque ad Alexandrum post vltimi Darij mortem, & erunt, vt Metasthenes numerat, anni 145.

Summa à secundo Longimani anno vsquè ad baptismum Christi 845. anni.

Itaque 69. hebdomadæ annuæ constituunt rectè annos 482. Vnde cognoscis baptisato Christo sexagintanouem hebdomadas annuas completas fuisse, & in hebdomada sequenti docuit Christus, & in eadem dimidiata hebdomada interfectus est: nam anno quarto post acceptum baptismũ crucifixus est Christus. Porrò sequenti hac septimana addita ad 69. erunt hebdomadæ septuaginta, atque hæc ratio est temporis præfiniti à Daniele. Nam post mortem Christi Iudæi non sunt amplius populus Dei, & templum eorum postea fuit abominatio, id quod clarè testatus est Daniel.

Præter hæc sunt in hac prophetia aliæ præclaræ doctrinæ & consolationes afflictarum mentium de officio & regno Christi, quòd prædicaturus venerit remißionem peccatorum, sed hæc omnia explicare hîc non vacat, neque est huius instituti.

Ego sanè quanta potui diligentia inquisiui rationem 70. hebdomadarum Danielis, neque reperio, quod magnopere poßit dißidere, si historiarum præscriptum sequaris. Nam & si Metasthenem nolis imitari, tamen Græcorum ratiocinatio rectißimè quadrat. Etenim iuxta numerum Græcorũ inter Alexandri obitum, & Augusti initiũ, anni sunt ducẽti octoginta,

id

id quod fortißimis argumentis probare possum. Iam si Persarum annos sumas, post secundū Longimani annum apud Græcos idem quoque reperies.

Post Alexādrū vsq; ad natū Christū 322.
Post natū Christū vsq; ad baptismū eius 30.
Adde Persarum numerum à secundo anno Longimani 132. *apud Græcos.*

Summa 484. *Adeò ad amussim concordāt Græcorum historiæ cum eo tempore quod in Iosepho & Philone reperitur, vt apertè deprehendere poßis, à Daniele tempus de aduentu Christi aptißimè præfinitum esse. Equidem non dubito testaturos mihi eruditos & prudentes viros, vtranque hanc supputationem quam posuimus, testimoniis Persarum optimè posse comprobari. Et nisi longum esset ordine [illegible]oque plures supputationes adducere possem, q[illegible]um his item consentirent, vt dubium non sit Danielem tempus aduentus Christi rectißimè attigisse. Quin & consolationis non paruam vim habet, etiamsi temporis ratio ad singula minuta minus quadret, vt certò discamus tempus prædictum à Daniele iam diu præteriisse. Itaque palam errore sunt Iudæi, vtpote qui nullis rationibus probare possunt, tempus illud nondum esse elapsum, siue hebdomadas de diebus siue annis volent intelligere. Sed de his satis.*

Tabula annorum mundi, quæ indicat tempus præscriptum à Daniele.

1656. vsque ad Diluuium.
292. ad natum Abraham.
425. ad Mosen natum.
80. ad egreßionem ex Aegypto.
480. ad extructum templum Salomonis.
138. ad regem Ioas.
291. ad Ieconiæ translationẽ in Babylonẽ.
11. ad deuastationem Ierosl. per Nabuch.
70. captiuitas Babylonica.
191. Persarũ Monarch. post capt. Baby.
7. Alexander post Darium.
149. Græcorũ regnũ vsq; ad Iudã Maccab.
119. Maccabæorum regnũ apud Philonẽ.
30. Herod[illegible] anno Herodis na-[illegible] Christus.
15[illegible] a nato Christo do. & seruatore nostro.

Ex hac tabula facilè colligitur annorũ ratio in Daniele. Apud Græcos verò tẽpus post obitum Alexandri sic reperio.

114. Olympiade obiit Alexander.
184. Olympiade Augusti Imperium cœpit post Iulij mortem,

Anno Augusti 42. Christus natus est.

Constituunt hæc post mortuum Alexandrum circiter 320. annos.

Numerus hic nõ ita multũ dißẽtit ab aliis suprà positis, & à peritis facilè potest concordari.

De Esdra.

De Esdra.

INTERIECTO aliquo tempore post euulgatum edictum permisit Artaxerxes Esdram sacerdotem ex aula sua redire Ierosolymam. Et meritò huius facienda mentio est in historiis, nam is sacræ scripturæ libros dispersos iam in ordinem redegit, & collegit iterum. Id enim opus dignum fuit officio viri Episcopi. Nam sine sacris literis syncera religio & verus cultus Dei retineri non potest.

Esdra Biblicos libros collegit.

Temporibus huius Artaxerxis Longimani ingens bellum Peloponnesiacum, quod inter se gesserunt Græci, Exortum est, in quo funditus tandem vrbs Atheniẽsis euersa est. Durauit hoc bellum ferè vsque ad finem Persicæ Monarchiæ, ideóque Persarum reges, qui reliqui adhuc sunt, breuiter suo ordine recensebo prius.

Peloponnesiacum bellum.

De Dario Notho.

DARIVS Nothus regnauit post Longimanum, neque verò Longimani filius fuit, sed eius sororem coniugem habuit. Duos filios habuit, Artaxerxem, quem Mnemona vocant, & Cyrum natu minorẽ. Artaxerxes in Imperio patri successit, Cyrus in Ionia potentissimus factus est.

Artaxerxes Mnemon Cyrus.

De Artaxerxe Mnemone.

MORTVO Dario vsurpare cœpit sibi regnum Cyrus, nam præterquàm quòd in potentissimo ducatu dominabatur, iam etiam ad res omnes gerendas habilis erat, & bello in primis delectabantur, ideóque magna vi armabat se contra fratrem suum. Ad hæc matrem sibi magis obnoxiam habuit, quam fratrē Artaxerxem, qui ingenio modesto, & humano erat. Cæterùm iniquum hoc institutum Cyri nō fortunauit Deus, nam in pugna qua aduersus fratrem congressus erat, occubuit. In pugna hac declarauit se Artaxerxes non muliebrem esse grauiter tamen à Cyro vulneratus est, & in alterum equum desiliit: vt agnosceret, à solo Deo victoriam sibi postea contigisse.

Cyri cum fratre bellum.

De Ocho.

OCHVS filius Artaxerxis humani sanguinis sitientissimus fuit: nam præterquam quòd magnam tyrannidem exercuit, etiam proprios fratres interemit. Vrbem Sidoniam condidit, & Aegyptū ad Persarum Monarchiam iterum adiecit, sed non diu admodum seruauit deditionis fidem. Tandem à suorum præfecto quodam interemptus est.

Ochus tyranni exemplum.

De Arsame.

ARSAMES Ochi filius fuit, hic puer

adhuc

adhuc rex est factus à duce exercitus, qui Ochum patrem eius interfecerat. Verùm vbi iã adolescere cœpisset Arsames, timens sibi dux exercitus ob perpetratum scelus, & hunc Arsamen per insidias interemit. Postea fœdere inito cum Codomano principe Armeniæ, ei & regnum tradidit & Darium appellâuit. Cùm hoc itaque Arsame totum genus clarißimi herois & regis Cyri extinctum est, & regnũ Persarũ trãslatum à posteris Cyri ad exterum principem deuenit. Neque verò hoc modò dignum commiseratione est, tantã potentiam & honorem, atque adeò tam sublimia dona Dei intra tam paucos annos deleri, sed multò magis, quòd posteri statim degeneres facti nulla planè virtute Cyrum patrem expresserunt, id quod in Ocho apparet, cuius tyrannica facinora occasionẽ præbuerunt, vt totũ genus Cyri interiret.

Cyri regnũ & genus extinctum.

De vltimo Dario.

ALIENVS *hic erat à Cyri genere, sed ab Ocho rege princeps Armeniæ factus ob insignem eius virtutẽ in rebus bellicis, propter quã & ab illis, qui occiderant Arsamen, in regẽ electus est, ne Ochum, qui benefecerat ipsi, vlcisceretur. Verùm hac occasione & spe delati regni excæcatus, omnium beneficiorum quæ acceperat ab Ocho, oblitus est, & regno accepto Dariũ se appellari voluit, ne quid regiæ digni-*

Darius vltimus.

Ingratitudinis exẽplum.

tati deesset. Verum ingratitudinis & perfidiæ insignes pœnas dedit. Nam postquàm ab Alexandro victus est, omnibus suis regionibus & regno amißis, vitam pariter & totam Monarchiam Persarum perdidit. Sed copiosius hæc tractabimus in principio tertiæ Monarchiæ quando de Alexandro dicemus.

De bellis ciuitatum Græciæ.

ANTEA *monuimus, Græcos post profligatos Persas potentiores & insolentiores esse factos, plerunque enim amplißimos successus superbia & præsumptio solent comitari. Itaque tempore huius Monarchiæ ingentia & diuturna bella inter se gesserunt, quibus funditus tandē tota Græcia confecta periit, adeò vt postea cuius etiam irruptioni facilè patuerit. Quin etiam pro honestißima administratione qua in republica vtebantur, & legibus, turpitudo & corruptißima morum ratio succeßit. Et quem non multis modis commiseratione afficeret illarum rerum lectio, quòd tot tantæq; incommoditates, támque diuturna & impia bella ex causis planè leuißimis exorta sunt? Exempla profectò non admiratione tantùm, sed etiam obseruatu in primis digna, quæ monerè homines possunt, ne facilè ob quamuis leuem causam, & nō nisi summa neceßitate cogente bellum suscipiāt, quandoquidem inter Græcos occasione facili*

Maxima bella ex leuißimis causis.

exortum

exortum bellum nullo modo aut ratione sedari potuit, donec tandem exteri populi irruentes in Græciam, vtranque partem oppresserunt.

Porrò totum hoc bellum describere huius instituti non est: nam de eo integra volumina à Thucydide & Xenophonte, ac postea ab aliis etiam descripta extant. Vnum autem commemorabo præter alia quem casum Atheniensiũ vrbs in hoc bello passa sit, & quas calamitates tulerit, & simul atque in hostium potestatem venisset, & rursus quomodo tandem quorundam bonorum hominum virtutibus, moderatione ac patientia, iterum restituta sit. Quemadmodum enim audacia & insolentia labefecerat vrbis statum, ita patientia & mansuetudo morum rursus reparauit eam.

Initium belli alienam planè causam habuit, quam vitare facilè potuissent Athenienses. Corinthij Corcyræ hostes erant, quæ opem petiit ab Atheniensibus, & impetrauit eo facilius, quòd Athenienses, qui iam potentes in mari erant, sperabant confœderatione Corcyrẽsium, quorum item magna in mari potentia erat, dominos se fore totius Graciæ Cõtrà apud Lacedæmonios subsidium quærebant Corinthij, atque hoc modo diuulsa Gracia, Lacedæmonij Persis se adiungunt. à quibus pecunia iuuantur & commeatu: sed perfidia interim vtuntur Persæ, ne nimium Lacedæmonij potentia auge- *Peloponẽsiaci belli causa.*

rentur. Et durauit hoc bellum, vt Xenophon testatur, octo & viginti annos, à Longimani temporibus vsque ad Artaxerxem, Mnemona: & multæ vrbes in hoc bello miserè perierunt: mirámque omnino vicißitudinem fortunæ in huius belli exemplis est videre. Nam Alcibiade duce Atheniensiũ grauißimè cæsi sunt Lacedemonij, anno quarto suprà vigesimum, & itẽ vigesimo quinto, adeò vt nulla reliqua spes esset ad pristinum aliquando robur redeundi. Verùm sequenti statim anno mutata huius fortunæ alea est. Alcibiade enim ex inuidia improborum pulso ex vrbe; cæsi sunt Athenienses à Lysandro iuxtà vrbem Aegospotami, vbi initio huius belli mirabile omnino monstrum apparuit, Visus enim erat ingẽs ignis in aëre spatio dierum septuaginta quinque, postea grãde saxum superne in vrbẽ delapsum est. Post hanc pugnã graui obsidione vrbs Atheniensium cincta est, vt plurimi fame cõfecti perierunt. Pertinaces tamen in sua sententia, ad deditionẽ inuitati hac lege, vt turres & munimẽta vrbis euerterent, pacis cõditiones recusarunt, publico etiam decreto facto, vt si quis suaderet ineundum concordiæ fœdus cũ hostibus is occideretur: quẽadmodum nuper antè annos duos apud Florentinos contigit. Porrò exactis quinque mensibus, fame coacti Athenienses, legatos in hostiũ castra miserũt pro pacis cõditione

Alcibiades.

Lysander.

Portentũ.

Atheniẽsium pertinacia.

tione impetranda. De qua cum deliberatũ esset in concilio fœderatorum, constanter suaserunt Corinthij & Thebani, vt funditus Atheniensium ciuitas dirueretur, & ex omni ditione eorum publica pascua fierent. Id verò improbabant Lacedæmonij, inhonestum esse rati, omnem illorum beneficiorum memoriam semel abiicere, quibus iuuisset hæc ciuitas totam Græciã aduersus Medos & Persas. Præterea quoque non posse huius vrbis tam præclarum statum euerti sine incredibili pernicie Græcorum omnium. Nam Græciam duobus oculis videre aiebant, quorũ alter Sparta, alter verò Athenæ essent. Proinde cauẽdũ esse, ne Græcia vnocula redderetur. Itaque decretũ tandem est, vt seruatis Athenis, mœnia & turres modò dirruerentur, & certa administratio Atheniensibus præscriberetur, iuxta quã viuerẽt, pace vtrinq; seruata. Dediderũt se his legibus. Athenięses vltrò, & deiecti muri sunt, magno triũpho, nã ad fistulæ cantũ choreæ etiã ducebãtur, nauiũ quas habuerũt, pars exusta, pars quoque abducta est: acciderũt hæc sub finẽ anni xxvij. quo luctuosum hoc bellum durauerat. Interea tamen nihilominus timebant sibi Lacedæmonij ab vno Alcibiade, qui ad Persas confugerat post eiectionem suam ex vrbe. Petierunt itaque Lacedæmonij à Persis, vt Alcibiadem occiderent: id quod fecerunt Persæ per insidias,

Græciæ duo oculi, Sparta & Athenæ.

Deditio Atheniẽsium.

An. mũdi 3562.

Alcibiadæ cædes.

quanquam receperant Alcibiadem hospitij iure, & qui in fide Persarum collocauerat omnem spem suam. Verùm ita comparatum vulgò inter homines est, vt quò se fortuna, eodem & hominum fauor soleat inclinare. Cauere enim sibi omnino oportet eum à perfidia etiam amicorum cui res minus secundæ sunt, & cuius iam ob æmulationem virtutis tædere cœpit homines. Alcibiades hic virtutibus bellicis instructissimus erat, sed animo irrequieto, & qui pacis initæ ante multos annos inter Lacedæmonios, & Athenienses rũpendæ autor fuerat, erátque in tota Græcia tot & tam variis technis vsus, vt vulgò etiam ferretur, Si duos in Græcia Alcibiades nasci contigisset, totã fun ditus collabi necesse esse. Cæterùm huiusmodi conatus fortunari non possunt: ideóque & hũc demum exitum vitæ sortitus est Alcibiades.

Perfidiæ exemplum Persæ.

Alcibiades irrequietus.

Quanquam autem bella ciuitatum finem iam haberent, tamen clades ipsa iam primùm cœpit apud Athenienses. Nam cùm Atheniensiũ vrbs seditiosis viris plena esset, constituti sunt à Lacedæmoniis viri triginta quos tyrannos appellabant, quibus commissa potestas est, vt sine iure & iudicio de seditiosis nebulonibus supplicium sumerent: & ne quis per tumultũ opponere se posset huic potestati, magnum præsidium militum in arce collocatum est.

Triginta tyranni Athenis.

De resti-

De restitutione Athenarum post euersionem.

SEVERITATE *hac vsi sunt Lacedæmonij ad coërcendos motus publicos: idq; vt facerent summa eos necessitas cogebat. Triginta viri in neminem primùm nisi in seditiosos sua potestate vsi sunt, postea tamen quidam inter eos exulcerati veteri odio, potentissimos vrbis quosque, moderatos licet & bonos viros, interfecerunt, quemadmodum & nostris temporibus similia nos exempla cognouimus. Et cùm displiceret hæc tyrannis vni etiam ex eorum numero Therameni, viro strenuo & æquo, eum quoque, vt reliquis terroris exemplum incuteretur, occidunt quinetiam interfectorũ bona ablata inter se distribuebant. Fugerunt itaque ex vrbe ciues optimi quique Thebas & Argos, vbi ex commiseratione tam indignæ calamitatis recepti sunt etiam contra mandatum Lacedæmoniorum, quo cautum erat ne quis exules & profuges Athenienses hospitio exciperet. Erat inter exules hos vir strenuus olim in Republica Thrasybulus: is adiunctis sibi reliquis profugis ex patrio, & clãculario subsidio Thebanorum castellum prope Athenas occupat, & postea Athenas profectus, prælio commisso vincit 30. tyrannos, & vrbem recipit. Restituti ab hoc Thrasybulo ciues profugi sunt: & quod ad politicam administrationẽ, & iudicia & leges attinet, renouatus*

Theramenes occisus

Thrasybulus.

Summa à secundo Longimani anno vsque ad baptisinum Christi 845. anni.

Itaque 69. hebdomadæ annuæ constituunt rectè annos 482. Vnde cognoscis baptisato Christo sexagintanouem hebdomadas annuas completas fuisse, & in hebdomada sequenti docuit Christus, & in eadem dimidiata hebdomada interfectus est: nam anno quarto post acceptum baptismū crucifixus est Christus. Porrò sequenti hac septimana addita ad 69. erunt hebdomadæ septuaginta, atque hæc ratio est temporis præfiniti à Daniele. Nam post mortem Christi Iudæi non sunt amplius populus Dei, & templum eorum postea fuit abominatio, id quod clarè testatus est Daniel.

Præter hæc sunt in hac prophetia aliæ præclaræ doctrinæ & consolationes afflictarum mentium de officio & regno Christi, quòd prædicaturus venerit remißionem peccatorum, sed hæc omnia explicare hîc non vacat, neque est huius instituti.

Ego sanè quanta potui diligentia inquisiui rationem 70. hebdomadarum Danielis, neque reperio, quod magnopere poßit dißidere, si historiarum præscriptum sequaris. Nam & si Metasthenem nolis imitari, tamen Græcorum ratiocinatio rectißimè quadrat. Etenim iuxta numerum Græcorū inter Alexandri obitum, & Augusti initiū, anni sunt ducēti octoginta, id

id quod fortißimis argumentis probare possum. Iam si Persarum annos sumas, post secundũ Longimani annum apud Græcos idem quoque reperies.

Post Alexãdrũ vsq; ad natũ Christũ 322.
Post natũ Christũ vsq; ad baptismũ eius 30.
Adde Persarum numerum à secundo anno Longimani 132. apud Græcos.

Summa 484. Adeò ad amussim concordãt Græcorum historiæ cum eo tempore quod in Iosepho & Philone reperitur, vt apertè deprehendere poßis, à Daniele tempus de aduentu Christi aptißimè præfinitum esse. Equidem non dubito testaturos mihi eruditos & prudentes viros, vtranque hanc supputationem quam posuimus, testimoniis [illegible] optimè posse comprobari. Et nisi longum esset, [illegible] quoque plures supputationes adducere possem, q[illegible]um his item consentirent, vt dubium non sit Danielem tempus aduentus Christi rectißimè attigisse. Quin & consolationis non paruam vim habet, etiamsi temporis ratio ad singula minuta minus quadret, vt certò discamus tempus prædictum à Daniele iam diu præteriisse. Itaque palam errore sunt Iudæi, vtpote qui nullis rationibus probare possunt, tempus illud nondum esse elapsum, siue hebdomadas de diebus siue annis volent intelligere. Sed de his satis.

Tabula annorum mundi, quæ indicat tempus præscriptum à Daniele.

1656. *vsque ad Diluuium.*
292. *ad natum Abraham.*
425. *ad Mosen natum.*
80. *ad egreßionem ex Aegypto.*
480. *ad extructum templum Salomonis.*
138. *ad regem Ioas.*
291. *ad Ieconiæ translationē in Babylonē.*
11. *ad deuastationem Ierosl. per Nabuch.*
70. *captiuitas Babylonica.*
191. *Persarū Monarch. post capt. Baby.*
7. *Alexander post Darium.*
149. *Græcorū regnū vsq; ad Iudā Maccab.*
119. *Maccabæorum regnū apud Philonē.*
30. *Herod[illegible] 30. anno Herodis na- [illegible] Christus.*
153[illegible] *a nato Christo do. & seruatore nostro.*

Ex hac tabula facilè colligitur annorū ratio in Daniele. Apud Græcos verò tēpus post obitum Alexandri sic reperio.

114. *Olympiade obiit Alexander.*
184. *Olympiade Augusti Imperium cœpit post Iulij mortem,*

Anno Augusti 42. Christus natus est.

Constituunt hæc post mortuum Alexandrum circiter 320. annos.

Numerus hic nō ita multū dißētit ab aliis suprà positis, & à peritis facilè potest concordari.

De Esdra.

De Esdra.

Esdra Biblicos libros collegit.

INTERIECTO *aliquo tempore post euulgatum edictum permisit Artaxerxes Esdram sacerdotem ex aula sua redire Ierosolymam. Et meritò huius facienda mentio est in historiis, nam is sacræ scripturæ libros dispersos iam in ordinem redegit, & collegit iterum. Id enim opus dignum fuit officio viri Episcopi. Nam sine sacris literis syncera religio & verus cultus Dei retineri non potest.*

Peloponnesiacum bellum.

Temporibus huius Artaxerxis Longimani ingens bellum Peloponnesiacum, quod inter se gesserunt Græci, Exortum est, in quo funditus tandem vrbs Atheniēsis euersa est. Durauit hoc bellum ferè vsque ad finem Persicæ Monarchiæ, ideóque Persarum reges, qui reliqui adhuc sunt, breuiter suo ordine recensebo prius.

De Dario Notho.

DARIVS *Nothus regnauit post Longimanum, neque verò Longimani filius fuit, sed eius sororem coniugem habuit. Duos filios habuit, Artaxerxem, quem Mnemona vocant, & Cyrum natu minorē. Artaxerxes in Imperio patri successit, Cyrus in Ionia potentissimus factus est.*

Artaxerxes Mnemon Cyrus.

De Artaxerxe Mnemone.

Cyri cum fratre bellum.

MORTVO *Dario vſurpare cœpit ſibi regnum Cyrus, nam præterquàm quòd in potentiſsimo ducatu dominabatur, iam etiam ad res omnes gerendas habilis erat, & bello in primis delectabantur, idcóque magna vi armabat ſe contra fratrem ſuum. Ad hæc matrem ſibi magis obnoxiam habuit, quam fratrẽ Artaxerxem, qui ingenio modeſto, & humano erat. Cæterùm iniquum hoc inſtitutum Cyri nõ fortunauit Deus, nam in pugna qua aduerſus fratrem congreſſus erat, occubuit. In pugna hac declarauit ſe Artaxerxes non muliebrem eſſe grauiter tamen à Cyro vulneratus eſt, & in alterum equum deſiliit: vt agnoſceret, à ſolo Deo victoriam ſibi poſtea contigiſſe.*

De Ocho.

Ochus tyranni exemplum.

OCHVS *filius Artaxerxis humani ſanguinis ſitientiſsimus fuit: nam præterquam quòd magnam tyrannidem exercuit, etiam proprios fratres interemit. Vrbem Sidoniam condidit, & Aegyptũ ad Perſarum Monarchiam iterum adiecit, ſed non diu admodum ſeruauit deditionis fidem. Tandem à ſuorum præfecto quodam interemptus eſt.*

De Arſame.

ARSAMES *Ochi filius fuit, hic puer adhuc*

adhuc rex est factus à duce exercitus, qui Ochum patrem eius interfecerat. Verùm vbi iã adolescere cœpisset Arsames, timens sibi dux exercitus ob perpetratum scelus, & hunc Arsamen per insidias interemit. Postea fœdere inito cum Codomano principe Armeniæ, ei & regnum tradidit & Darium appellâuit. Cùm hoc itaque Arsame totum genus clarißimi herois & regis Cyri extinctum est, & regnũ Persarũ trãslatum à posteris Cyri ad exterum principem deuenit. Neque verò hoc modò dignum commiseratione est, tantã potentiam & honorem, atque adeò tam sublimia dona Dei intra tam paucos annos deleri, sed multò magis, quòd posteri statim degeneres facti nulla planè virtute Cyrum patrem expresserunt, id quod in Ocho apparet, cuius tyrannica facinora occasionẽ præbuerunt, vt totũ genus Cyri interiret.

Cyri regnũ & genus extinctum.

De vltimo Dario.

ALIENVS *hic erat à Cyri genere, sed ab Ocho rege princeps Armeniæ factus ob insignem eius virtutẽ in rebus bellicis, propter quã & ab illis, qui occiderant Arsamen, in regẽ electus est, ne Ochum, qui benefecerat ipsi, vlcisceretur. Verùm hac occasione & spe delati regni excæcatus, omnium beneficiorum quæ acceperat ab Ocho, oblitus est, & regno accepto Dariũ se appellari voluit, ne quid regiæ digni-*

Darius vltimus.

Ingratitudinis exẽplum.

tati deesset. Verum ingratitudinis & perfidiæ insignes pœnas dedit. Nam postquàm ab Alexandro victus est, omnibus suis regionibus & regno amißis, vitam pariter & totam Monarchiam Persarum perdidit. Sed copiosius hæc tractabimus in principio tertiæ Monarchiæ quando de Alexandro dicemus.

De bellis ciuitatum Græciæ.

ANTEA *monuimus, Græcos post profligatos Persas potentiores & insolentiores esse factos, plerunque enim amplißimos successus superbia & præsumptio solent comitari. Itaque tempore huius Monarchiæ ingentia & diuturna bella inter se gesserunt, quibus funditus tandẽ tota Græcia confecta periit, adeò vt postea cuius etiam irruptioni facilè patuerit. Quin etiam pro honestißima administratione qua in republica vtebantur, & legibus, turpitudo & corruptißima morum ratio succeßit. Et quem non multis modis commiseratione afficeret illarum rerum lectio, quòd tot tantæq; incommoditates, támque diuturna & impia bella ex causis planè leuißimis exorta sunt? Exempla profectò non admiratione tantùm, sed etiam obseruatu in primis digna, quæ monerè homines possunt, ne facilè ob quamuis leuem causam, & nõ nisi summa neceßitate cogente bellum suscipiãt, quandoquidem inter Græcos occasione facili*

Maxima bella ex leuißimis causis.

exortum

exortum bellum nullo modo aut ratione sedari potuit, donec tandem exteri populi irruentes in Græciam, vtranque partem oppresserunt.

Porrò totum hoc bellum describere huius instituti non est: nam de eo integra volumina à Thucydide & Xenophonte, ac postea ab aliis etiam descripta extant. Vnum autem commemorabo præter alia quem casum Atheniensiũ vrbs in hoc bello passa sit, & quas calamitates tulerit, & simul atque in hostium potestatem venisset, & rursus quomodo tandem quorundam bonorum hominum virtutibus, moderatione ac patientia, iterum restituta sit. Quemadmodum enim audacia & insolentia labefecerat vrbis statum, ita patientia & mansuetudo morum rursus reparauit eam.

Initium belli alienam planè causam habuit, quam vitare facilè potuissent Athenienses. Corinthij Corcyræ hostes erant, quæ opem petiit ab Atheniensibus, & impetrauit eo facilius, quòd Athenienses, qui iam potentes in mari erant, sperabant confœderatione Corcyrẽsium, quorum item magna in mari potentia erat, dominos se fore totius Græciæ. Cõtrà apud Lacedæmonios subsidium quærebant Corinthij, atque hoc modo diuulsa Græcia, Lacedæmonij Persis se adiungunt. à quibus pecunia iuuantur & commeatu: sed perfidia interim vtuntur Persæ, ne nimium Lacedæmonij potentia auge-

Peloponnesiaci belli causa.

rentur. Et durauit hoc bellum, vt Xenophon testatur, octo & viginti annos, à Longimani temporibus vsque ad Artaxerxem Mnemona: & multæ vrbes in hoc bello miserè perierunt: mirámque omnino vicißitudinem fortunæ in huius belli exemplis est videre. Nam Alcibiade duce Atheniensiũ grauißimè cæsi sunt Lacedemonij, anno quarto suprà vigesimum, & itẽ vigesimo quinto, adeò vt nulla reliqua spes esset ad pristinum aliquando robur redeundi. Verùm sequenti statim anno mutata huius fortunæ alea est. Alcibiade enim ex inuidia improborum pulso ex vrbe; cæsi sunt Athenienses à Lysandro iuxtà vrbem Aegospotami, vbi initio huius belli mirabile omnino monstrum apparuit, Visus enim erat ingẽs ignis in aëre spatio dierum septuaginta quinque, postea grãde saxum supernè in vrbẽ delapsum est. Post hanc pugnã graui obsidione vrbs Atheniensium cincta est, vt plurimi fame cõfecti perierunt. Pertinaces tamen in sua sententia, ad deditionẽ inuitati hac lege, vt turres & munimẽta vrbis euerterent, pacis cõditiones recusarunt, publico etiam decreto facto, vt si quis suaderet ineundum concordiæ fœdus cũ hostibus is occideretur: quẽadmodum nuper antè annos duos apud Florentinos contigit. Porrò exactis quinque mensibus, fame coacti Athenienses, legatos in hostiũ castra miserũt pro pacis cõditione

Alcibiades.

Lysander.

Portentũ.

Atheniẽsium pertinacia.

tione impetranda. De qua cum deliberatũ esset in concilio fœderatorum, constanter suaserunt Corinthij & Thebani, vt funditus Atheniensium ciuitas dirueretur, & ex omni ditione eorum publica pascua fierent. Id verò improbabant Lacedæmonij, inhonestum esse rati, omnem illorum beneficiorum memoriam semel abiicere, quibus iuuisset hæc ciuitas totam Græciã aduersus Medos & Persas. Præterea quoque non posse huius vrbis tam præclarum statum euerti sine incredibili pernicie Græcorum omnium. Nam Græciam duobus oculis videre aiebant, quorũ alter Sparta, alter verò Athenæ essent. Proinde cauẽdũ esse, ne Græcia vnocula redderetur. Itaque decretũ tandem est, vt seruatis Athenis, mœnia & turres modò diruerentur, & certa administratio Atheniensibus præscriberetur, iuxta quã viuerẽt, pace vtrinq; seruata. Dediderũt se his legibus. Athenięses vltrò, & deiecti muri sunt, magno triũpho, nã ad fistulæ cantũ choreæ etiã ducebãtur, nauiũ quas habuerũt, pars exusta, pars quoque abducta est: acciderũt hæc sub finẽ anni xxvij. quo luctuosum hoc bellum durauerat. Interea tamen nihilominus timebant sibi Lacedæmonij ab vno Alcibiade, qui ad Persas confugerat post eiectionem suam ex vrbe. Petierunt itaque Lacedæmonij à Persis, vt Alcibiadem occiderent: id quod fecerunt Persæ per insidias,

Græciæ duo oculi, Sparta & Athenæ.

Deditio Athenięsium.

An. mũdi 3562.

Alcibiadæ cædes.

quanquam receperant Alcibiadem hospitij iure, & qui in fide Persarum collocauerat omnem spem suam. Verùm ita comparatum vulgò inter homines est, vt quò se fortuna, eodem & hominum fauor soleat inclinare. Cauere enim sibi omnino oportet eum à perfidia etiam amicorum cui res minus secundæ sunt, & cuius iam ob æmulationem virtutis tædere cœpit homines. Alcibiades hic virtutibus bellicis instructissimus erat, sed animo irrequieto, & qui pacis initæ ante multos annos inter Lacedæmonios, & Athenienses rũpendæ autor fuerat, erátque in tota Græcia tot & tam variis technis vsus, vt vulgò etiam ferretur, Si duos in Græcia Alcibiades nasci contigisset, totã funditus collabi necesse esse. Cæterùm huiusmodi conatus fortunari non possunt: ideóque & hũc demum exitum vitæ sortitus est Alcibiades.

Perfidiæ exemplum Persæ.

Alcibiades irrequietus.

Quanquam autem bella ciuitatum finem iam haberent, tamen clades ipsa iam primùm cœpit apud Athenienses. Nam cùm Atheniensiũ vrbs seditiosis viris plena esset, constituti sunt à Lacedæmoniis viri triginta quos tyrannos appellabant, quibus commissa potestas est, vt sine iure & iudicio de seditiosis nebulonibus supplicium sumerent: & ne quis per tumultũ opponere se posset huic potestati, magnum præsidium militum in arce collocatum est.

Triginta tyranni Athenis.

De resti-

De restitutione Athenarum post euersionem.

SEVERITATE *hac vsi sunt Lacedæmonij ad coërcendos motus publicos: idq́; vt facerent summa eos necessitas cogebat. Triginta viri in neminem primùm nisi in seditiosos sua potestate vsi sunt, postea tamen quidam inter eos exulcerati veteri odio, potentissimos vrbis quosque, moderatos licet & bonos viros, interfecerunt, quemadmodum & nostris temporibus similia nos exempla cognouimus. Et cùm displiceret hæc tyrannis vni etiam ex eorum numero Thērameni, viro strenuo & æquo, eum quoque, vt reliquis terroris exemplum incuteretur, occidunt quinetiam interfectorũ bona ablata inter se distribuebant. Fugerunt itaque ex vrbe ciues optimi quique Thebas & Argos, vbi ex commiseratione tam indignæ calamitatis recepti sunt etiam contra mandatum Lacedæmoniorum, quo cautum erat ne quis exules & profugos Athenienses hospitio exciperet. Erat inter exules hos vir strenuus olim in Republica Thrasybulus: is adiunctis sibi reliquis profugis ex patrio, & clãculario subsidio Thebanorum castellum prope Athenas occupat, & postea Athenas profectus, prælio commisso vincit 30. tyrannos, & vrbem recipit. Restituti ab hoc Thrasybulo ciues profugi sunt: & quod ad politicam administrationẽ, & iudicia & leges attinet, renouatus*

Theramenes occisus

Thrasybulus.

est totius Reipublicæ status pro more veteri. Magnam in primis laudem meruit Thrasybulus ob animi moderationem, quòd post tam insignem victoriam multis etiã ex hostibus parcere maluit, quàm pro summo iure trucidare. Et cùm considerasset nullum exercendæ cædis finem fore, si erepta singulorum ciuium bona suis veris hæredibus essent reddenda, nimirum quæ iam ad tertium vel quartum possessorem deuenerant hoc omnes inter se fœdere adstrinxit, ne quis postea vllius vindictæ vel iniuriæ illatæ recordari vellet, sua cuique tenenda, & pace publica seruata, sua quenque sorte contentum esse debere Ea demum moderatione tranquillitas Reipublicæ reparata est, estq́; insigne hoc exemplum, beneuolentia & ignoscendo stabiliorem concordiã in huiusmodi perturbatione ciuili fieri, quã manifesta vt & pro summo iure agẽdo omnia

Thrasybuli latus.

Exemplũ insigne concordiæ conseruandæ.

Postea hoc successu rerum & Lacedæmonij elatiores facti sunt: nam Persas quoque à quibus adiuti antea erant, ex Asia pellere volebant. Verùm Persæ ducem sui exercitus tum constituerunt Cononem, qui ab Atheniensibus in tumultu ciuico profugerat, ab hoc cæsi sunt Lacedæmonij. Indignè ferentes Lacedæmonij suum casum, omnem culpam in Thebanos trãsferebant, quòd exules Athenienses hospitio excepissent: ideóque in regiones eorum irruerunt, vnde noui belli occasio nata est, in quo

Conõ dux Persarum.

victi

victi Lacedamonij planè perierunt & Thebanorum potentia aucta est.

Finito hoc bello cœperunt Thebani aliud bellum aduersus Phocenses, quos prorsus debellarunt, & superstites relictos in exilium ire coëgerunt. Tandem Philippus Macedoniæ rex fudit & domuit Thebanos. Atque ita primùm Athenæ, deinde Sparta, postea Thebæ deletæ sunt, & omnis potentia Græcorum labefactata. Porrò verò cùm initas pacis conditiones cum Philippo rege non seruarent Athenienses & Thebani, coactus Philippus est totam Græciam inuadere. Hæc breuiter de luctuosis bellis Græciæ dixisse satis sit, quæ gesta sunt post Xerxem annos centum & triginta, intra quos ferè parum temporis paci datum est. Fusissimè descripta hæc bella sunt à Thucydide & Xenophonte, & aliis plerisque. Nos itaque satis esse putauimus si Atheniensium exemplum quod vel præcipuum in ea historia est, cognoscendum proponeremus.

Lacedæmoniorum strages.

Thebani Phocenses deleuerunt.

Philippus Thebanos fudit.

De Philosophis.

INTEREA *temporis dum hæc gesta sunt, bonæ artes etiam floruerunt. Hippocrates medicus vixit à Longimani temporibus vsque ad Ochū quatuor & centū annos. Et præterquā quòd magni fecit eum tota Græcia, summo quoque in prætio habitus est à Macedoniæ*

Hippocrates.

regibus, apud quos bonã etiã suæ ætatis partem consumpsit. Soranus scribit ad Regem Perdiccam accersitum Hippocratem quòd phthisi laborare regem multi opinarẽtur, & ope aliorum medicorum iam destitutus esset. Cæterùm vbi venisset Hippocrates, animaduertit Perdiccam non debilitate virium corporis, sed amore & intrinseco animi dolore contabescere. Nam ancillam patris sui miserè deperibat, & quoties videbat eam, & mens & color pariter mutabantur in rege. Deprehendit hoc modo Hippocrates causam morbi, eiusq; pellendi remedium dabat, Ad hæc, tẽpore quo pestis grassabatur, ingentem syluã exuri iussit contra aërẽ infectũ vnde pestis contagio serpebat, & seruauit hoc pacto à peste totam Thessaliam incolumem. Quin & miraculis naturalibus clarus fuit. Suprà sepulchrum eius multò tempore apes fuerunt, quarum melle curabantur pueri ægroti, si eo fuissent inuncti.

Soranus.

Perdiccas curatus ab Hippoc.

Sub Artaxerxis Mnemonis tempora Socrates fuit, qui ex inuidia aduersariorum in carcere necatus est, insimulatus, quòd noui dogmatis in vrbe autor esset. Sed ita prospiciente Deo, non multo post dignas pœnas aduersarij dederunt, nam & illi vicissim occisi sunt.

Socrates circa annũ mũdi. 3530

Post hos fuit Plato, & Eudoxus Astrologiæ peritissimus, qui & hanc artem ex Aegypto in Græciã attulit. Post hũc Aristoteles fuit.

Plato. Eudoxus. Aristoteles

Hosce

Hosce ego primas inter Philosophos tenere arbitror, & ex his etiam, mea quidē sentētia, præcipui sunt Eudoxus & Arist oteles, nimirum qui non verborum aut orationis inani splendore sed rerum ipsarum studiosi extiterunt. Etenim in huiusmodi doctrinæ genere tractando versati sunt, quòd vtilissimum in primis est partim ad rerum naturalium virtutes cognoscendas, partim etiam ad discendum qua ratione honnestè viuere oporteat. Est autem iucundissimum omnino perspicere, quomodo in nostra ipsorum natura omnis generis virtutes proposuerit nobis Deus. Natus erat Aristoteles non ex infimæ conditionis hominibus. Patrem habuit Nicomachum, virum magnæ admodum autoritatis apud Amyntam Macedoniæ regem, nam medicus eius extitit. Originem habuit ex Hippocratis genere, atque ea de causa postea Aristoteles apud regem Philippum Amyntæ filium ea fuit in admiratione, vt filium suum Alexandrum in eius disciplinam tradiderit erudiendum, qui & institutus est ab Aristotele ad Philosophiæ studia, vt ad dicendum & consultandum prudentior efficeretur. *Nicomachus.*

Hactenus satis de Græcorum rebus, quæ sub huius Monarchiæ temporibus acciderunt.

De Roma

EXPVLSIS *ex vrbe regibus mutatus* Reipu

plicæ ſtatus eſt, imperium penes Senatum eſſe cœpit, & quotannis conſules duo ſimul deſignati ſunt, quorum autoritas in eo magiſtratu annua tantùm fuit.

Mutatio hæc reipublicæ contigit temporibus Cyri primi Monarchæ Perſarum, anno poſt creatum mundum 3450. & poſt deuictam à Cyro Babylonem anno ſeptimo.

Conſules Romani quando cœperint.

At verò præter magna & innumera negotia alia quæ acciderunt, Romæ etiam horrendæ ſeditiones & mutationes in republica factæ ſunt, in quibus exempla proponũtur, magnas vrbes atq; reſpublicas ſine magnis motibus rarò conſtare. Ceterùm ea forma, vt ſumma poteſtas penes duos Conſules eſſet, durauit ad Iulij vſque tempora, qui Monarchiam ſibi vſurpauit. Interuenerunt autem inter initium cœpti cõſulatus, & Iulij dominium, anni quadringẽti ſexaginta quatuor.

Longum omnino eſt hiſtorias Romanorũ hic referre, tãtũ indicare volo duorũ inſigniũ euentuum tempus, qui Romæ huius Monarchiæ tẽporibus contigerunt.

Legum Romanorum occaſio.

Anno trecẽteſimoſecundo poſt conditã vrbẽ Romanã, hoc eſt nõ diu poſt bellũ Xerxis, ſub ipſum initiũ regni Longimani, controuerſiæ & diſſidia exorta ſunt apud Romanos. Nam cùm certo quodã iure & legibus nõdũ vterẽtur Romani, ꝑter meritũ ſæpe opprimebãtur homines

in

in iudicio, & extra iudicium : quid enim iuris esset, nemo ferè intelligebat certo. Et cùm hoc nomine tumultuaretur multitudo, statutum est, vt certum quoddam ius conscriberetur. Mirum est quantum momenti habeant leges scriptæ ad publicam pacem & concordiam seruandam in Rebuspublicis, id quod clarè testatur hoc exemplum. Delecti ad hoc decem viri sunt, qui missi in Græciam, mores & iura maximarum vrbium perquirentes describerent: & vsi sunt ad colligendas meliores leges Hermodori Ephesini & aliorum philosophorum consilio. Conscriptæ duodecim tabulæ sunt, quæ pro curia Romæ publicè suspensæ habebantur. Hæc origo est scripti iuris Romanorum, quod à Græcis primum mutuati sunt.

Decem viri in Græciam missi.

XII tabulæ.

Dominabantur decemuiri annis tribus, nam necesse erat, vt quotidie leges declararentur. Cæterum inter decemuiros abusus sua potestate Appius est, qui Virginij ciuis filiã appellari iussit, tãquam alterius mancipium, vt hoc prætextu iuris eam ad se pelliceret, & stupraret. Quod vbi animaduertisset pater, vidissetque ob potẽtiam Appij filiam liberari non posse, occidit eam ipse in iudicio, ne tanto probro domus eius cõtaminaretur. Postea collectis militaribus copiis subsidiũ parauit aduersus Appiũ tyrannũ. Tum depositis suo officio decemuiris, nouus magistratus cõstitutus est. Appius captus, & in

Appius

Decem viri depositi. vltionis exemplum.

carcerem coniectus, seipsum interemit. Testatur hoc exemplum tyrannidem & iniustitiam inultam non manere.

Roma à Gallis & Germanis exusta Camillus.

Anno à condita vrbe trecẽtesimo sexagesimo irrupit in Italiam exercitus ex Gallis & Germanis collectus, à quo exusta Roma est. Camillus autem, quem antea ex vrbe eiecerat populus boni viri officio functus est, nam omni prorsus dißimulata iniuria, quã præter meritum passus erat, collectis ex ipsa vicinia copiis inopinatò oppreßit Gallos & Germanos in vrbe, seruata ab obsidione arce, & ciuibus omnibus qui reliqui erant. Cladem hanc passa est vrbs temporibus Artaxerxis Mnemonis, & sub idem ferè tempus à Lacedæmoniis Athenæ captæ & deuastatæ sunt.

Germanorum prima mẽtio in historijs.

In hac historia primum omnium mentio fit Germanorum, & fuit hoc non omnino quadringentis integris annis ante natum Christũ. Porrò ab his Germanis Mediolanum, & aliæ pleræq; vrbes tum in Italia conditæ sunt.

DE TERTIA MONARCHIA.

Tertiæ monarchiæ initium.

ANNO *post creatum mundum 3634. cùm Persarum regnum durasset annis 191. hoc est annis 320. ante natum Christum cœpit tertia Monarchia, quam Græcorum Monarchiã appellamus, estq; nũc dominiũ orbis ex*

Orien

Orientalibus oris in Occidentem, & ex asia in Europam translatum. Et cœpit ab eo tẽpore deficere Asia sensim magis ac magis, non in his solùm quæ ad Imperij potentiam pertinent, sed etiam quod ad modestiam morum, virtutes, gubernationem reipub. & omnes bonas dotes attinet. Et quanquam per Romanos hæc quodãmodo correcta & restituta sunt, tandem tamen Barbari ipsi irruerunt in Asiam, & depopulati sunt eam, adeò vt hæc pars orbis, quæ amœnitate situs, sapientia & probitate hominum, ac potentia Imperiorum præstantißima erat, nũc propemodum tota in turpitudinis sentinam & latrocinij speluncam versa sit. Et rursus summa illa dona Dei in Occidente modo sùnt, cùm mundus ad cõsummationem sui paulatim declinat. Asiæ ruinæ

Initium hæc Monarchia habet ab Alexandro Macedonũ rege quẽ meritò nos Magnum appellamus. Nam non modo Imperij potentia sed omnibus alijs heroicis virtutibus ita claruit vt paucißimos admodum in orbe secundos ei fuisse principes dixeris. Cõmendatur in Prophetis Ieremia & Daniele, vt qui acerrimus & fœlicißimus Imperator fuerit. Daniel hircũ depingit, à quo victus aries prosternitur, & ipse exponit claré hircũ Grecorũ regẽ esse, Persarũ arietẽ Porrò virtutes & præclaræ victoriæ, quibus exornatus à Deo fuit Alexãder, occa- Alexander magnus. Daniel vocat Alexãdrum hircum, & dariũ Arietem

sionem prebuerunt quibusdam multas & val de ineptas fabulas de eius generatione confingẽdi, sed illas ego prætermitto. Cæterùm certum hoc est, magnos & fœlices principes à Deo regi & seruari, & eos à Deo tantùm virtutibus illis & donis exornari, Vult ètiam Deus conseruari Imperiorum maiestatem apud eos, qui maiorum splendore & generis claritate nobiles sunt, atque ita natum constat Alexandrum Macedoniæ regem. Patrem enim Philippum, & matrem Olympiadem habuit. Et ea nocte qua conceptus est Alexander, ferunt visum esse per quietem Philippo, quòd reginæ Olympiadis vtero sigillum impreßisset, cui leonis effigies insculpta erat. Significari autem hoc somnio interpretabantur Olympiadem reginam grauidam è Philippo potentißimum regem parituram esse. Porrò fuerunt vterque & Philippus & Olympias ex summo & nobilißimo illius temporis in tota Græcia genere nati. Philippus enim, si verißimus historiarum monumentis credendum est, ex Hercule ortum ducit, Olimpias vero ab Achille Hi maiores sunt, ex quorum illustrißimo stemmate clarißimus heros Alexander natus est.

Alexandri maiores.

Somnium Philippi.

Paternum genus Alexandri

HERCVLES, *Hyllus, Clodæus. Aristomachus, Temenus, Perdiccas, Argeus, Philippus,*

ACRO-

Aeropus, Alcētas, Amyntas, Alexāder (Primus hic Macedoniæ rex fuit, cuius originē Herodotus descripsit lib. 9.) Amyntas, Philippus, Alexander. Et natus est Alexander magnus annos 800. post Troianum bellum.

Genus Olympiadis matris Alexandri.

ACHILLES. *Pyrhus. Molossus rex Epiri, & Pielus, vterque ex Andromache natus. Ex pielo ducuntur à Pausania in Atticis sequētes reges Epiri, Tarymbas. Alcetas, Neoptolemus, &* Arymbas*. Olympias Neoptolemi filia, mater Alexandri.*

Hæc Alexādri *genealogia est ex certißimis historiis collecta, quæ testatur originē* Alexādri *ex summorum hominum posteritate extitisse.*

Philipus occisus ob flagitium impunitum.

Interfecto autē Philippo propterea quòd flagitiosum facinus potentis cuiusdam viri qui ingenuum puerum quendam turpiter vitiauerat, inultum permiserat, statim & Illyrij & Græci à Macedonibus defecerūt, versabatúrque in summa necesßitate regnū Macedonicū. Nā occiso patre Philippo*, natus erat* Alexander *annos tantùm viginti, erat hoc initio numeri* Græcorum *Olympiadis centesimæ & vndecimæ. Cæterum* Alexander *suscepta administratione Imperij primùm subegit iterum Illyrios, deinde Thebas profectus est. Nam Thebani præsidium militum, quod in arce eorum collocauerat*

Philippus, obsidebant, inito etiam fœdere cum Persis, qui regnum Macedonicum inuadebant.

Alexandri magni res gestæ.

Interea tēporis dum obsidet Thebas Alexander, legatos ad eum mittūt Athenienses pacis impetrandæ causa. Benignè recipit hos Alexander. Pertinaces interim Thebani neque veniā præcabantur, neque pacis conditiones poscebāt: & cùm ante oppugnationē proclamatum esset ex iussu Alexandri, quicunque sese vltrò dedere vellent ex Thebanis, & vrbe iam exire, eorum vitam saluam fore: contrà proclamare iusserunt Thebani, quòd qui Græcorū libertatem cum ipsis & Persarū rege seruatam vellēt contra tyrannum Alexādrum, hi ad ipsos cōcederēt. Exacerbato hac cōtumelia animo Alexandri, oppugnatur vrbs, & tota diripitur, ac postea restituta nō est.

Thebæ direptæ, nec postea restitutæ.

Prima hæc magna vrbs est quam domuit Alexāder. Plerunque enim contingere videmus à Deo potētes Monarchas in perniciem maximarum vrbium excitari.

Alexandri expeditio in Asiā.

Porrò vbi pacem iam in Græcia fecisset Alexander, profectus in Asiam est cum exercitu peditum quadraginta millium, equitū verò tantùm milliū quatuor. Præterea exiguæ copiæ in Asia reliquæ erant, missæ iam antea à patre eius. Parua hac manu Persas aggreditur, & maximas pugnas cōmittit, multásque potentes vrbes vi occupat, inter quas Sardis, Miletus et Tyrus erāt, in quarum expugnatione maxima

Sardis. Miletus. Tyrus.

sæpe

sæpe pericula sustinuit Alexander. *Victũ etiam in pugna Darium regem in fugam cõuertit, & matrem, coniugem reginam, filias & natũ captos, humaniter, atque vt dignum erat regio genere, tractauit. Reginam natu grandiorem matrem appellauit. Puerum osculabatur nõ aliter ac suum filium. Mirum sanè quantam ob has virtutes laudem meruit* Alexãder *in tota* Asia, *& apud Dariũ ipsum, adeò vt vltrò se offerret ad ineundas pacis conditiones paratum dicẽs se etiam mediã regni sui partẽ tradere. Ad hæc responsum ab* Alexãdro *est, orbem hunc duobus solibus regi non posse, verũ si sponte se & regnũ suum dedere vellet, benignè recepturum se eum in gratiam. Sed iterũ instructo exercitu, victus est Darius, & inter fugiendum confossus est à proprio suo ministro & duce* Besso. *Superueniẽs* Alexander *grauiter admodum vulneratum & penè exanimem reperit* Darium, *eiúsque misertus est, & promisit ei, non fore impunitam tam insignem perfidiam Bessi in proprium dominũ. Quare captum postea Bessum inter duas arbores à sublimi detractas ligari iußit, quibus magno impetu iterum in altum tendentibus grauißimo cruciatu dilaceratus est. Hac ratione in Asia Monarcha factus est Alexander, & porrò reliquas regiones & vrbes occupauit, Babylonem, Susam &c. Initium autẽ huius Monarchiæ* Alexãdri *fuit post obitũ vltimi huius*

Alexandri humanitas.

Darius ab Alexandro *victus.*

Bessi perfidia.

Vltionis Exemplũ.

Initiũ Monarchiæ A*lexandri.*

Darij, hoc est, initio septimi anni post quàm regnare cœpisset Alexander.

Post hanc victoriam insolentior factus Alexander, luxu potandi cœpit diffluere. Aliquot ex principibus & consiliariis suis necari iussit, ex quorum numero fuit præstantissimus & sapientissimus dux, ætate iam confectus Parmenion. Ad hæc ira commotus præclarum ducem suum Clytum in conuiuio interfecit, propterea quòd Philippum patrem prætulisset Alexandro filio. Verum mutatis moribus fortuna quoque mutata est, quanquã interim animo adhuc irrequieto. Indis etiam & Scythis bellum intulit, verum non multo tẽpore vixit postea. Obiit enim anno trigesimo secundo, & mense vndecimo suæ ætatis. Imperauit post defunctum patrem Philippũ nõ amplius annis 12. & 7. mensibus & intra tam parui temporis spatium tanta tamque innumera bella confecit, vt tanta multitudo hominum etiam in summa omnium rerũ tranquillitate tot regiones & regna potuisset vix peragrare. Regnauit apud Babylonios post Darium quinque tantum annos, & menses 11. Docet tales historiæ agi magnos reges & principes cœlesti quodam numine.

Alexander multis & præclaris heroicis virtutibus præditus erat, quarum exempla proponere hic non vacat, ob compendij studium, quo vtimur in his Chronicis. Vnum saltem recenseo

Alexãder potator.

Parmeniõ.

Clytus.

ex omnibus, Quoties in iudicio actor aliquis causam diceb at absente reo, alteram tantum au rem præbere dicenti, & alteram manu occludere solitus est Alexander, vt significaret, alteram se ad reum audiēdum cōseruare saluam, & vtrāque patrem ex æquo audiēdam esse, id quod per tinet ad officium boni principis, & veri iudicis Dedit hic magnis principibus insigne exemplū Alexander, non alteram tantum, sed vtranque partem admittendam esse ad dicendam causam quemadmodum & apud Athenienses id iurare solebant designati iudices, iuxta ius scriptum se pronūciaturos, & patris vtriusque causam audituros ex æquo. *Iudices aduertant.* *Atheniensiū iudicum iuramentū.*

Moderatio & pietas qua vsus est Alexander erga Iudæos.

EXTRVCTA *iam Hierosolyma iterum, summa in pace vixerāt Iudæi sub piis illis Persarum regibus. Porrò obsidente Alexandro Tyrum vrbem, opem petiit à Iudæis, à quibus responsum est, nulla se hoc ratione honesta facere posse, vtpote qui Persarum subditi essent, quique plurima, & ea minimè vulgaria ab ipsis beneficia accepissent. Audita hac excusatione iratus est Alexander, & victo tādem Tyro profectus est cū exercitu contra Hierosolymitanos. cæterū Iaddus summus sacerdos sūpto sacerdotali ornatu et ætate graues viri alij egressi sūt* *Alexandri profectio contra Iudæos.* *Iaddus summus sacerdos.*

urbe obuiam Alexandro pacis petendæ causa. Viso sacerdote in eo ornatu protinus desiliit ex equo Alexander, & in genua ante sacerdotem procumbens, ultro pacem addicit. Mirati principes omnes sunt tanta humilitate uti Alexandrum erga sacerdotem peregrinæ gentis, adeóque quòd indignationem animi tam paulò momento remisisset. Parmenio qui ob ætatem & prudentiam regi intimus erat, quæsiuit ex eo, qua motus reuerentia supplicem adeò se præbuisset sacerdoti. Ad quæ respondit in Macedonia vidisse se in somniis imaginem ad illius sacerdotis similitudinem ob oculos versari, monuisséque ut in Asiam proficisceretur, & opem promisisse, atque illi eidem Deo qui tum apparuerat, honorem hunc à se esse exhibitum. Tum verò in urbem pacificè profectus est Alexander, audiens etiam reuerenter sacerdotes de religionis doctrina disserentes, qui & Danielis prophetiam docuerunt eum, quòd Græcorum rex in Asia & apud Persas dominaturus esset. Unde non parum confirmatus est Alexander, & magna libertate donata à Iudæis templum etiam ingentibus & præclaris donis locupletauit. Reuersus Babylonem est iuxta vaticinium Ieremiæ. Seruauit hac ratione infirmam Ecclesiam suam Deus illis temporibus, quibus ob tam insignem mutationem imperiorum orbis, in omnibus ferè regionibus bella fuerunt.

Alexādri reuerentia erga sacerdotē Iudæorum.

Alexāder Danielis prophetiam edoctus Hierosolymis

Diui

Diuisio regnorum post Alexandrum.

PROXANEN *filiam principis cuiusdam in Persia duxerat in matrimoniū Alexander, quæ grauida erat, cum moreretur rex. Mortuo Alexandro cùm hæres regni verus alius non esset quàm regia proles, consilium inter se agitabant principes, de regno rectè administrādo. Principiò visum est certos gubernatores designare donec regina peperisset, vt si masculus nasceretur, illius ex hæreditaria successione regnū esset. Cōtrà verò à quibusdam, inter quos Perdiccas fuit frater Alexandri Arideus, homo formidolosus, & dubiæ sanitatis, in regis locum suffectus est, & in hanc sententiam maxima pars consensit. Cæterùm nihilominus coacti sunt principes constituere, à quibus regnum administraretur, sed inter gubernatores primus Perdiccas erat, idque sub nomine fratris Alexandri, quo protextu hoc interim moliebatur, vt totum regnum paulatim occuparet, idque technis primùm honestis, deinde aperta etiam cœpit tentare.*

Roxane vxor Alexandri.

Perdiccas Arideus frater Alexandri.

Perdiccæ dolus.

Ambiebat enim sororem Alexandri Cleopatram, sperabatque hac via regnum se facilè posse obtinere. Cæterum Antipater qui in Macedonia imperabat, olfaciens hunc dolum Perdiccæ, nuptias illas impediuit, quare operā vicißim sedulò dabat Perdiccas, vt captus

Antipater in cacerem mitteretur. Hæc ferè summatim occasio fuit belli, quod inter principes Alexandri exortum est. Perdiccas enim suas habuit factiones, contra hunc vicissim cõspirauerunt Antipater, Antigonus & Ptolemæus. Ptolemæum autem primum inuasit in Aegypto Perdiccas, vbi à propriis militibus statim interfectus est. Digna hæc pœna fuit, quam primus seditionis autor inter principes Alexandri meruerat. Atqui finis huius tragœdiæ fieri non potuit, neque pacis spes vlla erat, nisi complices quoque Perdiccæ antea essent oppreßi: imò etiam sperari non potuit, vnquam constantem concordiam fore in mundo, cùm mortuo Alexandro veluti capitis expers esset mundus. Neque enim in tanta perturbatione omnium rerum aliud apparebat, quàm omni prorsus ciuilitate & administratione subuersa, perpetuam latrocinij exercẽdi licentiam fore inter homines. Vsque adeo, legitima imperia in orbe constare non possunt, nisi à Deo instituãtur & cõseruentur. Visum autem Deo erat ex Alexandri regno quatuor potentes Principes exoriri. Sic enim fore prædictũ erat à Daniele, nimirum vt hirci illius qui Alexandrũ significabat vnico cornu pereunte, quatuor alia cornua enascerentur, id quod exponit Angelus de quatuor regnis post Alexandrũ institutis. Verum dignũ inprimis admiratione

Antipater. Antigonus. Ptolemæus.

Dan. 8.

hoc

hoc est, voluisse Deum hæc regna illis Principibus contingere, qui sanguinis gradu Philippo & Alexandro coniuncti erant. Interim Perdiccas, qui alienus erat à regio genere, priuatur hoc honore. Ita enim ferè comparatum est, vt is qui citra legitimã vocationem ambit functiones publicas, & ingerit se sua sponte rebus magnis gerendis, reiiciatur à Deo, veluti Absaloni & plerísque aliis videmus contigisse. Però diuisa hæc regna sunt inter eos principes qui antea passim in regno ab Alexandro præfecti fuerant constituti. Seleucus Syriæ rex factus est. Ptolemæus Aegipti rex creatur. Antigono Asiæ regnum contigit. Cassander in Macedonia & Græcia imperat. Crudelia bella inter hos reges gesta sunt propter Monarchiam, quam quisque ambiebat. In Macedonia autem lõgè calamitosissima clade, committebatur. Cassander honestissimam reginã matrem Alexandri necari iussit, quæ admirandam planè pudicitiæ significationem & cõstãtiam ostendit inter moriẽdum. Nam vultu intrepido, præter morem mulierum, vltrò obuiam egrediens carnifici caput præbuit amputandũ, & cùm prolaberetur humi, manu vestes obseruauit, ne qua parte corporis detegeretur inhonestius. Roxanen verò capi & seruari iussit Cassander. At perfidiã hãc probe vltus est Deus, quando post mortem Cassandri duo eius filij,

Vocatio legitima sectanda.

Cassandri tyrannis.

Alexandri mater.

vltionis exemplum.

Antipater & Alexander, mutuis se bellis vexarunt propter regnum Macedoniæ. Alter eorum Antipater Lysimachũ, qui iuxta Hellespontum regnabat, ad se pertraxit, cuius filiã quoque in vxorem duxit. Alter verò frater Alexander, opem à Demetrio impetrauit, qui Antigoni filius erat. Vterque autem à suo complice, à quo subsidium sperabat, interfectus est: Antipater à Lysimacho socero; Alexãder verò à Demetrio. Tandem regnũ Macedoniæ Demetrio Antigoni filio cessit. Nam honestus pariter & fortunatus in rebus gerendis princeps fuit. Ab hoc Demetrio ortum habent reliqui omnes Macedoniæ reges vsque ad ea tempora quibus vltimus ex eius genere Perseus à Romanis captus est, & in quo finem habuit regnum Macedoniæ.

Demetrius Macedoniæ rex.

Perseus.

Obiter hìc, & veluti in transcursu historiã subiicio, ex qua cõsiderare facilè poterit nõ imprudens lector, in Græcia, postquam mutuis se bellis confecerat, & exterorũ principum patrocinio iam vteretur, omnem honestatẽ bonorũ morũ vnà cum Imperio & republica periisse. Nam Demetrius hic, cuius nunc mentionem fecimus, cùm versaretur frequenter apud Athenienses, tam impudenter adulati sunt ei, vt Deum appellarent, & adoratione diuinos ei honores exhiberent, quin & in sacris solenni cantico vsi sunt: Reliquos Deos omnes dormitare

Atheniẽsium impudens adulatio.

tare, ſolum Demetrium verum eſſe Deum, & pro ipſorum ſalute excubare. Teſtantur hæ impiæ & horrendæ voces, omnem prorſus verecũdiam & pudorem Athenis extinctum eſſe. Reliquum nunc eſt, vt prætermiſsis Macedoniæ rebus, eorum regum nomina recenſeam, qui in Syria & Aegypto regnarunt. Nam hæc regna inter quatuor illa fuerunt potentiſsima, & nouiſſe horum regum ordinem in ſacris literis etiam prodeſt plurimũ, in quibus crebra illorum mentio fit. Nam interceſſerat populo Iudaico magna admodum conſuetudinis & negociorum ratio cum his duobus regnis.

De Regibus Syriæ.

SELEVCVS *natus eſt in Macedonia Princeps, in cuius femore natiuum ſignum apparebat, in anchoræ modum, quod & omnes poſteri eius habuerunt. Babylonem vrbem vi cæpit. Poſtea Antigonus, & Demetrius filius eius, Aſiæ reges ab eo victi ſunt. Antigonus confoſſus eſt, Demetrius in carcere periit. Poſt hæc Seleucus Lyſimachũ fudit. Cæterùm poſt hanc victoriam menſe ſeptimo interfectus Seleucus eſt à Ptolemæo Cerauno Ptolemæi Philadelphi fratre. Horrenda exempla hæc ſunt de euectione & lapſu tantorum regum, quæ meritò ad timorem Dei citare nos debent, ne humanis conſiliis & noſtra prudẽtia res magnas*

Seleucus.

Antigonus Demetrius Exemplum timoris Dei.

Antiochus Soter. administrari putemus.

Antiochus Soter, Seleuci filius, defuncto patre in Syria regnauit.

Antiochus Theos. *Antiochus Theos filius huius, Laodicem primum coniugem habuit, ex qua duos filios sustulit, Seleucum Callinicum, & Antiochum,* Seleucus. Callinicus Antiochus Hierax. Berenice. *qui cognomento Hierax dictus est. Tradidit huic postea in vxorem filiam suam Berenicem Ptolemæus Philadelphus. Atqui mortuo Antiochi compulit Laodice Seleucum filium suum vt regnum occuparet, & nouercam Berenicem caperet. Sequutus matris consilium Seleucus, obsedit nouercam, & magnificis tandem promissis ad vltroneã deditionẽ pertraxit, verùm non seruata fide crudeliter admodum optimam reginam iussit necari. Erat enim apertè vaticinatus Daniel reginam Aegyptiorũ tale aliquid passuram apud Assyrios, atque hoc ipsum vindicaturum esse regem Aegyptiorum. Nam* Ptolemæus Euergetes. *designato hoc flagitio, Ptolemæus Euergetes Berenices frater in Syriam profectus exturbauit è regno Seleucum, & multis vrbibus direptis rediit in Aegyptum. Postea collectis viribus repetere volebat Seleucus regnum, & opem postulauit à fratre suo Antiocho Hierace: erat autem hic ætate iuuenis planè, sperabátque hac occasione totum se regnum occupaturũ. Etenim pace facta inter Ptolemæum & Seleucum, inuasit Hierax regnum fratris Seleuci,*

Seleuci, vsus ad hoc opera externorum militum. Nam Galatæ, quos Brennus ex Germaniæ regionibus in Græciam perduxerat, lõgius iam in Asiam profecti fuerant, inuitati stipẽdiis illorum regum, inter quos tum varia bella gerebantur. Donati hi Galatæ sunt terris tum in Asia quas inhabitabant. Inde Galatæ sunt dicti, quibus Euangelium prædicauit Paulus Apostolus. Neque verò dubium est Germanos fuisse. Nam vno vocabulo Germani & Galli à Græcis Celtæ dicebantur, & ex mutatione vocis pro Celtis Galatæ nonomen factum est. Porrò auxilio Galatarum vicit Antiochus fratrem suum Seleucum, sed ab Asiæ rege vicißim A[illegible] cæsus est, magna etiam parte regni Syriaci am[illegible] profugere ad regem Ptolemæum Euergetem coactus est: & cùm ita ab eo reciperetur, ne quò discederet, fugam adornauit, sed deprehenso cõsilio hoc interfectus est. Hoc fatum sortitus est tandem Antiochus Hierax. Sub idem fermè tempus frater eius Seleucus ab equo delapsus, periit. Calamitosam hanc fortunam & infœlicem exitum habuerunt hi duo fratres, qui multa & nefanda facinora designarant.

Galatæ Brẽno duce in Græciam ex Germania perducti.

Vitiorum exempla insignia.

Antiochus magnus regem Aegypti Ptolemæum Philopatorem bello infestauit, sed repulsus est. Postea verò mortuo Philopatore rediit cum exercitu in Aegyptũ, sed puerũ Pto-

Antiochus magnus.

Ptolemæus lemæum Epiphanem in suam tutelam recepe-
Philopator runt Romani, quibus à patre commendatus e-
rat. Occasio hæc fuit ingentis belli, quod multis
annis inter Romanos & Antiochum gestum
Hannibal. est, Sequutus est Antiochi partes Hannibal,
qui imperatorē aliquandiu in hoc bello egit, &
Antiochus multæ præterea regiones Græciæ Antiocho
Epiphanes adhæserunt. Cæterùm aduersa pugna aliquo-
Romæ ob- ties debilitatus, pacis cōditiones coactus est quæ-
ses. rere. Relicta tum illi à Romanis est ea tātùm
Beli templū pars regni quæ vltra Taurum montem sita est:
in Syria. ad hæc, obsidis loco coactus est mittere Romā
filium suum Antiochum Epiphanem. Tan-
dem verò cùm [illegible] ntiochus opulentis-
simum [illegible] m Beli in Syria, oppressus est à
[illegible] ua multitudine colonorum, qui ipsum
vnà cum comitibus ad vnum omnes interfece-
runt. Hunc exitum habuit Antiochus
Magnus.

Hierosoly- Ierusalem ab Alexandri temporibus vsque
mæ status ad Antiochum Magnum sic satis bona pace
sub Antio- vsa est, verùm exorto bello inter hos duos reges,
cho. cùm inter vtrosque siti essent Iudæi, oppreßi &
infestati nonnihil sunt ab vtraque parte. Et
quanquam Ierosolyma ad ea vsque tempora
Scopa dux Aegyptiis magis adhæreret, tamen neque Sy-
Ptolemæi riorum neque Aegyptiorum imperio subiecta
Epiphanis. fuit. Cæterùm imperatorem Scopam misit Pto-
lemæus Epiphanes aduersus Antiochum Ma-
gnum.

gnum, qui vrbes aliquot Syriæ, & partem Iudææ occupauit. Verùm enimuero hunc cùm oppreßiſſet prope Iordanem Antiochus, porrò vſque ad Ieroſolymam ſe contulit. Supplices tum Iudæi vltrò ſe dediderunt, inito etiam inter ſe & regem publico fœdere: atque hac de cauſa pace eos frui permiſit Antiochus, & opē tulit ad reparandam ædificationem vrbis Ieruſalem. Atque hoc modo quanquam periculū in hoc bello inſtare videbatur propter viciniā, tranquillo tamen rerū ſtatu ſub hoc Antiocho vſi ſunt Iudæi.

Antiochus Magnus tres filios reliquit, Seleucum cognomento Philopatorem, Antiochū Epiphanem, & Demetrium. Mortuo patre regnauit Seleucus paucos annos, alij duo fratres Romæ obſides detinebantur. Antiochus Epiphanes cùm cognouiſſet mortem patris, clàm profugit Roma, & in Syriam reuerſus, rex eſt creatus. Nam Seleucus inutilis erat ad gerendum imperium, neque vixit etiam multo tempore poſt obitum patris. *Seleucus Philopator.*

Porrò fuit hic Antiochus Epiphanes vir miræ calliditatis & audaciæ, & didicerat probè exemplo Romanorum accommodare ſe tempori, & moribus omnium. Facilè enim omnes cum quibus erat perferre ac pati: ſapientem apud ſapientes egit, & rurſus apud diſſolutos adoleſcentes iis ſtudiis obſequebatur, quibus illi

delectabantur. Popularitate & beneuolentia vulgus sibi obnoxiam faciebat, & quoties sumptuosius epulum instituebat, magnas summas pecuniarum spargi iußit. Ob dissolutos mores eius factum ei nomen est Epimanes pro Epiphanes. Epimanes enim insanum significat, nobilem verò Epiphanes.

Antiochus Epiphanes dictus Epimanes.

Initium regni eius cœpit post mortuum Alexandrum anno cẽtesimo trigesimoseptimo. Et cùm occuparet tunc hæreditaria sua regna, in Aegyptum profectus est. Nam circiter hoc tempus Ptolemæus Epiphanes obierat mortẽ. Habuerat is reginam Cleopatrã sororem Antiochi Epiphanis, qui hac specie vsurpare sibi Aegyptiorum regnum cœpit, quasi tutorem ageret regis pueri Ptolemæi, qui Philometor dicebatur. Neque aliud præ se ferebat, quàm omnem significationem humanitatis & beneuolentiæ erga nepotẽ suum, & voluit vt Mẽphis & maximæ aliæ vrbes se dederent regi iuniori: vt sub hoc prætextu paulatim ad se totum regnum pertrahere posset. Iam verò confectus rebus omnibus, reliquit regnum, & Ierosolymam profectus est. idque ex rogatu Iasonis, qui per Antiochum summi sacerdotij dignitatem affectabat. Ita enim tum comparatum apud Iudæos erat, vt potentiores summum sacerdotium consequerentur technis, per conspirationes externorum regnum, occisis interim & oppreßis

Ptolemæus Philometor

Iason.

oppreſsis illis qui veri ſucceſſores erant. Quæ de cauſa iterum punitus eſt à Deo hic populus grauiter. Prima hæc expeditio fuit Antiochi in Ieroſolymam, in qua expeditione ſummum ſacerdotem conſtituit, & diripuit templum, multóſque interfecit. Contigit hoc anno 6. Imperij Antiochi, id quod fuit poſt mortem Alexandri anno 143.

Antiochi expeditio in Ieroſolymam.

Deinde poſt annos duos, hoc eſt, anno centeſimo quadrageſimoquinto poſt obitum Alexandri, denuo expeditionem parauit Antiochus in Aegyptum. Nam vrbes dediderant ſe iterum regi iuniori, qui & opem à Romanis petierat. Iam verò cùm inuaderet Aegyptũ Antiochus, miſſus à Romanis legatus Popilius eſt, qui nunciauit Antiocho populi Romani nomine, vt cederet ex Aegypti finibus, neque iuniorem regem Philometorem bello infeſtaret. Nam ſtatuiſſe Romanos, ſua ope in regno eum conſeruare. Ad quæ reſpondit Antiochus, ſe deliberaturum ſecum quid eſſet facturus. Cæterùm nullum deliberandi ſpatium concedere volebat Popilius, ſed haſta ſua circulo circum Antiochum ducto, iubebat fateri eum iamiam priuſquam excederet circulo illo: cederéne vellet ex Aegypto, an non. Tertius hac ſeueritate & conſtantia Popilij Antiochus (nouerat enim & metuebat potentiam Romanorum) vltrò ſe ceſſurum promittebat. Itaque coactus eſt

Antiochi expeditio in Aegyptum.

Popilius legatus Romanorum ad Antiochũ miſſus.

Exemplũ ſeueritatis Romanæ.

denuo cum summa ignominia deserere Aegyptum. Verùm ob doloris impatientiam animi indignatione inflammatus, iterum ad Ierosolymam coutendit. Atque hæc altera eius expeditio erat in Ierusalem, bis enim ibi fuit, & tum multô crudelius, quàm antea tyrannidem suam exercuit, mandauit enim, vt gentium idola colerent Iudæi, exuri Bibliorum libros iußit, & magnam partem perditißimorũ hominum reliquit ad poßidendam vrbem Ierosolymitanam, præsidij loco, qui crudelibus admodum suppliciis affecerunt eos qui à fide sua deficere noluerunt: & vsi ad hoc sunt opera illorum qui iam antea à Iudæorum religione desciuerant. Quin & templum quoque prophanatum est. Nam impositum est ex gentiũ superstitione idolum quoddam. Sed quid opus est verbis? Conati sunt verbum Dei & vniuersam legem extirpare, & in eius locum gentium mores inducere. Neque verò temerè, sed ex magna quadam prudentia cœperat hoc consiliũ Antiochus. Videbãt enim ob religionem resistere sæpe Iudæos gentium regibus, volebátque ea de causa religionis diuersitatem sublatam esse. In hunc modum ludunt humanæ cogitationes in diuinis rebus, & pro sua voluntate ac iudicio religionem instituere volunt. Proinde sub imagine & exemplo huius Antiochi simul depinxit Daniel Antichriſtũ; & significauit.

Antiochi altera expeditio in Ierusalem.

Antiochi tyranni aduersus Ierosolimitanos.

Exemplũ humanæ prudentiæ in rebus diuinis.

Antiochus Antichri-

ficauit regnum huiusmodi fore, in quo affligantur Christiani, & deleatur verbum Dei, ac vicissim religio instituatur in speciem, quæ aduersetur verbo Dei, per quàm occasio contingat ad potentiam & amplissimas opes consequendas, perinde ac Mahometen falsam religionem, & eius prætextu nouum regnum instituisse cõstat. Et videtur ea religio non prorsus absurda esse, ac blanditur in primis rationi humanæ. Nam prætermissis omnibus ferè sublimioribus sententiis & articulis fidei, eam solùm doctrinam retinuit, quæ de bonis moribus præcipit. Mirum sanè quàm hoc ipsum adblandiatur rationi humanæ, quare & irrepere facilius solet in animos hominum, quàm doctrina de fide.

stũ adumbrat.

Mahometica religio cur plausibilis.

Porrò de tyrannide Antiochi in Macchabæorum libris scriptum est, & testatur Daniel commeruisse has pœnas populum Iudaicum ob peccata. Interim autem dum affligit suum populum Deus, non tamen extinguit eum prorsus. Exuscitauit enim Iudam Macchabæũ, qui collectis paruis copiis, Antiochi duces inuasit, & præsidio Dei fusis hostibus, recuperauit templum tertio anno postquàm ab Antiocho idolùm in eo positum fuerat.

Iudæ Macchabæi virtus.

Daniel complexus est totum hoc tempus afflictionis Iudæorum bis mille & trecentis diebus, qui constituũt annos sex, & sex menses, &

præterea dies aliquot. Nam durauit persecutio à tertio anno Antiochi vsque ad octauum, & menses aliquot. Hac quoque diuisione temporis vsus est Daniel, vt in templo staret idolum mille ducentos & nonaginta dies, qui annos tres & sex menses constituunt. Et recuperatum est templum post centum quadraginta octo annos post mortem Alexandri. Fuit hoc 348. anno postquàm ex Babylonica seruitute manumissus erat Iuda, & 152. ante natum Christum.

Antiochi pœna ob impietatē.

Porrò verò commeruit sua impietate & blasphemia in Deum Antiochus, non sui solùm generis perpetuum interitum, sed euersionē totius regni Syriorum, quandoquidem post mortuum Antiochum, bello semper certatum est inter vnū & alterum, & nonnunquam inter plures, de successione in imperio, vt palàm cernere liceat in hoc exemplo, ex quibus principiis causæ soleant exoriri propter quas regna euertuntur, quemadmodum & hodie nos in Hungarorum regno accidere videmus.

Obiit Antiochus Epiphanes in ea profectione quàm denuò contra Iudæos adornabat ad vlciscendum acceptum damnum. Post eius mortem frater eius Demetrius Roma profugit, & occupauit regnum, occiso iuniore Antiocho, cui cognomen Eupatori erat, filio Antiochi Epiphanis.

Antiochus. Eupator.

Alexander dux seditione concitata aduersus Demetrium, occidit eum.

Demetrius duos filios reliquit, Demetrium & Antiochum Sedetem. Porrò ab hoc Demetrio vicißim cæsus est Alexãder. Postea coorta seditio est autore Tryphone quodam contra Demetrium, qui expulit eum è regno: sed reuersus iterum in regnum Demetrius est, & gladio tãdem transfixus periit. Antiochus Sedetes cæsus est à Parthis. Demetrius Antiochus Sedetes.

Porrò Demetrius hic filium habuit Antiochum Grypum. Antiochus Sedetes filium reliquit Antiochum Cyzicenum. Inter hos certatum est de succeßione regni Syriæ, & vterque occisus est. Postea horum filij parentum exemplo non minori contentione dimicarunt propter imperium Syriæ, & mutuis se bellis adeò consecerunt tandem, vt coacta sit Syria exteris se regibus dedere. Adiunxit enim se Tigrani regi Armeniæ, éstque hoc modo Syriæ regnum translatum à Seleuci posteritate ad peregrinos principes. Tandem verò cæso Tigrane à Pompeio, redacta est Syria sub potestatem Romanorũ. Hactenus satis de regno Syriæ. Tigranes à Pompeio occisus.

De regibus Aegypti post Alexandrum.

PTOLEMAEVS *Lagi filius primus fuit, de quo apud Pausaniam est, qui cum nothum* Ptolemæus Lagi filius.

fuisse scribit ex Philippo patre Alexandri,

Ptolomæus Philadelphus.

2, *Ptolomæus Philadelphus. Magnæ laudes prædicantur de hoc rege, ob pacis studium, atque adeò etiam, quòd omni genere artium delectatus est, & optimam Reipublicæ formam instituit. Contulerunt se ad hunc ex omnibus terris viri sapientes, quos benignè & liberaliter fouebat.*

Bibliotheca Ptolomæi.

Bibliothecã habuit, qua nulla alia in toto orbe erat instructior, & ea de causa notitia ei intercesßit cum Iudæis. Nam cùm studiosè inquireret de omnium gentium, religionũ, & artium origine, deprehendit omnium gentiũ Iudaicum populum vetustißimũ esse, & quòd ille solum certißimas historias haberet de mundi creatione. Itaque petiit à Iudæis mitti ad se ex Ierosolyma viros septuaginta duos, quorum opera in suam linguam ex Hebræo Biblia sacra transferrentur, atque per hanc occasionem

Biblia trãslata.

Biblia peregrinis linguis reddita sunt primùm. Et non dubium est quin eadem hac ratione ad veram fidem conuersus sit Ptolomæus.

Ptolemæus Euergetes.

3 *Ptolemæus Euergetes Syriam inuasit, & vltus est mortem Berenices sororis suæ.*

Ptolemæus Philopator

4. *Ptolemæus Philopator vicit Antiochũ Magnũ, postea dissolutior factus puellam quãdam miserè deperire cœpit, adeò vt & reginã suam occidi iusserit ob amorem translatum in puellam.*

Ptolemæus

5. *Ptolemæus Epiphanes. quem inuasit* ANtiochus

tiochus Magnus: cæterùm postea tradita est illi ab Antiocho filia in vxorem. Epiphanes

6. Ptolemæus Philometor, hunc oppugnabat auunculus eius Antiochus Epiphanes, sed tuentes Romani Ptolemæũ, præceperunt Antiocho cedere ex Aegypto, id quod suprà indicauimus. Ptolemæus Philometor

7. Ptolemæus Euergetes restituit Demetrium profligatum in suum regnum. Ptolemæus Euergetes.

8. Ptolemæus Physco, fœda crudelitate bestiam magis quàm hominem referebat. Duxit sororem suam, & filios ex ea sustulit, postea occisum puerum matri edendum proposuit, tandem regno expulsus est. Reliqui sequentes, simili fœditate fuerũt insignes, veluti canum congressu, & tyrannide longè crudeliori. Ptolemæus Phisco bestia non homo.

9. Ptolemæus Alexander.

10. Ptolemæus Latyrus.

11. Ptolemæus Auletes, quem Gabinius restituit.

12. Ptolemæus Dionysius, qui Pompeium occidi iußit, & postea Iulio quoque perfidus fuit, quare expulit eum regno Iulius, & donauit id sorori Cleopatræ, quæ seipsam tandem occidit, cùm Antonius, quem detinebat, victus esset ab Augusto. Postea Aegyptus Romanis ceßit, éstque hoc modo nobilißimum genus Ptolemæi extinctum.

De Iudæis.

ANTEA monuimus post reditũ Iudæo-

rum ex Babylone, apud posteritatem ex Dauidico genere summam Imperij permãsisse, excepto quòd regiæ appellationis dignitate carebant, & principes solùm vocabantur. Et regnarunt vsque ad Antiochi tempora, & meminit eorum Lucas in genealogia Christi.

1.	*Zorobabel*	58.
2.	*Resa miseolam*	66.
3.	*Iohanna Ben Resæ*	53.
4.	*Iudas I. Hyrcanus*	14. *tem*

poribus Alexandri.

Post Alexandrum.

5.	*Ioseph primus an.*	7.
6.	*Abneger Semei.*	11.
7.	*Eli Matathia.*	12.
8.	*Aser Maath.*	9.
9.	*Nagid Artaxat*	10.
10.	*Hagai Eli*	8.
11.	*Maslot Nahum*	7.
12.	*Amos Sirah*	14.
13.	*Matathia Silos*	10.
14.	*Ioseph Iunior*	60. *Is*

magnam habuit familiaritatẽ cum Ptolemæo Euergete, & Arses vocatur apud Eusebium.

Ianna secundus Hircanus 16. Magna is bella gessit aduersus Arabas, & victoria sæpe vsus est. Porrò cùm ab Antiocho Epiphane in arce quadam obsessus esset, neque præsidio se longius tueri posset, tamen dedere se noluit, sed

fortiter

fortiter dimicando in pugna restitit hostibus, donec interemptus est. postremus is fuit in populo Iudaico princeps ex regio stẽmate Dauidis. Post hunc regno præfuerunt Maccabæi, qui ex sacerdotali genere fuerunt. Cæterùm post hos translatum est Iudaicum regnum ad Herodis genus, quòd ex gentibus erat, sed receperat circuncisionem. Id verò prædixerat Deus, vt sceptrum & maiestas Imperij tolleretur à Iuda & successoribus Dauidis sub aduentum promißi christi. Neque verò alienatum fuerat regnum à posteritate Dauidis suprà centum & sexaginta annos antequã nasceretur Christus, adeò vt necdum hominum memoriam excesserat quod genus imperauerat. Ad hũc modum recẽsentur à Luca principes Iudaici populi vsque ad vltimum Ianna Hircanum, & post hunc reliquos etiam numerat, qui non imperarunt, vsque ad Christum. Proinde subiiciam breuiter de Maccabæis & genere Herodis.

Christi aduentus, sceptrum à Iuda tollendũ

Mathias.

De genere Maccabæorum.

MATATHIAS *hortatus est filios suos vt resisterent Antiocho, & regnarunt hi ordine per succeßionem vt principes.*

I. *Iudas Maccabæus primus fudit Antiochi Epiphanis duces, & templum intra triennium recuperauit, præclarisque victoriis vsus est. Cæterùm quum primùm fœdere inito con-*

Iudas Machabæus.

Exemplũ non esse fidẽdum humano præsidio. *spirasset cum Romanis, cæsus est, & interiit. Etenim non vult Deus nos niti humano præsidio, sed vt sui fiducia omnia agamus. Regnauit annos quinque.*

Ionathas. 2. *Ionathas regnauit annos decem & nouem. sequutus is est Alexandri partes, qui in Syria sibi imperium vsurpabat. Postea perfidè admodum à Tryphone occisus est. Infœlicem exitum sortitus est, nam subsidio improborum & seditiosorum hominum fretus erat.*

Simon. 3. *Simōn regnauit annos octo, vicit Antiochum Grypum, cæsus tandem est per proditionem à proprio genero.*

Ioãnes Hircanus. 4. *Simonis filius Ioannes Hircanus fuit, imperauit ille annos viginti sex. Huius temporibus obsidebat Ierusalem Antiochus Grypus, sed pecuniæ largitione placatus, deseruit vrbem intermissa obsidione. Postea obtinuit Samariam Hircanus.*

Reges Maccabæi.

ARISTOBVLVS *Hircani filius regnauit vno anno, & regio Diademate coronari voluit. Primus hic rex fuit in Ierusalem, post reditum Iudæorum ex Babylone. Occidit fratrem suum Antigonum, quòd verebatur ne is regnum ambiret.*

Alexander iunior. *Alexander Iunior Hircani filius regnauit annos viginti septem. Regnauit post eũ Alexandra vxor eius annos nouem.*

Ale-

Alexander duos filios reliquit, Hircanum & Aristobulum. Quãquã autẽ natu maior Hircanus esset, tamen pulsus è regno à fratre Aristobulo est, qui per violentiã præripuit fratri regij nominis dignitatem. Cæterùm ab Antipatro principe Idumææ & patre Herodis, & ab Areta Arabiæ rege adiutus est Hircanus contra Aristobulum. Neque verò minus fuit tum in Iudæa barbarus status rerum, Gentium more, quàm in aliarum gentium regnis, Postea simul atque Pompeius cepit Herusalẽ, summum sacerdotem constituit Hircanum, & captum Aristobulum vnà cum duobus filiis Alexãdro & [illegible] mam perduxit. Porrò verò in itinere dum proj[illegible] Romam, elapsus est Alexander, & re[illegible] Iudæam potens iterum factus est. Tum verò fudit eum Gabinius Imperator Romanorum in Syria: & postea ex iussu Scipionis trũcatus est Antiochiæ. Antigonus dimissus est Romæ à Iulio, verùm ab Antonio multo tempore pòst occidi iussus est Antiochiæ, tertio anno postquàm Herodes constitutus rex fuit, Et functus est summo sacerdotio Hircanus, si totum eius tempus ad calculũ reuoces, annos triginta quatuor: tandem ab Herode occisus est. Horrẽdũ omnino est videre ferè in omnibus historiis, nõ interire modò clarissimas familias inter homines, verùm posteros plerũq; sãctißimorũ ho-

Hircani filius.

Antipater Idumææ princeps.

Areta Arabiæ rex.

Pompeius

Gabinius

minũ degenerare prorſus à probitate maiorum, & in omnẽ turpitudinem flagitiorum prolabi.

Quo tempore Phariſæi & reliquæ ſectæ apud Iudæos exortæ.

Maccabæi

CVM *iam ob tyrannidem & bella Antiochi lacerari & diuelli cœpiſſet principatus & ſacerdotium apud Iudæos, vt non dicã interim Maccabæos gentiũ regibus adhæſiſſe, qui pro ſuo arbitrio prĩcipes & ſacerdotes aut ſtatuebãt aut deponebant, quibus quiduis potius quã religionis ſtudiũ curæ erat, fieri nõ potuit quin ſectæ & variæ diſſenſiones in Iudaica religione exorirentur. Ita en*[illegible]*ſſe eſt, cum vel caremu*[illegible]*pie in religione, vel cùm capita E*[illegible]*negligunt pietatis ſtudia, & gentium prophanarum exemplo externam potentiam tantum quærunt.*

Sectæ triplices in Iudæa.

Phariſæi.

Sectæ exortæ triplices, ſunt. Primi phariſæi dicti ſunt, hoc eſt ſegregati à voce phares. Vſi ſunt hi (nam doctiores reliquis fuerunt) quibuſdam humanis conſtitutionibus ſuper legẽ Moſi, quibus à reliquo populo ſegregabantur. Fuit tamen paulò ſanior & rectior horum doctrina quàm aliorum. Nam docuerunt immortalitatem poſt hanc vitam, & quòd vlciſci Deus velit peccata, crediderunt quoque venturum eſſe Meſſiam in ſalutem credentium, & peccatoribus iudicem. Commiſſa etiam huius ſectæ

viris

viris est Respublica præ alijs, quibus potentiores quoque erant.

Secunda secta Sadducæorum erat, hi præclara admodum & insigni appellatione nominis impietatem suam occultabant. Nam Zaddilz iustũ est. Sadducæi iusti seu sancti. Ita plerunque cõparatum est in mundo, vt qui pessimi omniũm sunt, honestissima vocabula suis cupiditatibus prætexant, Docuerunt nullam vitam esse post mortem. Legem in hoc solũ tulisse Deũ vt honestè & tranquillè viuamus, accipientes interim in hac vita iustitiæ præmia à Deo. Interpretati sunt scripturas planè pro iudicio rationis humanæ, neque volebant audire aliud: & quòd ad vitæ mores attinebat, Epicurei prorsus fuerunt. Quin etiam potentia tandem aucti non parum negotij Pharisæis fecerunt, estquè horrendum in primis aditu, in peculiarẽ populum Dei ethnica plane dogmata irepsisse, adeò vt publicè etiam tradere non sint veriti, & asserere constanter, post hanc vitam aliã vitam non restare. *Sadducæi.* *Sadducæi fuerunt Epicurei.*

Essæi tertij fuèrunt, qui cùm consyderarent & Pharisæos & Sadducæos sub honnesto prætextu titulorum suas cupiditates sectari, neque ferè quicquam facere quòd dignum esse posset eorũ professione, visum ipsis est, factis vitæ seueritatẽ declarare, & dici se Essæos, hoc est, operarios voluerunt. Assa enim, vnde Essæi dicun- *Essæi, Anabaptistæ referunt.*

tur, operari significat: quemadmodum hisce temporibus & Lutheranos & Orthodoxos damnant Anabaptistæ, & vtrisque sanctiores student videri. Essæi enim per omnia ferè Anabaptisticã vitam egerunt, abstinuere à matrimoniis, & omnia inter se cõmunia voluerunt esse. Fuit omnino hæc stulta quædam & craßißima superstitio, & quæ longo tẽpore durare non potuit. Ad eundem fere modum & hodie in tres partes diuulsa est Ecclesia, nam & secundus ille aduentus Christi in foribus est. Anabaptistæ Essæos referunt, & in vtraque altera parte Pharisæi quidã, quidam Sadducæi sunt. Etenim ea quæ apud Iudæos gesta sunt, typũ Christianæ religionis significabant. Exortæ hæ sectæ sunt primùm inter Iudæos sub Ioanne Hircano Simonis filio, ante natum Christum centesimo vicesimo quinto anno.

Ecclesiæ status horum temporum.

De Herodis genere.

CVM *Iulius Cæsar plenum vndique discrimine bellum gereret in Aegypto, fideliter admodum ei subsidium præbuit Idumææ princeps Antipater, & ob memoriam huius beneficij constituit eum Iulius præfectum Iudææ, quæ tunc cogebatur peregrinis & aduenis principibus in suo regno obedire. Opposuerunt se primùm magna vi Iudæi, indignißimè ferentes Idumæi hominis imperium, adeo vt veneno*

Antipater præfectus Iudææ factus.

neno tandem per Iudæum quendam cui Malcho nomen erat, necatus interierit.

Herodes vltus est mortem patris Antipatri, & successionem regni Iudaici impetrauit ab Augusto & Antonio Olympiade centesima octogesima secunda, id verò fuit post Alexandrum ducentis nonaginta duobus annis, Hæc occasio fuit per quam recepit Iudæa aduenas reges ex Idumæa, & post longã obsidionem coegit Herodes Ierosolymitanos ad deditionem, neque verò parum sanguinis fusum est priusquam vltrò se subiicerent Iudæi Herodis Imperio. Porrò trigesimo anno Herodis natus Christus est. Maximæ hæ sunt ferè & præcipuæ vicißitudines regni summatim comprehensæ, que acciderũt in Iudæa huius Monarchiæ tẽporibus, vsq; ad vltimam Monarchiam, & tempora nati Christi.

Herodes Ierusalem cepit.

Quanquam autem satis constat, Reges Iudaicos post natum Christum ex Herodis genere fuisse, tamen singulos ordine ponam, vt cognoscere queat lector facilius quomodo alij ab aliis nati sint, & successione quadam Imperium legitimè administrauerint vsque ad deuastationem vrbis Hierosolymitanæ, tametsi quod ad iustum historiæ ordinem attinet, non dum progressus eò sum, nam restant mihi adhuc hæ res gestæ Romanorum recensendæ, quæ sub tempora Græcorum Monarchiæ cõtigerunt

Herodes Ascalonita.

Herodes primus, qui & Ascalon dicebatur filios plures habuit, inter quos tres, Aristobulum Alexandrum & Antipatrum ipse occidi iußit ob conspirationem quam contra patrem inierant. Cæterùm post hunc vixerunt Archelaus, Herodes, cui cognomẽ Antipas erat, et Philippus, inter hos diuisio regni cõtigit.

Archelaus

Archelaus à patre Herode in regem electus est testamento: Verùm noluit confirmare hanc voluntatem patris Augustus, sed constituit eum principem, sub hac tamen spe, vt rex designaretur, si honestè regnum administraret. Imperauit itaque annos nouem, & magna tyrannide vsus est, suffecit & destituit summos sacerdotes, & rapuit germani fratris Alexandri vxorem, Tandem accusatus est propter flagitia apud Augustum, qui priuauit eum Imperio, & supplicij loco relegatus est in Galliam, vt reliquam ætatem suam ibi in exilio transigeret, postea verò ea Iudææ pars à Romanis præfectis administrata est, primùm per Cyrenium, postea per Pylatum,

Archelaus in Galliã relegatus.

Herodes antipas fratri coniugem abducit.

Herodes Antipas cognominatus, frater Archelai, constitutus erat à patre Herode princeps Galilææ. Abstulit is fratri Philippo viuenti coniugem legitimam, quod hac occasione contigit. Herodes Romam proficiscitur, & inter eundum diuertitur forte fortuna ad fratrem Philippum, qui in prima Idumææ parte

te habitabat. Intercedente itaque familiaritate Herodi cum Herodiade, quæ filia Aristobuli, & Herodis Agrippæ soror erat, conueniunt inter se, vt reuersus Roma eam secũ abduceret, idquod factũ est postea. Flagitiũ hoc reprehẽdit Ioãnes Baptista, qui hac de causa capite truncatus est. Cæterum non tulit tandem id impunè Herodes, nam à Caio Caligula Lugdunũ apud Gallos in exilium cum Herodiade relegatus est, quæ cogit eum vt Romam proficisceretur regni impetrandi causa. sed re omni infecta, eam quoq; imperij partem amisit, quam antea possederat Regnauit in Galilæa annis 24.

Ioannes baptista.

vltionis exemplum.

Herodes Agrippa Aristobuli filius fuit, de quo diximus antea, fuit enim primi illius Herodis filius, & occisus à patre est. Porrò fuit Herodes Agrippa captus Romæ Tiberij temporibus, postea in summa gratia apud Caium Caligulam fuit. impetrauit enim ab eo primùm fratris sui Philippi partem, & regij nominis appellationem: postea & eam quoque terram, quam Herodes Antipas habuit. A Claudio Samariam & Iudæam obtinuit, & hac occasione vnius iterum Imperio tota Iudæa subiecta est. Ab hoc Herode Iacobus Apostolus maior occisus est, id quod & in Actis apostolorũ extat capite 12 Regnauit ãnis 7

Herodes Agrippa captus Romæ

Iacobus apostolus.

Agrippa Herodis Agrippæ filius ætate planè puer erat cum moreretur pater, quamobrem

Chalcicum regnum. iterum Romani prætores Iudæã administrabãt Postea verò donauit Agrippæ Claudius eam Syriæ partem, quæ Chalcicum regnum dicitur, donauit & eam partem, quam Philippus poßidebat prope Idumæam. Donatus quoq; à Nerone est aliquot vrbibus Iudææ. Temporibus huius Agrippæ deuastata Ierusalem est, & mentio illius fit Actorum 11. Regnauit annis 27. Philo scribit filium huic Agrippæ fuisse, qui vnà cum Bem Cosban imperauit, qui regium sibi Imperium vsurpabat in Iudæos, & magnã seditionẽ cõcitauit in Syria & Iudæa tempore Adriani Cæsaris.

Agrippæ tẽpore deuastata Ierusalem.

Bemcosbã

Totũ hoc genus est Herodis, vsq; ad euersionẽ vrbis Ierosolymitanæ: quod ideo cõgeßimus breuiter, vt perspicuè cognosci queat quo ordine in regno successerint. Id verò nouisse in Bibliis sacris necessarium imprimis est. Anni sunt iam inde à primi Herodis tẽporibus vsque ad deuastationem Ierusalem. 103.

De bello Carthaginensi, seu Punico primo.

IN tertia Monarchia commemorauimus breuiter interitũ Persarũ, successum et casum quoque Græcorũ, Iudæorũ etiam varias mutationes & inquietudines. Nũc restat vt simili breuitate referamus tempora maximorũ bellorũ quæ à Romanis iã inde ab Alexãdro gesta sunt. Cre-

scerет

sceret enim opus in imẽsum, si integras historias velim enumerare. Suprà monuimus aliquoties in hoc ordinatas esse summas Monarchias diuinitus, vt magni & potentißimi principes domarentur, & ius aduersus magnã tyrannidem constitueretur, Videre enim hoc est in omnibus Monarchiis, quæ nõ alia propemodum ratione auctæ sunt, quàm quòd potẽtißimos reges subegerunt. Sic enim Romani simul atq; in Italia potentißimi esse cœperunt, inuaserunt primum Hispanos & Carthaginenses, atque diuturna difficillimáque bella gesserũt, quanquã interim & ipsi non semel grauißimè cæsi sunt.

Monarchiæ cur potißimũ à Deo ordinatæ.

Occasionem belli aduersus Carthaginenses Sicilia præbuit. Nam Hieron *rex subsidium & opem petiit à Romanis cõtra Carthaginenses, qui cùm longo tempore tam occcupatam tenerẽt magnã Siciliæ partẽ, varios subinde motus excitabãt. Itaque anno à cõdita vrbe quadringẽtesimo octogesimo Romani primũ expeditionẽ pararunt contra Carthaginenses, durauitq; hoc bellũ annos viginti duos continuos. Primã autem cladem planè mirabilem perpeßi sunt Romani cum Regulus captus est. Porrò Regulus hic à Carthaginensibus Romam missus est ad agendum in Senatu pro captiuis dimittendis, tum enim & se liberum fore, si à Senatu id impetraret: sin vero minus, pro data fide Carthaginem se reuersurum conuenerat. Re-*

Hieron. Carthaginensis belli occasio Sicilia.

Regulus captus à Carthaginensibus.

Regulus simul atque Romam venit, ipse in Senatu suasisse fertur, ne paterentur pro se captiuorum permutationem fieri, sed cogitarent potius se virum ætate senem & corpore infirmum esse, qui viuere diu amplius non posset. Quid verbis opus est? Sequutus est tandem eius sententiam Senatus, & ille Carthaginē rediit vbi variis nouísque tormentorum modis excruciatus est, & inter reliqua eius tormenta hoc quoque traditur, quòd præcisis oculorum palpebris punitus sit perpetuis vigiliis. Commēdatur primum huius viri præcipuus erga Rempub. amor, nimirum cuius vtilitatem priuatæ suæ & morum saluti anteposuit. Laudatur & fides in eo, quòd rediit Carthaginem, præsertim cùm non ignoraret crudelißima sibi supplicia parata esse. Tandem verò coacti Carthaginenses sunt pacis conditiones petere à Romanis. Apud insulam Egusam grauißima pugna comissa est & à Romanis tredecim millia Carthaginensium cæsa sunt, & triginta duo millia capta. At verò petentibus Carthaginensibus pacem, captiui vltro à Romanis dimißi sunt sine pecunia. Contigerunt hæc post Alexandrum cùm in Aegypto Ptolomæus Euergetes dominaretur

Reguli supplicia.

Reguli amor & fides in rempublicam.

Pugna apud Egusam.

De secundo Carthaginensi seu Punico bello, & Hannibale.

ANNO *ab vrbe Romana condita quingentesi-*

tesimo trigesimo sexto secundum bellum Punicum aduersus Romanos ab Hannibale inceptum est. Occasio huius belli orta est ob Hispaniam, quã cùm amisissent aliquãdo Carthaginenses, eã subegit iterum Hannibal. Neq; verò vnquã maiorem cladẽ passi sunt Romani, quã in hoc bello. Nam vsqueadeò omnis fortuna aduersata illis est vt profectus in Italiam Hannibal ter eos fuderit: & quanquam in prioribus duabus pugnis maxima Romanorum pars cæsa est, tamen ne conferri quidem potuit ad tertiam pugnam, in qua circiter quadraginta Romanorum millia perierunt, plerique etiam capti sunt. Incussit hæc clades tantum terrorem vrbi, vt multi ex nobilitate collecti consultare cœperint vt deserta vrbe Roma in Græciam profugerẽt. Cæterum vbi hoc Scipio iunior audisset, accessit ad eos, hortatúrque ad constantiam in tuenda patria, & addidit si quem sentiret ex patria fugã moliri, eum illico suo gladio periturũ. Itaque coëgit iuuentutem nobilitatis, vt sacro iuramento inter se obligati promitterent non cessuros se ex vrbe, sed vltrò se velle, quamuis etiam fortunam, patriæ causa perferre. Porrò idem hic Scipio finem huius belli fecit, postquam durauerat annos sexdecim. Nã vicit in Aphrica Hannibalem, & coegit Carthaginenses ad pacem petendam, & ea lege inita pax est, vt Carthaginenses d:derent Ro nmanis Hanni-

Punicum bellum secundum.

Clades Ro in 2. bello Punico.

Scipio iunior.

Hannibal ad Antiochum confugit.

balem. Cæterùm elapsus ille profugit ad regem Antiochum magnum. quem incitauit ad ingens & formidabile bellum instituendum contra Romanos. Sed Antiochus rex cæsus est, id quod antea diximus. Facilè admodum ex his colligi potest, quo tempore secundum hoc bellum Punicum gestum sit, nimirum annos 20. ante Iudam Maccabæum.

De bello Macedonico.

An. mundi 3766.

SVB annum quingentesimum & quintum supra quinquagesimum ab vrb. con. bella primũ in Macedonia exorta sunt, primum cum Philippo, idq́; causa fœderis initi cum Hannibale, cõtra Romanos. Erat enim Philippus rex magnopere infensus Romano nomini. Nã uidebat emergere eam vrbẽ in excidiũ omniũ regum & potentißimorũ quorumque Monarcharum, adeò etiam vt dixisse eũ aliquoties ferant, Timere se tempestatem ex Italia aliquãdo venturam in Græciã, præ cuius vehementia omnes illæ clades quas à Persis & ab aliis illatas perpessa esset Græcia, ludus & iocus planè dici possent. Proinde cũ à Romanis bello peteretur, nõ imprudẽter pacis cõditiones postulauit, & concordiæ fœdera iniit cum Romanis. Postea vero Perseus filius, vt qui audacior & animo irrequieto erat, expeditionem instruxit, contráxitque cum multis regibus fœdera, &

Philippus Macedo.

eas

eas Romanorum vrbes inuasit, quæ in Græcia erant, ac cæsi ab eo grauiter primùm sunt Romani: verùm non multò post hanc pugnam vltrò pacis conditiones petiit, sed has dare recusabant Romani, & Paulum Æmilium miserunt in Macedoniam, à quo victus est Perseus, & captus vnà cum matre, vxore & liberis. In hunc modum domiti sunt à Romanis reges. Postremus hic Perseus inter reges Macedoniæ fuit, éstque in hoc generosa illa & nobilis prosapia Demetrij, de qua diximus antea, extincta. Porrò huius Persei filius Romæ scriba factus est, & regnum Macedoniæ postea semper à Romanis imperatoribus administratum est. Exortum autem hoc bellum cum Perseo est non multo antè quàm Antiochus Epiphanes Iudæos inuaderet.

Perseus Philippi F. Postremus Macedoniæ rex.

Bellum Punicum tertium, de euersa Carthagine.

ANNO *altero post 600. à condita Roma, tertiū, atque adeò vltimū bellum cum Carthaginensibus incœptum est ex hac occasione. Malè conueniebat Carthaginensibus circumiacentibus vicinis suis vt solent plerunque inter vrbes & principes dissensiones incidere. Petierūt autem hi auxilium à Romanis aduersus Carthaginenses. Post longam verò disceptationem in Senatu Romæ disputatum est in prorsus de-*

uastanda Carthago esset, siquidem irrequieta in pace viuere non posset. Suaserat enim Scipio Nasica ne dirueretur Carthago, primùm, quòd inhonestum esset exercere Romanos tantam tyrannidem, tantúmque populum tam crudeliter trucidare. Ad hæc quôd inutile quoque esset, nam sine hac vrbe in officio Aphricam retineri non pesse, nisi fortè in solitudinem prorsus esset vertenda. Tertiò necessarium in primis esse, habere Romanos aduersantem sibi huiusmodi vrbem, à qua ad alacritatem incitarentur, alioqui futurum vt bella intestina inter se mutuò concitarent, si foris hostem non haberent quem vererentur. Con-

Cato. *trà verò Cato inter reliqua argumenta hoc vel præcipuum adduxit, considerare se, Romános degenerare sensim à virtutibus & fortitudine maiorum. Quamobrem si persistens in suo statu vrbs potentißima Carthago cognosceret ignauiam, securitatem, socordiam, atque debilitatem Romanorum, nihil certius esse quin iterum pro imperio affectando esset certatura, & oppressura Romanos, subiecturáque suæ potestati. Igitur ne id fieret, vtilissimum & necessarium in primis esse Carthaginem deleri.*

Neque verò in hanc sentẽtiam certi aliquid adhuc decernere voluit Senatus, sed statuit & Catonem senem & alios quosdã vnà cum

eo mittendos Carthaginem, vt explorarent rem omnem, nunquid periculi à Carthaginensibus esset metuendum: vt tum demum seriò, quid factu optimum esset, consultarent. Sed quid multa? Reuersus Cato multò plus periculi metuendum esse à Carthaginensibus nunciauit, quàm vnquam antea. Nam quanquam regnis exuti essent Carthaginenses, tamen considerare se facilè, & potentem & ferocem pariter vrbē esse, quæ quiescere non posset, nisi sensim tentaret aliquid quo se vlcisceretur. Ad hæc attulerat secum Cato eximiæ magnitudinis ficus recentes, quas publicè ostendit in Senatu. Et cùm rogatus esset, vnde apportasset eas ficus, respondit, intra triduum eò nauigari posse, addiditque, Crescunt in terra hostium vestrorum, vsque adeò non longè siti sunt hostes vestri, & qui affectant imperium vestrum. Permotus multis his persuasionibus Senatus, decreuit vt Cartago bello peteretur, & funditus deleretur, ne eius reparandæ spes esset postea. Porrò huic bello conficiundo designatus est Imperator Scipio iunior, Pauli Aemilij filius, & quarto anno post continuam per sex dies oppugnationem, capta est Carthago. Et quāquam omnibus liberam fugam permitteret Scipio, tamen miseranda clades commissa est in vrbe cū diriperetur. Postea iussu Scipionis igni incēsa vrbs per sexdecim integros dies perpetua

Scipio iunior Pauli Aemilij filius.

conflagratione arsit. Hæc est mirabilis illa ruina Carthaginis nobilissimæ vrbis, in qua semper ferè tam multi præclari principes imperium tenuerunt, de quibus pro dignitate dicere breuitatis studium nos non sinit. Stetit Carthago circiter septingentos annos. Potest sanè pius lector cõtemplari in primis hic horrendũ exemplum vltionis diuinæ in tam potentis & præclaræ vrbis tam crudeli euersione. Fertur etiã post incendium equo accessisse Scipionem ad locum vrbis, vidisséque miserum casum in direpta & extincta Carthagine, atque motum commiserationis affectu largiter admodum fleuisse, & subiecisse tandem hæc verba: Miserari se casum vrbis tam præclaræ, & præuidere se, fore vt & Roma aliquando euersa iaceret, quin palàm esset, nullum in terris Imperiũ diuturnum, & nullam potentiam stabilem esse posse.

Carthago deleta.

Scipionis verba cùm flagraret Carthago.

De Cimbrorum bello in Italia.

SECVNDA hæc est historia de Germanis, déque successu eorum quem in Italia habuerũt. Cimbri enim propriè Germani sunt, quod vel Cimbricæ Chersonesi nomen testatur. Nam ea appellatione Holsariæ & Daniæ regiones vocantur. Porrò, Strabone teste, Cimmerij & Cimbri promiscuè idem sunt. Vocabuli origo est à nomine Gomer Iaphet filio, qui eas vltra

Cimbri Germani à Gomer.

Thraciam

Thraciam regiones quæ nos spectāt, occupauit, in quibus nunc Lituani & Liuonij populi habitant, atque hac de causa Homero *poetæ Cimmerij noti fuerunt, nam Thraciam & ei contiguas regiones nouerunt Græci. Cæterùm Cimbrorum appellatio apud Holsatiam & Daniam tantùm relicta est. Illi verò qui versus Orientem & Thraciam spectant, Gotthi dicti sunt, de quibus infrà in historia Gotthorum à nobis dicetur. Quinetiam & Teutonum clarè hîc fit mentio, qui vnà cum Cimbris profecti sunt. Fuisse autem certum est multitudinem inumeram circiter trecenta millia ex omnibus Germaniæ finibus collectam, & tantā manum, vt diuisi inter se partim Italiam, partim verò Galliam occupare voluerint. Cæterùm quando Romanos inuaserunt, rursum collecti sunt, & primam à Cimbris grauißimè cæsi sunt Romani, qui in quatuor ingentibus pugnis succubuerunt: & in vno eo prælio, cui Scipio præerat, cæsa sunt Romanorum octoginta millia: quæ res tantū Romæ totiúsque Italiæ populis terrorem incußit, quantum nunquā vel Hannibalis temporibus senserunt. Designatus est tum Marius Imperator contra hos Teutones. Erat enim is inter fortißimos milites censendus, quos habuit Roma. Profectus est ad hoc bellum anno 852. post conditam vrbem Romam: & durauit hoc bellum in tertiū*

Gotthi.

Cimborū cum Roma*nis pugna.*

Mari*us imperator cōtra Cimbros.*

De Pompeio & Caio Iulio Cæsare.

TETERRIMVM *bellum illud inter Cæsarem & Pompeium, quod perpetuum vniuersæ reipublicæ Romanæ exitium peperit ex leuibus admodũ causis occasionẽ sumpsit, idque vel ex sola inuidia, non tam Pompeij, quàm hominum priuatorum in Cæsarem, qui eas prouincias affectabant quas habuit Cæsar. Occasio autem belli sic cœpit. Cæsar cùm in Gallia esset, optabat sui absentis in Consulatu designã do rationem haberi: nam vt hoc fieret vehementer eius intererat. Etenim si Romam rediisset alienus à Consulatu, in animo habebant complices aduersarij opprimere eum, & efficere vt Roma in exilium pelleretur. At verò effecit Cæsar subsidio Tribunorum plebis, vt consulatus dignitas ei promitteretur: id quod & assensu Pompeij consulis factum est. Cæterùm cùm iam tempus esset designandi consules, subornarunt quidam vt opponeret sese Senatus, neque permitteret Cæsarem consulem creari, & pertrahebant hi in sententiam suam Pompeium, & expulerunt Tribunos plebis, qui ad Iulium profugiebant. Porrò vbi sensit Iulius insidias & oppreßionem sibi intentari, obstinatè factam sibi promißionem vrgebat, & postulabat Consulatum: præterea Tribunos plebis in suum locum restitutos volebat. Inter-*

Occasio belli ciuilis Romæ.

ciderunt in hanc controuersiam consultationes variæ. Adducebat Marcus Cicero æquissimas rationes, quæ vtrique parti tolerabiles erant. Voluit enim Cæsarem & Pompeium exercitus dimittere, atque vt Pompeius in Hispanias proficisceretur, quemadmodum statuerat: & Cæsar simul atque dimisisset exercitũ, consulatu fungeretur. Consensit in hæc consilia Iulius, sed Pompeius recusauit. Itaque cùm instructo exercitu Romam venit Cæsar, fugiens Pompeius quanta potest manu itidem exercitum parat: verùm occupat Cæsar Italiã & Hispaniam, & secutus est Pompeium in Græciam vsque. Et quanquam adhuc pacis sanciendæ conditiones non detractaret Iulius, sed spontè etiam offerret, tamen non desiit respondere Pompeius, non recepturum se pacis leges prius quàm videret amputatum Iulij caput adferri. Id verò cùm audisset Cæsar vehementer est commotus. Etsi enim iustiorem causam habebat Pompeius, tamen maiori hmanitate vti debuisset in tam præclarum principem, qui pacis fœdera offerebat, & hoc solum quærebat, vt tutus esset sine periculi metu. Itaque cùm vidisset Cæsar ex necessitate sumendum esse consilium, inuasit Pompeium, & prostrauit eum. Pompeius in Aegyptum profugit, vbi à iuniore rege Aegypti, cuius patrem ipse in regnum constituerat, per insidias occisus est.

M. Cicero.

Iulius vir modestus & pacis amans.

Pompeius victus.

Ingratitudinis exemplum.

Postea

Ex hoc odio ingens bellum illud inter Mariũ & Syllam occasionẽ sumpsit. Etenim cùm excitasset hunc tumultum Romæ Marius, expeditionem Sylla in Asiam adornauit. Cæterũ impetrauerat Marius suffragante populo, ne proficisceretur in Asiam sylla: & amici quidem Syllæ conciderant in hoc motu Romæ, inter quos fuit Pōpeij consulis filius, gener Syllæ. At verò cùm per Tribunos mitterentur ad Syllam, qui nunciarent ne pergeret in Asiam, repentè instructus copiis venit Romam, & occidit tribunũ, et multos alios. Marius in Aphricã fugit. Interea omnia in vrbe in suũ ordinem redegit Sylla, & in Asiam profectus est, magnáq; negotia confecit: vicit Mithridatẽ, & Athenas vi occupauit, ac totã Græciã, plurimásque alias regiones subegit. Dũ hæc geruntur à Sylla, redit interea ex Aphrica instructus Marius in Italiã, & profectus Romã trucidauit optimos & prastãtissimos quosque principes & primores Romanos, erátque clades ea prorsus miserabilis Romæ. Coactus tum est ex Asia reditum maturare Sylla, vt subsidiũ suis ferret: sed interim dum venit, moritur Marius. Cæterùm filius Marij instaurat bellũ contra Syllam, quo territus Sylla dixisse fertur, Iuuenem seorsum esse fortuna contra senẽ, nunc vereri se ne vicissitudine quadam iuuenis idem aduersus se sit habiturus. Testatur hoc exemplum pru-

Sylla.

Mithridates.

Marij tyra.

Sylla fortunæ incōstãtiã metuit

Postea Cæsar occupauit Asiam & Aphricam pariter, adeò vt in summa potentia totum Romanum imperium solus teneret. Tanta hæc immutatio reipublicæ Romanæ & calamitas ex leuißima occasione initium cœpit. Nam hoc bellum & summis & inferiorũ hominum ordinibus luctuosum fuit. Habẽt enim historiæ ferè 200. millia hominum cæsa in hoc bello ciuili.

QVARTA ET VLTIMA MONARCHIA, *quæ est Imperij Romani.*

C. *Iulius Cæsar, primus Monarcha apud Romanos.*

ANNO 3914. *post creatum mundum, 706. post conditam vrbem Romam, 47. ante natum Christum cœpit primùm Romana Monarchia, cùm Consul Iulius factus est, & bellum aduersus Pompeium, de quo diximus modò exortum. Durauit id bellum annos quinque: nam mortuo Pompeio negotij adhuc multum restabat Iulio in Aegypto, Asia Aphrica conficiendũ, vbi seipsum interemit Cato: & in Hispania, vbi & ex Põpeij filiis vnũ occidit. Cæterùm constabilita iã in omni-*

bus regionibus pace, reuersus est Romam Iulius, idque mense Octobri, & postea Idibus Martiis à Cassio & Bruto, eorúmque complicibus in Senatu confossus est. Itaque regnauit Iulius in pace non amplius mensibus quinque, & intra id tempus in toto imperio Romano annum iuxta Solis cursum curauit ordinari. Adduxit etiam ex Aegypto Mathemathicum insignem & peritißimum, & primus autor fuit vt disciplinæ Mathematicæ in Italia colerentur. Et hæc ipsa ordinatio anni, quæ commoda est quáque hodie adhuc vtimur, à Iulio primùm est inchoata. Porrò quàm inhonestè & crudeliter planè egerint interfectores Iulij, id clarè ex rebus gestis eorum apparet. Etenim Cassius & Brutus vnà cum suis sociis Pōpeij partes fuerant sequuti. Cæterùm clementia Cæsaris recæpti in vrbem, in pristinā suam dignitatem, & possessionem bonorū erant restituti. Nam quid multis dicam? nunquā habuit orbis perinde potentem principem, qui post victoriam maiori clementia erga hostes suos, qui vltrò se dediderunt, vsus est. Nunquam erga quenquam insignem iram declarauit, nisi in acie, vbi id pugnandi neceßitas requirebat, cùm tamen ante eum Marius & Sylla nunquam Romæ etiam pacis temporibus à latrôciniis exercendis temperassent. Atqui nihil horum in se admisit Iulius, imò etiam clarissimos

Anni ordinatio à Iulio inchoata.

Cæsaris clementia.

mos

mos quosque in Republica, qui Pompeio adhærebãt, vltrò in gratiam recœpit, neque quicquã illis eripuit. Quin & veram rationem in administranda Republica, quæ collapsa erat per seditionem, reduxit, eámque non minori prudẽtia restituit, quàm autoritate seruauit. Id verò quanta res fuerit, vel inde potest æstimari, quòd in tumultibus ciuicis iudicia, leges, & omnem modestiam morum videmus dissipari. Fuit sanè Iulius inter fortissimos heroas vnus, qui præ aliis hominibus maximis à Deo virtutibus exornati maxima imperia administrarunt. Ad hæc possibile non erat mortuo Iulio pacem publicam diu retineri. nam alius nemo erat, qui post Iulium eam vel autoritatem vel potentiam haberet, vt solida vi tranquillitatem imperij conseruaret. nam ad eam retinendam in magnis regnis, magna & singulari quadam potentia opus est. Proinde & ipse dixisse fertur, Non vereri se suæ vitæ causa, sed casum suum exitialem Reipublicæ & imperio esse futurum.

At nihil horum à nefario instituto repressit eos à quibus per coniurationem occisus est. Primus huius sceleris autor Caßius fuit, idque ex inuidia solùm, quòd per Cæsarem eas prouincias habere non dabatur, quas affectabat. Brutus ingenij vehementis vir erat, ideóque huius facinoris socium se fieri facilè permisit, hanc speciem prætexens, quòd inhonestum

Caßius.

Brutus.

esset Senatui Romano, superiorem se in imperio dominum ferre. Itē Cæsarem etiam tyrannū esse, & licere honestè occidere tyrannos. Argumētis *huiusmodi tā absurdis, quæ sæpe iuuenes & imperitos homines in similibus causis decipere solent, inflammatus est Brutus: nam sine eius subsidio nihil effecisset Caßius. Summa hæc est huius historiæ. At facinus tam immane nō diu inultū permisit Deus, nā quotquot conspirauerant in necem Iulij, non diu pòst & ipsi sunt trucidati. Cæsar natus erat, cùm interficeretur, annos sex suprà quinquaginta, & imperauit annis quinque, & huius temporis initiū cœpit à consulatu in quo aduersus Pompeium bellum sumpsit. Exordiū hoc est Romanæ Monarchiæ, quàm horribiliter planè in Daniele depinxit Deus, testatúrque multò grauius ab ea opprimendū orbem quàm vnquā antea. Itē in hac Monarchia venturū Christum, & ideo vltimā Monarchiā esse futurū. Nā hæc omnia prædicta sunt diuinitus ad confirmandā fidem piorum de certitudine aduentus Christi. Præterea quoque vt cognosceretur mundū hunc non forè sempiternū, sed periturum aliquādo, & puniendos impios, piis verò expectandam esse à Deo vitā æternam. Equidē arbitror huc quoque pertinere oracula illa Vatum Gentilium. & sentētias Sibyllinas de perpetuitate Romani imperij, quale illud est apud Vergilium:*

Romana Monrchia vltima in terris.

Impe-

Imperium ſine fine dedi.

quæ videtur hinc nata eſſe, quòd teſtatur Scriptura Romanũ regnum vltimam fore Monarchiam in terris. Quanquam interim docet quoque ſcriptura & hanc Monarchiam collapſuram, tamen partem eius duraturam ſemper, in qua & imperatorium nomen, & Cæſarea ſublimitas permanebit vſque ad finem mundi. Cognoſcenda hæc ſunt, vt certò ſciamus hoc imperium euerti non poſſe, id quod & hiſtoriarum exempla teſtantur. Etenim poſtquam imperatoria celſitudo ad Germanos tranſlata eſt, paſſum eſt hoc regnum multos inſultus, & ſæpe debilitatum eſt, cæterùm nullius potentia adhuc potuit deleri, ſed ſtabile ſemper perſtitit, ſéque ſubinde reſtaurauit. Habuit enim nunc parum potentes, nunc rurſus fortiſsimos & potentes Imperatores. Conſiderare hæc in hiſtoriis plurimùm refert vel ad voluntatem Dei in huiuſmodi euentibus rectè cognoſcandam.

Octauius Auguſtus, Cæſar 2.

MORTVO *Iulio ingentes motus exorti ſunt Romæ. Marcus Cicero pacem faciendam conſuluit, in hunc modũ, ne qua vis poſtea fautoribus Iulij fieret, & ne illi quoque à quibus confoſſus erat Iulius, verſarentur amplius in periculi metu, ſed omni in poſterum diſcor-* M. Cicero.

dia sopita, vtrinque perpetuæ communique paci consulerent, non aliter atque apud Athenienses olim à Thrasibulo concordia constituta est, quam amnistian vocabant hoc est, vt vtraque pars acceptam iniuriã mußitaret, & neuter alteri vllam postea vim inferret. Humaniter admodum & commodè à Cicerone prospectum id est & consultum, sed durare concordiæ initæ leges diu non potuerunt. Nam cùm postea quisque dominari vellet, necesse erat factiones exoriri. Senatus contra Antonium ad se pertraxit Octauium Augustum: nam Antonius regnum affectabat. Cæterùm milites cõspiratione facta aduersus Senatum multos ex principibus vrbis trucidarunt, inter quos & Ciceronem. Imperium autem penes vnum Octauium Augustum mansit, qui Iulij cognatus erat. nam Iulia soror Iulij Accium Balbum habuit maritum, porrò horum filia Accia erat, cuius maritus Octauius fuit, ex his prognatus erat Octauius Augustus, quem Iulius adoptauerat, vnde & Cæsaris cognomento appellatus est: & mansit postea semper hoc nomen apud posteros, perinde quasi cum ipso succeßionis iure in ipsum genus Cæsarũ transiret, quemadmodum fieri solebat quando successores primùm adoptari cœperunt. Neque verò Imperij nomine primùm Cæsar dictus est Iulius, sed multis iam antea ex eius genere cognomentum hoc

Xenop. in 2. ellini.

Antonius.

Octauius adoptatus à Cæsare.

hoc inditum fuit. Scribunt enim Grammatici veteres & recepti, Cæsaris vocabulum à nomine Cæsaries quod præclaros & insignes capillos significat, deriuatum esse & hinc primũ contigit hoc cognomentũ Iuliis, quòd vnus aut alter fortasse ex eo genere insignem capillũ habuit. *Iulius curCæsar dictus.*

Porrò Augusti appellationem. Senatus addidit Octauio, propter successum & fœlicitatem eius in rebus gerendis. Augustus enim ab Augurio deducitur, & fortunatum significat, atq; adeò quem secundat Deus fœlicibus signis. Tribuitur hoc epitheton rectè summo Monarchæ orbis. nam potestati ciuili adest Deus, & administratio Imperij donũ & ordinatio Dei est *Augusti appellatio vnde.* *Imperij administatio donum Dei.*

Imperauit Augustus annos 56. verùm 12. primos annos solus non administrauit regnum. Nam iuuenis non amplius annos 19. natus, suffectus in imperium, creatus est Consul, quòd adhæreret Senatui, à quo designatus est Consul in inuidiam Antonii, anno ab vrbe condita 710. fere completo. cæterùm milites inter se consentientes, opposuerũt se Senatui, & eius factioni. Verùm cùm diuturna esse non posset hæc concordia, coactus est postea Augustus etiam in socios ferrum stringere; atque ita vniuerso imperio solus potitus est. Pòstquàm autem pace constabilitum esset regnum, summa in rebus omnibus moderatione vsus est, & vniuer-

ſum imperium honeſtis legibus & ſtatutis confirmauit, adeò vt & ipſum dixiſſe ferant, Regnum ſempiternum fore, ſi ordinationes illæ non tollerentur. Mortuus eſt autem anno 2. Olympiadis 198. qui erat annus ab vrbe condita 767. qui erat annus Domini 15. Sed quid multa? recenſetur Auguſtus inter omnes ſapientes & moderatos Principes facilè primus.

CHRONICORVM

LIBER III.

Qui continet tempus à nato

CHRISTO.

SVPRA *in exordio huius libri diſtinximus tota hæc Chronica & tempora mũdi in tres partes, ídque iuxta ſententiam Eliæ, vt facilius & maximæ mutationes rerum in orbe, & certius temporum ordo cognoſcerentur. Quinetiam ne id ignoraremus, non longè nunc abeſſe conſummationem mundi. Atqui abſoluimus modò propemodum quatuor millia annorum, & ferè ſub id tẽpus natus eſt Chriſtus, quòd prædixit*

dixit Elias Propheta. Iam verò in hoc tertio libro tertiam partem sententiæ Eliæ similiter tractabimus, & ab ea hunc librum exordiemur. Et quàm non aberrarit Elias in ordine annorũ, facilè sanè perspici potest. Nam Christus Dominus noster, Deus & homo verus, commodùm natus est in hanc vitam ex virgine Maria anno secundo suprà quadragesimũ imperij Augusti, & fuit hic annus à mundo cõdito ter millesimus nongentesimus quadragesimusquartus. Iam verò quod ad exactã supputationem annorum attinet, desideratur aliquid in numero annorum. nam quater mille anni cõpleti nõ sunt. Sed adiecit Propheta, Deum anteuersurum & maturaturum esse aduentum, vt rerũ omnium finis esset vicinior. Cæterùm quæ de natiuitate, paßione & resurrectione christi cognoscenda sunt piis, ea omnia ex Euangelistis petenda sunt. De tempore autem quo passus est, & à morte resurrexit christus, item quomodo Euangelium promulgatum sit in orbe, & quo pacto denique Ecclesia sancta in toto mundo cœperit, postea dicemus. Christus quando natus. 4960

De Germanis.

AVGVSTI *tẽporibus primùm à Romanis bello tentati Germani sunt. Tiberius & frater eius Drusus cum exercitu in Germania superiori fuerunt; & eos fines inuaserũt, qui iuxta Rhe-* Germani bello primũ petiti. Tiberius. Drusus.

 Rheti.

tos & Vindelicos ſunt. Cæterùm regiones eas non planè ſubegerunt ſub ſuum imperium. Rheti ſunt qui Eni fluuij vallem inhabitãt, Tyrolis Bregetium vſque, Campodunum, & infrà vſque Nordlingum, vbi etiamnũ reſtat nomen Ries, Vindelici ſunt Auguſta & ſupirior Bauariæ. Druſus deſcendit Moguntiam vſque & inde non procul inter Salam & Rhenum fluuios domitis hoſtibus victor periijt.

Vindelici

Sub idem tempus præſidia Romanorum Coloniæ collocata in Vueſtphaliam & Saxoniã impetum fecerunt. Erat autem Saxoniæ dux Hermanus dictus, quem hiſtorici Arminium vocant in Cheruſcis princeps. Sunt autem Cheruſci propriè Herciniæ ſyluæ incolæ, ab ea parte quæ infrà circa Vueſirgum ad vrbem Bremam vſque tendit. Et meo quidem iudicio id Cheruſci ſunt. quòd vulgò Hertyiſche dicũt noſtri. Arminius hic præter expectationẽ oppreſſit Romanos, & fudit eorum circa 21. millia Præterea ingentes quoque copias ſociorum populi Romani, qui tum militiam cum Romanis exercebant.

Cheruſci.

Arminius.

Quintilius Varus Dux Romani exercitus ſibi ipſi gladio mortem conſciuit. De pugna commiſſa exactè Tacitus ſcripſit, nimirum inter Luppiam & Amiſiam fluuios, hoc eſt, ſub Caſſella oppido non longè ab vrbe Vueſtphaliæ Padeborna. Sic enim inquit Tacitus,

Quintil. Varus.

Quan-

Quãtúmque Amisiam & Luppiã amnes inter, vastatum haud procul Teutoburgiensi saltu in quo reliquiæ Vari legionúmque, insepultæ dicebantur. Porrò ea strages non minorem metum atque terrorem incußit populo Rommano, quàm cùm Cimbri Italiam depopulabantur. Etenim timebantur Romani, ne Arminius armata vi imperium Romanum inuaderet, & Romam vsque perueniret. Augustus periculi magnitudine adeò angebatur, vt mandaret omnes vbique in armis esse. Lacrimans etiam & magno eiulatu sæpe clamasse fertur, Quintili redde legiones. Cæterùm pulsi ab Arminio Rommani è Saxonia, effecerunt, vt à vicinis bello peteretur Ariminius. Erant hi tum Sueui & Bohemi ad Albim fluuium habitantes sed hi quoque victi sunt ab Arminio, & occupatis regionibus eorum habuit Vuestphaliã, Hercyniam, Saxoniam Marchiam, Misniam & Bohemiam Imperauit circiter annes duodecim, & tandem per insidias suorũ oppressus est. Sed hæc de Augusti temporibus satis.

Claudius Tiberius Cæsar tertius.

ANNO mundi 3976. Romæ 768. Christi 16, claudius Tiberius priuignus Augusti tertius imperator eligitur.

Etsi post Augustum, multi pcaclari Imperatores fuerunt(nam cum Deus seruet Respu-

blicas, donat quoque eiusmodi homines, qui apti sunt rebus magnis gerẽdis (tamẽ interim subinde inciderunt principes dissoluti & praui, vt quidam festiuo ingenio vir verissimè videatur dixisse, Omnium bonorum principum imagines in vno annulo posse exculpi. Atqui summopere vtile est in historiis proposita cernere & malorũ principum exempla, vt ex pœnæ terrore qua puniti sunt, iram Dei metuamus. Tiberius Augusti filius non fuit sed mortuis veris hæredibus Augusti, adoptauit Tiberiũ Liuiæ filium, quæ nupserat iam Augusto: & quia fuit Tiberius miles strenuus, vsus eo semper est Augustus Imperatoris loco. Tiberius hic primus Cæsar fuit cui se dedidit Senatus Romanus, regnauit annos viginti tres.

Tiberius.

Huius imperij, anno 2. defectio Solis facta est die 15. Februarij, hora ferè meridiana, anno Christi 17. Ioan. Luc.

Anno autem huius imperij 13. Pylatus Iudææ præfectus constituitur, cui præfuit an. 9. Et tandem scelerum conscientiam non ferens, sibi manum intulit. Iose. Euse.

Liuius & Valerius Max. historici vnà cum Ouidio poëta illustres habentur.

Christus quando baptizatus.

Anno 15. Tiberij egit Christus Dominus noster annum suæ ætatis 30. & hoc anno baptizatus est à Ioanne Baptista, & auspicatus est prædicationem Euangelij sui, pœnitentiæ, & remissio-

remißionis peccatorum, ac vitæ æternæ. Fuit hoc à mundo anno 3975. Anno verò trecentesimo & quadragesimo post initium Monarchiæ Alexandri. Adde vsq; ad secundū Longimani annū centum quadragintaquinq; annos. Habes itaque quadringentos octogintaquinque annos, atque hæ sunt sexagintanouem hebdomadæ; de quibus à Daniele dictum est, id quòd prolixius à nobis tractatum est suprà.

Anno decimooctauo Tiberij Christus seruator noster crucifigitur, moritur, & tertia die à morte resurgit. Porrò post resurrectionem mandatum apostolis suis dedit, vt per vniuersum orbem Euangelium prædicarent, id quod auspicati sunt facere statim à die Pentecostes, quando spiritum sanctū è cœlo acceperunt, post ascensionem Christi visibilem in cœlum. Christus quando crucifixus.

Est itaque verbum Dei & spirituale regnū, adeóque Ecclesia credētium seu populus Christianus iam non solùm in Iudaico regno, sed in vniuerso orbe, vbi ab Apostolis prædicatur Euangelium, & quò scripta ipsorum deferuntur. Nam promiserat Deus operaturum se per prædicationem verbi. Proinde vbi docetur verbum, ibi necesse est esse aliquos qui pertinent ad regnum Christi, in quo dominatur & operatur Christus, iuxta illud: Ego ero vobiscum vsque ad consummationem seculi. Huic autē domino Christo seruatori nostro & Ecclesia & spirituale regnum vbi

Deo vero laus, gloria & gratiarum actio debetur in sempiternum. Amen.

Iam verò reliquum est, vt porrò ostendamus quàm ingentes & graues insultus passa sit Ecclesia christianorũ, cùm per externas hostium persequutiones, tum per hæreticos maximè, qui subinde Ecclesiæ concordiam impiis dogmatibus miserè discerpserunt, id quod longè maiorem cladem & contemptum attulit Ecclesiæ, quàm vllæ externæ persequutiones.

Stephanus quãdo lapidibus sit obrutus.

Anno 19. Tiberii post resurrectionem christi lapidibus obrutus est Stephanus primus martyr, & eodem anno Paulus ad fidem conuersus

C. Caligula Cæsar quartus.

ANNO *mundi 3695. Romæ 791. christi 38. C. Caligula Germanici F. Imperator Romanorum quartus eligitur. Regnauit annos tres & menses decem, vita dissolutissima fuit, omnibus sororibus suis nefando concubitu stuprum intulit, tandem domestica coniuratione à præfecto sui exercitus trucidatus est. Caligula hic imaginem sui in templo Hierosolymitano collocari iußit, vt adoraretur, id quod & à Daniele prædictum erat. Cùm videbit Israel idolum in templo collocatum, tunc finis prope erit.*

Dan. 8. g.

Sub hoc imperatore Herodes Agrippa rex Iudææ constituitur. Euseb.

S. Marth

S. Matthæus Euangelium suum Hebraicè conscribit. Euseb.

T. Claudius Cæsar quintus.

ANNO *mundi* 4003. *Romæ* 795. *Christi* 41. *Claudius F. Drusi fratris Tiberij, Romanorũ Imperator quintus creatus, regnauit annos tredecim, & mẽses nouem. Veneno necatus est. Huius imperij anno secũdo D. Petrus Galilæus Romam venit, iam post fundatas ecclesias Ponti, Galatiæ, Cappadociæ,* A*siæ, &* B*ithyniæ, quousque impleretur annus quintus à resurrectione Domini. Antiochenã etiam fundauit ecclesiam, anno Domini* 38. *vbi & sedit annos* 7. *Deinde Romam veniens anno Domini* 45. *ibidem sedit annos* 25. *menses duos, & dies tres: vt si totum Pontificatus eius tempus à Resurrectione Christi (quæ fuit die* 5. A*prilis) vsque ad ipsius martyrium, quòd fuit die* 29. *Iunij, computemus: inueniamus omnes pontificatus eius annos esse* 37. *mẽses* 2. *& dies* 24. *cum à prædicto die* 5. *Aprilis vsque ad diẽ* 29. *Iunij intermedij sint præfati dies* 24. *& mẽses duo supra* 37. *annos. Peruenit autem vsque ad annum Domini* 70. *vt ex dicta computatione probatur. Ioan. Luc.*

Herodis Agrippæ regnum Claudius Cæsar confirmat. Ios.

S. Iacobus frater Ioannis ab Agrippa decollatur. A*cto.* 2.

Anno 46. fames ingens terrarum orbem occupat. Act. 11. Suet. in clau. Asiæ magna pars ad christũ à Paulo conuertitur. Acti 16

Anno christi 58. Maria virgo deipara ad cœlum assumitur. Euſ, Nicolaitæ promiscuos concubitus docent, anno 51. August, inhæret.

Nero sextus cæsar.

ANNO *mũdi 4017. Romæ 809. christi 55 Nero priuignus claudij, atque ab eo adoptatus sextus cæsar regnauit quatuordecim annos. Principio honestè vixit annos 5. postea ob intemperantiam morum & tyrannidem flagitiosissimus fuit. Matrem suam primum incestu contaminat, deinde illam, & coniugem, & præterea multos præclaros viros, inter quos & Seneca fuit, occidit. Tandem deficientibus ab eo præfectis suis, cùm quæreretur à Senatu Romano ad supplicium, fugiens seipsùm interfecit, priusquam à militibus inueniretur, idque contigit anno ætatis eius trigesimo secundo.* At*que regnum Romanum prorsus tunc à posteris & cognatis Augusti atque Liuiæ translatum est.*

Ab hoc tyrãno Roma incẽsa per 6. dies ardet TAC. HIC *cæsarum primus ecclesiam grauissimè persequitur, adeò vt christiani in latebris & speluncis quandoque conuenientes conuenticula potius celebrarent quam concilia Euseb.*

Festus

Festus Felici in præfectura Iudææ succedit anno Christi 57. & Albinus Festo, anno 60 Seneca Philosophus pius claret. Ier. in cat.

S. Paulus anno 2. Neronis Romã captiuus perducitur Act. 28.

Euodius primus post Petrum Antiochiæ episcopus claret. Euse.

S. Iacobus frater Domini dictus, primus episcopus Hierosolymis lapidibus obruitur, inque eius locum Simon Cleophæ filius ecclesiæ præficitur. Euse.

S. Philippus in Scythia martyrij coronam sortitur. Vola.

S. Marcus Alexandriæ præsul 8. Neronis anno interficitur, succedente sibi Aniano. Hiero. & Euse.

Cerinthus circuncisionem necessariam esse docet, & Christi regnum post resurrectionem terrenum futurum Euse.

Neronis vltimo anno Diuus Petrus cruci fixus est Romæ, eodémque die (teste Eusebio) capite truncatus est Apostolus Paulus Et si supputes annos Pauli, prædicauit Euangelium circiter annos triginta quatuor. *Petrus crucifixus.*

Temporibus Neronis apparuit cometa mẽses sex, præter morem cometarum, qui tanto tempore videri non solent. Antea quoq; sub Claudio visus est cometa & soles tres, qui haud dubiè portendebant tres propterprincipatum im *Cometa tẽporibus Neronis visus*

perij breui concertaturos. Equidem ad eundem modum arbitror ingentem cometam illum significasse non solùm seditionem, sed immutationem in toto imperio Romano, & in primis lamentabile excidium regni Iudaici.

Anno Christi 71. Linus Tuscus post Petrũ Apostolum Papa Romæ cõstituitur, sedétque an. 10. Iren. lib. 3. cap. 3. Constituit ne qua mulier nisi operto capite tẽplũ ingrediatur. Plat. Sab. Hic Petri acta conscribit, digladiationem eius cum Simone mago aperit. Euse.

Hic à Saturino Cos. Cui filiam a demonio vexatam curauerat, obtrũcatus est Valet Ansel.

Sergius Galba 7. Cæsar.
Otho Syluius 8. Cæsar.
Vitellius 9. Cæsar.

Sergius. Galba. Otho. Vitellius

INTER *hos tres cõcertatio fuit ob imperiũ post obitum Neronis. cæterùm Galba postquã 7. mensibus imperasset, insidiis Othonis in foro Romano iugulatus est. Postea in Germania ab exercitu Vitellius imperator creatus est, & copias aliquot in Italiam transmisit, quibus obuiam profectus Otho, quatuor cum illis pugnas commisit. ter victor extitit, sed in quarto prælio fusus est eius exercitus. Et quanquam vltrò ad eum confluerent milites, tamen bellari diutius non volebat. Etenim dixisse eum ferunt, se publicam pacem priuatæ suæ vitæ & gloriæ*

ante-

anteponere. & quarto mense post mortuum Gal*bam, seipsum pugione interfecit. Interea in Oriente in Iudaicis castris à militibus Imperator creatus est Vespasianus. misit is exercitum in Italiam, à quo Vitellij copiæ fusæ sunt.* Inde *tumultus exorti sunt Romæ, & captus Vitellius religatis post tergũ manibus, & laqueo ceruici iniecto, in luto per plateas distrahitur, & tandem, vt commeruerat, mense 8. postquam est imperio potitus, occisus est. Nam talis erat, qui ferocis bestiæ magis quàm hominis appellationem merebatur. Primus hic tumultus fuit, qui propter electionem in imperio post Augustum contigit.*

Vespasianus 10. *Imperator.*

ANNO *mundi* 4032. Romæ 824. Christi 7 Vespasianus 10. *Imperator creatus regnauit annos nouem, menses* 11. *dies* 2. *sapiẽtia & honestate clarus, & dignißimus imperio princeps* Nam *cum* Caligula, Claudius & *Nero non solum omnem intemperantiam supra modum in aliis tolerassent, sed ipsi etiã exercuissent, hic contrà vir* Romæ *modostiæ disciplinam, & honestas leges restituit. Auxit quoq; non mediocriter imperium omnis generis commeatu, & in prouinciis necessaria subsidia rectè disposuit, Præter hæc & medicis, & aliarum artium professoribus stipendia publica constituit.* Romæ.

De vltima deuastatione Ierusalem.

Titus Vespasiani filius, Ierusalem obsidet.

SECVNDO anno Vespasiani, Titus Vespasiani filius obsidere cœpit vrbem Ierosolymitanam cùm pascha celebraretur mense Aprili, & postea diripuit atq; exußit mense Septēbri. Interea autem temporis tāta calamitas fuit in vrbe præ fame, seditionibus, & intestinis cædibus, quanta nunquā vlla in ciuitate fuisse legitur. Matres præ magnitudine famis coxerunt proprios filios, sed frustra. nam eos milites per vim auferebant, & deuorabant, & matres interim inedia peribant, Extiterunt multi, qui sibi ipsis mortem intulerunt. Scribit Iosephus fuisse in vrbe circiter decies centena millia hominum. Nam cùm Pasca esset, magna admodum in vrbem multitudo conuenerat, Ad hæc quoque, qui in pagis paßim habitabāt per totā Iudæam, confluxerant simul in vrbem Hierosolymam, non alia de causa, nisi quòd propugnaculo tam munitæ ciuitatis certißimam sibi salutis spem promittebant. In tam ingenti multitudine hominum maxima propemodum pars fame, peste, ac gladio periyt. Titus sexdecim millia Alexandriam misit ad seruilia opera facienda, non aliter atque mancipia. Duo millia secum abduxit, quos in triumphos ostentauit, & in spectaculis publicis ferecibus bestiis lacerandos obiecit. Sed quid multa? nullius

lius hominis oratio satis esse potest ad tantam calamitatem exprimendam. Voluit enim Deus nouum quoddam & singulare exemplum proponere hominibus, in quo cerni posset magnitudo iræ diuinæ aduersus contemptores pietatis. Etenim ferreum planè & adamãtinum pectus esse oporteret, quod ad horrendum adeò exemplum non expauesceret. Est autem omnino expendendum in hac historia, quòd si nulla erga hunc populum clementia vsus est Deus in puniendo propter impietatẽ, quem sibi peculiarem vocauit, quique ex tam sanctis & magnis patribus ortus erat, multò minus gentibus parcet. Et dum hæc minatur DEUS, *etiam misericordiæ & beneuolẽtiæ diuinæ significationẽ in eodem exẽplo declarat, nimirũ vt non dubitemus post euersum Iudaicũ regnũ, nos qui gẽtes sumus, reuera populũ electũ, & filios* DEI *esse, si verè in Christum credimus.*

Exemplũ magnitudinis iræ diuinæ.

Cõtigit hæc deuastatio Ierosolymæ anno secũdo Vespasiani, id verò fuit post natum Christum anno septuagesimo secundo, post passum Christũ anno quadragesimo: à condito verò mundo anno quater millesimo trigesimoquinto Et steterat hoc templum post secundum Longimani annum, quingentos viginti sex annos.

Portenderũt hoc excidiũ multa horribilia signa, quæ referre nos breuitatis studium non sinit. Toto ferme anno supra tẽplũ ardẽs gladius

visus est. Id verò ideo adiecimus, ne quis temere contemnat signa quæ diuinæ indignationis testimonia præ se ferunt, quibus ad pœnitentiā inuitamur, vt vel auertatur vel mitigetur diuina vltio: id quod ex misericordia Niniuitis diuinitus contigit.

Circa hæc tēpora Titus, Timotheus, Crescentius discipuli Pauli Christum prædicant. Euse.

S. Maternus, Eucherius & Valerius in Alsatia (vt quidam volunt) Euangelium annunciant Monst. Menander magus Simonis discipulus omnes sitientes salutem in suo nomine baptizandos censet, Christū non verum hominem fuisse docet. Euseb. 3. cap. 26.

Titus vndecimus Cæsar.

Titi Vespasiani humanitas.

ANNO mundi 4041. Romæ 833. Christi 80. Titus 11. Cæsar regnauit annis 2. Vespasiani filius fuit, præditus omni genere heroicarum virtutum, quare commēdatus ab omnibus nominari solebat, Amor & deliciæ humani generis. Porrò cùm sensisset machinari quosdam contra se vt Cæsaream dignitatem consequerentur, eos amicè moneri iussit vt ab incœptis huiusmodi abstinerent: nam ea in re omnes conatus vanos esse, & imperium Dei donum esse, & illi contingere cui ipse largiatur. aliud nihil in eos tentauit asperius. Titus obiit, vt quidam putant, veneno necatus.

Post

Post mortuum Linum tertius Papa factus est Anacletus Græcus Atheniensis

Hunc Anacletum quidem Cletum vocãt, & anno 81. ecclesiæ Ro præfectum fuisse. Sedit autem annis 12. Sunt tamen qui Anacletum alium à Cleto faciunt, qui Apostolicam benedictionem salutationis vice literis & populis offerre cœperit, & defunctorum sanctorũ visitationibus approbatis. Rom. Petri & Pauli visitationem duorum annorum ieiunio prætulerit, cuius impeditores censura notarit, & hũc Clementi demum substituunt. At nos (inquit Henricus Pantaleon) S. Irenæum & Eusebium, qui Apostolis mox successerunt, sequimur.

Hoc ferè tempore Achaia, Lycia, Rhodus & Thracia in prouincias redactæ. Euse. in Chron. S. Lucas in Bithynia moritur. Hiero. in Catal. S. Bartholomæus in India, Mathias in Iudæa, Andræas in Scythia, Matthæus in Aethiopia, Thomas in Bragmania hoc tempore coronam martyrij pro magistro suo nanciscuntur. Sabellicus.

Ebionitæ à quodam Ebione facundo viro orti, Christum ex viro & muliere purum hominem natum docent, legem Mosaicam necessariò seruandam esse statuunt. Hilarius lib. 1. de trini.

Domitianus 12. Imperator.

ANNO *mundi* 4043. *Romæ* 835. *Christi*, 83. *Domitianus* 12. *Imperator Titi frater, regnauit annos* 15. *In Germania bella geßit, & potißimum quidem contra Cattos, quos hodie Hessos appellamus. Incredibili intemperantia & tyrãnide magna vsus est Romæ: quamobrem occisus est tandem anno ætatis quadragesimoquinto à Stephano quodam Domicillæ procuratore. Sueto. libr. vlt. Expulit ex vrbe Roma Mathematicos & Philosophos, persequutus est Christianos secundus, eósque morte affecit Neronis exemplo. Euseb. 3. cap. 26.*

Hic Domitianus, deus & dominus primus à suis appellari voluit. Eutrop. lib. 6.

Iosephus gentis Israeliticæ antiquas historias, & bellum Iudaicum conscripsit. Hiero. in Catal.

Flauia Domicilla neptis consulis Flauij Clementis Christianam se confessa, proscribitur. Euseb.

Silius Italicus & Iuuenalis poëtæ clarent. Volat.

S. Ioannes in Pathmon insulam relegatus, Apocalypsin videt. Oros. 7. cap. 10. Euse. Idẽ Apostolus rogatus à fratribus Ephesi, cõscribit suum euangelium contra Cerinthum Menandrum & Ebionitas maximè.

Corin-

Corinthiorum quidam noua fingentes, turbas dant in ecclesia. Iren. lib.3.cap.3.

Anacleto mortuo factus est Papa 4. Clemens Romanus huius nominis primus, an. 93. sedit annos 9. menses 6. dies 7. vsque ad diem 23. Nouembr. anno domini 102. vacat tum sedes dies 21. Is Clemens Canones 30. apostolorum (vt vocant) conscripsit regiones vrbis in octo Notarios diuisit, vt res martyrum diligenter conscriberent. tandem ad anchoram alligatus sub Traiano in mare proiicitur. Hiero. in Catal.

Nerua 13. Imperator.

ANNO *mundi* 4058. *Romæ* 850. *Christi* 98. *Nerua* 13. *Imperator electus, regnauit annum vnum, menses quatuor, & dies nouem. Adoptauit Troianum, qui tum in Germania dux erat apud Colonienses. Obiit annos* 65. *& menses* 10. *natus.*

Traianus 14. Imperator.

ANNO *mundi* 4060. *Romæ* 851. *Christi* 100. *Traianus* 14. *Imperator regnauit annos* 19. *& menses sex. Primus hic inter alienigenas Imperatores fuit, erat enim non Italus, sed Hispanus genere, à Nerua adoptatus Probitate adeò spectata fuit, vt postea semper quoties Imperator designaretur, publicis votis*

optari soleret, vt fœlicitate Augustum, & probitate Traianum adæquaret. Cùm præfectum prætorio designasset, gladium ei in manum porrexit, hæc verba subiiciens: Vtere hoc gladio aduersus hostes meos in iustis causis. Sin minus iustè egero, tum in meipsum stringinto gladium. Nunquam amplius patuit regnum Romanum atque Traiani temporibus, & præter exempla Cæsarum reliquorum vnus latißimè Orientales regiones occupauit. In Hungaria & Germania maxima bella gessit.

Traiani dictum cùm ius gladij præfecto commendaret.

Traiani temporibus Ioannes Apostolus, qui pulsus erat à Domitiano, Ephesum rediit ex Pathmo insula. Si annorum numerum supputes, reperies docuisse Ioannem plusquàm annos 60. Deus bone, quantas calamitates vidit Ioannes tanto tempore, inter quas vel maxima fuit, excidium patriæ suæ vrbis Ierosolymitanæ, vt interim præter eam quam grauiter cum multis iisque peruersis hæreticis depugnarit. Etenim legitur, venisse aliquando in balneum Ioannem, & reperisse Cerinthum hæreticum vnà cum consortio suorum sedentem, inter quos Cerinthus acerrimè disputabat, impudentérque blasphemus negabat Christum Deum esse. Atque surgens Ioannes, monuit amicos suos, qui aßidebant, vnà secum vt abirent, nam non velle Deum amplius ferre blasphe-

Ioannes apostolus ex Pathmo rediens.

Cerinthus hæreticus ruina domus oppressus.

blaſphemias tam impudentes. Illicò verò cùm ægreſſus eſſet, collapſa domus Cerinthum cum ſua cohorte extinxit. Exemplum horrendum eſt iræ diuinæ in eos qui manifeſta impietate nomen Dei blaſphemant, quàm illos nō patiatur tandem inultos. Exemplū vltionis.

Nerua ſenatus decreto inter deos relatus. Euſeb.

Dacia in prouinciam redacta. Eutro. 8.

Terræmotus quatuor vrbes Aſiæ, tres Galatiæ, duas Græciæ ſubuertit. Oroſ. libr. 7. cap. 12.

Imperator Armeniam, Aſſyriam & Meſopotamiam prouincias facit. Caſsiod.

Philo Iudæus Alexandrinus illuſtris habetur. Hieron. in Catal.

S. Ignatius diſcipulus Ioannis apo[illegible] ſulem Antiochiæ agit. Inde Romam per[illegible] ctus Anno Chriſti 109. beſtiis obiicitur Euſ. lib. 3. cap. 37.

Euſtachius militum magiſterio functus, ob Chriſti nomē cum vxore & liberis interficitur, Euſeb. in Chron.

S. Simon conſobrinus Ieſu, præſul Ieroſolymitanus anno ætatis ſuæ 120. martyr fit. Ierony. in Catal. Huic Iuſtus in officio ſucceſſit. Euſeb. lib. 3. cap. 32.

Papias Ieropolitanus epiſcopus diſcipulus Ioānis floret. Ierony. in Catal. Euſeb. 3. cap. 35.

Sabina Romana & Sapphira Antiochena pro Christo animam effundunt.

Mortuo Clementi successit 5. papa Euaristus in Græcia patre Iudæo natus, anno Christi 102. quem alij Eucharistum vocant: præfuitque an. 8. Iren. lib. 3. cap. 3. Is titulos vrbis presbyteris diuisit. Plat. Tandem sub Traiano martyrizatur. Euseb.

Euaristo defuncto sextus papa Alexander patria Romanus primus huius nominis factus est. Is impedientes legatum sacris interdixit panem azymum, id est non fermentatum in eucharistia sumi præcepit, aquam lustralem pro fugãdis dæmonibus instituit. Gratianus, Platina, Sabellicus.

Christianorum persecutio sub Traiano.

Sub T[illegible] multi Christianoru[illegible]ti sunt. Cæterùm decretũ postea est, [illegible] non protraherentur in iudicium, nisi accusarentur publicè prius, & tum pœnæ darent, atque id contigit Plinij secundi imperij præfecti beneficio. Periit Traianus profluuio ventris apud Seluciam Isauriæ.

Adrianus 15. Imperator.

ANNO *mundi* 4079. *Romæ* 871. *christi* 119. *Adrianus prænomine Aelius* 15. *cæsar, annos viginti regnauit, adoptatus est à Traiano. Princeps magnæ prudentiæ fuit. non bellis gerendis Traiani exemplo, sed publicæ paci*

quacun-

quacunque occasione studuit, atque hoc modo in optimam formam imperium restituit, quare & summam apud omnes laudem meruit. Post Augustum non fuit alius Imperator perinde vtilis Romano regno, atque hic Adrianus. Astronomiæ eruditißimus fuit & quotannis sibi ipsi prognosticon conscribere solebat. Indoctos literarum professores exautorauit, sed suis beneficiis aluit interim ne egerent, & eruditos ac vtiles ad docendum in locum eorum suffecit. Bibliothecas quoque insignes instruxit, in vtráque enim lingua eruditißimus est habitus. Adrianus Cæsar astronomiæ peritus.

Adriani temporibus regnum suum restaurare cœperunt Iudæi, Meßia etiam quodam ex suis reperto, sed vicit eos Adrianus, quanquã non sine magno negotio. Postea Ierusalem iussit reparari, & à suo nomine Aeliam dici. Iudæi Meßia quodam reperto, seditionem concitãtes.

Christianis grauiter primùm aduersatus est, & adfligi eos præcepit, sed postea cum eruditi quidam christiani libellos scripsissent ad Cæsarem, qui etiamnum hodie extant, commotus est, ac iußit neminem deinceps religionis causa comprehendi. Adriani clementia erga christianos.

Ptolemæus insignis Mathematicus & Phauorinus philosophus florent. Volater.

Imperator omnes ferè Imperij prouincias armata manu lustrat. Sabel.

Aristides pro christianis scribens Impera-

Aquila Ponticus & Theodotion Ephesius ex Iudaismo ad fidem conuersi, Bibilia de nouo interpretatur. Herony. in Catal.

Saturninus Antiochenus Menandri haeresim instaurat. Euseb. 4. cap. 6. Tertul. in haeret.

Xistus instituit ne sacra vasa à prophanis attingerentur, ne Episcopi à Pontifice vocati reciperentur à suis, nisi literas secum ferant pontificias. Plat. Sab.

Valentinus, Cerdon & Marcion haeresim Basilidis approbant, vetus testamentum contemnunt, duos deos, vnum iustum, alterum iniustum statuunt, à quibus bona & mala proueniunt omnia. Hilar. lib. 6. de trini. Iren. lib. 3. cap. 3.

Post Xistum successit in Papatu Telesphorus Graecus, octauus, an. 130. hunc ferunt autorem fuisse Ieiunij quadragesimalis. Sedit annis 10. Hic instituit vt die natali Domini sacrificetur. Aeges. Euseb. in Chronic. Sab.

Telesphoro pontifici octauo defuncto successit Hyginus Graecus nonus pontifex, Anno 141. qui sedit. ann. 4. menses 3. hic Chrisma instituit, compatres ad baptismum inuenit, tēpla solennibus caeremoniis dedicari voluit, ne possent augeri vel minui nisi autore metropolitano antistite, decreuit. Ne metropolitanus praesul reum quenquam faceret, aut factum

damnaret, nisi prouinciæ antistitibus prius iudicio admotis decreuit. Euseb. 4. cap. 10. Sab.

Anno Christi 140.

Antoninus. ANTONINVS *Pius 16. Imperator, adoptatus est ab Adriano, regnauit annos 23. & tanta quidem modestia ac studio pacis, vt sæpe feratur dixisse, Honestius esse à cæsare vnum ciuem seruari, quàm mille hostes occidi.*

Idem Faustinam vxorem vita functam diuinis honoribus coli mandat.

Hoc tempore Galenus Pergamenus medicus doctißimus agnoscitur. Volat.

Polycarpus discipulus B. Ioannis episcopus Smyrnensis cognoscitur. Iren. Iustinus vir doctißimus pro fide christianorum librum componit. Ierony. in catal.

Aegesippus historiam ecclesiasticam contexit. Ieronym.

Marcus primus episcopus Ierosolymorum ex gentibus, Euseb. lib. 4. cap. 6.

Crescens cynicus Iustino christiano philosopho persecutionem suscitat. Euseb. in chron.

Pius Aquiliensis Hygino Pontifici nono decimus succedit an. 144. Sedit an. 11. mens. 4. Hic baptismũ & Eucharistiã sacramẽta decoranda censet; ne panis sacratus terram, lignũ, aut linteum attingeret vetuit: virgines sacrari ante ann. 25. & extra diẽ Epipha. prohibuit.

Pascha

Pascha ad diem dominicam celebrari decreuit: sacrilegij qui fundos aut homines ecclesiæ attingerent notauit. Plat. Volat.

Impera. Antoninus prouincialibus Asiaticis scribit pro christianis. *Euseb. historia. eccles. 4. cap. 13.*

Photinus Episcopus Lugdunẽsis claret. Hiero. *in* catal. *Fælicitas cum septem filiis. fortiter pro* christo *animam efflat. Sab.*

Polycarpus Romam venit, christianos *confirmat. Euseb. 4. cap. 14. Idem Philippẽses epistola animauit. Iren. lib. 3. cap. 3.*

Antoninus septuagenarius febricitãs obiit in villa sua Loro.

Pio põtifici. 10. *Anicetus Syrus succedit* 11. Anno 154. *Sedet an.* 11. *mẽs.* 4. Euseb. 4. *cap.* 11. *Hic comam & barbam primus* clericis *interdixit: ne antistes vllus à paucioribus quàm tribus sui ordinis sacraretur voluit, vtq́; metropolitano consecrando ex tota prouincia episcopi adessent, decreuit. Plat. Sabel.*

Necdum christiani *conuenire & publicitus religionis controuersias componere ausi fuerunt.*

Anno christi 163.

MARCVS *Antoninus philosophus decimusseptimus Imperator, regnauit an.* 19. *Is cũ fratre Lucio Vero æquo iure administrauit* *Marcus Antoninus.*

Imperium, & duo hi primum simul Imperatores fuerunt. At Verus non multo tempore vixit in imperio. Marcus & virtute & eruditione iuxtà fuit insignis. Bella quoque gessit in Germania contra illos qui Morauiam & Silesiam inhabitabant, & aduersus Vandalos quoque. Multas præclaras leges conscripsit, quæ adhuc extant in Pandectarum libris: integros quoque libros edidit, quos vidimus nos.

Ptolemæus astronomus. *Porrò huius temporibus Ptolemæus astronomus vixit, cuius meritò hîc mētionem facimus. Nam* DEUS *voluit tam insignes disciplinas per hunc virum vsque in hæc nostra tempora conseruari. Neque verò Ptolemæus hic rex erat (nam tum desiit Aegyptus habere reges) sed in Aegypto apud* ALEXANDRINOS *philosophos erat. Ornauerat enim Deus Mathematicis disciplinis Aegyptum iam inde à Iosephi Iacob Patriarchæ filij temporibus, per quem eas primùm accepit Aegyptus & retinuit vsque ad hunc Ptolemæum: id verò est circiter duo millia annorum. Nam primùm Alexander, deinde & Romani summo in pretio habuerūt Aegyptum hoc nomine: & ne perirent tam præclaræ artes, maximos sumptus impenderunt ad cōseruādam scholam, quæ tum demū extincta quoque est, quādo translatum à Romanis regnum Aegypti, à Mahomete misere desolatum est. Cæterùm vt reliquiæ saltem aliquæ restarent*

Aegyptus ornata disciplinis Mathematicis.

Schola Alexandrina.

artium tam necessariarum, voluit haud dubiè Deus per hunc virum eas veluti in ordinem redigi, vt conseruarentur apud posteritatẽ, quo nomine summæ à nobis gratiæ debentur Deo. Mahometistæ verò quàm nihil habeant in se dignum humanitatis vocabulo, imò verò quòd bestiæ magis quàm homines dici mereantur vel inde apparet, quòd tam vetustum gymnasium, quod iam supra duo annorum millia floruerat, conseruatum à tam præclaris principibus, in quo omnis generis sapientia & disciplinæ non sine summo beneficio diuino tradebantur, aboleri & perire volebant. Mahometistæ.

Antoninus quintus persequitur Christianos, in Asia & Gallia maximè habitãtes. Euseb.

Germaniæ bellum à Romanis infertur. Herodotus.

Polycarpus, Iustinus, Papilus in Asia, Photinus sanctus, Maturus, Attalus, Blandina & multi alij in Gallia martyrij coronam reportant. Eusebius lib. 4. cap. 15. & 5. cap. 1. Irenæus Polycarpi discipulus in sacerdotio Lugdunensi Photino martyri succedit. Euseb. lib. 5. cap. 3. Syrenus tres naturas & principia fingit. Augustinus Alcibiades dum solo pane & aqua viuere volebat, ab Attalo martyre castigatus ad viam rediit, creaturisque Dei vsus est. Euseb. 5. cap. 3.

Carpocrates Christum non ex Maria vir-

gine, sed ex semine Ioseph purum hominem natum docet. virum quidem bonum & sanctum fuisse affirmat, cuius anima post crucifixum corpus in cœlum sit recepta. Euseb. 4. cap. 7.

Aniceto pontifici 11. succeßit Soter Fūdanus ex Campania ortus, pontifex 12. Anno Christi 173. seditque annos nouem, mens. 3. Hic statuit desponsatos in matrimonium publicè coram Ecclesia copulari, & nuptias in celebritate fieri ac benedici. Ne ministerij causa thus acerræ imponeretur, dum res diuina fieret, statuit. Volater. Sab.

Soteri defuncto Eleuterius Nicopolitanus pōtifex 13. anno 182. suffectus, rexit Ecclesiā Romanā an. 15. Iren. lib, 3. cap. 3. Statuit hic cōtra Seuerianos, ne quis christianus aliquem cibum quo vescerētur homines, superstitionis causa abominaretur: ne quis priuaretur sacerdotio, nisi accusatus & criminis conuictus: & ne reo absente secundum accusatorem vllum fieret decretum, Euseb. lib. 5. cap. 6. Volater. Sab.

Britanniæ pars omnium terrarum prima publicè fidē Christi suscipit an. 180. Euseb. Sab.

Montanus & Apelles Cataphrygarū hæresim spargunt: docent Christū non verū fuisse hominē: matrimonium dissoluunt: legē primi ieiuniorū ponūt 6. Euseb. lib. 5. cap. 15: & cap. 18.

Antoninus philosophus in Pānonia morbo interiit. Herod. lib. 1.

Anno

Anno Christi 181.

COMMODVS *filius Antonini* 18. *Cæsar, imperauit annos* 13. *& crudelitate planè Neronem adæquauit.* Cōmodus.

Iulius Pollux claret.

Apollonius orator & Senator Romæ pro christiana fide decollatur. Euseb. lib. 5.

Perennius præfectus commodi Imperatoris obtruncatur. Herodot. 1.

Imperator coloßi capite sublato suæ imaginis caput imponi iußit. Lamprid.

In ecclesia paßim quæstiones oriuntur de obseruatione Paschatis. Euseb.

Commodus Imperator nunc Hercules, nunc Deus vult vocari: tandem verò à suis in domo Vestiliani strangulatur. Herod. 1.

Victor Apher, Eleutherij in papatu successor fuit 14. *anno.* 193. *(vt alij volunt, anno* 197.*) sedit ann.* 10. *Hunc quidam sub commodo martyrem faciunt. Sanxit hic, vt omnibus indifferenter baptisma adhiberetur, vtq; Pascha à* 14. *luna Martij ad* 22. *(contra morem Iudæorum) celebraretur, idque die Dominica.*

Victorem hunc increpare ausus est Ireneus, quia fratres in Asia in Paschatis celebratione à se dissentientes excommunicare, atque à sua ecclesia diuidere statuerat. Euseb. libro 5. *cap.* 20.

Aelius Pertinax.

Anno Christi 194.

AELIVS *Pertinax* 19. *Imperator iam septuagenarius creatus, bene regnauit mēses sex. Confossus est à iuliano, qui Cæsareum nomen à militibus emit.*

Anno Christi 194.

Didius Iulianus.

DIDIVS *Iulianus* 20. *Imperator regnauit menses septem. Iuris doctissimus fuit, occisus est à Seuero.*

Anno Christi 195.

Seuerus Imper.

SEVERVS 21. *Imperator sublato Pescenio Nigro regnauit annos octodecim. Hic variis periculis restaurauit collapsum imperium.*

Hic Seuerus persecutor christianorum sextus Arabiam fœlicem vastat, Parthorum regem fugat. Herod. 7. cap. 17.

Zepherinus Romanus pontifex 15. *an. Christi.* 207. *sedit an.* 8. *Hic calicem ad sacrificia qualis est instituit initiatis & prophanis (sic laicos vocarunt) astantibus. Leuitas & sacerdotes ordinari voluit: omnes Christianos pubertatis annos egressos ad minimum semel (vtpote Paschali die) in anno eucharistiam sumere præcepit. Euseb.* 5. *cap.* 28. *Platin.*

Persecutio Christianorum ingens in hæc tēpora Alexandriæ incidit. Orosi. 7. *cap.* 17.

Leonides pater Origenis cum multis Christianis

Alexandriæ obtruncatus, atque à filio puero adhuc per epiſtolam in vinculis confortatus. Euſeb. 6. cap. 3.

Hierarchas lucernã de lucerna, & lampadẽ de lãpade in duas partes diſtinguens, errat in natiuitate filij in diuinis: Hilar. li 6. *de trinitat.*

Albino qui ſe in Gallia Cæſarem fecerat, ſuperato. Seuerus in Britannos bellum tranſfert, in qua expeditione Eboraci moritur ſeptuagenarius. Herod. lib. 3.

His temporibus Origenes fuit, qui Alexãdriæ ſacras literas profeſſus eſt, cuius libri poſtea reiecti ſunt, quòd diſputationes inutiles & allegorias ſuperuacaneas inuexit. Poſt ea receptum eſt vulgò philoſophiam Platonis ſacris literis immiſcere, vnde plurima incommoda en Eccleſiam irrepſerunt. Nam Platonis philoſophia planè remota eſt à communi vſu: & contrà, Ariſtotelis philoſophia pulchro & recto ordine conſtat: & ſi verè vſurpetur & intelligatur, plurimùm ſanè vtilitatis adferre poteſt Chriſtianis qui eruditi ſunt.

Origenes profeſſor Alexandriæ.

Platonis philoſophia

Areſtotelis *philoſophia*

Anno Chriſti 213.

ANTONINVS *Baßianus Caracalla:* 22 *Cæſar regnauit ſex annos. Fratrem germanum ſuum Getam in gremio matris occidit: nouercæ ſuæ coniugio copulatus eſt. Poſtulauit à Papiniano Iuriſconſulto, vt parricidium in fratre admiſſum excuſaret, ad quod reſpon-*

Antoninus *Baßianus.*

sum à Papiniano est. Non perinde facile esse defendere parricidiū, atque perpetrare. Quamobrem & occidi iußit Antonius Papinianū qui dignus erat Iurisconsultus haberi nimirum qui iustitiæ & honestatu nomine, vitæ periculum maluit subire, quàm factum inhonestum probare. Non multò post tempore cùm vicißim quoque occideretur Cæsar Baßianus, meritas suæ tyrannidis pœnas dedit.

Papinianus iurisconsultus.

Vltionis exemplum.

Antoninus Persas prælio vicit. Herod. circa hoc tempus Clemens Stromatum author Alexandriæ Christū docet. Hierō. in Catal. & Antonius omnem iuuentutem ibi propter dicacitatem interfecit. Herod. lib. 4.

Zepherino succeßit in Pontificatu Calistus Romanus decimus sextus Pontifex, anno Christi 214.

Sedit an. 6. Hic frumenti, vini & olei gratia, quatuor temporum (quæ Angariæ dicuntur) ieiunia ordinauit. Eos hæreticos indicauit, qui negarent sacerdotibus post crimen admissum patere ad dignitatem reditum. Idem cœmiteria instituit. Pla. Sab.

Hoc tempore Berillus Besternæ vrbis in Arabia episcopus Christum non ante carnis natiuitatem fuisse. & patris deitatem in eo tantùm habitasse impiè asserit. Hunc Origenes deuicit, atque ad Ecclesiam reduxit. Euse. lib. 6, cap. 21. & 33. Ieron. in Catal.

Anno

Anno Christi 220.

OPILIVS *Macrinus 23. vnà cũ filio Diadumeno regnauit non amplius vnum annum, menses duos. Vterque obtruncatus periit.* *Macrinus*

Anno Christi 221.

MARCVS Aurelius *Antonius Heliogabalus 24. Imperator imperauit annos quatuor, nullam de se nisi fœdißimæ bestiæ memoriam reliquit, tandem à militibus necatus est erat is filius Caracallæ nothus.* *Varus* He-*liogabalus.*

Anno Christi 225.

ALEXANDER *Seuerus 25. Imperator, Mameæ filius, regnauit ann. 13. clementißimè, Baßiani filium fuisse tradunt. Cæsar creatus est non amplius annos 12. natus, designatus per milites, & id ratum suo consensu Senatus fecit. Ob virtutis studium magnæ eius laudes prædicantur. In rebus omnibus vnius Vlpiani Iurisconsulti consilio vsus est, & præter hunc vnũ neminem solùm in colloquium admisit. Id verò indignè ferebant milites, vel ea potißimũ causa, quòd ex huius viri consilio à Cæsare in officio retinebantur duriùs. Et cum hoc nomine irruẽtes, semel in Vlpianum mortem illi minitarẽtur, prosiliit Cæsar, & suum corpus periculis Vlpiani interposuit, & suo eum pallio texit: vt intelligerent milites, salutem Vlpiani Cæsari curæ esse, Insigne hoc erat virtutis imperatoriæ exemplum, quo significatur clarè, maximos* *Alexãder Seuerus.* *Vlpianus.*

principes vitam & corpus suum pro iustitia & æquitate conseruanda postponere debere.

Optimus hic imperator, præter Vlpianum, alios etiam optimos viros, Ponponium, Hermogenem, alió sque doctissimos Papiniani discipulos secum in aula habuit: primúsque imperatorum erat qui bene de Christianis sentire cœpit. Lamprid. in Alex.

Hoc tempore Tertullianus Apher illustris habetur: cuius insignis pro fide labor ad nos vsque peruenit. tandem verò in Montanam hæresim collabitur. Hiero. *in Catal. Aliam porrò hæresim tum pullulantem, quæ animam cum corpore interire statuebat, Origenes expulit, Euseb, 6. c. 34.*

Alexander Imp. Artaxerxem *Persarum regem fudit, vicit, ac cecidit. Lampri. Disciplinarum professoribus annua constituit Romæ salaria, Sab.*

Origenes Alexandrinæ ecclesiæ doctor & successor Clementis constituitur. Ab hoc ecclesiæ collegiatæ ortæ sunt. Euseb. lib. 6. cap. 3. Hieron. *Is Origenes inæqualitatem trinitatis filij & Spiritussancti docet & diabolum aliquando saluandum arbitratu, erroneè.* Augu. Hiero.

Alexander in Germaniam profectus, Moguntiæ militari tumultu occiditur.

Calisto successit papa 17. Vrbanus Ro. sacerdos, huius nominis primus, anno Christi 220

220. *sedit annos quatuor*. Hic *ecclesiæ vasa aurea & argentea esse voluit: fundos & agros à fidelibus ecclesiæ oblatos accipiendos statuit. prædia clericorum communia, atque fructus viritim diuidantur, constituit. Plat. Sab.*

Anno Christi 237.

MAXIMINVS 26. *Imperator regnauit ãno 3. Is cũ iuuenis esset, in Thracia pastor fuerat, postea militiam sequutus est, & ob inusitatam magnitudinem corporis, quam cum singulari audacia coniunctam habuit, eo sensim progressus est, vt Cæsar ab exercitu sine omni autoritate Senatus electus sit. Is itaque cum filio tribus annis regnat. Septimus piorum persecutor. Germaniam domuit vsque ad* Hercyniam *syluam, & superiorem eam partem vsque ad Francos. Magnam tyrannidẽ exercuit, quamobrem & cõtra eum alios Imperatores designauit Senatus Romanus. Et hoc nomine aliquoties inter ipsos Romanos pugnæ cõmissæ sunt in quibus iunior Gordianus trucidatus est, et natu grãdior* Gordianus *laqueo sibi vitam ipsi abstulit. Postremò autem Maximinus vnà cum filio suo trucidatus est Aquileiæ à militibus.* *Maximianus Germaniã domuit*

Hoc *tempore Ammonius philosophus pius Alexandriæ floret.* Hieron *in Catal.*

Vrbano Pontifici successit P. 18. Pontianus Ro. sedit an. 9. Hic *statuit vt psalmi die noctuq; per omnes ecclesias decantarentur: & vt*

ante missæ celebrationem sacerdos, Confiteor Deo omnipotenti & c. præmitteret.

Pontianum secutus est Antherus Græcus P. 19. āno Christi 234. sedit ānis 5. Is statuit nullū posse fieri Romanū antistitē, nisi prius episcopus fuerit & quòd episcopi vtilitatis aut necessitatis gratia (si cōsentiat Pōtifex) possint ad alios episcopatus transferri. Notarios instituit ad res martyrum scribendas. Volat. Sab.

Anno Christi 241.

Gordianus GORDIANVS *iā octogenarius 27. Imperator regnauit vnà cū filiis ānos sex. Imperator à Senatu designatus est vnà cū Pupieno & Balbino aduersus Maximinū. Pupienus & Balbinus cū recusarēt omnia indulgere militibus q̄ postulabāt, ab ipsis trucidati sunt* ROMÆ: *atque hac occasione Gordianus iunior imperio solus potitus est. Victoriam à Persis in Oriente reportauit, & plerásque vrbes imperio restituit Cæterum cùm inediam pateretur exercitus, Philippus Imperator factus est, cuius iussu trucidatus est Gordianus.*

Eclipsis solis maxima *Gordiano Imperatore facto tantæ magnitudinis Eclipsis solis contigit, vt interea dum duraret, luminibus incensis vti necesse fuerit. Quinetiam terræ motus fuerunt, quibus perierunt & vrbes nonnullæ.*

In papatu successit Anthero FABIANVS *Romanus P 20. anno Christi 239. seditq; an-*

nis 13. *Ab hoc primus imperatorum baptizatus Philippus, christi fidē amplexus est. Oros. 7. cap. 20. Euseb 6. cap. 34.*

Fabianus statuit vt omnis christianus ter in anno Eucharistiam sumeret: vt quotannis chrisma instauraretur, vetere combusto: vt sacerdos in sacro non prophano foro accusaretur Vetuit ne quis consanguineam ad quintam sobolem vsque vxorē ducat. Euseb. capit. 29 Plat

Hoc tempore Helchesaitarum hæresis irrupit, quæ scripta S. Pauli, & alia quædam à Spiritu sancto tradita negat & hanc Origenes deuicit Euseb. 6 cap. 38.

Primum schisma ecclesie à Nouato hæretico ortum Romæ, à Fabiano & 60, episcopis tollitur, anno 249. Euseb. Sab.

Anno christi. 247.

PHILIPPVS 28. *cæsar regnauit annos quinque. Genere* Arabs *erat, & multis annis exercitui præfuerat. Euexit hic ad imperij administrationem simul filium suum Philippum. Vterque autem Decij opera interfecti est ob susceptum baptismum, & professionem Christiani nominis. Ita enim mutuis inter se cædibus seuierunt Imperatores permittente* DEO, *vt merito nobis metum terroris diuini incutere debeat.*

Philippus cæsar, primus inter cæsares baptizatus insignitus.

Agitur *sub horum Imp. anno secundo. christi annus 248. millesimus annus conditæ Ro-*

manæ vrbis, qui magnificentißima pompa ludorum secularium celebratus est.

Anno Christi 252.

Decius.

T. DECIVS 29. *Imperator interfectus Philippus regnauit duos annos, octauus ecclesiæ persecutor. Fuit is alioqui non minus prudens princeps, quàm miles strenuus, filium quoque secum vnà in imperium euexit, ambo cæsi sunt à Gotthis postquam in Thraciam irruperant, & deinde* Hungariam *versus sese converterant. Etsi autem & antea quoque cum Gotthis barbaris res fuerat Romanis, tamen hic libet initia historiæ Gotthorum auspicari. Etenim habuerunt tum exercitum circiter trecenta millia, & memorabile facinus perpetrarunt in Decio vincendo principe adeò strenuo. Sed Deus vlcisci tandem voluit eam tyrannidem, qua publico edicto proposito omnes Christi cultores necari iußit. Fabianum Pontificem, & Cyprianum in Aphrica, & multos alios sanctos viros morte adfecit. Proinde Gotthi aliæque peregrinæ gentes, irruptione facta totum regnum Romanum diuellunt, ob effusum sanguinem Christianorum. Et hæc futura esse vaticinata Sibylla est. Ad hæc clarè quoque in Apocalypsi expressa sunt.*

Gotthicæ historiæ initium.

Vltionis exemplum

Cyprianus martyr.

Nouati hæresis damnata.

Fabiano succeßit. 21. Papa Cornelius Romanus, qui damnauit hæresim Nouati de peruersa doctrina pænitentiæ. Docebat enim Nouatus

natus, post baptismum acceptum relapsos in peccatum, redire ad salutem non posse, & errore hoc impio multos ad desperationem adegit, & Ecclesiarum concordiam dißipauit.

Cornelius pontifex anno sedis tertio à Decio occiditur. Statuit is pontifex ne quis à sacerdote, nisi pro fide, exigeret iuramentum. Hieron. *in Catal.*

Serapion, Metranus, Iulianus, Maccarius Isidorus Zenon, Teophilus, Apollonia & Dionysia, & multi alij martyres fiunt. Euseb. lib 6. cap. 41.

Anno Christi 254.

VIBIVS *Gallus* Hostilianus 30. *Imperator regnauit annis duobus vnà cum filio suo Volusiano. Decio enim in voragine paludis absumpto, Gallus ab exercitu Cæsar salutatus est. Fuit & hic Christi annorũ persecutor. Postea à militibus ambo interfecti sunt.* *Vibius* Gal*lus.* *Volusianus*

Post Cornelium pontifex 22. factus est Lucius, sedit is an. 3. & statuit vt duo presbyteri, tres diaconi Episcopum sequerentur, vt vitæ illius testes essent. Hunc *Valerianus martyrio affecit.*

Anno Christi 256.

VALERIANVS *Cæsar 31. præfuit cũ* Ga*lieno filio imperio an. 15. in Germania superiori Cæsar ab exercitu electus est, & id Senatus confirmauit. Erat enim ex nobilißima fa-*

milia Romæ natus, & strenue se in Germania gesserat. Tandem apud Persas a rege Sapore captus est, & in turpissima seruitute vixit.

Sapores persarum rex. insolentiæ magnæ exẽplum. *Erat enim rex barbarus tãta insolẽtia & inhumanitate, vt capto cæsare sellæ loco vteretur, & Valeriani prostrati tergum calcaret equum ascensurus: cæterum dignas vicissim pœnas dedit Sapores Odenato duci Romanorũ.*

Odenatus.

Sub Valeriano noua persecutio christianorum recrudescit. Itaque multi Christiani hoc tempore metu mortis fidem abnegant, quos postea pœnitentes ad christum catholici receperunt. Euseb. 6.

Lucius papa à Valerio martyrio coronatus est.

Sabellius Pentapolitanus filium dei negat fuisse christum, nec primogenitũ omnis creaturæ. Idem S. Spiritus omnem tollit intellectũ. Eus. lib. 7. cap. 4. & 5. Hilar. lib. 5. de trinita

Galienus. *Galienus Valeriani filius occisis vndique cæsaribus, Macrino, Valente, Odenato. Victorio, pace iam tandem Christianis data, post captum patrem solus regnauit annos nouem, Eruditus in bonis artibus fuit, sed immodico luxu & crapula diffluens, segniter administrauit regnum, vnde plurimis regionibus sub eo diminutum est. Interea in Germania exercitus præfectus Posthumus erat, qui ob singularem in officio suo faciendo sedulitatem*

Posthumus.

tem

tem ab exercitu Cæsar creatus est. Cæterum cum copias suas misisset Galienus contra Posthumum, parauit inter cæteros in expeditionem Francos atque ex hac occasione primùm omnium ad bellum concitati sunt Franci, qui postea etiam cùm per insidias & proditionem periisset Posthumus, semper in armis manserũt id quod & infrà dicemus, quãdo de Carolo tractatio incidet. Obiter autem indicare hæc voluimus sub compendio, ne ignorare posit Lector quæ occasio fuerit Francis propter quam Romanis se opposuerunt primùm, & postea & in Germania & Gallia facti sunt potentiores. Itaque ad hunc modum primũ Gotthi cœperũt deuastare regnũ Romanũ, postea Frãci, ac dein de alij etiã populi, vt interim taceã de ea clade, quæ à Persis orientalibus est illata.

Annno Christi. 271.

FLAVIUS *Claudius occiso Galieno Mediolani imperator 32. electus regnauit annos duos. Hic maximas laudes ob insignes & verè heroicas virtutes meruit. Quare simul ei à Galieno ante obitũ, deinde ab exercitu, & à Senatu patri cõsensu delatũ est imperiũ: cui annis duobus præfuit. Incredibiliter contra Gotthos in Hungaria & Macedonia pugnauit, & victoria semper potitus est: etiam Germanos qui in Italiam irrupperant, superauit. Restituit & Aegyptum imperio Verùm inuiderunt fata-*

vitam longiorem Claudio, fortasse quòd indigni erant Romani tanto principe. Nam collabi iam debebat sensim Imperium Romanum, quòd nonnihil reparatum & restitutum est per Claudium & tres ac quatuor alios successores eius. Ex genere huius Claudij Constantinus Magnus natus est, id quod postea ostendemus.

Lucio in papatu succedit Stephanus primus huius nominis, Romanus, papa 23. Anno Christi 257. & sedit an. 8. Hic pœnitentes nõ rebaptizandos censet. Contra Cyprinus Carthagine cõuocatis Episcopis Aphricæ, concludit hæreticos rebaptizandos esse, anno. 260. Euseb. 7. cap. 3. & 5.

Stephani successor fuit 24. Papa Xistus (qui & Sixtus) Archeniensis, secundus huius appellationis, an. 265. & sedit an. 2. Hic cõstituit ne sacerdos aut leuita sacra veste nisi in sacro loco vteretur. Rebaptizandos censebat hæreticos. Dum ad supplicium traheretur cum sex diacon, S. Laurentio thesaurum pauperibus dispensandum tradidit. Volaterranus, Sab.

S. Laurentius diaconus, Claudius, Seuerus, Crescentius, Hippolytus & Rommanus martyribus adduntur. Sab.

Xistum secutus est 25. Papa Dionysius Romanus, anno 267. Is instituit ne insanus aut hæreticus quenquam incusare posset. Volater. Hoc tẽpore Nepos episcopus Aegypti, regnum

Christi

Christi mille annorum terrenum & Epicureum futurum docet. Euseb. 7. cap. 24.

Dionysiũ Felix papa 26. secutus est. Euse. 7 ca. 30. Hic altarium consecrationem instituit: in loco tantùm sacro sacrificari voluit: & ne quis nisi initiatus sacrificaret, vetuit. Si templi dedicatio ob vetustatem in dubium veniret, iterum dedicandum censuit. Idem annua sacra martyribus excogitauit. Plat. Sab.

Anno christi 273.

AVRELIANVS 33. cæsar, regnauit annos quinque, & mẽses sex. Propter excellentes virtutes in re millitari à claudio ad imperium euectus est. Francos graui pugna non longè à Moguntia vicit, postea & Gotthos similiter in illyrico. Ad hæc quoque in Oriente reginam Zenobiam superauit, & in triumpho Romã duxit quæ supra naturam muliebrem maximas res gessit, & magna bella intulit Roma.

Aurelianus

Franci pugna Victi.

Zenobia regina.

Meretur & inde non vulgarem laudẽ, quòd in exercitu & inter milites modestiam & disciplinam militarem firmiter semper seruatam voluit. Accidit enim vt miles per vim stuprum inferret hospitæ suæ: quod vbi resciuit Aurelianus, grauissimo supplicij genere adulterũ puniri voluit. Iussit arbores duas è summo curuari in terrã vsq;, & vtriúsq; ramis stupratorẽ alligari, ac deinde solutis magna vi iterum sursum tendentibus discerpi iuuenem Fuit & hic Au-

Stupri grauis Vltio.

relianus decimus acerrimus Christiani nominus persequutor. Euseb.7.cap,30.

Quintilius frater Claudij à Senatu Augustus dictus, occiditur. Euseb.

Paulus Samosatenus presul Antiochenus Artemonis & Ebionitarum hæresim reuocat: negat filium Dei è cœlis descendisse, sed Christum à Maria in terris ortum. August in Catal hæret. Sed hæc hæresis cũ suo autore Antiochiæ omnium episcoporum suffragiis damnatur, Anno.274. Eus.Sab.

Cæsarius. Eusebius, Iulianus, Tyrasius, Felix, Maurus, Quirinus tribunus, Valentinus presbyter, Theodora, & Cyrilla Decij imperatoris filia martyrij coronam nanciscuntur. Euseb.

Marcion Montani & Apellis hæreses restaurat, christum non verum hominem esse asserens. Euseb. Aug.

De Manichæis Hæreticis.

STATIM *post prædicatum Euangelium sectæ & dissensiones inter christianos exortæ sunt. verum in hoc libello animus non fuit singulorum erroneas opiniones referre, sed tantùm maximas hæreses volui commemorare, quæ multas magnásque regiones & vrbes infecerunt sua contagione & conturbarunt, ut cognoscat lector pius, nihil in rebus huma-*

nis

nis pestilentius esse praua doctrina, atque adeo etiam omnes hæreticos seditionis cupidos esse, neq; affectare aliud, quàm vt errorem suum seditione & tumultu publico tueātur. & latissimè propagent. Nam Sathan autor eorum mēdax pariter & homicida est, vtrūque enim in omnibus schismaticis palam est, qui simul falsa docent, & cædem per seditiones & perturbationem rerumpublicarum èxcitare solent.

Hæretici seditionis cupidi.

Aureliani temporibus Manichæi hæretici primùm cœperūnt, & horū autor Manes fuit ex persia oriundus Latissimè hic primùm apud Arabas, deinde in Apphrica virus suum spar sit φ tanto successu propagatū est, vt postea per annos ducentos sopiri non potuerit. caput doctrinæ eorum erat, duos Deos esse, alterum bonum, alterum malum & vtrunque iuxta æternum. probabilis visa est hæc doctrina rationi humanæ, Nam cùm Deus natura bonus sit & interim malum tantam vim habeat: necessario & Deum esse peculiarem, qui malorum autor esset, potentia & æternitate alteri Deo æqualis præter hæc & alias habuerunt opiniones quæ docebant, Christum nō esse verum Deum: neque etiam recipiebāt Apostolorum libros, sed sua dogmata singularia comminiscebātur, quæ christi Euangelium quoque vocabant, Gloriabantur & de peculiaribus illuminationibus è cœlo, dicebántque se donare Spiritum sanctum.

Manes ex persia.

Manichæorum doctrina.

Instituerunt & cæremonias peculiares, vsi sunt & ciborum delectu, matrimonia interdixerũt, affirmantes per hæc contingere Spiritum sanctum. Docuerunt & reiiciendam esse ciuilem potestatem: nam matrimoniũ, & rerũ pub. gubernationem ex malo Deo prouenisse, non à bono Deo esse constituta. Nostra ætate in hanc hæresim planè prolapsus erat Thomas Monetarius apud Thuringios.

Thomas Monetarius.

Anno Christi 279.

Tacitus.

TACITVS *occiso in Græcia Aureliano 34. Imperator regnauit menses sex, optimè.* A. *Florianus frater Taciti. 35. imperat, mens. 3.*

Probus.

PROBVS *36. Imperator imperauit annos sex, & mẽses quatuor. Commemoratur hic inter laudatißimos principes. electus à militibus est, & confirmatus à* senatu. *Francos & Thuringios vicit, & in huius imperatoris annalibus prima Thuringicæ gentis mentio facta est.*

Thuringiorum prima mentio.

In Gallia 40000. Barbarorum trucidat, Germaniam vastat. Oros. in Illyrico Sarmatas superat. In Thracia Geticos populos in deditionem accipit. Euseb.

Vinearum cultus Gallis & Pannoniis permittitur. Euseb.

Felici pontifici Eutychianus Tuscus papa 27. succedit. Is 3000. martyres suis manibus sepeliuit. Plat.

Caius

Caius Dalmata 28. locum sanctum post Eutychianum ascendit anno 283. seditque an. 15. Volater.

Is Ostiarium, Lectorem, Exorcistam, Acolithum, Subdiaconum, Diaconum, Presbyterum, Episcopum ordines sacerdotales consecrari iubet. Vetuit ne hæreticus aut gentilis sacerdotem accusare posset, ne clerus ad ciuilem iudicē vocaretur. Volat. Sab.

Anno Christi 286.

CHARVS 57. *Cæsar, regnauit annos duos. Filios suos Carinum & Numerianum secum imperatores fecit. Numerianus et probitate & eruditione clarus fuit, Carinus ob nequitiam Neronem adæquauit. Carus autem anno altero peracto in Parthia fulmine ictus interiit. Euseb,* *Charus.*

Anno Christi 288.

DIOCLETIANVS 38. *Imperator regnauit annos viginti. Matura alias sapientia princeps fuit, & multis præclaris factis exornatus, Aegyptum restituit ad imperium: cæterùm Christianæ professionis vndecimus, adeóque acerrimus hostis erat. Nam pristinum statum imperij, veterémque reipublicæ formam studebat reuocare, & cùm ex rationis iudicio ageret omnia, ferre non voluit dissentientes opiniones de religione. Itaque se, vt deum adorari præcepit. Sed cùm cognosceret in tanta varietate cir-* *Diocletianus.*

cunstrepentium bellorum se solum non posse tanti imperij magnitudinem conseruare, præterea quòd acciderat sæpe, alios per seditiones imperiũ affectasse, & imperatores factos esse, ipse vltrò iuxta se Maximianũ pari potentia voluit imperare. & is bellum in Gallia gessit.

Maximianus.

Porrò pares hi duo in imperio Augusti appellati sunt. Hi Augusti elegerunt & alios duos, qui non potentia pares, sed veluti successores erant: neque verò illi Augusti, sed Cæsares dicebantur. Diocletianus Galeriũ, Maximianus Constantium elegit. Persecutio itaque Christianorum maxima anno 18. imperij ab impiis his imperatoribus in omnibus prouinciis inchoatur: piis honores auferuntur: ecclesiæ subuertuntur: intra 30. dies variis in locis 17. Christianorũ trucidantur: adeóque in nostros sæuitur, vt carnifices delassati, sibi inuicem succederent. Porrò anno 10. persecutionis Maxentius & Maximinus crudeli morbo oppreßi edictum persecutionis reuocant. Oro. 7. & Euseb. 8. Tandem autem vterque Augustus, Diocletianus & Maximianus, postea deposita administratione imperij, ad priuatæ vitæ traquillitatem reuersi sunt vltro. Verùm Maximianus iterum libenter rediisset ad imperium, vt ea occasione Maxentium filium suum in regnum promoueret, & hac de causa eum Constantius gener ipsius

Galerius.

Maxentius

cõstãtius.

trucidari iußit. Ita ferè accidere solet, vt quoties ruitura sunt magna imperia, omnia seditionibus & intestinis simultatibus prius repleantur id quod hoc exemplum testatur. Diocletianus multos annos Nicomediæ priuatus vixit, tandem seipsum furiis agitatus interemit, cùm à Licinio & Constantio timeret sibi, quibus suspectus erat, quòd Maxentij hostis eorum partes esset sequutus.

Constantius & Galerius inter se diuidunt orbem: Constantius Occidenti; Galerius Orięti præest. Fames ingens hisce tęporibus in orbe terrarum orta.

Caio Dalmatæ pontifici Rom. defuncto succedit Marcellinus natione Romanus pontifex 29. anno Christi 295. sedétque an. 14. Hic titulos 25. in vrbe constituit Idem metu supplicij Christũ negat, idolis sacrificat: postea verò in Sinuessa vrbe congregatis 180. episcopis errorem suum fatetur: pœnitentiam agit: ad ecclesiam redit, & martyrio corronatur. Plat.

Marcellino pontifici succeßit Eusebius Græcus. sedit an. 1.

Eusebio succeßit Miltiades Apher pontifex 31. an. domini 311. qui aliis Melchiades aut Melciades dicitur. sedit an. 4. hic ieiunium prohibet die dominico, & die Iouis, quia sacri dies Ethnicis. Volat.

Anno Christi 308.

CONSTANTIVS 39. *Cæsar regnauit vnà cum Galerio Maximiano, magnáque cũ laude vtérque Cæsar fuit. Constantius defuncto Diocletiano imperauit annos 4. Galliarum & Germaniæ regiones subiectas habuit, & pacatas eas reddidit. Francos & Alemanos vicit. Nam in hunc modum partita Germania est: Franci eam sibi Germaniæ partem vsurparunt, quæ circa Rhenum sita est: Alemani dicti sunt Germani superiores. Constantius apud Anglicos obiit, cui suffectus est in imperium Constantinus filius.*

Germaniæ diuisio.
Franci.
Alemani.

Anno Christi 310.

Constantinus.

COSTANTINVS *cognomine Magnus, Constantij filius cum Maxentio & Maximino quadragesimus Cæsar imperauit triginta annos, restituit in quietem & tranquillitatem pristinam imperium. Nam cùm crudeliter tyrannidem exercuisset Romæ Maxentius, victus à Constantino in Tybri fluuio submersus est inter fugiendum, deditque dignas suæ tyrãnidis pœnas, quam cùm in alios homines, tum in Christiani nominis professores maximè exercuerat. Itaque annis aliquot Constantinus & Licinius vnà imperium administrarunt in summa concordia, & tradidit Constantinus sororem suam Licinio in matrimonium, Ceterùm vsu sæpe euenire videmus in maximo imperio*

perio huiuſmodi cauſas incidere plerúnque, de quibus inter duos raró conuenire ſolet. Tradunt diſſenſionis cauſam inter Conſtantinum & Licinium fuiſſe inde exortam, quòd Licinius chriſtianis infeſtus erat, & petiiſſe ſæpe Conſtantinum, ne quid huiuſmodi amplius moliretur: tandem coactus magna neceßitate Conſtantinus vicit Licinium, ſed viuum reliquit hac lege, vt depoſito imperio priuatus viueret. Et hic, literarum omnium hoſtis, à militibus ſuis tandem interfic[illegible]ntinus poſtea ſolus imperio præfuit, & omnia [illegible] & honeſtas leges redegit. Primus hic Cæſ[illegible]ſtiani nominis profeſſor fuit: neque dubiū eſt, quin verè pius fuerit princeps. nam tanto in honore ſacroſanctum Euangelium habuit, vt in publicum ſuæ fidei teſtimonium, palam Euāgelicum codicem ſemper voluerit ſibi præferri. Mandauit & priuatis ſumptibus ſacra Bibliorum volumina deſcribi, eáque curauit in omnes paßim regiones mitti. Effecit & vt ſanctum & vtile pariter Nicenum concilium cogeretur, vt hoc modo ſuis temporibus eccleſiæ ſtatum tranquillum redderet. Ea demum facta ſunt digna bono principe, quæ longè ampliorem commendationem merētur, quàm quòd ſummo pontifici multa beneficia dicitur contuliſſe. Quanquā & hoc nomine laudē meretur optimus imperator, quòd eleemoſynas & beneficia

Conſtātini ſtudium in conſeruādo Euāgelio.

Nicenum cōcilium.

contulit ad doctrinæ Euangelicæ & ministrorum ecclesiæ conseruationem. Cæterùm ea fuisse Constantinum liberalitate in summum pontificem, vt in eius vsum vrbem Romam, & mediam imperij partem donauerit, vt est in Decretis Gratia. distinct. 96. cap. Constantinus, id apud quosdam controuersum est.

Constantinopolis. *Constantinopolis vrbs ab hoc Cæsare ædificata est, & ab eo nomen habet, cùm autem eodem in loco vrbs mercimoniorū frequentia insignis Bizanti[illegible] [illegible]antinopolim po[illegible]perij sedes translata est, id quod seq[illegible] historiæ testantur.* *Bizantiū.*

Constantinus ecclesias constituit, ac stipendiis dotat, ministros ecclesiarum ab oneribus publicis liberos esse decernit, & certum iis vectigal constituit. Scythas, Sauromatas & Barbaros subiugat. Et tandem omnibus suis hostibus deuictis, filios suos in imperij consortes recipit. Edicto publico gentilium templa subuertit.

Scotia hoc tempore ad fidem Christi conuersa est.

Constantinus anno ætatis suæ 65. Ab Eusebio Nicomediæ (Ariano vt quidam volūt) episcopo baptizatur, ibidémque moritur. Oro. Hist. trip. 1. cap. 39. Ruf. 2. Eius mortem Cometes ingens mensibus aliquot antecessit, qui luctuosum bellum & motum qui secutus est

mortem

mortem Constantini, portendit.

Porrò cùm dubium non sit, fuisse hunc principem vnum, cúmque non vulgarem, ex illorū herorum numero, quòs magnus virtutibus exornauit Deus, originem generis eius merito hîc recensebimus, vt cognoscatur, summas illas & heroicas virtutes peculiariter in magnas & nobiles familias à Deo conferri.

Claudius laudatißimi nominis Imperator fratres duos habuit, Quintilium & Crispum. Crispi filia Claudia in matrimonium tradita est generoso principi Eutropio. Atque hi sunt origo generis Constantini.

Eutropius primarius princeps Romæ.	*Claudia, Cæsaris Claudij fratris filia.*	*Cōstantini maiores.*

Constantius Cæsar habuit,

Helenā, huius filius erat Constantinus Magnus, eius vxor Fausta Maximiani filia, quorum filij fuerūt Constantius, Constantinus, & Constans.	*Theodoram priuignā Maximiani: huius filius Cōstātius: & huius filij erāt Gallus & Iulianus.*

De Ario hæretico.

TEMPORE *Constantini Arius vixit. Professor hic erat in schola Alexādriæ apud Aegyptios, cuius hæresi & errore miserabiliter Ecclesiæ concordia diuulsa est. Docuit enim* *Arij dogma.*

christum non esse verè & naturaliter Deum. Cæterùm quibus ad hunc errorem confirmandum persuasionum lenociniis vsus sit, longum nimis est hîc commemorare. Ita autem placuit hic error orbi, vt doctissimi Episcopi, & vniuersa ferè Orientalis Ecclesia, plurimi etiam in Occidente eum amplexi sint. Interim tamen duo pietate insignes Episcopi restiterunt huic hæresi nauiter. Primus Alexander erat, qui impetrauit à Constantino, vt Nicenum concilium cogeretur, in quo damnata est hæresis Ariana. Proinde proscriptus & eiectus è regno est Arius. At mortuo Constantino, presbyter quidam apud Constantium summa familiaritate, & cui omnia sua cõsilia credidit, effecit suo suasu apud imperatorem, vt reuocatus Arius pristino suo officio fungeretur. Sopitum vtcunque incendium antea, iterum iam exardescere cœpit vehemẽtius, adeò vt Cæsar Cõstãtius etiam hunc errorem Arij amplecteretur. Cæterùm statuto tandem die à Constantio quo Alexander & Arius inter se publicè conferrent de scripturis, totam noctem in orationnibus consumpsit Alexander in templo, orans Deũ ne Arianæ sectæ contagium serperet latius. Quare manè sub cõstitutam disputationis horam, cùm in auditorium pergeret Arius, cœpit inter eundum ventris dolore laborare, & exonerandæ alui causa cloacam ingressus est,

Alexãder Episcopus.

Arij mors:

vbi

vbi præter omnium opinionem fataliter illicò periit. Verùm extincto in hũc modum Ario, non desiit tamen pestilens eius doctrinæ semen latius diffundi, vtpote quod coniurati eius sectæ cœpernut multò etiam vehementius propagare, Tandem & Alexandro mortuo, Athanasius opposuit se Arianis, sed hic proscriptus à constantio, ex Aegypto ad vrbem vsque Treuirim profugit. Et quanquam longissima hæc fuga erat, tamẽ coactus est exul clam delitescere in octauum vsque annum apud Treuiros. Interea magna vi aucta hæc hæresis, serpsit per totam Orientalem Ecclesiam, adeò etiã vt maxima pars Christianorum ad tempus Arianorum sectæ adhæreret: atque hac hæresi aliæ plures sectæ suppullularunt sensim. Tãdem verò vbi multorum Conciliorum decretis nomen Arianorum extinctum esset, tamen subinde iterum sub aliorum nominibus eadem secta renouata est in Ecclesia. Erãt vna in vrbe variæ opiniones, & sectæ diuersæ persequebantur se mutuò, adeò vt alij in aliorum templa irruentes, tumultuarentur, & cladem committerent. Miserabilis omnino & calamitosa tum erat facies Ecclesiæ: quæ meritò offendiculi occasionem non tantùm Gentibus præbuit quominus amplecterentur verbum, sed alios etiam offendit; vt à christianismo ad Gentium idololatriam desciscerent, inter quos & Iulianus

Athanasii proscripti fuga.

Cæſar fuit. In hæc ipſa tempora huius tam pernitioſæ hæreſeos incidit Mahomet tandem, cui commodè per Arium veluti feneſtra patefacta erat, fuit huius crudeliſsimi Antichriſti præcurſor. Nam cùm in tanta diſſentione opinionum, mentes hominum vagæ ferretur, venit Mahomet, & tertiam viam valde astutè excogitauit, qua mederetur errorum varietati. Suſtulit enim omnes diſputationes, id quod probabant homines. Sed de his poſtea dicemus, & hæc ſatis ſit retuliſſe de Arianorum errore, aliiſque ſimilibus hæreſibus: quarum ideo mentionem hic fecimus, vt videatur, quāta incommoda, clades, ſeditiones & perturbationes, & reipublicæ & Eccleſiæ ab hæreſibus ſemper pariantur.

Arius præcurſor Mahometis.

Syluester Romanus anno Chriſti 315. Eccleſiæ præeſt P. 32. an. 23. Reſpuit hic diadema aureum ſibi oblatum à Conſtantino, vt minus religioni aptum. Sab. Conſtituit vt quiſque ſit vno ordine cōtentus, vnius vxoris maritus. Confirmationē puerorum inuenit, chriſma epiſcopis attribuit, albas & corporalia dat altaribus. Plat. Sab.

Helena mater Conſtantini magni crucem Domini inuenit. Ruf. 1. cap. 7.

Nicena ſynodus vniuerſalis prima 318. epiſcoporum cōtra Arium celebratur, in qua præter cætera ſymbolum apoſtolicum editur. ann. 328.

328. *Hist. trip.lib.* 1.*cap.* 1.*Ruf.* 1.*cap.* 6.

Paphnutius confessor Aegypti sanctissimus resistit in Concilio Niceno osoribus matrimonij. Ruf. 1.*cap.* 4.

Donatus Apher filium patre minorem, & filio Spiritum sanctum, impiè asserit: Catholicósque rebaptizat. Hierony. in Chro.

Concilium Arelatense sub Constantino & Syluestro peragitur. Hist. trip.

Marcus Romanus pontifex 33. *sedet annis duobus. Hic symbolum fidei à populo & clero cani præcepit.*

Lactantius gentilium fidem eruditione sua vanam esse ostendit. Hiero.

Iulius Romanus huius nominis primus ad pontificatum 34. *peruenit anno* 341. *sedétque annis* 15. *Sub hoc sene Histor. trip. Nicenum concilium ponit, fortè quia & ipse interfuerat alterius episcopatus nomine. Satis constat quòd Constantini vltima ætas à Hieronymo ad Iulij episcopatum referatur, à Platina ad Marci prioris pontificis.*

Iulius quoquo modo initiatum, ecclesiastico iudici tantùm subiicit. Tria cœmiteria & duas basilicas in vrbe constituit. Plat. Volat.

Macedonius episcopus Constantinopoli Spiritum creaturam non Deum esse statuit. Ruf. 1.*cap.* 25. *Aug de heres.*

Anno Christi 340.

Constantinus. CONSTANTINVS secūdus Cæsar 41. regnauit annos 24. Cæterùm à patre sic erat statutū imperium, vt fratres tres simul imperarent: Constantinus in Galliis, Hispania, & Germania: Constantius in Oriente: Constans in Italia & Illyrico. Atqui iunior ætate cōstantinus ditione imperij sui contentus nō erat, sed solus regnare volebat. Profectúsque est in Italiam aduersus constantem fratrem suum, fretus nimirum fortitudine sua, quòd strenuiores milites habebat. Sed temeritatem hanc nō passus est Deus inultam diu. nam Constantinus hic non multò post cæsus est: atque ea occasione potitus est constans totius Occidentis imperio, quod non infœliciter administrauit. Porrò ducem Augustæ habuit Magnentium, cui vitam in periculo seruauerat semel. Hic humanissimum suum dominum in Hispaniis trucidauit, & sese imperatorem Augustoduni à militibus salutari fecit, & expeditionem parauit aduersus Constantium. Constantius Orientalem Cæsarem creauit Gallum nepotem suū, & profectus cum exercitu aduersus editionis autorem, vicit eum. Ea clade (vt legitur) tantopere tum sunt debilitatæ vires imperij, vt multis postea annis ad pristinum robur redire non potuerit, optima & selectissima nimirum populi parte prostrata: vt multo tempore etiam

Tres fratres simul imperātes.

Vltionis exemplum.

Magnētius ingratus et perfidus.

etiam barbaris resistere non potuerit imperium. Post hanc cladem commissam flagitiosissimus vir Magnentius seipsum interemit, atque ita vltus est Deus cædem in Constantem optimum principem perpetratam. Magnẽtius seipsum interemit.

Porrò mortuo Iulio factus est 35. pontifex Liberius an. Domi. 357. qui quòd restitit hæresi Arianæ, profligatus est à Constantio, & suffectus in eius adhuc viuentis locum est Felix P. 36. qui ob metum imperatoris dißimulauit errorem Arianorum: at post an. 1. men. 6. Liberij seditione interficitur, & Liberius in sedem reponitur. Celebratæ Synodi sint eo tempore Mediolani & Arimini, planè diuersæ à decretis concilij Niceni, sed & illarum sentẽtia postea statim reiectæ sunt. Hæc exempla testantur calamitosum eo tempore extitisse in ecclesia statum. Liberius papa.

Photinus Christi diuinam natiuitatem negat, eúmque natum penitus ex Maria docet. Hist. trip. lib. 5. cap. 5.

Is paulò pòst in concilio Syrmij congregato damnatur. Histo. trip. 2. cap. 30.

Iuuencus presbyter & poëta Hispanus euãgelia carmine conscribit. Hiero.

Didymus Alexandrinus cæcus scripturam enarrat. Auxentius hæresiarcha Mediolanẽsis ecclesiam turbat. Hilar.

Marcellus Galatarum Ancyræ episcopus

regnum Christi finem habiturum docet. Sozo. 3. cap. 33.

S. Hilarius præsul Pictauiensis opera sua doctißima conscribit. Hiero. in Catal.

S. Antonius eremita ignarus literarum vita & miraculis in ecclesia lucet. Histo. trip. 1. cap. 21. Ad centesimũ ætatis annum peruenit.

Lucifer sola ambitione motus suam hæresim populo obtrudit. August.

Anno Christi 365.

Iulianus Apostata.

IVLIANVS *Apostata à Constantio adoptatus Imper. 42. regnauit an. 1. mens. 7. Constantij nepos fuit, & frater Galli, id quod suprà monuimus. Eruditione tanta erat, vt adolescens in Ecclesia Nicomediana publicè sacras literas prælegerit. postea Athenas profectus Philosophiam didicit. Cæterùm occiso eius fratre Gallo missus est à Constantio in Gallias Germaniam, & non procul ab Argentorato triginta millia Alemanorum prostrauit, qua de causa Argentorati subitò militum fauore imperator est designatus. Porrò cùm ob varietatẽ opinionũ summæ inter Christianos dissentiones essent. propter quas alij desperabant, alij prorsus à religione Christiana ad idolorum cultum descicebant, Iulianus quoque apostata factus est, erat enim ætate iuuenis, & rhetorum ac philosophorum consuetudine vtebatur, qui ex rationis humanæ captu*

Iulianus Argẽtorati imperator designatus.

de

de Deo disputabant. Bellorũ itaque successu ferox effectus crudeliter duodecimus persequitur Christianos. Interim tamen manifesta vi eos non est persecutus, sed calliditate potius abolendos censuit. Nam scholas publicè interdixit, vt non instituerentur, existimans (id quod res erat) eruditione summota, religionis doctrinam facilè interituram. Quin & hoc uetuit, ne Christiani nominis professores ius militãdi haberent cũ Romanis, ne qua occasione ad reipublicæ gubernationem peruenirent. Ecclesiarum bona abstulit, per risum inquiens officium se facere Christianis, nimirum vt pauperes facti citius regnum cœlorum intrarẽt, cùm Euangeliũ promittat regnum cœlorũ pauperibus. Vehementer sanè scriptis etiam editis Christianorũ fidem oppugnauit. aduersus ea Cyrillus scripsit diligenter, cuius liber etiãnum in oppido Phorzensi inter Ioannis Rheuchlin monumẽta reperitur, nõ inutilis profectò qui legeretur. Respondit & Nazianzenus Iuliano, sed parũ fortiter. Nã non satis efficax erat ad eas calumnias diluendas quibus in Euangelio cõfutando vsus est Iulianus. Vrgebat hoc potißimùm, cùm doceat Euangeliũ non esse vindicandum, prohiberi & tolli ciuilem vltionem in iudiciis, & gubernationem rerum publicarum, sine qua ne stare quidem possent res humanæ vllo modo, & hanc ipsam calumniam multis vrbis tra-

Iulianus christianis ius militandi ademit.

Cyrillus et Nazianzenus Iuliano responderunt.

Vindicta quæ prohibeatur in Euangel.

ctat, cùm tamen non ignoret veræ pietatis studiosus, non eam vindictam prohiberi in Euangelio, quam magistratus exercet, sed studium priuatæ tãtum vltionis, quæ sine autoritate magistratus fit. Graues admodum fuerunt Christianis callidæ & cõtumeliosæ cauillationes Iuliani, adeò vt publicæ aduersus tã pernitiosum Euangelij hostem orationes ac supplicationes fierent. Itaque cùm in Persiam esset profectus, in solitudine quadam trucidatus est. Tradunt tum ex inflicto vulnere cùm iaceret, & animã ageret, manum sanguine plenã ad cœlum proiecisse, & dixisse. Vicisti tandem Galilææ. Christum significare volentem, quem Galilæum appellabat. Proinde factum est impietate Iuliani, vt Imperium à nobilissima Constantini familia translatum sit.

Iuliani mors exemplum vltionis.

Porrò Iuliani tempore Iudæi ipsius nutu atque adeò fauore freti templum Ierosolymitanum ædificare conantes in odium Christianorum, terræmotu & igne prohibentur. Rufi. cap. 10. 38. & 39.

Terræmotu per totum orbem facto mare littus egreditur, & Siciliæ multarúmque insularum vrbes & innumerabiles populos oppreßit. Ioan. Luc.

Hoc tempore Hilarion Anachoreta in saltibus Thebaidis floret. Sozo. 5. cap. 10.

Orientales Synodum in Nicomedia Bithyniæ,

niæ, deinde Seleucia Syriæ, tandem Antiochiæ pro Ario conuocant. Histo.trip.lib.5.ca 16.& 34.

Cyrillus Ierosolymitanus præsul illustris habetur. Hiero,

Ariminensis synodus, ann.362. ab Occidentalibus indicitur, in qua probãtur decreta concilij Niceni. Trip.hist.5.cap.20.

Anno Christi 367.

IOVINIANVS 43. Imperator præfuit imperio mensibus octo, pietate princeps insignis fuit, Episcopos à Constantio & Iuliano proscriptos reuocauit, iußit etiam Ecclesiis suas decimas persolui, Febri correptus ex nimia laborum defatigatione obijt. Iouinianus Cæsar pius

Messalianorum secta pullulat, quæ carnem domini nec prodesse nec obesse docet. Theo. 4.c.11.

Basilius Cæsareæ Cappadociæ Episcopus doctißimus claret, hic monachorum collegia primus instituisse fortur. Hiero. Volat. Sab.

Anno Christi 368.

VALENTINIANVS 44. Cæsar imperauit annos duodecim. fratrem suum Valentẽ imperij consortem constituit. Valens Orienti præfuit, vbi & ab Eudoxo Arianorum episcopo baptizatus est. In Occidentem Valentinianus est profectus. Vterque Christianæ religionis ultor fuit. Valentinianus præfectũ militũ sub

Iuliano egerat, sed destitutus est ab eo, quòd integritatem christianæ religionis noluit deserere, præterea quòd ethnico sacerdoti colaphũ infregit, à quo aqua idololatrica porrecta inuitatus est ad sacrificandum, cùm Iuliani aduẽtum expectaret: sed eam contumeliam qua affectus est à Iuliano, illo honore rependit Deus, in quem postea subuectus est. Maxima bella gessit in Germania. Saxones et Burgũdiones oppressit. Nam & hi recensentur inter Saxones, qui sub id tempus ad Rhenũ fluuium profecti sunt & quanquam cæsi sunt à Valentiniano, tamen postea recuperatis viribus, Rhenum transgressi sunt, & eas regiones occuparunt quæ hodie etiã Burgundico nomine appellantur. Sed de his postea dicemus.

Burgundiones Saxones esse.

Post liberium Damasus Hispanus cathedrã Ecclesiæ Romanæ 37 ascendit, an 370. sedetq; annis 18. apud quẽ veluti notarius diuus Hieronymus fuit in adolescentia sua.

Vrcißimo à quibusdã electo, à factione Damasi tumultus in basilica siciniĳ oritur, multi mortales ex vtraq; parte pereũt. Ruf. 1. cap. 10.

Procopius tyrãnus Constantinopo. occisus.

Athanaricus regnum Hispaniarum auspicatur Anno Christi 373. Mich. Rit. de regibus Hispan.

Libanius rhetor floret.

Gregorius Nazianzenus Episcopus præceptor

ptor Hieronymi *claret. Ruf.* 1.*cap.* 9.

Auxentius præceptor Heluidij *hæretici*, & *Malchus monachus insignes habentur* Herony.

Eunomius leprosus cū Aetio Arianā hæresim defendit, alijs articulis de nouo prioribus additis. August. in Catal. hæret. Hiero.

Synodi in Sicilia, Tyanis & Tarso Ciciliæ religionis causa celebrantur, Arianáque heresis in his stabilitur. Sozo. 6.*cap.* 12

Valens 80. *Episcopos legatos naui incensa interimit. Sozo.* 6.*cap.* 14.

Burgūdi. 80000. *ad Rheni ripas consident. Paul. diaco.*

S. Ambro. *post Auxentiū arianum Mediolanēsis fit Episcopus.* Ann. 377. *Ruf.* 2.*cap.* 11.

Apollinaris Laodicenus multa nugatur de lege Moysi, & resurrectione. Christi diuinitatis & carnis naturam vnam esse docet. Hist. trip. 9.*cap.* 3.

Confeßio generalis sacerdotum ad altare, à Pontifice instituitur: & in fine psalmorū Gloria patri & filio. Item vt psalmi alternis vocibus in choro canantur Volat.

VALENS *post defunctum fratrem* 45. *Cæsar anno Christi* 378. *imperauit annos quatuor. Arianæ hæreseos adsertor. Cæterum impietatis huius insignes pœnas dedit, quando à Gotthis prope Cōstātinopolin cæsus cū omni exercitu est. Etenim cùm in fugā versus Valēs* *Valens Arianus.*

in oppidulum se recepisset, incenso à Gotthis oppidulo concrematus perijt. Mortuo Valente multa incommoda Cōstātinopolitanis intulerunt Gotthi. *sed eos regina Valentis pecunia largita ab vrbis deuastatione submouit.*

Hunni gens Scythica Gotthos *suis sedibus pellunt.*

Monachi lege ad bellum coguntur ab imperatore Valente. Hiero. in chro.

Romæ conuentum agunt clerici cōtra Apollinarem. Ruf. 2. cap. 20.

Themistius philosophus claret.

Anno Christi. 382.

GRATIANVS 46. *Cæsar regnauit post mortē Valentis ann. 6.* Valentiniani *hic maximus natu filius erat, & viuēte adhuc patre in imperij cōmunionem adscitus est. Mortuo verò patre iuniorem suum fratrem* Valentinianū *vnà secum imperatorē delegit. Porrò autem videns ob innumeras seditiones turbari passim imperium, neque regi posse sine prudēte & fortunato principe aliquo, Theodosium imperij consortem creauit, eúmque in orientem misit vbi victi sunt à Theodosio* Gotthi *apud* Constantinopolin *& fugati sunt ex Thracia.* Gratianus *in* Galliis *per insidias oppressus est à præfecto suo* Maximo, *qui seipsum imperatorem constituit per tyrannidem. Probitate & eruditione iuxta clarus princeps erat.* Gratianus, *syncerus item*

Gotthi deuicti à Theodosio.

Maximus

Christi-

christianæ religionis cultor, confeßionem fidei suæ scriptam ad diuum Ambrosium misit.

Gotthi & Saraceni hoc tempore christianorum fidem amplectuntur. Socra. 4.c.33 & 36.

Iustina mater imperatoris Arianā sectam armis defendit. Ruf. 2. cap. 16.

Constantinopoli Synodus secunda vniuersalis 180. patribus celebratur, anno 383 diuersarum hæresum causa, maxime Macedonianorum, qui Spiritum sanctum deum esse negabant. Ibidem patriarchæ instituuntur.

Nectarius episcopus constantinopolitanus confeßionem abrogat. Hist. trip. 9. cap. 5.

Post Damasum creatus est Siricius Romanus Pōtifex 38. anno christi 388. seditque annos 15. Hic viduarum maritos & bigamos ab officio sacerdotis excludit, hæreticos per manuū impositionem recipit. Statuit monachos posse sacris initiari, & ab infimo ordine ad summum prouehi: vt sacri ordines non eodem tempore, sed per internalla darentur, voluit. Plat. Sab.

Anno christi 388.

VALENTINIANVS Gratiani frater cæsar 47. cum Theodosio imperat an. 7. Tandem valētinianus per dolum à præfecto suo Argobaste, & Eugenio occisus est: qui & ipsi imperatores se dicere cupiebant, sed ingentibus mox copiis collectis Theodosius Maximum & Argobastem ad alpes prostrauit. Maximus ca

Argobastes perfidiæ exemplum.

ptus occisus est, & Eugenius: Argobastes seipsum interfecit.

Longobardi circa hæc tempora cum Rege Agelmundo primùm Italiam lacerant.

Theodosius in Thessalonica ob seditionem motam, occisúmque tribunum vnicum, quinque millia hominum interficit: vnde ab Ambrosio sacris ei interdicitur. Ruf. 2. cap. 18.

Hoc tempore S. Hieronymus Hungarus Stridoniensis in Bethleem illustris habitat, anno 387. D. item Augustinus floret.

Audæus. Syrus Deũ humana membra habere putat. Theod. 4, cap. 10.

Iouinianus, quẽ Hieronymus penitus deuicit, multos errores in ecclesiam inuehit. Hier.

Gentiles Alexandriæ ob idolorum destructionem cum Christianis in vrbe pugnant. Socrat. 5. cap. 16.

Heluidius Mariam Christũ peperisse virginem, at post cum marito congressam protulisse fratres domini impiè asserit. Gennad.

Anno Christi 395.

Theodosij pietas erga Ecclesiam Stillico.

THEODOSIVS *Cæsar 48. cũ* Arcadio *& Honorio filijs imperat annis 3. Genere* Hi*spanus fuit, totúmque regnum pacatum reddidit à Germania vsque in Aegyptũ. Ipse primùm in Germania fuit, sed reuocatus est à* Gratiano *in Thraciam, postea à Theodosio Stillico in* Germaniam *missus est, qui Francos &*

Saxones

Saxones subegit ad pacem retinendam.

Præter hæc & pacem Ecclesiæ restituit Theodosius, coëgit publicas Synodos, & religionis doctrinam in omnibus regionibus voluit diuulgari. Ambrosius mortem eius lamentatus est, atque inter reliqua sic inquit, Dilexi virum, qui cùm iam corpore solueretur, magis de statu Ecclesiarum, quàm de suis periculis angebatur. Tanta pro religione solicitudine affici, eæ demum veræ & dignæ principibus bonis virtutes sunt..

Anno Christi.398.

ARCADIVS *Theodosi filius 49. Cæsar an. imperauit 13. in Oriente Constantinopoli: paribus auspiciis Occidentem Honorius frater gubernabat annis 29.*

Sub his Romanorum imperium in varias partes scinditur, ob præfectorum eorum perfidiam. Soc. hist, Eccle. 6, cap. 1. Blond.

S. Martinus ætatis anno 81. Episcopatu. vero 26. obiit, vt ait Gregorius Turonensis.

S. Augustinus ornamentum ecclesiæ Hieronymi discipulus, ordinatur episcopus Hipponensis. Hic (vt quidam referunt) collegia doctorum hominum (quibus Monachi successere) instituit.

Vigilantius Gallus præsul Hispanus sanctos venerandos esse negat, diuitias paupertati præferendas esse docet. Genna. in Cata.

Siricio papæ Anastasius Romanus 39. pontifex succedit, an. 402. qui sedit an. 3. Statuit is vt euangelium stando audiretur: ne debiles & manci sacris adhiberentur: ne peregrè à longinquo venientes, ad ecclesiam reciperentur, nisi quinque episcoporum testimonio. Sab.

Anastasium pontificem sequutus est Innocentius Albanus, huius nominis primus. papa 40. an 405. qui ecclesiæ præfuit an. 15. Gen*na. in Cat. Is instituit vt in solennibus sacris pax populo detur, vt diebus sabbatis ieiunium celebretur.* Volat.

Is idem primus hæreticos vi aggressus ad fidem catholicam coëgit. Soc. 7. cap. 9.

Huius pontificis anno 2. Radgastus Scytha cum ducentis millibus Gotthorum *Italiam inuadit: & multis vrbibus vastatis, conclusus in montibus Fesulanis, cum omnibus suis interiit.*

Franci traiecto Rheno Treuerim & magnam Galliæ *partem occupant. Aemil. lib. 1.*

Ioannes Chrysostomus episcopus Constantinop. doctiss. illustris habetur. Soc. 6. ca. 3.

Sisinius Nouatianorum episcopus præter morem ecclesiæ alba veste vtitur. Soc. 6. ca. 22.

S. Alexius Romanus agnoscitur. Sab.

Circa hæc tempora Talmud Iudæorum à duobus Rabbinis componitur. Plat. in Innocentio I.

De

De Pelagio hæratico.

TEMPORIBVS *Innocentij Pont. Pelagius in Britannia vixit, is docuit non ex misericordia Dei propter Christũ sine nostro merito nos iustificari & seruari, sed ex propriis operibus & virtutibus naturalibus veram ac solidam coram Deo iustitiam parari: & remißionem peccatorum contingere, non ex fide Christi sed nostris conatibus. Aduersus hunc grauißimè scripsit Augustinus, impugnauitq; fortiter eius sententiam, & contrà tutatus est, per fidem nos seruari sine nostro merito, & tantùm ex misericordia Dei consequi nos remißionẽ peccatorum, si ea fidamus. Nam si esset remißio peccatorum, ex nostris operibus, nũquam conscientiam certam esse, sed dubitare atq; in ancipiti versari semper, siquidem infirmiores sunt humani conatus, quàm vt illis placari iratus Deus ob peccatum, & horror mortis tolli poßit. Cæterùm exigere nihilominus tamen Deum à nobis obedientiã, & bona opera, & vt conscientiæ certæ sint nos placere Deo, quòd exaudire inuocãtes, & seruare nos velit Deus. Id autem consistere non in nostrorum operum dignitate, sed in promißione & misericordia Dei. Hæc sententia Augustini cognita, magnam consolationem adfert conscientiis piorum, docétque quæ vera sit fides, & interim bona opera à nobis requirere Deum. Ea enim*

Augustinus contra Pelagium.

exigit Deus, sed fide tantum vult nos peccati condonationem recipere sine nostrorum meritorum respectu. In conciliis aliquot nostrorum temporum damnatum est dogma Pelagii,

Anno christi 411.

HONORIVS 50. *Imperator cum Theodosio fratris filio rebus præsunt annis* 16.

Vandali & Alani partē Galliæ ab Honorio precario obtinent. Blon.

Theophilus Alexandrinus cum aliis quibusdam Episcopis Constantinopoli synodum celebrant, chrysostomum sede deturbant, qui moritur cumanis Euxini ponti. Soc. hist. eccle. lib. 6. cap. 15. & 21.

Deuastatio quartæ Monarchiæ, & de Gotthis.

Gotthi primùm in Italiam. ANNO *mundi* 4395. *Romæ* 1157. *christi* 405, *Sub hæc tempora Gotthi primum in Italiam venerunt magna & formidabili manu. Cæterùm cùm vbique multa Gotthorum mentio fiat, nos hîc summatim historias de origine & rebus gestis eorum contrahemus.*

Gotthi qui *Non vnius populi appellatione censentur Gotthi, Vandali, Rugiani, Hunni: sed Gotthi Theutones sunt ex Gotlandia insula, qui Liuoniæ & Liuaniæ partem occuparūt. Nam vtraq; hæc regio Gotlandis ex aduerso per mare sita est, atque hinc est quod rectè eos Procopius*

cim-

Cimmerios et Getas esse scripsit. Porrò hi Romanorum temporibus in Thraciam & Hungariam vsque progreßi sunt, & conati sunt Ro*mani imperatores eos repellere, sed frustra. Nos initium historiæ eorum sub Decio attigimus: nam maxima prima pugna Romanorum aduersus eos sub Decio fuit, in qua & cæsus est Decius. Postea verò etsi ab imperatoribus Romanis multum negocij factum sit Gotthis, tamen in Thracia & Hungaria remanserunt, & in Asia quoque circa Constantinopolim regiones aliquot occuparunt. Hodie etiamnum fertur in Chersoneso Taurica habitare* Gotthos *Teutonico idiomate vtentes, & Gotthos se appellare. Cæterùm eo tandem modo Hungariam reliquerunt, & Thraciam quoque, quò ipsi primùm sua sponte inde in Italiam, & postea in Hispanias profecti sunt, postea à Vandalis & Hunnis ex Scythia venientibus reliqui Gotthorum oppreßi sunt. Hunni sedes in Hungaria fixerunt: illæ verò regiones quæ partim circa, partim infra* Hungariam *sitæ sunt, à Vandalis sunt occupatæ.* *Gotthi in Chersoneso Taurica.*

Sub Arcadio autem & Honorio *ingreßi sunt Gotthi in Italiam. Clarißimus* cæsar *Theodosius filiis suis designabat imperatores duos. Rufinum & Stilliconem, eisq; curæ esse voluit adolescentes* cæsares *filios, sed alter sanè parum fidus in dominũ suum extitit Rufinus* *Theodosius* *Rufinus.*

Gallus erat natione, is extimulauit Gotthos aduersus Arcadium, sperabátque ea occasione regno se potiturum, sed frustratus est suis conatibus, nam cæsus est à Stillicone. Porrò Stillico Vandalus erat, & cùm aduersus Arcadium ex Gotthis quidam profecti essent, effecit Stillico, vt Gotthi quos stipendio conduxerat Theodosius, dimitterentur: ad hoc etiam excitauit Stillico Vandalos aduersus Gotthos, atque ita primùm commotis per Rufinum Gotthis, deinde irritatis per Stilliconē, adduxit Radgastus rex eorum ducenta millia Gotthorum in Italiam eo anno quem suprà indicauimus. Et meminerunt hîc historiæ fuisse tum Romæ ingentes querelas aduersus Christum, propterea quòd tam luctuosum casum imperij ex contemptu Deorum, & neglecto pristinæ religionis cultu exortum esse putabant. Cæterùm Stillico vicit Radgastum & eius exercitum in angustis faucibus ab vrbe Florentia ad Apenninum. Prima hæc est historia Gotthorum in Italia.

Stillico.

Radgastus

Alrichus Post Radgastum alius Gotthorum exercitus venit in Italiam Alricho duce (qui aliis Halaricus aut Alaricus dicitur(cū hoc egit Honorius, vt ex Italia in Galliam discederet, quæ tum à Francis, Burgundionibus & Vandalis vastabatur, adeò vt Honorius diffideret Galliam diutius se posse retinere, ideóque cogitauit

tauit commissurum se barbaros, vt propter Galliam inter se decertaret. Sed quid fit? dum abitum parat Alrichus, opprimit eum Stillico ex improuiso, durantibus adhuc induciis, in ipso paschatis die. Postera die instructis copiis vicissim Stilliconẽ cædit, & percitus in eum ira Romam obsidione cingit. Honorius Rauennæ erat, & Stilliconem iussit truncari, quasi parum fideliter egisset, atque adeò voluisset translatum ab Honorio imperiũ ipse ad sese traducere. Proinde non erat iam dux aliquis commodus ad eripiendam vrbem Romanam ex obsidionis periculo. Itaque post biennalem obsidonem cœpit Romam Alrichus, idque sub annum decimũ quintum Honorij, quadringentesimum & duodecimum à nato Christo denique etiam millesimum centesimum sexagesimum quartum post vrbem Romam conditam. Alrichus Romam cœpit.

Quòd Varro scribit, duodecim vultures quos vidit Romulus, auspicium dedisse, duraturam Romam annos mille & ducentos, quanquam & hic numerus annorum non omnino ab hac supputatione remotus sit, tamen existimo eorum interpretationem propriè ad Totilam pertinere, qui postea Iustiniani temporibus exussit, & planè vastauit Romam, idq; annis centum, & triginta sex post Alrichum. Etenim Alrichus non depopulatus est vrbẽ, quin potius per edictũ præcepit, vt confugientibus ad Vultures 12, quos vidit Romulus. Totilas.

templa christianorum parceretur Alrichus iterum abscessit ex vrbe, & nō multò post obiit Defuncto eo factus est Gotthorum rex Adolphus, hic rediit Romam, & accepta Placidia sorore Honorij Cæsaris, ab ea placatus pepercit Romæ, profectusque in Gallias est & in Hispanias postea, atque ita demū hoc tempore Gotthi relicta Italia ad Hispanos se contulerunt. Nam inuaserat antea Hispanos Alrichus, & postea remanentes in Hispania Gotthi imperium tenuerunt. Venerunt in Hispaniam Vandali postea & Sueui, sed manentibus Gotthis Vandali in Aphricam deuenerunt. Ab his Gotthis nati sunt Christianæ professionis reges in Hispania, à quibus originem ducit clarissimus omnium imperator Carolus quintus. Qanquā enim postea Saraceni inuaserunt Hispaniam, in eáque potentes facti sunt, tamen reliquos adhuc reges alios è stirpe perdere non potuerunt.*

Adolphus Gotthorum rex.

Hispaniæ reges à Gotthis.

Genserichus.

Anno Christi 456. qui est annus Romæ 1208. Venit ex Aphrica Romā Genserichus Vandalus, & fœdissimè vastauit vrbem. Cæterùm quam habuerit causam Generichi aduentus, tum dicemus, quando de Vandalis sese tractandi offeret occasio.

Dietrichus de Berna.

POSTEA *in Italiam Gotthi non venerunt, nisi Zenonis Cæsaris temporibus, quādo*

Otha-

Othacarus Romæ potens erat. Is barbarus erat ex Rugia oriundus, & Romæ stipendia fecerat sub Augustulo, & ea occasione potens factus summam tyrãnidem exercuit, adeò vt subsidia aduersus eum Romani postularint. Tum verò missus est à Zenone Dietrichus cognomẽto de Berna appellatus in Italiam: qui à quibusdam Theodoricus, ab aliis Territus Bernensis dicebatur. is occiso Othacaro regnauit in Italia annos duos & triginta: pacis amantißimus fuit, & de tota Italia óptimè meritus est, adeò vt (quod testantur historiæ) Italia nunquam vsa sit principe extero clementiore. Cõtulit quoque multa bona in vsum Ecclesiæ, & ad alendos ministros verbi, & ad doctrinam religionis conseruandã. Sed Ariana hæresi infectus erat quemadmodum & Gotthi reliqui. Nam postulantibus Gotthis ab Imperatore Valente sacerdotes à quibus in religione Christiana instituerentur, Arianos doctores misit. Porrò meruerunt clarißimæ huius Dietrichi virtutes eas laudes, quæ hodie etiãnum celebrantur carminibus illis quæ vulgò solent decãtari. Giguantiũ illis mẽtio fit, qui in barbaros significant, quos vicit & profligauit Dietrichus. Cognomento autem de Berna appellatus est, quòd frequenter Bernæ cum aula agere solebat. Præter hunc & alius fuit Dietrichus similiter Gotthus. Cuius virtute Attila cæsus est, sed ipse in

Dietrichus de Berna.

Gotthi fuerunt Ariani.

Alter Dietrichus.

Attila.

eodem conflictu periit. Vir tantus fuit vt præter eum nemo facilè contra Attilam tentare quippiam valuerit. Is verò Dietrichus non Bernensis dictus est, sed cognatum eius fuisse constat. Vixit autem ante tempora Dietrichi Bernensis annis quadraginta.

Gotthorũ Occidẽtaliũ Reges in Hispania

Alrichus, seu Alaricus, Aut Helaricus.

Adolphus, seu Ataulphus.

Vuallia.

Dietrichus, à quo Attila cæsus est.

Gotthorum Orientalium reges in Hungaria.

Hermenricus.

Ditmarus.

Dietrichus de Berna.

Himelsuitha. *Adelrichus* HIMELSVITHA filia Dietrichi de Berna Adelrichum filium habuit regnauit is annos 8. in Italia Romæ post mortem Dietrichi Bernensis, & mulier non sine summa laude imperio præfuit. Mortuo filio tradidit imperium cognato suo Theodato: sed immemor *Exẽplum perfidiæ.* hic accepti beneficij, per dolum eam interfici iußit temporibus cæsaris Iustiniani. Præter hanc plures etiam filias habuit Dietrichus Bernensis, quin & sororis suæ filiam regi Thuringiæ in matrimonium dederat: id quod hîc sine singulari laude & commendatione principum Thuringicorum nolui preterire.

THEO-

THEODATVS *regnauit annos 2. & meritas suæ perfidiæ pœnas dedit. Nam cum honestissima regina Himelsuitha se & filium suum Iustiniano Cæsari commendasset, sumpsit Iustinianus occasionem vindicandæ perpetratæ cædis, misitque Bellisarium in Italiam contra Gotthos. Iam verò incidit Theodatus in suspicionem, quòd non restiterit Bellisario, quasi proditurus esset Gotthos, qui ea de causa Vuittichum in regem suffecerunt, cuius iussu necatus est Theodatus.*

Vltionis exemplũ.

VVITICHVS *regnauit tres annos. aduersus hunc magna prudentia Bellisarius bellum gessit. nam copias instructas habuit Vuittichus supra ducenta millia. Bellisarius intra mœnia Romanæ vrbis se continuit, quam ad integri anni spatium obsedit Vuittichus, & ingens fames non Romæ tantùm, sed in tota Italia fuit. Fugientes autem Gotthos ob magnitudinem famis, palantésque passim sine ordine, insecutus est Bellisarius, prostrauitque, & circumuentum per insidias cœpit Vuittichum. Cæterùm Gotthi interim deleri prorsus non potuerunt, sed constituta cum illis pace per Iustinianũ, permissum est, vt regiones ab Alpibus ad Padum vsque inhabitarent, & vltra eas non progrederentur. Reuocauit autem Bellisarium Cæsar. Nam timebat ne Bellisarius Italiæ imperium sibi vsurparet, quanquam in-*

terim fidus in agendis rebus Bellisarius nihil tale moliretur. Itaque reuersus Constantinopolim Vuittichum captum & alios ex potentiori nobilitate secum in solenni triumpho ducebat.

TOTILAS post discessum Bellisarij à Gotthis creatus rex est, regnauitque annos decem. Caeterum cùm grauiter diminutae essent per Bellisarium vires Gotthorum, insolenter admodum egerunt aduersus eos & Italos quoque Caesariani praefecti: proinde repellere illatam iniuriam coacti sunt Gotthi, & pugnauit Totilas contra hostes magna cum laude apud Placentiam, idque parua manu. Nam cùm hostium exercitus supra viginti millia instructus esset, ipse octo tātùm millia habebat. Caeterùm considerans Totilas fortiter pugnare hostes, neque cedere velle, exiguam (sed selectiorem) partem militum aquis impositam tranare iußit, qua per insidias à tergo adortus est & obruit hostes, atque ita victoria potitus est. Facinus quidem hoc est memorabile, sed illud laudabilius esse censetur, quòd post adeptam victoriam summa clemētia vsus est tam erga hostes quàm amicos. neque enim in quanquam tyrannidem aut seueriorem iustitiam exercuit: qua de causa & plurimae vrbes vltrò se sub eius imperium dediderunt. Siquae matronae honestiores, vel adolescentes nobiles capti bello erant, eos sanctißimè

Totilas dextrè pugnās ad Placentiam.

Clementiae exemplum post victoriam.

ctißimè conseruatos ad suos remisit sine accepta pecunia qua redimerentur. Cùm Neapolim cœpisset, quæ ingenti fame premebàtur, commeatū pariter illis suppeditauit, & Cæsarianos milites saluos, & præterea viatico, equis & nauibus donatos discedere permisit.

Porrò cùm Totilas non minori fœlicitate quàm gratia apud omnes vteretur, compulsus est Iustinianus primarium suum ducem Bellisarium in Italiam remittere. Erat enim veteris Romanæ disciplinæ in re militari supra alios omnes facilè peritißimus. Sed nihilominus Totilas hic post longam obsidionem Romanæ vrbis, cœpit eam, atque diripuit: & in prima oppreßione multi homines sunt trucidati: cæterùm ob intercessorias preces Pelagij Papæ præcepit Totilas parci deinceps humano sanguini, neque etiam stuprum inferri vlli mulieri. Item & à templorum ornamentis abstineri. Præterea & pontificem legatum misit ad Cæsarem pacis petendæ causa: nam velle se vltrò seruatam vrbē, si pacis leges ineat: sin minus, cogi se vt eam exurat, ne deinceps hostibus suis præsidio vel receptui esse posset. *Pelagius Papa.*

Sed fretus Iustinianus fortitudine Bellisarij, recusauit pacis conditiones, proinde indignè ferens Totilas hoc responsum Cæsaris, vrbe excedere iußit ciues omnes, præcepitque vt alio in loco habitarent: & statim muris ac *Roma deuastata est & exusta à Totila.*

turribus solo adequatis vrbem incendi ac concremari mandauit.

Post hanc deuastationem venit tandem Bellisarius in vrbem iam vndique patentem, curauítque mœnia reparari ac restitui. Verùm non multò post redit Bellisarius in Graciam, simul atque, vt prudentißimus rei militaris, diffidebat de imperio Italiæ retinendo, sed rursus tum à Totila vrbs Roma obsessa & capta est.

Roma quater capta.

Capta est itaque vrbs Roma quater à Gotthis & Vandalis intra centum triginta nouem annos. Primùm ab Alricho sub Honorio, Anno Christi 412. Deinde à Genserícho Vandalo Martiani temporibus, anno Christi 456. Tertiò à Gotthorum rege Totila, & hæc ipsa oppreßio vrbis Romæ grauißima omnium fuit: nam capta simul & exusta vrbs est anno Iustiniani primo & vigesimo, anno verò post conditam vrbem millesimo & trecentesimo, an. Christi 548.

Quartò in tertio anno post hanc deuastationem anno Christi 551. Post istam deuastationem cœpit Totilas restaurare vrbem Romam, permisitque ciues redire in ciuitatem. Quanta verò clementia vsus sit, quámque humaniter se gesserit, id etiam ea verba historiarum testantur, quæ de eius comitate scripta extant, quòd in subditos, & in primis in Romanos eo fuerit affectu,

affectu, quo patrem in filios esse decet. Atque ita præesse imperio decere, didicisse Totilam ferunt ex doctrina & admonitionibus diui Benedicti.

Postea misit Iustinianus aduersus Totilam in Italiam sigulari prudentia principem Narsen. Is Longobardos in auxilum vocauit. Fuerunt hi Saxones, qui instructis copiis ad Austriæ partes sese conuerterant. hos adduxit in Italiam Narses, eorúmque præsidio Totilam, & postea Teiam, qui postremus fuit Gotthorum rex in Italia, vicit. Atque is exitus est regni G[illegible]los, quod iam inde à Dietricho de Berna vsq[illegible]eiam durauerat annos sexaginta. Porrò fuisse [illegible]chũ, Totilam & Teiam prudentißimos pariter & fortißimos principes, id res gestæ & præclara eorum facta testantur, adeò vt si ex virtutibus eos æstimes, barbari minimè debeant appellari.

Totilas à D. Benedicto institutus.

Narses.

Lõgobardi Saxones.

Teia.

Victis Gotthis, potentia & opes Longobardorum crescere cœperunt, & vnum ex regnis Italiæ illis contigit: nam totam Italiam non occuparunt, sed eam tantùm partem, quæ etiámnum Longobardia appellatur. Imperium Longobardorum stetit vsque ad Caroli Magni tempora. Gotthi verò quanquam ex Italia pulsi, tamen interim in Hispaniis potentes fuere, & imperium ibi tenuere vsque ad hæc no-

Longobardia.

Hispaniæ & Galliæ pars ab imperio translata.

stra tempora. Atque ita demum sub Honorio primùm Hispania, & Galliæ quoque pars à Romano imperio translata est. Italia autem, etiam viuente Honorio, suæ tranquillitati restituta est. Nam Gotthi partim in citeriorem Galliam, partim in Hispanias profecti sunt: ad hæc & Francorum magna tum erat potentia in Galliis.

Post Innocentium factus est 41. Papa Sozimus Græcus, & sedet anno vno. Hic cereũ vult sabbato Resurrectionis dominicæ benedici: vt lynostimis læuas diaconi tegant: prohibet ne seruus aut mancipi[illegible]clerici in publico potent[illegible] Sab.

B[illegible]Arianorum episcopus hæresim suorũ restaurat. Soc. 7. cap. 6.

Concilium Carthaginense 217. episcoporum contra Pelagiani hæresim congregatur. Prosper in Chro.

Sozimo successit 42. papa Bonifacius Romanus, huius nominis primus, an. 423. & sedit an. 3. Hic voluit ne quis obæratus, aut minor 30. ann. presbyter ordinetur, ne qua mulier pallam aut thura attrectaret. Sab.

Burgundi partem Galliæ ad Rhenum occupant. Sab.

Imperator Honorius ingenti prælio Persas deuicit. Soc. 7. cap. 20.

Scoti & Pictones Britanniam vastant. Romanos

manos vincunt. Blond. 2. Deca.1.

Iudæi cum Christianis Alexandriæ confligunt. Soc. 7. cap. 13.

Anthropo morphitarum hæresis orbem inuadit. Sozo. 8. cap. 11.

Bonifacio I. defuncto factus est Cœlestinus I. Campanus pontifex 43. an. 426. sedétque annis 9. Instituit vt sacerdotes omnes Canones teneant: addidit psalmos missæ: iußit psalmos antiphonatim dici. Nouatianos vi vrbe expulit. Idem iuxta aliquos Graduale introduxit. Sabel. Volat.

Anno Christi 427.

THEODOSIVS *iunior Arcadij filius Imperator 51. regnauit Cõstantinopoli ann. sex & viginti, post obitum Honorij. Consortem imperij orientalis constituit Valentinianum Constantij & Placidiæ filium, ea erat filia Theodosii.* *Theodosius*

Ioannes tyrannus in Oriente regno exuitur. Sabel.

Burgundi, & magna pars occidentis ad fidẽ Christi peruenit. Soc. 7. cap. 30.

Socrates ecclesiasticam historiam conscribit.

Nestor episcopus Cõstãtinopolitanus Christum hominem tantùm ex Maria natum asserit: postea verò ei ex merito diuinitatem esse collatam. Genna. Soc. lib. 7. cap. 32.

De Vandalis.

TEMPORIBVS *huius Theodosii anno Christi 433. in Aphricam Vandali venerũt hac occasione. Duo illi Romanorum duces sibi mutuò infensi erant, & iusta pugna aliquoties inter se concertarant. Itaque alter eorum, cui Bonifacio nomen erat, Vandalos qui tam in Hispaniis erant, studiosè solicitauit vt in Aphricam proficiscerentur: id quod non grauatè fecerunt. Nam potentes in Hispaniis Gotthi Vandalos non ferebant. Etenim vt antea commemorauimus, Vãdali per Stilliconem concitati aduersus Gotthos, regiones quæ circa Hungariam sunt, occuparant, vtpote Vuallachiam & Illyricum, vbi Gotthi antea habitarant. Ad hæc & in Germania erant, vnde in Gallias profecti magnæ paßim calamitatis autores fuerant. Cæterùm à Francis & Gotthis ex Gallia pulsi sunt. Postea in Hispaniam delati, iterum cum Gotthis pugna decertare coacti sunt: in Aphrica verò Vandalorum potentia augeri & crescere cœpit. Quin & diuus Augustinus anno ætatis suæ 76 sub id tempus obiit, quo à Genserícho rege Vandalorũ Hippo vrbs obsessa est, in qua Episcopus fuerat diuus Augustinus.*

Vandalorũ aduẽtus in Aphricã.

Augustinus quãdo mortuus.

Hippo.

Mortuo Valentiniano, Maximus quidam appellatus imperatorem se priuato arbitrio cõstituit Romæ. Eudoxia verò regina, quia volebat

lebat hæredes posteros succedere in imperio, quæsiuit auxilium contra Maximum apud Gensericbum, cuius ductu capta est & direpta vrbs Roma. Sed homo Vandalus, Vandalica planè fide atque constantia vsus est in reginam: abduxit enim eam vnà cum duobus filiabus captam secum in Aphricã. Ita enim accidere plerunque solet cùm exterorum subsidia ad tuendas fortunas nostras aduocantur. At verò postea sub Iustiniano, quanquam non prorsus deleti sunt Vandali in Aphrica, tamen in eas angustias adducta est res eorum, vt florere nequiuerint amplius. Nam à Bellisario captus est Gelimerus rex, & Aphrica rursum subacta, imperio Rom. paruit. Sed non multo tempore pòst Saraceni in Aphrica dominari cœperunt. Verùm hæc de Vãdalis dixisse satis sit.

Vandalica fides.

Perfidiæ exemplũ.

De Bohemis.

ILLVD *quoque notatu dignũ est, sub hoc tempus venisse primùm in Germaniam Vandalos, in qua etiam hodie magnam partem habent, vtpotè Bohemiæ regnum, quæ olim Germanica fuit: idque vocabulum Bohemia, quod Germanicum est, satis testatur: quod fuit priusquam in has terras Vandali venerunt. Vocabulum autem originem habet à Bauaris, quibus subiecta fuit aliquando ea regio, vnde &*

Vandali quando in Germaniã venerint.

propriè Boienheym appellatur. Neque verò *Vādali Bohemiæ Bohemos, sed Zeslzi se volunt nominari à duce ipsorū, cuius auspicijs primùm in Bohemiam ducti sunt. Cæterùm veteres illi Germani Bohemiæ magna simul in admiratione & cōfœderatione Romanorum fuerunt, & extant eorū summæ laudes apud Cornelium Tacitum. Est autem hac occasione & Germania translata à Romani imperij monarchia. Nam in inferiori Germania Franci, in superiori Alemani, in Bohemia verò Vandali potentes fuerunt. Postea verò quid acciderit Bohemiæ, & quando subacta iterū sit ab imperatoribus Germanis, id in Cæsarum historiis ostendemus: nam & ibi alia quædam de mutatione rerum Germanicarum indicabimus.*

Zeslzi.

Germania ab imperio Ro. Trāslata.

Circa hæc tempora, nempe ann. 433. Cyrillus episcopus Alexandrinus floret, qui à Cælestino papa præficitur Concilio Ephesino, quod tū tertium vniuersale 200. patribus celebratur contra Pelagij & Nestorij hæreses. Volat. Hist. trip. 12. cap. 5. Soc. 7. cap. 34.

Chrysanthus episcopus Nouatianorum Constantinopoli suam hæresim docet. Soc. 7. cap. 12.

Iudæus quidam se Mosen esse asserit. Soc. 7. cap. 38.

Clodoueus primus rex Francorum claret. Anno 437. inclinantis verò imperij anno. 26. Blond. 2. Deca. 1.

Cartha-

Cartagine à Vandalis capta, Aphrica adimitur imperio Rom. anno 442.

Mortuo Theodosio iuniore regnauit Valentinianus in Occidente annos 5. & viuente Theodosio imperauerat quinque & viginti annos.

Anno Christi 453.

MARTIANVS *Imperator 52. optimè in Oriente præest an. 4. Huius verò temporibus formidabilis illa expeditio Attilæ contigit.*

Maioranus ad Rauennam gubernans Occidenti præest. Sab.

Post Cœlestinũ factus est Papa. 44. Xistus 3. an. do. 434. et præest ecclesiæ Romanæ an. 8. Hic ob magnificas opes ecclesiis collatas, ditator & donator ecclesiarum nominatur. Pla.

S. Patricius floret, qui Iberniam ad fidem conuertit. Monst.

Ioannes Caßianus monachus Maßiliæ diaconus S. Chrysostomi floret Gennad. in Cata. Theodoritus ecclesiasticæ historiæ autor floret.

Prædestinatorum hæresis viget, qui nec bona nec mala opera curant. Bernard. Lutzelburg.

Gensericus rex Vandalorum Arianos Catholicos persequitur.

Hunni Thraciã & Illyricũ depopulantur.

Eutychus presbyter Constantinopolitanus

cum Timotheo & Dioscoro post Maneten & Apollinarem impiè docent carnem Christi non fuisse nostræ similem, nec reuera de virgine natum, quanquam appareat, quia de cœlo descenderit. Vol.

Leo Tuscus hoc nomine primus post Xistum anno 443. sedem pontificis obtinuit 45. eique præfuit an. 21.

Christianis bellum interdixit: sacerdotibus vxores concesßit, quibuscum tamen non deberent concumbere. diem dominicum sanctè ocio celebrari iußit. Tandem ab episcopo Alexandrino excommunicatur. Theod. in Collect. Eccl. hist. lib. 1. Volat. Sab.

Scoti partem Britanniæ occupant. Sabel.

Meroneus filius Clodouei regis terrã in Gallia occupatam Franciam vocat.

Constantinopoli in particulari synodo damnatur Euthyciana hæresis. Euag. 1. cap. 9.

Pontifex Leo doctrina & eloquio insignis Barbarorum reges ad amicitiam suam adducit. Volat.

Moses duo abbates Anachoretæ clarẽt. Sab.

Schola vniuersalis Bononiæ à Theodosio fundatur. Volat.

Euchenus Lugdunensis episcopus claret. Gẽnad. in Cata.

Romani Gothos & Hunnos in Gallia vincunt, an. 450.

De

De Attila.

PRIMVM omnium Gotthi, deinde Vādali, postremò Hunni Hungariam ingreßi sunt, & hi postremi retinuerunt terram, vnde & Hungariæ appellationem sortita est. Crudelis hic populus maximam cladem vniuersæ propemodum Europæ intulit. Attila ex Hūgaria exercitum quingentorum trecentorū millium duxit in Germaniam, plurimásque potētes vrbes diripuit, inter quas Basilea, Augusta, Argentoratum, Vuormacia, Colonia, & plures aliæ vrbes fuere. Inde in Galliam progressus, Burgundionum regem cæpit, Aureolā obsidione cinxit, & statuit totius Europæ dominium sibi vsurpare.

Hungariæ appellatio.

Attilæ res gestæ.

Erat autem tum ea in parte Galliæ citerioris, quæ à Cæsaribus adhuc tenebatur, Romanus dux Aetius, qui alius est Etius. Hic fœdus iniit cum Francis & Gotthis, vt iunctis viribus crudelißimo tyranno Attilæ resisteretur. Attila verò quia timuit sibi à viribus Gotthorum, sollicitauit Dietrichum regem eorum, ne quid auxilij Romanis suppeditarent, sed pro singulari constantia sua Gotthi recusarunt vllam vel amicitiæ vel confœderationis rationem cum tyranno barbaro contrahere. Itaque apud Tolosam vrbem Galliæ vtrinque infestis signis congreßi sunt, à Romanorum parte Aetius, Gotthi & Franci: ab altera

Aetius.

parte Attila. Et testantur historiæ nunquam in occidente tantum ab vtraque parte exercitum, tantámque multitudinem ante collectam fuisse. Pugnæ conflictus ab exortu solis in noctem vsque durauit. Tandem in fugam conuersus Attila, amisit centena octoginta millia: ipse etiam tanta angustia exagitatus, vt non procul abfuerit quin seipsum interemerit. Aetius verò, Franci & Gotthi, etsi victores erant, tamen Gotthorum rex Dietrichus in eo conflictu periit. Mortem patris vlcisci filius voluit, & statuit collectis copiis insequi Attilam, & reliquum eius exercitum prorsus delere, & deleuisset haud dubiè, nisi ex Aetij consilio sententiam suam immutasset. Sed malum hoc fuit consilium Aetij: nam quum parua manu potuisset tum vinci Attila, postea reuersus in Hungariam reparato exercitu & collectis viribus Italiam inuasit, direptis vrbibus in primo Italiæ ingressu vsque ad Apenninum. Tum verò occurrens ei Leo pontifex supplex petiit, vt retro cederet. Fertur dixisse Attilam, visam sibi iuxta pontificem astantem viri cuiusdam imaginem minitantem sibi stricto gladio, & terrore perculsum promisisse se recessurum. Porrò in Hungariam reuersus solennes nuptias egit, & in prima nocte largiter potus præter expectationem fato concessit. Exitum hunc habuit hic tyrannus, quem non puduit publice titulo flagellum Dei se appellare.

Conflictus apud Tholosam cum Attila.

Attilæ mors.

Attilæ titulus, flagellum Dei.

Circa

Circa hæc tēpora Chalcedonenſe concilium vniuerſale quartum 600. epiſcopis contra Eutychianos, Manichæos & Dioſcorum Alexandrinum celebratur. Enag. hiſt. eccle. lib. 2. cap. 3.

Ioannes Damaſcenus ex Iudaiſmo conuerſus monachus doctiſsimus floret.

Septem dormientes ad Epheſum an. 191. in hæc tempora reiiciuntur. Sab.

Germania, Dacia, Sarmatia, maior pars Hiſpaniæ *& Galliæ imperio adimitur. Blond. 2. Decad. 1.*

Acephalorum hæreſis pullulare incipit. hi enim abſque autore dicebant Chriſtum in vna ſubſtantia adorandum: nec duas in eo naturas confitentur, ſed vnicā ex deitate & humanitate mixtam, contra Chalcedonenſe concilium. Hiero. *in Cat. hæret.*

Proſper Aquitanicus presbyter claret. Genna.

Vrſula Britannica virgo cum 11000. comitibus ab Hunnis *Coloniæ interſicitur. Sab.*

Anthemius Romæ imperatorem agit.

Mamertus Viennenſis epiſcopus (qui Lithanias primus inſtituit) claret. Sab.

Anno Chriſti 460.

LEO *primus huius nominis Orientis imperator* 53. *imperauit an.* 16. *Is filium ſuum eiuſdem nominis Cæſarē creauit: qui ob iuuenilem*

suam ætatem Xenoni vitrico suo imperij coronam imposuit.

Arelatēsis synodus peragitur an. 461. Sab.

Venetia.

CONDITA *est hoc tempore Venetia vrbs in insulis maris Adriatici, quò optimi quique ex Italia metu Attilæ confugerunt.*

Leone papa 45. mortuo, factus est Hilarius Sardus pontifex 46. anno Christi 464. seditq; an. 6. Statuit ne Episcopi aut clerici sibi successores eligerent: tribus epistolis vniuersales synodos comprobat: ius Pontificium publicat: templa auro atque argento ornat. Sab. Volat.

Prudentius & Sedulius Christiani poëtæ illustres habentur. Gennad. in Catal.

Odoacer cum Herulis & Turingis Italiam intrat, imperatores vincit, terram occupat. an. 14. Sab.

Occidētale imperium ob varias barbarorum incursiones deficit ad Caroli magni tempus vsque ad 330. Sab.

Posidonius, & Victorinus Aquitanus, qui Pascha ad Lunæ cursum direxit, agnoscitur.

Hilario pōtifice defuncto Simplicius Tiburtinus sūmus sacerdos an. 470. Romæ cōstituitur, sedet an. 15. Is nullū cogendū ad sacerdotiū censet. Ne quis clericorū possessionem sacerdotij ab homine prophano susciperet, prohibet. Volat.

Orosius

Orosius historicus & Gennadius episcopus constantinopoli insignes habentur. Genna.

Germanus Antisiodorensis antistes claret. Sabellic.

Ostrogotthorum reges Valemir & Theodomir Illyricum vastant. Blond.

Theodorus Syrus Ecclesiasticæ historiæ scriptor floret. Sab.

Honorius rex Vandalorum Ariana hæresi infectus 334. episcopos Aphricæ in exilium ablegat. Diac.

Toletanum concilium celebratur contra ignorantiam boni & mali. an. 470.

Valentinianus cæsar occidi iußit Aetium, quē suspectū de ambitione imperij habebat sed hæc præmia, scilicet sunt mundi pro magnis virtutibus. Stillico. Aetius & Bellisarius, præstantißimi illi quidem duces fuerunt, neque habuit alios imperium, qui virtutes & fortitudinē veterum Romanorū proprius adequarint, sed parum digna præmia pro tātis meritis senserūt. Valentinianus quæsiuit ex principe quodam Romano, iustásne pœnas dedisset Aetius qui id quidem nescire se respondit, cæterùm hoc sibi compertum esse, Cæsarem ipsum sinistra manu dextram suam amputasse.

Ingratitudo erga bonos & fortes viros.

Post Valentinianum discerptum penè imperium Romanum est, & multi se in Italia cæsares appellarūt. Interim tamē maiestas Cæsa-

rei nominis cum summa potētia coniuncta apud Constantinopolitanos relicta est, & postea occidentis regnum Iustinianus per Bellisarium & Narsen principes restituit. cæterùm Valentiniano mortuo multi simul in Italia vocati Cæsares sunt, & habuit Italia intra viginti annos nouem Imperatores, qui successione quadā alij post alios regnarunt, & alij ab alijs per occasionem sunt trucidati. Vltimus Augustulus fuit appellatus. Nominis diminutio argumento fuit imperium Augustorum in Italia interiturum nam in Augustulo defecit tandem imperium.

Augustulus.

Expulit eum Augustulum Othacarus, aduersus quē missus est Dietrichus de Berna in Italiam Zenonis temporibus. Itaque translatum est Italiæ Imperium ad Gotthos, qui postea sub Iustiniano oppreßi sunt. id quòd supra diximus,

Anno Christi 476.

Zeno.

Z E N O *cæsar Leonis gener, Imperator* 54. *regnauit ann.*17 *Is in Italiam Dietrichum de Berna misit, eumque consulem creauit. Et propter huius preclara facta celebrior factus est, quàm suis virtutibus. Imperauit enim non vt Augustus, sed vt tyrannus.*

Fulgentius episcopus Hispalensis profeßione monachus illustris habetur. Volat.

Odoacer regis nomen sibi in Italia assumit.

Basilicus fugato imperatore sibi regnum adsciri-

ſcribere conatur Oriẽtis, at mox victus in exilium pellitur. Euag. 2. cap. 3.

Eccleſia ob multorum populorum incurſiones & optimorum autorum deſtructiones paulatim in deterius labitur, literæ meliores extinguntur, ritus varij in Chriſti ouile irrepunt, bona veterum inſtituta deprauantur.

Nicena ſynodus prima ab imperatore Oriẽtis approbatur. Euag. 3. cap. 14.

Saxones Anglici Britanniam occupant, incolis illius in partem Galliæ pulſis. Poly.

Felix 3. Romanus põtifex 48. an. Do. 485. electus ſedit an. 9. Euag. 3. cap. 18. Is Tẽpla à ſolis præſidibus conſecrari vult. Volat.

Vuormatiæ fit epiſcopatus. Cornelius Cor.

Acacius Conſtantinopolitanus epiſcopus hæreticus eccleſiam turbat. Bernar. Lutzelb.

Dionyſius abbas feſtũ Paſcatis iuxta Lunæ curſum ordinat: annos à Chriſto numerare artificioſè oſtendit. Sab.

THEODORICVS *gotthorũ rex ad Veronam Odoacrum vincit anno 485. Italiam tenet cum ſua poſteritate annis ſeptuaginta. Hic clementiſſimè victoria vſus, Italiam tyrannis liberat, ac ædificiis renouans occaſionem dedit poëtis. Germanorum de ſe fabulandi multa. Sab.*

Gundabundus ſeu Gumdebaldus Vandalorum rex chriſtianos proſequitur. Procop. lib. 3.

Anno Christi 493.

ANASTASIVS 55. *cæsar in Oriẽte pacificè an. regnauit.* 26.

S. Seuerinus episcopus Treuerensis agnoscitur. Volat.

Gelasius. I. *Apher: vir doctus, sub Theodorico sedet Pontifex quadragesimus nonus annis quatuor. clericorum ordines quater in anno fieri præcipit. collectas & gradualia, iuxta aliquos, instituit. Volat.*

Annastasius Imperator quia cum Græcis sentiret, à Romano pontifice excommunicatur.

Theodoricus Gotthorum rex Romanis arma interdicit, ad agriculturam & sedentarias artes compellit, ne rebellare poßint. Sab.

Anastasius secundus Romanus Pontifex quinquagesimus sedet annis 2. *Hic Acacio hæretico fauisse dicitur.*

Caßiodorus monachus doctißimus ex Senatore factus claret. Sab.

Symmachus Sardus Anastasio mortuo 51. *pontifex Rauennæ in synodo creatur, sedet ann* 15. *Huius temporibus primus tumultus exortus propter electionem pontificis. Quidam enim volebant contra Symmachum, Laurentium quẽdam designare, aut Petrum, & hæc concertatio magnæ cædis occasionem præbuit.*

compreßit hunc tumultum tandem Dietrichus de Berna.

Transa-

Transamundus Vandalus in Aphrica Catholicos persequens 220. episcopus in Sardiniam in exilium relegat: quibus Symmachus quotidiana subsidia mittit. P. Diaco.

Franci in Gallia habitantes auxerunt regnum pugnantes contra Gundebaldum Burgundum duce Clodoueo. Blond. lib. 3. cap. 1.

Vitalianus Thrax in imperio Orientali seditionem mouens, ab Anastasio vincitur, Euag. 3. cap. 43.

Gennadius Maßiliensis episcopus de viris illustribus scribit. Volat.

Remigius episcopus Remensis in Gallia claret. Volater,

Pontifex Symmachus Missam in certã formam redigit. Ne quis clericus cum muliere habitet nisi iuncta sanguine, præcipit. Volat.

Idem constituit vt die Dominica & natalitijs martyrum caneretur Gloria in excelsis Deo. Plat.

Manichæorum libri concremati Romæ. Sab.

Seuerus Antiochiæ episcopus Chalcedonense concilium vniuersale anathemate damnat, Euag. hist. eccle. lib. 3. cap. 33. & lib. 4. cap. 4

Boëtius Christianus philosophus & martyr cum Symmacho à Theodorico factus, insignis habetur. Sab Volat.

Clodoueus Germaniam subigit, tributum imponit, & cum omnibus Francis à Remigio

episcopo Remensi baptizatur, an. 512. Aemil lib. 1.

Synodus Romæ celebratur Theodorici regis Italiæ iussu, an. 513. religionis componendæ causa, in qua damnantur Eutychiani. Plat.

Hormisda Frusinonius 52. papa eligitur an. 517. sedet an. 9. Is multa noua in synodo Romana constituta seruanda præcipit. Volat.

Olympius apud Carthaginem antistes Trinitatem blasphemans, igneis iaculis de cœlo perimitur. Sab.

Theodoricus Siciliam & Dalmatiam sibi subijcit. Sab.

Maurus Placidius & Martinus viri doctissimi Arianos ad pœnitentiã redigunt. Plat.

Anastasius Imperator, nõ Trinitatem, sed quaternitatem adorandam præcipiens, fulmine ictus interijt. P. Diaco.

Antiochia incendio ferè absumitur. Euag. 4. cap. 5.

Anno Christi 519.

Iustinus. IVSTINVS. I. *Thrax 56. cæsar regnauit annos nouem in Oriente, in teneris annis subulcus, deinde miles factus. Porrò mortuo Anastasio. Eunuchus quidam diues ingentem pecuniam Iustino dedit, vt suffragijs militum Eunuchus ille Imperator designaretur. Verùm Iustinus sui commodi memor effecit vt ipse Imperator crearetur.*

Anno

Anno christi 526. Ioannes. 1. Thuscus 53. in sede Pontificum sedet annis 2. mensi. 8. Inter sanctos connumeratur, & cæcum Constantinopoli illuminauit. Is cùm Arianos dignitatibus spoliasset, precibus amicorum, ac minis Theodorici regis, ne maius malum Ecclesia incurreret, in integrum eos restituit. Plat.

Theodoricus rex moritur, eiusque anima (vt quidam Eremita vir sanctißimus retulit) in ignem Lipareum immersa est.

Athalaricus filius Theodorici & Amalasiunthæ prudentißimæ fœminæ Italiam regit.

Felix 4. Samius, Papa 54. sedet ãnis 4. Hic clerum à populo in templo discreuit. Tertio die successores sacerdotibus defunctis dari oportere statuit. Sab. Voluit & vt morientes vngerentur oleo. Volat.

Ildericus Vandalorum rex anno 525. catholicam fidem in Aphrica defendit. Sab.

Dyrrachium & corinthus terræmotu corruunt. Euag. 4. cap. 8.

Imperator Orientis episcopos hæreticos eiicit & sacerdotiis suis priuat. Blond. lib. 3.

Anno Christi 528.

IVSTINIANVS *Iustini ex sorore nepos Romanorum 57. Imperator, regnauit an. 8. & 30. Is reparando imperio animũ admouit, & beneficio quodam Dei singulari, duos insignes præfectos sortitus est, Bellisarium & Narsen,* *Iustinianus* *Bellisarius & Narses*

quorum opera res longè præclarißimas confecit. Bellisarius Persas vicit, & Syriam seruauit, & Aphricam imperio restituit, præterea & in Italia ingentes victorias habuit contra Gotthos, quorum vires postea in Italia à Narse prorsus debilitatæ sunt. Iustinianus cum Fräcis in Gallia pacis & amicitiæ leges cõtraxit, permisitque vltro eos Galliæ partem tenere, id quod Procopius scribit. Porrò pace iam vndique stabilita, Iustinianus ex tribus Codicibus, Greg. Hermogen. et Theodo. reiectis inutilibus, & necessarijs additis Codicem quẽ peculiari nomine vocant, composuit. Inde Parthis & Vandalis in Aphrica superatis, per Tribonianum etiam vetera iura & leges Romanorum in Digestorum libros redigi curauit Iustinianus, sed hi libri nõ multò post Iustinianum per iura Longobardorum & Fräcorum oppreßi sunt, tamen post aliquot secula reuocati sunt in lucẽ per Lotarium Saxonem Imperatorem. de quo infrà dicemus. Cæterùm quãtas laudes mereatur hæc prudentia in Imperatore, qui illud ius, easque leges in communi vsu esse voluit, quibus nihil neque honestius; neque sanctius & vtilius esse potest, omnium sapientum & bonorum iudicio, longum est hoc in loco commemorare.

Ius ciuile restitutum à Iustin.

De Bellisario.

ILLVD meritò præterire non possum de Belli-

Bellisario, quòd fidelißimè in rebus omnibus egit, pacis & concordiæ autor fuit in toto orbe, Romanum imperium collapsum penè & debilitatum prorsus reparauit & restituit: Romam occupauit, murósque ibidem reædificauit: breuiter tanta in suum dominium, & totum orbem beneficia contulit, vt alia neque maiora neque laudabiliora esse poßint: & si rectè ea voles æstimare, summa sunt & incredibilia dona DEI. *Sed quam gratiam referat mundus pro tantis virtutibus & huiusmodi donis Dei, id Bellisarij exemplũ satis commonet, cui Iustinianus ex leui admodum suspicione citra culpã oculos iußit erui, & proflagauit eum, vt mendicando cibum quærere cogeretur, & tandem vt calamitosißimus mendicus obiit. Ita demum opponit se Satan maximis quibusque viris, nimirum qui omnia opera Dei, & summas virtutes in hominibus exosus est.*

Bellisario peßima gratia relata à Iustiniano.

Satanæ studium.

Quin & Narses quoque incidit in indignationem Cæsaris, sed is noluit redire Constantinopolim. Nam vt tutior esset à periculis, in Italia apud Neapolitanos per totam vitam suam mansit.

Bonifacius 2. Romanus, anno Domini 533. sacerdos summus 55. Romæ sedet an 2. Vult tertia die pontificem eligi. Plat.

S. Benedictus Narsinus Abbas Caßinẽsis cum sorore Scholastica primus regularem vi-

tam certis legibus & ordinibus admotis (cùm hactenus monachi seorsum liberè christo inseruiuissent) inchoauit in monasterio Caßinensi, cuius reditus erant quotannis 40000. florenorum. Volater.lib.21.

Post Bonifacium.2.creatus est Ioannes . 2. Papa 56, qui an. 1. sedens,successorem habuit Agapetũ 1.qui ita annũ 1.sedit.Hic primus templa circumire docet die Dominica Volater Plat. Hic & impetrauit à Iustiniano, vt hæretici Constantinopoli non ferrentur.

Anthemius episcopus Constantinopolitanus in Eutychianam hæresim lapsus,multis põtificibus est causa exitij. Plat.

Agapeto succeßit papa 58. Syluerius campanus,ex episcopo natus.sedit an.1. Hic pietate & eruditione pollens, à Bellisario duce cæsariani exercitus in exilium pellitur,& eo adhũc viuente Vigilius Romanus opera Bellisarij papa.59. Creatur ãno Christi.538 seditq; anno 17.Sed & hic tãdem captus est à Iustiniano & tractatus parũ humaniter , quòd nec dictis Anthemij hæretici cõsentire vellet,nec restitutioni profligatorũ hæreticorum consentire. Itaque eo in vinculis agente apud Græcos propõtificem agit Pelagius. Sab.En.8.lib.5.

Vitigis rex Italiæ Græcis resistit. Sab.

Fames ingens adeò in Italia inualuit , vt membra humana ederent indigenæ.

Theo-

Theodorus vir quidam eloquens affirmat Mariam virginem hominem tantum nō Deū peperisse. Contrà hunc Theodorū & Anthemium constantinopolitana altera synodus cōgregatur anno 549. in qua constituitur quòd virgo Maria sit θεοτόκος & damnatur Origenes. Plat. in Vigilio.

Anno Christi. 547.

TOTILAS *Gotthorum rex bellicosus ad Placentiam Romanos vicit omnia signa militaria cepit, Romam occupauit, Brutios & Lucanos subegit. Biond. lib. 6.*

Eruli Istrum incolentes christiani fiunt. accepta ob id ab imperatore pecunia. Euag. histo. eccle. lib. 4 cap. 20.

Anno domini 351. quintum concilium constantinopolitanum celebratur.

Pelagius Romanus pontifex 60. creatur anno christi 557. Totilæ regis temporibus, sedetq; annis 11. Hic horas 7. canonicas instituit mortuorum memorias Missæ adiecit, hæreticum seculari potestati puniendum tradidit.

Quadragesimali tempore sacerdotibus hora 9. sacrificare concessit. Plat. Vola.

Narses dux Imperatoris Iustiniani Italiam ingressus, Gotthos prælio fundit, Totilam per Longobardos interficit, Romam occupat. Blond. 3.

Sophiæ templum ingens Iustiniani iussu cō

ſtantinopoli ædificatur. Euag. lib. 4. cap. 31.

Teias vltimus rex Gotthorum *prælio victus occiditur.* Gotthi *an. 18. belli in deditionẽ veniunt. Sab. Ennea. 8. lib. 5.*

Tota gens Hunnorum *à* Cæſarianis *in* Græcia *deletur. Sab.*

Pelagium ſecutus eſt Papa 61. Ioan. 3. qui ſedit an. 11. menſ. 7. Illis temporibus horrenda admodum portenta in cœlo apud Italos apparuerunt, viſæ ſunt ardentes pugnæ Cometæ. Præterea & Tybris *inundatione penè ſubmerſa Roma eſt. Portenderunt hæc ſigna lapſum imperij* Romani *& Eccleſiæ, qui ſecutus eſt poſtea Nã nõ multò poſt* Mahometica *peſtis exorta eſt*

Portẽta ante Mahometem *viſa in Italia.*

Anno Chriſti. 566.

IVSTINVS *huius nominis ſecundus 58. Cæſar imperauit annis 11. Iuſtiniani ex ſorore nepos erat.* Huius *temporibus Longobardi Italiæ pertem inhabitandam receperunt, anno* Chriſti *572.*

Iuſtinus 2.

Armenij fidem Chriſtianam amplectuntur. Plat.

Choſroës Rex Perſarum *fines imperij vaſtat. Eua. hiſt. eccle. 5. cap. 9.*

Longobardi Narſetis (quem falſo delatum Imperator proſcripſerat) ſuaſu Panoniã quam 42. annos poſſederant, reliquias Attilæ relinquentes, cum rege Albonino *Italiam inuadunt, Veronam. Mediolanum & magnam partem*

Italiæ

Italiæ occupant, quam tenuere annis. 204. Aemil. 1.

Monothelitæ cum sua hæresi emergunt. Hi duas voluntates diuinam & humanã in Christo esse negarunt, quia contrariæ esse videantur. Volater. lib. 17. Antropol. Contra hos Synodus Constantinop. 150. episcopis celebratur, in qua Græcis sacerdotibus vxores permissæ, Latinis nequaquam. P. Phry. in Chro.

S. Brigita Scotica multorum cœnobiorum fundatrix clare. Volat.

Clephis, occiso Alboino insidiis Rosemundæ vxoris, Longobardis præest. Sab. En. 8. li. 5.

Anno Christi 577.

TIBERIVS *huius nominis secundus 59. Cæsar regnauit annis 7. Iustini præfectus erat, & per adoptionem ab eo in filium & heredem imperij susceptus est. Persas fudit, sed nulla fœlicitate in Italia contra Longobardos vsus est.*

Pelagio successit 62, Papa Benedictus, seditque an. 4. mens. 2. Plat.

Romæ desitum hoc tempore Latinè loqui. Sab. Enne. 8. lib. 5.

Imperator per duces Persas diuisit. Eua. lib. 5. cap. 19.

Longobardi mutato regiminis statu, 30. duces sibi eligunt, qui rebus præsunt anno 10. Sab.

Post Benedictum factus est papa 63. Pelagius 2. Romanus, anno salutis partæ 583. sedit an. 10 mens. 6.

Anno christi. 584.

MAVRICIVS *gener Tyberij 60. cæsar creatus imperauit in oriente an. 20. Summa victoria vsus est contra Persas & Hungaros: postea à præfecto suo Phoca est iugulatus, de quo horrenda somnia habuerat & cùm quæsisset de eo, responsum est hominem miticulosum esse, & minimè metuendum. Subiecit Mauricius, Si est timidus, est homicida.*

Pelagius pontifex per S. Gregoriũ diaconum post electionem se apud Mauricium imperatorem excusauit, quòd non eius consensum expectasset. ab eodem quoque auxilia contra Longobardos petiit. Sab. En. 8. lib. 5.

Inundatio aquarum ingens Romæ orta famem & pestem Italis attulit, vnde multæ superstitiones natæ. Sab Plat.

Saxones cùm Sueuis congressi superantur. Sueuiam victor occùpat, quam & hodie possidet. Blond. lib. 8. cap. 1.

Pelagio secundo successit 64. Papa Gregorius I. Romanus, cognomine Magnus an. 591. seditque an. 13. men. 6. Is multas vbique cæremonias ordinauit: nam propter bella & hæreses turbata omnia erant, neque quicquam certo ordine agebatur. Itaque instituit Gregorius

gorius per caremonias Ecclesiæ statum in concordiam reuocare. Vnde & lumina ecclesiis dedit. Modum chori & psalmodias ordinauit, litanias & processiones excogitauit, & se seruum seruorum Iesu Christi dixit. Vetuit ne Bigamus presbyter ordinetur. nequisquam det operam sacerdoti habenti concubinam, ne in eadem prouincia duo sint Metropolitani antistites, ne mulieres monachorum monasteria subeāt, ne monachi baptizent. Sab. En. 8. li. 5.

Orta est & contentio hoc tempore de primatu. Voluit enim Mauricius Cæsar vt patriarcha constantinopolitanus oecumenicus siue Episcopus vniuersalis in ecclesia christianorum diceretur, sed Gregorius id suo assensu comprobare non voluit, & christiana constantia vsus scripsit, neminem id sibi arrogare debere, vt inter Christianos Episcopus vniuersalis velit nominari. *Vniuersalis Episcopus an debeat esse.*

Mauricius imp. Persas deuicit.

Hermengildus filius regis Visigotthorum à patre Ariano in Hispania ob fidem Cotholicam securi percutitur. Aemil. lib. 1.

Childebertus Francorum rex cum Bauaris congressus victor euadit. Blond. 8.

Agilulphus post Eutherum rex Longobardorum eligitur. Sab.

Angli Saxones Britanniā occupant & de se nominant Pol. Vergil. lib. 3.

Britanni ad fidem christi conuertuntur. anno 600. Toletanus conuentus peragitur. 62 Episcopis, in qua Ariana hæresis ex Hispania pellitur, orthodoxa fides recipitur. Sab. En. 8 lib. 5.

Roma per annum à Longobardis obsessa. Sa.

Augustinus Melitus & Ioãnes viri doctissimi a S. Gregorio in Angliam mißi an. 603 vt ibidem Christianam fidem doceant, Vol.

Mauricius imper. vnà cum vxore & liberis crudeliter à Phoca occiditur. Diaco. lib. 18.

Post Gregorium I. factus est Sabinianus Tuscus papa 65. sedit annum vnum, menses 5. Hic diem & horas cãpanarũ pulsu distinguit Lampadas perpetuò in templo ardenteis excogitat. Libros Gregorij exuri mandat. Plat.

Occasio concertationis de primatu Papæ.

Bonifacius factus œcumenius.

SABINIANO *defuncto creatus est pontifex 65. Bonifacius tertius, is magna contentione obtinuit à Phoca Cæsare vt sanciretur Romanus pontifex Oecumenicus, & summus Episcopus totius Ecclesiæ christianæ, licet multis reclamantibus. Ab eo tempore nunquam desierunt Romani pontifices coronari pro dignitate & potentia sua augenda.*

Hic Bonifacius Romæ synodum 72. Episcopis celebrat, in qua præter alia statuit ne ãte triduum

triduum mortuo pontifice alius creetur. Idem episcopum eligi à populo & clero simul statuit. Plat. Sab.

Anno Christi 940.

PHOCAS 61. *Cæsar imperauit an. 8. Sub hoc vehementer debilitatæ & diminutæ sunt vires imperij. Defecerunt iam prorsus ab imperio Gallia, Hispania, Germania & Lõgobardi. Præterea & Persarum rex Cosroa (seu Cosdroa) multas regiones & ciuitates pariter in Oriente occupauit, potitus est & Ierosolymitana vrbe, & crucem seruatoris nostri Iesu Christi secum abduxit. Non multò pòst à Prisco duce suo obtruncatus Phocas, dedit perfidiæ pœnas, quæ in Mauricium vsus erat antea.* *Cosroa per sarum rex.* *Vltionis Exemplũ.*

Anno Christi 608. *Bonifacio 3. successit Bonifacius 4. Marsus, pontifex 67. sedit an. 6. mens. 8. Huic templum omnium deorum Pantheon à M. Agrippa constructum, mutato nomine, Mariæ & omnium sanctorũ vocat. Blond. lib. 9.*

Anno Christi 612.

HERACLIVS 62. *Cæsar regnauit 30. an. Hunc Sergius Patriarcha diademate coronauit. Idem filiam sororis in matrimonium duxit. Sab.* EN. *8. lib. 6. Is Ierosolymã, Syriam & Aegyptum restituit imperio, & Persis victus crucẽ dominicam reduxit, eámq; primum* *Heraclius.*

Constantinopolim, deinde Romam transtulit. Durauit autem hoc bellum Heraclij aduersus Persas annos sex continuos.

Cosroa rex Persarum à proprio filio trucidatur.

S. Columbanus apud Frãcos an. 614. à Rege Theodorico in exilium pellitur, quòd diceret nothos regis filios, quos ex scortis suscepisset, in regnum succedere non debere.

Sclaui Illyricũ & Dalmatiã occupãt. Sab.

Acephalorum hæresis repullulare passim incipit. Sabel.

Anno Christ 615. THEODATVS *seu* DEVS DEDIT. *Rom. 68. papa eligitur. sedet annis 3. Decreuit ne quis eam puellam vxorem ducat, quàm è sacro baptismi fontè leuarit. Sab.*

Bonifacius 5. Campanus anno 617. fit pontifex 69. sedet annis 5. Hic delinquentibus templa & aras asyla constituit. Ne Acoluthi martyrum reliquias attrectent vetuit: vt sacrilegi vbique telo anathematis plectãtur sanxit. Sab. Vol.

Huius temporibus claruit S. Gallus, qui è Scotia veniens, Christianam doctrinã in Germania superiore docuit, & apud Heluetios monasterium ædificauit.

Post Bonifacium 5. HONORIVS *Campanus pontifex 70. eligitur an. 622. sedet an.*

12.

12. *hic festum exaltationis S. Crucis instituit. & basilicam B. Petri æneis tegulis à Romuli templo ablatis operuit, vrbem plurimis templis locupletauit.*

Dagobertus Clotarij secundi Gallorum regis filius in cõtumeliam superbo pædagogo barbam vellit ac resecat, virgisque cædendum iubet: quo facinore ita patris animum vlcerat, vt pro miraculo habitũ fuerit, quòd ei ignouerit. cæsum adeò & lacerum verberibus hominem aspiciens.

Anno 630. Sigisbertus Orientalium Anglorum rex Cantabrigiæ insignem academiam excitat.

Heraclius imp. ad studia Matheseos se conuertit, & Iudæos omnes in suo imperio baptizari curauit, idémque apud Dagobertum regem Francorum, & Sisebodum regem Hispaniarum precibus obtinuit, anno 636. Tandem in Monothelitarum hæresim prolabitur. Blond. Sab.

Rotharis Longobardorum rex in Arianam sectam prolapsus, in singulis suis ciuitatibus Arianum & Catholicũ episcopos haberi præcepit, an. 640. Blond. Plat.

De Mahomete, & Saracenorum regno.

Anno mũdi 4590. Romæ 1382. Christi sex-

centesimo trigesimo, Heraclij decimo quinto (quanquã alij aliud in tempus hæc reiiciant.)

Mahometes. MAHOMETES *in Arabia apud Agarenos & Saracenos prophetam se vẽditauit, & regem pariter, idque ex hac occasione. Agareni in ingressu Arabiæ habitantes, semper prædationi & militiæ exercendæ dediti fuerũt. Iam verò concitati Persarum bellis stipendia meruerant sub Heraclio Et cùm renunciatum esset per præfectos Cæsareos, non expectandam amplius esse spem stipendiorum, seditionem mouerunt aduersus duces Romanos. Porrò occasione huius tumultus publici potentia Mahometis crescere cœpit. Quando enim rectore carere non potuit vulgus, facilè adhæserunt Mahometi, qui reliquos omnes & propter opum magnitudinem, & propter alias singulares virtutes facilè antecellebat. Cæterùm vt facilius in vnum aliquem & certum ordinem redigeret mores populi, statuit non modò in ciuilibus rebus certas leges condere, sed ad vnam aliquam & nouam formam religionis animos vulgi alligare, quò rectius in officio omnes continerentur, neque exoriri posset dissensionis alicuius occasio. Videbat enim varias & dissentientes passim esse opiniones de religionis doctrina. Nam dissipata erat concordia Ecclesiarũ per varias hæreses, & maximè impio dogmate Arij. Atque vbi errore implicatæ conscientiæ sunt, & animi*

Agareni.

Occasio Mahometici regni.

animi in dubio versantur, suspectam facilè habent doctrinam Christi, & paulò momento huc atque illuc impelluntur. Itaque nutantibus in hunc modum mentibus hominum, opportunitatem nactus Mahometes, huiusmodi religionis formã præscripsit, in qua summa illa fidei capita de Christo prætermittebantur, idque propterea, ne fidei doctrina porrò in ambiguas disputationes vocaretur, sed posita tantùm in rationis captu præciperet de ciuilitate morum, & ratione honestè viuendi. Id verò plausibile tandem est naturæ humanæ: ac proinde legem pœna capitali sa[illegible], in quis de[illegible] disputare ausit. Amplexi itaque sunt hanc u[illegible] Gẽtes, Iudæi, Ariani, & Christianæ religionis apostatæ. Nam erat hæc fides probabilis omnibus: ideò homines dispari genere, dißimili lingua, alius alio more viuẽtes, incredibile est memoratu quàm facilè coaluerint, & creuerint potentia ad fortiter resistendum Romanis. Primùm enim cœperũt Arabiam & Syriæ partem subigere. Nam Damasci regia Mahometis erat. Postea & in Aegypto potentes facti sunt. Breuiter hæc de initio formidabilis regni Mahometici dixisse satis sit, in quo primùm Arabes & Aegyptij regnarunt, qui se Sultanos, hoc est, principes appellarunt. postea imperium ad Turcas Translatum est.

Mahometicæ religionis formæ.

Sultani.

Porrò hoc regnum potißima pars est Anti-

christi. Et extant de eo certißima vaticinia in Prophetis, quibus seriò monemur à Deo de vitanda hac peste. In Daniele sic depingitur: In bestia illa terribili, quæ Romani imperij typus est, enasci cornu, præ cuius potentia tria cornua euelluntur, & oculos habere, & loqui horrendas blasphemias contra Deum. Cornu hoc, Mahometes est: oculi & horrendæ blasphemiæ contra Deum, Alcoranus & doctrina Mahometica sunt, quæ latius propagata est quàm imperij fines spectabant. Nam vniuersa ferè orientalis plaga Diabolico hoc dogmate est infecta. Tri[illegible] *ia illa reg*[illegible] *Arabiæ, Sy*[illegible] *Aegypti, quæ occupauit Mahometes, notant. Ea omnia prædixit Deus, vt admoniti non offenderemur hoc scandalo: item ne ignoraremus vltimum hoc regnum esse, & extremi iudicij diem expectandum esse. Posteritas autem Mahometis non contenta suorum regnorum finibus, cum Cæsaribus Constantinopolitanis propter Asiæ quoque imperium dimicauit.*

Dan. 7. b.

Saracenum regnum dictum est primò hoc regnum Mahometis. Nam etsi Agarenus erat natione, tamen non sine magna causa mutauit hoc nomen, quòd promißio in scripturis ad Abrahæ filios ex Sarra prognatos pertinebat, & non ad Agar. Erant autē Agareni ex Agar. Cæterùm cùm prætexeret Mahometes suū popu-

Saracenū Regnum.

Gene. 21.

populum Deo gratum esse, atque adeò ad quem pertineret benedictionis promissio, vt dominarentur in toto orbe, (carnaliter enim interpretabatur omnes promissiones scripturarum) immutato vocabulo de industria populum suum Saracenos appellauit, tãquam Sarræ filios, nõ Agarenos.

Sunt autem hi Saraceni potentes nõ in Asia solùm, sed in Aphrica quoque facti. Inde & in Hispaniam profecti, eius quoque magnam partem diu tenuerunt. Italiam etiam sæpe per incursionem ingressi sunt. Saracenorũ potẽtia.

De Turcarum origine.

CAVSA aduentus Turcarum ex Tartaria in Asiam, ea fuit, quòd belligerantibus Saracenis contra Persas, quæsierunt opem Persæ à Turcis. Hi verò Tartari fuerunt iuxta Caucasum montem. Contigit id non diu ante Carolum Caluum, circiter annum Christi octingentesimum suptuagesimum. Post hanc expeditionem sensim in Asia Turcæ manere cœperunt, perinde ac fieri plerunque solet cùm exterorum hominum subsidia aduocantur. Quandoquidem autem militiæ exercendæ dediti in primis erant Turcæ, factum est vt imperij summa ad eos tandem deuolueretur. Et in primis Othomannus Turca potentia & viribus excellere cœpit tẽporibus Cæsaris Alberti Austriaci Turcæ fuerunt Tartari. Othomannus Turca.

primi, qui Cæsaris Rudolphi filius erat: id quod fuit post natum Christum circiter millesimo & trecentesimo anno. Iam verò ab huius Othomanni temporibus, Mahometis regnum in Turcici imperij appellationem abiit. Notatu dignum est hoc loco, præsens illud Turcicum genus nationes subigere & dominari cœpisse tẽporibus primi Austriaci Cæsaris, & spes est vt similiter tandem ab Austriaci stemmatis imperatore reprimatur.

Turcæ quãdo cæperint dominari.

Imago huius Turcici regni plena terroris in sacris literis describitur, ne nesciremus hoc Satanæ regnum esse, & cuius potentia atque successu nõ absterreremur à Christo ad Mahometicam impietatem deficientes. Ezechiel & Ioannes appellant Turcas Gog & Magog.

Eze. 38. et 39. Apo. 20

Gog tentorium vocatur, Magog populus est extra tentatoria. nam Tartari habitant in tẽtoriis. Et διαῤῥήδην scribit Ezechiel permisisse Deum augeri potentia Gog propter peccata populi.

Mahomet Turca.

Rubei Iudæi.

Mahomet furor seu indignatio est.

Turca militem seu depopulatorem significat. Methodius vocauit hunc populum rubeos Iudæos, propterea quòd cæremonias quasdã à Iudæis mutuati sint. Neque verò Germani Iudæi erant, sed rubei Iudæi appellati sunt, vel quòd sanguinis ac cædis auidi erant, vel quòd Mahometes ab Edom ex Arabia ortum duxerat

Edom.

duxerat: nam Edom rubeus est. Methodius autem ait Gog & Magog vltra Caspios montes, hoc est, Caucasum conclusos fuisse, & vulpem illis meatum facturam esse. Vulpes hæc Mahometes est: nam per legem Mahometicam prouocati, potentes facti sunt, & dominari cœperunt.

Suprà diximus quo pacto ad occidentem Romana Monarchia peruenerit. Iam verò per Mahometistas Aegypto, Syria, Asia & Aphrica priuati sunt Cæsares, donec tandem à Turcis hodie Græcia, & quicquid erat reliquum, captum atque vastatum est.

Honorio primo mortuo vacat sedes annum vnum, menses septem, dies tredecim, inde anno domini 637. creatur pontifex 71. Seuerinus I. Romanus, qui sedet an. 1.

Seuerino successit 72. Papa Ioannes quartus, Dalmata, an. 1.

Post Ioannem quartum factus est 73. Papa Theodurus Græcus patre episcopo Græco natus, seditque ann. 6. mens. 5. Plat.

Anno Christi 640.

CONSTANTINVS 3. *Heraclij filius, Cæsar 63. regnauit quatuor mensibus, à nouercà Martina veneno necatus est, vt suum filiũ Imperatorem designaret.*

Anno Christi 641. *Heracleonas.*

HERACLEONAS *Heraclij filius 64.*

Cæsar cum matre in Oriente imperauit duobus annis post sublatum Constantinum. Senatus autem populúsque Cōstantinopolitanus cognito scelere, in matrem & filium Heracleonam consurgens, hunc naso deciso, illam lingua mutilatã, vnà cum patriarcha in exilium relegarunt, à quo adiuti erant in patrando scelere.

Vltionis Exemplũ.

Anno Christi 643.

CONSTANS *Constantini filius 65. Cæsar regnauit 27. an. Ad Orientem à Saracenis, in Italia à Longobardis victus est. Homo auarißimus fuit, & à suis tandem in balneo occisus est Syracusis.*

Theodoro successit 74. Papa Martinus primus, Tudertinus, an. 647. sedit an. 6. Hic votum castitatis clericis suis imponit. Volat.

Saraceni maximam partem Aphricæ occupant, an. 648.

Rhodus cum circumiacentibus insulis, à Saracenis capitur. Sab. En. 8. lib. 8.

Martini primi successor fuit EVGENIVS I. *Romanus pontifex 75. ann. 654. sedet an. 2. mens. 8. Statuit vt Episcopi carcerẽ habeant ad delicta clericorum punienda. Volat.*

S. Rupertus Episcopus primò Vuormatiæ, pòst Ratisbonæ floret.

Anno 660. Fames inges Franciam peruadit, cuius leuandæ ergò Clodoueus rex ædem

Dio-

Dionysii quam Dagobertus donariis aureis argenteisque in immensum decorarat, non quidem spoliat, sed ad tempus exuit, vt pauperum inopiæ subueniret, quòd variè tum acceptum, nunc sacrilegium vocatũ est, nunc pietatis opus. Chroni. Fran.

Eugeniũ secutus est VITALIANVS *Cãpanus papa 76. an. 657. seditq; an. 14 Is musicus insignis templis cantum instrumẽtalem, figuralem & organa introduxit. Plat. Volat.*

Rex Persarũ cũ vxore Cæsarea & 40000. hominum Constantinopolim proficiscentes baptizantur. Plat.

S. Getrudis filia ducis Brabantiæ agnoscitur. Volater.

S. Iodocus eremita filius regis Britanniæ insignis habetur. Sab.

Anno Christi 660.

CONSTANTINVS *4. filius 66. Cæsar, imperauit 17. an. Pogonatus hic dictus est, hoc est barbatus. Septem annos bella gessit cum Saracenis, quorum vnà in pugna triginta millia cæsi sunt, adeò vt debilitatis eorum viribus coacti sint pacis conditiones petere ab imperatore, quæ concessæ sunt illis hac lege, vt quotannis tributa penderent Cæsari.* *Constantinus Pogonatus.*

Hic fratres pueros, ne ad imperium aspirarent, naribus mutilauit.

Beda

Beda Venerabilis in Anglia florens, Græcè & Latinè doctus scripturam interpretatur.

Post Vitalianum factus est papa 77. ADEODATVS *Ro. ex monacho, temporibus Constantantini Pogonati, an. 672. sedit an. 4.*

Sedes Papæ vacat menses 4. dies 20. Plat.

Ann. 676. post Adeodatum factus est Papa 78. Donus primus, Rom. an. 5. Hic clerum in varios ordines distinxit. Atrium Petri marmore strauit, templa ædificiis ornauit. Plat.

Anno 679. Agatho Siculus Papa 79. sedit an. 2. mens. 6.

Bulgari Thraciam & Pannoniam inuadunt, & imperatoris permissu partem eius possident. Blond. 9.

Theodorus archiepiscopus Rauennatis ecclesiæ cùm hactenus par Romano fuerat, se cum suis ei subiicit. Blond. 9.

An. 683. Pestilentia ingens Romæ orta.

An. 684. Leo Siculus 2. papa 80. creatus sedit mens. 10. Hic pallia gratis danda censet, osculum pacis in ecclesia constituit, quódque indies poßit baptismus fieri. Volat. Psalmodiam etiam composuit & hymnos ad meliorem concentum redegit. Plat.

Leoni Siculo 2. Pontifici succeßit 81. Papa

Bene-

Benedictus 2. anno 686. sedet annum 1. menses 10. Hic vt absque imperatoris consensu pōtifex poßit eligi, impetrat. Volater.

Post Benedictum succeßit Ioannes quintus Syrus Papa 82. qui sedit ann. 1. Hic summū pontificē voluit consecrari ab Ostiense, Portuēse, & Veliterno episcopis. Volat.

Huic succeßit Conon Thrax papa 83. qui sedit menses decem.

Perthraris rex Longobardorū Italiæ præest. Sabel.

Ann. 681. Sextum Concilium iterum Cōstantinopolitanum.

Sergius 1. Antiochenus 84. papa, an. Christi 689. electus, sedet annis 13. In huius electione magna seditio & diuisio populi facta est. Plat.

Hic, Agnus dei, missæ adiecit. Sab.

Beda venerabilis floret, qui post an. 2. Gregorij 3. moritur.

Anno christi 687.

IVSTINIANVS *secundus Constantini filius, 67. Cæsar postquam decem annis imperio præfuisset, à suis ducibus Leontio & Tiberio Absimaro truncatus naso & auribus, imperio exutus, in Chersonesum relegatus est, iterum regnaturus.*

Itaque Leontius vel Leo 2. imperator factus 68. præest rebus peßimè an. 3. tandem & ipse

mutilato naso ab Absimaro duce custodiæ mandatur.

Frisii Rabodo eorum duce superato, in Christianismum à Pipino aulæ Galliæ magistro equitum inducuntur. ann. 797. Hunc Pipinum D. Lambertus Traiectensium episcopus increpans quòd pellicem vxori addidisset Alpaidem, à Dodone pellicis ipsius fratre miserè trucidatur. Percussor & conscij intra annum diuinitus puniuntur & pereunt. Ioan. Til.

Anno 702. Ioannes 6. Græcus ad pontificatum 85. peruenit, cui præest an. 3. Plat.

Ioannes monachus hæresiarcha existit. Plat. in Constant.

Anno Christi 700.

ABSIMARVS *Tiberius 3. Cæsar 69. imperio præest an. 7. post quod tēpus Iustinianus secundus opera Bulgarorum ab exilio reuocatus, Constantinopolim cum ingenti exercitu reuertitur, & denuo cum filio imperat ann. 6. & captos Leontium & Tiberium, ac humi coram se prostratos, pedibus conculcauit, & palàm clamari iussit, Super aspidem & basiliscum ambulabis. Deinde spectante populo interfici eos iussit.*

Hoc tempore Paulus Heracliensis primus dux Venetorum creatur Sab. En. 8. lib. 7.

Arithbertus Longobardorum rex, Papæ

Alpes

Alpes Coccias ad Galliarum Alpes vsque dono dat. Blond.

Anno Christi 704.

Ioannem 6. secutus est Ioannes 7, Item Græcus, ordine 86. pontifex, seditque an. 2. (alij tres aiunt) menses octo.

Hunc secutus est Sosimus, aut vt alij scribunt Zosimus, Syrus (qui & Sisinius quibusdam est) Pontif. 87. qui viginti tantùm dies sedit.

Sosimo successit Constantinus primus, Syrus item Papa 88. an. 70. sedit 7. an. Huic Iustinianus imperatorum primus Constantinopolim venienti pedes osculatur. Hic statuit ne imperatoris hæretici nomen publicis aut priuatis scriptis reciperetur. Plat.

Circa hæc tempora Saraceni Aphricam & magnam partem Hispaniæ vi occupãt, quam ad 720. an. tenuere. Plat.

Anno Christi 613.

PHILIPPICVS *Bardesanes 70. imperator occiso Iustiniano & Tiberio eius filio in acie anno vno & sex mensibus (alij ann. 2. faciũt) regnauit. Hic in hæresim Homousii lapsus & imagines delens, à Constantino Pontifice Rom. synodum Romæ celebrante schismaticus declaratur. Sab. 8. lib. 7. Tandem à præfecto suo captus exoculatur, & imperio deiicitur.*

Gregorius 2. Romanus an. 714. fit 89. pōtifex, sedet ann. 17. quidā ei priores duos annos auferunt, & Stephano cuidam attribuunt. Hic multos Germanos baptismi causa Romā venientes suis manibus baptizat. Plat.

Bonifacius monachus doctißimus à Gregorio in Germaniam interiorem missus, Germanos ad fidem conuertit, Romanam ecclesiam auxit. Moguntinus fit primus Archiepiscopus: tandem in Frisia docens occiditur. Sab. En. 8. lib. 7. Plat.

Anno Christi 715.

ANTHEMIVS *Anastasius 2. Cæsar 71. Orienti impiè præfuit ana. 3. alij an. 1. & 3. mens. ponunt. Is à duce suo Theodosio captus, regnóque exutus, monasterio includitur.*

Ciuile bellum inter reges Galliæ ortū. Sab. Nam reges pro potentū libidine creabantur, eorúmque ius & dignitatem ij tantùm tuebantur, à quibus in regnum euecti erant.

Anno Christi 718.

THEODOSIVS 3. 72. *Imper. vno tantùm anno imperauit. Imperium deseruit, cùm videret inuadi se à Leone, & diffideret regnū se posse retinere, monachúsque factus in priuata vita decesit.*

Anno Christi 719.

LEO 3. *Isauricus, Theodosio initiato, fit imperator 73. regnátq; an. 24 Hic appellatus est*

Icono-

Inconomachus, hoc est imaginum expugnator, propterea quod imagines ac statuas sanctorum è templis auferri & incendi mãdauit. Sub hoc Constantinopolis vrbs octo annorum spacio obsidionem passa est à Saracenis: qui propter famis & pestilentiæ magnitudinem summa calamitate preßi sunt in eadem obsidione. Quin & à Bulgaris, qui Cæsarẽ adiuuabant, cæsi sunt. Præterea quoque naues Saracenorũ igne peculiari arte facto sub aquis incẽsæ cõflagrauerunt.

Carolus Martellus filius Pipini magister regiæ domus Francorum factus, Saxones. Suenos & Bauaros vincit. Sab.

Herbipolensis & Erfurdiensis episcopatus in Germania instituuntur.

Leo Imperator inuito pontifice Concilium Bizantij 330. episcopis celebrat, qui statuunt idola è templis tollenda, imagines conburendas esse: vnde pontifex subditos imperatoris in apertam rebellionem perduxit. Blond. Pla.

Frisia & Vuestphalia à S. Vuilibrordo Caroli Martelli auspicijs ad fidem Christianorum conuertuntur. Sab.

An. 730. *Gregorius 3. Syrus fit Papa 90 sedet an. 10. Hic Romæ synodum celebrat præsentibus Italiæ prælatis, in qua statuitur maiore quàm vnquã antea cultu imagines sanctorum obseruandas esse: & pontifex imperatori Leoni id facere recusanti, sacris interdicit, &*

neglecto eo Carolum Martellum Franciæ magnum principem contra Longobardos, qui iam pacem cum Romanis reiecto imperatore sanciebant, in Italiam vocat. Plat. Sab.

Saracenorum 375000. ad Turronem in Hispania à Carolo Gallo & Eudone Hispano prælio trucidantur. Aemil. lib. 2.

Visigotthi à carolo in Gallia delentur Pla.

Arianum dogma detestandum hoc tempore in Hispa. repullulans, Alphonsus rex Hispa. extirpat, Saracenos molestat, & Catholicus dicitur. Mich. Rit.

Carolus Martellus primò Frisones, mox ad Auenionem Saracenos superat. Aemil. 1.

Linthprandus rex Italiæ Trasemundũ Spoletanum ducem vincit, Romam obsidet. Sab.

Anno 741. Gregorio 3. successit Zacharias Græcus, Papa 91. sedem sacerdotis summi possidet anno. 10. mens. 3. Oleum hic pro lampadibus in tẽplis arsuris excogitat. plat. Idẽ Linthprandum ducem Spoletanum vrbẽ obsidentem, cùm aliter non posset, castra petens reuerentia vultus permouit. Idem primus põtificum ausus Francos iuramento absoluere, cùm illi childerico regno exacto, monachúmque se profiteri coacto, Pipinũ breuẽ Caroli Martelli filium regẽ vngunt, anno 751. Nã veteribus regibus iam ad egestatem redactis, omnis potentia ad principes deuenerat. Aemil. lib. 2. Blond. lib. 10.

Huius

Huius Zachariæ tempore D. Bonifacius in Germania prædicauit.

Saraceni Carthagine discedentes denuo Hispaniam intrant, anno 742.

Anno Christi 743.

CONSTANTINVS. 5. *Leonis filius imp. 74. annis. 35. Orienti præst. Dictus est Copronimus, propterea quòd in baptismales aquas (infandum) cacauit, statuarũ quoq; euersor fuit Archiepiscopus Coloniæ Agrippinæ instituitur.*

Rachisius rex Longobardorum fortis fit monachus an. 750.

Aistulphus rex Longobardorum superbus Italiam vexat. Sab.

Turcæ gens Scythica, ex Hyperboreis montibus procedentes, Halanos, Colchos & Armenios inuadunt. Blond. 1. Deca. 2.

D. Ottilia sanctitate in Alsatio insignis habetur.

Anno domini 751. Zachariæ pontifici successit Stephanus 2. Romanus ponti. 92 ann. 5. sedet. Hic Pipinum Gallum in Italiam cõtra Longobardos vocat, quorum regem obsidione cinctum redegit ad petendas & seruandas leges pacis.

Alcuinus Anglus Eboracensis Diaconus doctißimus claret. Honor. in Catal.

Anno 755. Pipinus Gallus Aistulpho Longobardo deuicto, Rauennatem exarchatũ (re-

pugnante imperatore cuius erat) dono dedit Romano pontifici. Blond. lib. 1. Plat.

Illinc Pipinus primus ecclesiasticos Romanorum ritus & cantuum cæremonias in Franciam accepit atque attulit: illudque negocium Aegidio fratri (Remigium quidam vocant) Rotomagensium Archiepiscopo datum.

Stephanus pontifex Pipinum Francorum regem, & Romanum patricium dicit.

Pipinus rex Parlamentum in Francia instituit an 757.

Paulus 1. Romanus. an. 756. fit papa. 94. sedet ann. 20. mens. 1. Hic carceres & xenodochia intrans, miseris fert suppetias, & templa Christianorum consecrat. Volat.

Turcæ gens Scythica cum Saracenis & Arabibus in eadem lege Mahometica consentiunt. anno 706. Volat.

Sabanus rex Bulgarorum Constantino in abolendis imaginibus consentit. Sab.

Monasterium Bremense. Mindem & Halberstat in Germania fiunt episcopatus. Cor. Corni.

Fabulæ Roberti Neustrij, quem Diabolum dicunt, recensentur his temporibus; nempe. 761. 762. & 763. &c.

Desiderius vltimus rex Longobardorum Italiæ præest. Sub.

Post Paulum primum contentiones & tumultus

multus ingentes contigerunt Romæ propter electionem pontificis. Nam Constantinus quidam laicus existens, subito factus presbyter tyrannicè papatum inuasit: sed tandem zelo fidelium eiicitur, & oculis ignominiosè priuatur.

Anno 767. *Stephanus 3. natione Siculus in ordine 96. Romanæ sedi an. 4. præest. Hic Cōcilium Lateranense celebrat contra Constantinum pseudo pontificem: in quo statuitur, nullum, nisi per ordines ecclesiasticos, posse pontificatum acquirere: & restituendas imagines templis. Plat. Volat. in Stephano. Idem pontifex nudis pedibus in litanijs incedit. Plat.*

Carolus Pipini regis Gallorum filius patri in regno Francorum succedens, anno Christi 769. Aquitaniam & Vasconiam recipit.

Anno Christi 771. Adrianus *Romanus 1. pōtifex 97. eligitur. sedet an. 24. Hic instituit vt in Atrio Lateranēsi quotidie centum pauperes alantur. Plat. Is pellexit Carolum Magnum in Italiam aduersus Desiderium Longobardorum regem. Carolus Romam veniens pedes pontificis sedentis in loco Dei osculatur. Blond. Aemil.*

Anno 778. Leo 4. Constantini Copronymi filius 74. imper. rerum potitur an. 5.

Anno christi 783

CONSTANTINVS *6. Leonis quarti filius cum Irene matre loco 76. imperio præsi-*

ciuntur 10. annos. Erat hæc mulier Atheniēsis, & supra muliebrem captum prudentissimè imperauit, & summa cum laude omnium. Postea imperio deiecta matre regnauit filius solus an. 5. Verùm Constantinopolitani non ferentes eius flagitia, reuocarunt ab exilio matrem, quæ oculos filio eruens, postea tribus annis imperio præfuit sola in ordine 77. Itaque Irene & Constantinus in imperio fuerunt simul an. 18. vsque ad annum à Christo nato. 801. Quanquam autem constantinopoli christiani Cæsares semper fuerunt, qui & Romanos se imperatores nominarunt, donec à Turcis tandem occupata est ciuitas, tamen interim dum potestas regni ita labefactari cœpisset, vt Cæsares neque nomen suum neque Italiam tueri possent, coacti sunt Romani præsidia à Francis postulare, quorum potentia tum maxima erat, Proinde Cæsarei nominis maiestas ad carolum deuenit. Et quia nostri imperatores magna fortitudine semper tutati sunt & tenuerunt Italiam, consultò hic prætermittimus Græcos imperatores, nam fuerunt alioqui homines molles, & planè inepti rebus magnis gerendis, ac nostros cæsares, qui ob insignes virtutes præclaráque facta meritò commendari debent, ordine post recensebimus.

circa hæc tēpora Græci Italiam inhabitantes, Italos bello petunt, & vincuntur. Blond.

Irene

Irene imperatrix cum filio constantino iussu Therasii constantinopolitani patriarchæ in Nicea vrbe Synodum 350. episcopis celebrant, in qua præter reliqua imagines templis restituuntur: quod decretum mox imperator iterum abrogat.

Græci cum Romanis hoc tempore de sancti Spiritus processione consentiunt. Volat.

Roma plurimis ædificijs & lapideis templis à pontifice exornatur.

Anno 795. *Leo. 3. Romanus fit Papa 98. sedet ann. 20. In hunc seditioso tumultu Romæ á clero concitato, profugit ad carolum Magnum, à quo restitutus est. Et is carolum cæsarem decreuit, eumque populo Romano iubente, vetusto imperatorum diademate coronauit [illegible] litanias trium dierum ante ascensionem Domini instituit, Plat. Idem duos episcopos ad carolum misit, qui vnà cum Francorum & Germanorum episcopis Francfordiæ synodum congregantes, Felicianam hæresim, quæ paulò ante circiter annum 775. in Oriente innotuerat, & Græcorum synodum de abolendis imaginibus damnarēt. Reg. lib. 2.*

Egbertus 1. rex Anglorum creatur Anno 800. Polydo. lib. 5.

Germani cæsares.

ANNO *mundi* 4762. *Romæ* 1554. *christi*

Carolus magnus.

801. *Carolus Magnus Romæ ipso die natalis Domini imperatorio diademate coronatus est à Leone tertio pontifice Romano. Initium hoc est trāslati imperij ad Germanos: & translatione hac iterum Italiæ & Occidentali regno potētißimum caput & firmißimū præsidium contigit. Etsi enim Germanici imperatores potentia pares non fuerūt semper, quemadmodum & nullo in regno vel viribus vel fœlicitate pares extiterunt reges omnes, tamen virtute tales fuerunt plerūque, vt à periculis liberarint Italiam & ad Occidentem non solùm in rebuspubli. trāquillitatem, sed in Ecclesia religionem quoque integram conseruarint. Et si res gestas ac mores nostrorum Cæsarum æstimare voles, iudicabis eos prudentia excellentes principes, & minimè barbaros fuisse, & nulla in re censendos esse inferiores illis summis & commendatißimis imperatoribus, Augusto, Traiano, Adriano, Constantino: imò si rectè reputes, affirmabis plus etiam honestatis & modestiæ in nostris extitisse, quàm in illis. Id quoque reperies, à nostris ex nulla ambitione vel priuati commodi cupiditate bella suscepta esse. sed ex necessitate solùm ad conseruandam religionem, & pro tuenda imperij libertate, atque salute subditorum.*

Initiū trāslati imperij ad Germanos.

Germanicorum Cæsarum laus.

Ego verò tametsi conscius mihi meæ tenuitatis, neque iudicare neque dicere de virtuti-

bus magnorum hominum pro dignitate possim non dubitē tamē aliquos principes præ alijs commendare. Existimo enim pertinere ad officium cuiusque historici, vt nonnunquā in optimarum quarumque virtutum commemorationē digrediatur, easq́; propter imitationis exemplā veluti spectādas exhibeat lectori. Iam verò in humanis rebus nihil neque honestius neque iucundius esse potest consideratione & cognitione heroicarum virtutum in summis hominibus. Proinde optarem ego nostros Germanicos Cæsares Germanis nostris ob oculos positos esse ita, vt virtutes eorum cognoscerēt & admirarentur. mirum enim quantum vbique hoc ad emendationem esset facturum, atque adeò flammam quandam excitandam in animis bonorū virorum in imitādo. Sunt autem hi principes haud dubiè, mea quidem sententia tales, vt digni sint qui multis partibus antiquis Romanis anteponantur, siue prudentiam, siue fortitudinem, siue denique honestatis & modestiæ studia voles æstimare.

Carolus Magnus, Ludouicus pius Caroli filius. Post hos, Saxones: Henricus primus, Otho Magnus, Otho 2. Otho 3. Henricus 2. qui Bambergæ sepultus est. Lothari⁹ Saxo. Item hi Franci, Conradus, Henricus Cūradi filius. Item hi Sueui, Fridericus Barbarossa, Fridericus 2. Rudolphus, Sigismundus, Maximilianus.

De Germania, & occasione regni Francorum.

IMPERIO *Romanorum tota Germania non parebat, sed ea tantum regiones, quæ inter Rhenum & Danubium sitæ sunt. Et magnos interim labores cæsaribus præbuerunt nostri, donec ab illis subigi & retineri potuerunt.*

Germania a quibus bello infestata iam inde ab Augusti temporibus.

Augusti *enim temporibus in Germania bella gesserunt Drusus & Germanicus, postea* Caius *& post hunc Vitellius & Domitianus. Traianus inferiorem Germaniam ad Moganum vsque subegerat. Maximinus vsque ad Herciniam syluam peruenit. Valerianus in superiori Germania cum exercitu fuit. Post hunc sub Galieno commoti Franci insurgere cœperunt, sed ab imperatoribus subsequutis aliquoties sedati sunt eorum impetus Aurelianus enim prope Moguntiam vicit eos. Probus præclaris & magnis victoriis vsus est in Germania inferiori.* Constantinus *Spiram vrbem condidit. Iulianus, Valentinianus & Theodosius similiter Alemanos & Francos represserunt, & eas quæ Rheno adiacent regiones, simul & Sueuiam occuparunt. Verũ posteaquã potentia Francorum & Alemanorum crescere cœpisset, cæsares in Germaniã nõ redierũt*

Francorum rex.

De prima origine Francorum varie fabulantur quidam, sed pro certè habetur, Germanos superiores eos fuisse Augusti tempore. Nã

ante

ante Augustũ de Germaniæ statu nihil certi habetur ex historijs. Porrò fuisse Francorũ tantam apud Germanos superiores vetustatem id ex Strabone liquidò probari potest, qui tempore Augusti historiam scripsit, & militiam vnà cũ Romanis sequutus est. Strabo autem Francos Vindelicis, hoc, est, Bauaris cōiunctos esse dicit, quibus hodie quoque ex parte sunt cōtermini. Motus Francorum ex hac cœpit occasione. Tēporibus Galieni Cæsaris, Dux apud Germanos Posthumus erat, is propter singularem probitatem, & virtutes in administrando imperio à populo cæsar creatus est Galieno interim ocio & luxu Romæ diffluente. cæterum simul atq; accepit Galienus imperatorē designatum Posthumum, mittit aduersus eum instructas copias. Posthumus cōtrà & suos quoque in armis paratos esse iubet, inter quos vel præcipui Franci fuerunt. Et quanquam postea per insidias clam trucidatus est Posthumus, tamen semel ad arma prouocati Franci, in expeditione manserunt semper, descenderúntque à Magano ad Rhenum, & trans Rhenum Treuerim vrbem eripuerunt Romanis primùm, postea Galliam ingressi sunt. Cæterum postquam aduersus Attilam vnà cũ Romanis pugnauerunt, cōiunctissimi semper cæsaribus fuerunt, adeò vt pacto cum Francis inito, Iustinianus cæsar permiserit, vt eam Galliæ partem quæ ho-

Strabo.

Francorum res gestæ, & qua occasione desciuerint ab imperio.

Francia. Galliæ pars. die adhuc Francia appellatur, suo imperio subditam retinerent. Proinde simul & Rhenanas regiones & Galliæ partem occuparunt Franci & vtráque terra vnius regni administratione seruabatur. Magnæ profectò vbiq; laudes Frãcorum extant in historicis, cùm propter singularem prudentiam & fœlicitatem in regni gubernatione administranda, tum verò, quòd in initio sui regni Christianæ religionis doctrinam amplexi sunt, eámque propagari voluerũt. Interea Alemani quoque ab imperio Romano desciuerunt. Erant autẽ Alemani, Germani superiores, qui hodie Sueui. Heluetij & Bauari appellantur. Ita post diuulsionem Romanæ monarchiæ diuisa primùm est Germania in Alemanos & Francos. Sed Franci temporibus Pipini patris Caroli, facti sunt domini Alemanorum: ideóque ita partito imperio, Germaniam superiorem regnum Orientale, & inferiorem simul & Galliam Occidentalem regnum vocarunt: & ex hac parititione regnorum etiamnum hodie nomina illa in Germania sunt relicta.

Alemanorũ defectio.

Germania diuisa in Alemanos & Frãcos.

Caroli magni parẽtes. Caroli magni parentes Germanici principes & curiæ præfecti, adeoque primarij gubernatores apud reges Francorum fuerunt, & officij delegatione Maiores domus tum dicti sunt. Id quoque fertur, hæreditarium eorum ducatum & primum dominium fuisse, vbi nunc

Maiores domus.

nunc Comitatus Palatinus est circa Rhenum fluuium. certum enim est, primi Palatini stemmatis ortum ex Caroli posteris fuisse. Tandem verò cũ regia progenies in dies magis ac magis decresceret ac debilitaretur, hi autem Principes potẽtiores fierẽt, factum est, consentiente summo Pontifice, vt regni administratio ad hos Principes transferretur, atque ita Pipinus rex designatus, Germaniã & Galliam pariter gubernauit. Pipino mortuo, Francorũ regno præfuit Carolus Magnus cognominatus, anno 32. ante adeptum imperium, & postea imperator factus regnauit ãnos 14. Itaq; in regno & in imperio dominatus est 46. annos, si in summã annorum numerum contrahas: Natus est in Ingelheym, in comitatu Palatino, non procul à Moguntia vrbe. In initio regni sui in Aquitania bellum gessit contra Saracenos, postea circiter annos triginta bella gessit aduersus Saxones quos tandem subegit, vt & imperio parerent, tributúmque penderent, & religionis Christianæ fidem amplecterentur: quos & in Franciã transtulit, vnde Barbantini & Flamingi orti vt de alijs bellis, multis & ingentibus nihil dicam, quæ interea gessit & confecit.

Palatini priores ex Carolo Magno.

Pipinus Germaniæ & Galliæ rex.

Carolus magnus vbi natus, & quæ gesserit.

Saxones & imperio & fidei subacti.

Desiderius Longobardorum rex, totius Italiæ imperium affectauit, & Romam profectus aliquot ex primarijs ciuibus iussit occidi. Missis itaque ab Adriano Pontifice Legatis ad

Desiderius Longobardorum rex.

Carolum, vt Romam & Italiam à metu periculi liberaret (nã & pater Caroli Pipinus antea quoque seruauerat Romam cõtra tyrannidem Lõgobardorum) profectus in Italiam Carolus, Papiæ obsidione compreßit Desiderium, & ad deditionem coëgit. Cæterùm vbi re ipsa comperit Carolus seditiosam gentem Longobardorum quiescere non posse (nam & antea cum eis tentata res erat) vt contenti finibus suis in regno resisterent, atque vt firma pax esset per Italiam, totam Lõgobardiam occupauit, in eáque tãquam in suo regno præfectos & administratores constituit. Captum autem Desiderium vnà cum regina coniuge & liberis secum abduxit, & Leodij iußit conseruari. Vnde ab Adriano pro remuneratione & ius Patriciatus accepit, & potestatem eligendi pontificis, & per prouincias paßim episcopos. Exitum hunc habuit regnum Lõgobardorum in Italia, quod annos ducẽtos & tres durauerat, ab anno Christi quingentesimo septuagesimo secundo, Iustino imperante, vsque ad annũ Christi septingentesimum septuagesimum quintũ. Is erat sextus annus regni Caroli ante adeptum imperium. Nam etsi in hac expeditione Romam profectus erat Carolus, & non solùm in Longobardia, sed in ea quoque Italiæ parte quæ vltra Romam est, pacauit omnia: tamen imperatoriæ maiestatis titulum vsurpare sibi non volebat, ne

Carolus Lõgobardia potitus.

Gra-

Græcos suo honore & hac dignitate priuaret, cæsareas vrbes Italiæ nulla in re violatas, pristinam libertatem retinere permisit, sed Longobardorum regnum perinde atque suum retinuit: nam ne cæsaribus quidem illud iam diu fuerat subiectum.

circa hæc tempora, nēpe anno Domini 810 *Acaius Scotorum rex* 65. *cum Francis & Carolo primus fœdus init, quòd inde in hodiernum vsque diem sanctè ac religiosè vtrinque colitur.*

Tassilo Bauariæ dux bellum concitauit aduersus Carolum, sed oppreßit eum Carolus vigesimo sui regni anno, & occupato Ducatu. Taßilo vnà cum filio in monasterium detrusus est. Neque verò temerè vsus est Carolus tanta seueritate etiam in affinem: nam & antea tumultu excitato in gratiam receptus Tassilo à Carolo, fidem non seruauerat. *Taßilo Bauariæ dux oppressus à carolo Magno.*

Anno tricesimo secundo Romam profectus Carolus Leonē Papam restituit, aduersus quem tumultus concitauerant Romani, adeò vt profugere pontifex cogeretur. Iam verò cùm re ipsa experiretur Carolus pacē constabiliri non posse in Italia, donec libertate donatæ vrbes pro libidine agere omnia non desisterent, neceßitate coactus est totius Italiæ imperium ad se recipere. Tradidit autem Pontifici vrbes & regiones aliquot ad conseruationem ministe-

riorum Ecclesia. In nocte natalis Domini exclamauit Papa, Carolum Romanorũ cæsarem & semper Augustum esse. Et fertur ad hæc respondisse carolum: Non venissem in templum si quicquam tale futurum esse mihi constitisset prius. Neque verò imperatorij nominis titulum agnoscere voluit sine consensu & suffragatione Constantinopolitanorum Itaque Irene mater constantini & Nicephorus consenserunt, vt ad Occidentem carolus esset imperator, & in id cõsenserũt vltrò: nam cõstãtinopolitanis cæsaribus regiones illæ alioqui nõ parebãt amplius

Carolus occidentis imperator factus.

Porrò simulatque cæsar factus est carolus, tranquillato iam magnis laboribus Italiæ statu, bellum Hungaris inferre constituit. Et durauit hoc bellum annos octo, quo Hungari deleti sunt propemodum. collocauit & Germanorum præsidia in Hungaria carolus ad conseruandum regnum: ex qua occasione etiam hodie Germani in Hungariæ finibus habitant, quæ Septem castra appellantur. Refertur in historiis carolum ingentes opes retulisse ex Hungaria: & id vero consentaneum est. nam Hungari bello exercendo iam supra ducentos annos intenti, prædas egerant ex omnibus fere nationibus, nulla interim in ipsorum regnum incursione facta ab hostibus exteris, vnde haud dubiè magni & preciosissimi thesauri reperti sunt apud Hungaros.

Septem castra,

Interea

Interea temporis Caroli filius eodem nomine appellatus, Bohemiam subegit, victo eorum rege Lechone: atque ita demum totius Italiæ, Galliæ, Germaniæ, Bohemiæ, & Hungariæ potentissimus Monarcha factus est Carolus, & in tranquillum statum vniuersum imperium ad Occidentem redegit, & redactum conseruauit. Itaque propter has virtutes, & hanc animi fortitudinem, qua vsus est in rebus gerendis omnibus, meretur Carolus inter eos heroas recenseri, quos subinde orbi donauit Deus ad Respublicas reparandas, ad iustitiam, ad æquitatem, pudorem, denique ad modestiæ & publicæ pacis leges restituẽdas inter homines, quales fuerunt olim Dauid, Hercules, Cyrus, Alexander, Iulius, Augustus, Constantinus, Theodosius. Bohemia subacta. Monarchæ & Heroes cur mittãtur à Deo.

In primis autem in Caroli rebus gestis notatu dignum est, vt tumultuetur inter maximos reges & principes. Nam ad hos reprimendos subinde mittit Deus præcipuos Monarchas, perinde ac nostra ætate Carolus Quintus, multorum populorum insolentiam, luxum ac libidinem, & potentiam refrænauit.

At verò non armis & bellis gerendis solùm decet summos Monarchas claros esse, sed respublicas quoque instituere et honestis legibus, & doctrina religionis, id quod in primis curæ fuit Carolo. Concilia aliquot Romæ celebrari cu- Caroli res gestæ tempore pacis.

rauit, & Francofordiæ, & in Gallia aliquoties: & quinque colliguntur ab Æmil. lib. 3. nempè Maguntium, Rhemense, Turonense, Cauilonense, Arelatense. Quin & tria publica gymnasia instituit ad propagandam & cõseruandam doctrinam Christianæ religionis, vtpote Bononiæ, Lutetiæ Parisiorum in Galliis, & Papiæ. In Germania similiter multa monasteria erexit in vsum iuuentutis instituendæ scholarum loco. His adde quòd Francorũ ius quoque in ordinem redigi, & legum libros conscribi iussit. Nam vetus illud ius Romanorum iam diu antea per Longobardos & Francos obliteratum erat.

Carolus tria gymnasia instituit Monasteria scholæ olim.

Item & antiquas historias Germanorũ & cantica in vnum colligi præcepit, quibus adeò delectatus fertur, vt edisceret ea.

Germanicè & Latinè dicendo disertissimus fuit, & Græcæ linguæ non imperius: nam ipse Græcos Legatos audiuit, & Græcè respondit, verùm in longa & continua oratione Latinis verbis vsus est. Etiam hodie versus extant non prorsus inculti, quos ipse in obitum cognati sui Rolandi fertur conscripsisse. In senectute Astronomicis disciplinis operam dedit. Domi inter prandendum & cœnandum lectione librorum Diui Augustini delectatus est.

Carolus Magnus græcè & latinè doctus.

In templo horas canonicas vnà cum sacer-

dotibus

dotibus cantauit, & sacras lectiones quoque, & id etiam suo exemplo principes reliquos voluit facere, quibus ipse præscripsit lectiones, quæ ad suam & ipsorum emendationem videbantur pertinere. Erat enim doctrinæ Christianæ non vlgaris amator. In vitæ totius moribus talem se declarauit, vt nulli pietate secundus esse posset. Præter hæc & Christianis in exteris regnis pecuniarum subsidia misit, & impetrauit apud Saracenorum reges, vt Christiani nominis professores clementius tractarentur.

Ventis & mensibus quoque ea nomina imposuit, quæ hodie adhuc sunt in vsu: ita vt ex his omnibus facilè æstimare liceat, hunc Cæsarem magnis virtutibus & summa fœlicitate in rebus gerendis à Deo fuisse exornatum, vt meritò Magni cognomento posit appellari. Cùm esset omnibus his virtutibus toto iam orbe clarus, constabilita pace, reparatis legibus, redacto in ordinem religionis statu, vt præcideret magnorum incommodorum occasionem, antè obitum suum Ludouicum filium suum hæredem & successorem in imperio destinauit, postea Aquisgrani moritur, anno suæ ætatis septuagesimo secundo, post Christum natum 815. Ante obitum Caroli pons per Rhenum traiectus propè Moguntiam deflagrauit, qui ingentibus impendiis Caroli per Pons apud Maguntiã

deflagrans quid portẽderit. decennium extructus erat. portendit hoc incendium non multò pòst Germaniam à Gallia diuellendam esse.

Turpinus Remensis antistes, Caroli comes, eius profectiones & acta conscripsit.

Leoni 3. Pontifici Romano successit Stepanus 4. in ordine 99. anno 815. sedet menses 8. Is confirmationem sui pontificatus à Ludouico petiit, ac deinde in Galliam venit, coronauitque Aquisgrani Ludouicum imperatorẽ: eius filios reges creauit, Lotarium Italiæ, Pipinum Aquitaniæ, Ludouicum Noricorum.

Ludouicus Pius, Germanus Cæsar secundus.

Ludouicus Pius. ANNO Cristi 815. Imperij administrationem auspicatus est Ludouicus Pius Caroli filius, regnauit annos viginti sex. Carolus plures filios habuit, qui ante obitum patris mortui sunt. Ludouicus in initio sui imperij, pacis fœdera inita à patre Carolo cum Constantinopolitanis renouauit, & rata esse voluit. *Lotarius.* Postea Lotarium filium imperij consortem delegit, vt in Italia regnaret: qui missus Romam, à Paschale Pontifice imperiali corona insignitus, Augustus est appellatus. Inde apud Aquisgranũ à Ludouico conuentus est habitus pro reformãdo Ecclesiæ statu, & summa diligentia effecit, vt ministris ecclesiarum necessaria subsidia vitæ præbe-

præberentur. Transactio quoque inter eum & Romanum Pontificem facta est, vt posteris certò constaret quæ pars ad pontificem, & quæ ad imperium pertineret.

Ludouici duces Bernardum Caroli nepotem occupantem Italiæ regnum superant, ac tollũt.

Pius hic imperator à Lotario filio ex consilio Episcoporum & principum quorundam captus est, & annum vnum in monasterio detentus, propterea quòd timebat forè vt ex nouercæ instinctu imperium à se in iuniorem fratrem transferret: sed liber factus Ludouicus ad imperij gubernationem rediit, & Lotarium filium vi in It[illegible]tulit: tandem verò in [illegible]iam patris receptus, [illegible] ab eo digni[illegible]tem imperij regnique coronam acc[illegible] *Ludouicus captus à filio.*

[illegible]arolus Caluus Ludouici filiorum minimus [illegible]eustriæ rex dicitur.

Anno 816. Paschalis Rom. pontifex. 100. creatur: sedet ann. 7. mens. 4. Hic à populo Romano absque imperatoris consensu electus, mox apud eundem literis se purgauit. Plat. Vola.

Synodali decreto Episcopi quidam qui Italis autores fuerant vt ab imperatore deficerent, in monasteria releganiur. Plat.

Sancti Marci corpus Venetias translatum. Sab. En. 8. lib. 9.

Dania & Suecia sub rege Hunoldo ad fi-

dem Christi conuertuntur. Sax. Gram.

Imperator Herioldum Daniæ regem à popularibus suis expulsum restiuit, anno 821.

Anno 823. Eugenius 2. Romanus, Papa 101. electus sedet annis 3. Post hunc factus est 102. P. Valentinus Romanus, ex Diacono, sedet dies 40. Plat.

Valentino successit Gregorius 4. Rom. an. 827. in ordine summus sacerdos 103. qui ecclesiæ Romanæ præest an. 16. Hic papatum non prius iniit, quàm imperatoris consensum per legatos expectasset. Instituit ne Christi serui vlla seruitute humana aut ciuili tenerentur, & vt vnaquæq[illegible]ƀeret prouentus, cum i[illegible]ore egit. Idem primus [illegible]tum om-[illegible] sanctorum instituit. Plat. Sab.

Daci Angliam infestant an. 826.

Saraceni Cretã & partem Asiæ occupa[illegible] & Italiam vastant.

Rabanus Fuldensis abbas, postea verò episcopus Maguntinensis floret.

Grando ingens in Italia decidit. Sab.

Saxones à Ludouico imp. vincuntur. Plat.

Pontifex multorum episcoporum synodum celebrat anno 830. in qua preciosiores vestes, aurum & argentum, omnisque corporis luxus, ecclesiarum ministris & vniuerso clero interdicuntur.

Normanni Gallias infestant anno 837.

Edel-

Edelphus Egberti Angliæ regis filius, subdiaconatus gradu initiatus, mox Romani pōtificis autoritate eo vinculo solutus, Osburgam vxorem ducit, anno 838.

Lotarius primus huius nominis, Germanus Cæsar tertius.

ANNO *Christi 841. post mortem Ludouici Pÿ regnauit Lotarius filius eius annos quindecim. Ac nunc finem habet aureum illud seculum huius progeniei. Lotarius plures fratres habuit, Ludouicum Germanicum, & Carolum Caluum, inter quos dissensio fuit propter diuisionem, ex qua non minus ingens quàm luctuosum bellum exortum est. Etenim in Gallia tanto inter se conflictu congreßi sunt frates vt (quòd testantur historiæ) Francorum vires adeò sint debilitatæ in eo certamine, vt postea nunquam potuerint in integrum reualescere. Victores fuerunt Ludouicus Germanus & Carolus Caluus. Post commissam tantam cladem factis inducijs per principes in gratiam redierunt fratres. Ludouico ceßit Germania, Sueuia, Bauaria, Bohemia, Austria, Francia Orientalis, Thuringia, Saxonia, & quicquid erat vsque ad Rhenum fluuium. Ludouicus hic Germanicus rex est dictus, & magnæ de eo laudes referuntur. huius posteri sunt Francorum duces reliqui sequentes Bohemiam*

Lotarii fratres. Ludouicus Ger. et Carolus Caluus.

Francorum duces sunt à Ludouico Germanico.

quoque ad recipiendam fidem Christianam adduxit.

Carolo Caluo maxima pars Galliæ in hæreditaria transactione contigit, & ab hoc sequentes reges Gallorum originem ducunt.

Lotarius Italiam retinuit, & Galliã Narbonensem, & eam quoque partem quæ etiamnum Lotaringiæ nomine appellatur. Mansit & apud hunc Cæsareæ celsitudinis eminentia. Itaque hac occasione Gallia à Germania distracta est tandem. Postea Lotarius imperij gubernationem Ludouico secundo filio suo commisit, & ipse iam natu grandis monachorum habitum sumpsit.

Lotaringia Gallia à Germania qua occasione distracta.

Cometæ non pauci hoc anno ante dissensionem & bellum hoc fratrum apparuerunt.

Anno 843. Post Gregorium 4. Sergius 2. papa 104. sedet annis 3. Hic primus pontificũ nomen mutauit, cùm antea Os porci diceretur: vnde mos inoleuit apud successores mutandi nomina. Plat.

Os porci primus nomẽ suum mutauit.

Ab hoc Pontifice Ludouicus secundus Lotarij filius coronatus est Romæ.

Post Sergium LEO 4: *Pontificatum init. anno 846. sedet an. 8. Hic oratione præmissa Saracenos Romæ iuxta Vaticanum prælio vicit, pedes populo deosculandos præbuit. Plat. Volat. Idem oratione Basiliscum Roma expulit. Is & Angelicam arcem Romæ extruxit.*

Per

Per delatores accuſatus eſt apud Lotarium, quòd aduerſus eum moliretur imperij ſublimitatem à Francis ad Græcos transferre. Itaque cùm Romam profectus eſſet Lotarius, purgauit ſe papa.

Hoc pontifice Edelphus, qui aliis eſt Alidulphus, Rex Anglorum Romam profectus, anno 847. Inæ cuiuſdam Vueſt ſaxonũ Regis inſtitutum ſecutus (qui Britannis imperãs, regnum ſuum Romano Pontifici beneficiariũ & vectigale fecerat circa annum ſalutis 740 hincque per ſingulas domos quotannis ſingulos denarios appendi iuſſerat) eam partem inſulæ quam Egbertus pater ad regnum adiunxerat, Romanæ Eccleſiæ vectigalem facit, legémque ſancit, vt ſinguli pro ſingulis quas habitarent domibus Romano pontifici quotannis ſingulos denarios argenteos ad diem feſtum Apoſtolorum Petri & Pauli, vel ſummùm ad vincula Petri, perſoluerent. Hoc tributum ad Regem vſque Henricũ Angliæ Regem nouiſsimum pontifici numeratũ eſſe conſtant: eiúſque nũmi colligẽdi gratia teſtatur ſe in Angliam à Põtifice miſſum Polydorus Vergilius Vrbinas rerum Anglicarum ſcriptor recentiſsimus, ac diui Petri denarios vulgò appellari ſcribit. Anaſtaſius Romanæ eccleſiæ bibliothecarius doctiſsimus claret. Plat. in Ioan. 8. Hunc pontifex 47. epiſcopis ſynodum celebrans ab officio

deponit, quòd parochiam ſuam ann. 5. deſeruerat. Plat.

Theodora prudẽtiſsima alioqui fœmina Diuorum imagines in tẽplis execrata, à filio Michaele imperatore Orientali monaſterio includitur, & pro hæretica habetur. Euag. lib. 2.

Poſt Leonem 4. Ioannes 8. Anglicus ex Moguntia oriundus, ſexu fœmina, mentito habitu, pontifex fit 106. ann. 854. ſedet ann. 2. Hic eruditione pollens, in via pariens agnoſcitur, & dolore partus moritur. Hinc cautũ vt membra virilia attractentur pontifici priuſquam confirmetur, foramine ad id in ſede exiſtente. Plat. Sab.

Ludouicus 2. quartus Germanicus Cæſar.

ANNO *Chriſti 856. imperium aſſumpſit Ludouicus 2. Lotarij filius, regnauit ann. 21. Saracenos magno impetu Italiam ingreſſos repreſsit, & in agro Beneuentano ſuperauit: tandem reparata per Italiam pace, moritur. Mediolani ſepultus eſt.*

Ioannes Scotus, alter à religioſo, iuſſu Caroli regis Galliæ, Dionyſii Hierarchiam ex Græco in Latinum vertit. Volat. in Leone 4.

Poſt Ioannẽ 8. factus eſt pontifex 107. BENEDICTVS *3. Romanus, an. 856. ſedet an. 3. Is ſtatuit vt omnis clerus funeri pontificis interſit,*

tersit, & vicißim ipse eorum. Plat.

Angli Ethelberto rege Dacos insula Cantico expellunt, anno 858.

NICOLAVS *Romanus* I. *pontifex* 108. *eligitur ann.* 859. *sedet an.* 10. *Statuit hic ne concilio cleri vllus princeps, ne imperator quidem intersit, nisi cùm de fidei summa agitur: mandátque ne quis sacrificanti qui concubinam habeat, adstet. Plat. Idem, tribus ad id viris doctißimis vsus, regem Bulgarorum ad ecclesiæ Romanæ fidem perduxit. Volat. Plat.*

Mauri in intima Andriæ loca penetrant. Sabell.

Balduinus primus Flandriæ comes eligitur, ann. 864.

Daci, Iuaro rege occiso in Anglia in Northumbris deleti, an. 868.

ADRIANVS II. *Romanus ex Talaro episcopo natus, ann.* 869. *fit pontifex* 109. *bonus, & doctus. sedet an.* 5. *Plat.*

Concilium Constantinopoli vniuersale celebratur an. 870. *in quo Phocas patriarcha deponitur. Plat. & Sab. En.* 9. *libr.* 1.

D. Edmundus Rex orientalium Anglorum vltimus, ab ethnicis Dacis confessus, anno 871. *martyrum catalogo adscribitur. Georg. Lib.*

Alfredus, seu Aluredus, 6. *rex Anglorũ re-*

gia corona ab Adriano pontifice decoratur anno 872. Poly. lib. 5.

Græci vtuntur primò campanis Venetorum beneficio. Sab.

Daci Merciis & Orientalibus Anglis imperant. Georg. Li.

Dalmatæ facta regni diuisione, vnà cum Sclauis Christianorum fidem amplectuntur. Blond. 2. Dec. 2.

Ioannes 9. in Papam 110. eligitur ann. 874 sedet an. 10. dies. 2. Is conspiratione facta cum Gallorum regibus, à Germanis imperij maiestatem studebat transferre in Carolum Caluum, deinde Ludouicum Balbum eius filium: sed imperium per vim retinuerunt Germani, id quod postea dicetur.

Pontifex is quatuor libris vitam S. Gregorij explicat. Sab.

Carolus Caluus Cæsar ex Gallia.

Carolus Caluus.

ANNO *Christi 877. Romam venit Carolus Caluus, & adiuuante pontifice Ioanne. 9. Cæsar designatus, regnauit annis duobus. Erat Lotarij frater Carolus Caluus, Pij filius, cui in diuisione regnorum Gallia contigerat. Iam verò machinabatur Romanus pontifex imperij maiestatem à Germanis ad Gallos transferre, verùm id ferre noluerunt Ludouici Germanici*

manici filij: quod vbi audisset Caluus, commi-nabatur tantas copias trans Rhenum se ductu-rum, vt vel ab equis exhausto Rheno exerci-tus siccis pedibus posset transire. O impudentes nimium minas. Profecti sunt aduersus illum cum quinquaginta millibus ad Coloniam non procul Andernaco, duo filij Ludouici Ger-manici, à quibus fusus est. *Gallicæ minæ.*

Proximo anno profectus est in Italiam. Cal-uus, quò eum sequuti sunt nepotes duo illi Lu-douici filij. Cognita hac fama subitò ex timore morbo correptus interiit. Quidam veneno sub-latum scribunt opera Sedechiæ cuiusdam medi-ci sui. Interea tamen pertinaciter in transferen-do imperio laborabat Ioannes Pontifex, & voluit Calui filium patris loco succedere. Proin de à Germanis legatis, & qui his addicti erãt, captus est Romæ. Sed elapsus ex eorum mani-bus ad Galliæ regem profugit, vbi Ludouicum Balbum Calui filium Cæsarem creauit. Bal-bus hic non amplius duobus annis post Calui patris mortem superstes vixit. Atque ita de-mum affectatio imperij infæliciter cessit Gallis, & simul fallacibus technis suis frustratus est pontifex. *Calui mors.*

Carolus Crassus quintus Ger-manus Cæsar.

Carolus Crassus.

ANNO *Christi 880. imperium ad Germa-*

decennium extructus erat. portendit hoc incendium non multò pòst Germaniam à Gallia diuellendam esse.

deflagrans quid portẽderit.

Turpinus Remensis antistes, Caroli comes, eius profectiones & acta conscripsit.

Leoni 3. Pontifici Romano successit Stepanus 4. in ordine 99. anno 815. sedet menses 8. Is confirmationem sui pontificatus à Ludouico petiit, ac deinde in Galliam venit, coronauitque Aquisgrani Ludouicum imperatorẽ: eius filios reges creauit, Lotarium Italiæ, Pipinum Aquitaniæ, Ludouicum Noricorum.

Ludouicus Pius, Germanus Cæsar secundus.

Ludouicus Pius.

ANNO Cristi 815. Imperij administrationem auspicatus est Ludouicus Pius Caroli filius, regnauit annos viginti sex. Carolus plures filios habuit, qui ante obitum patris mortui sunt. Ludouicus in initio sui imperij, pacis fœdera inita à patre Carolo cum Constantinopolitanis renouauit, & rata esse voluit. Postea Lotarium filium imperij consortem delegit, vt in Italia regnaret: qui missus Romam, à Paschale Pontifice imperiali corona insignitus, Augustus est appellatus. Inde apud Aquisgranũ à Ludouico conuentus est habitus pro reformãdo Ecclesiæ statu, & summa diligentia effecit, vt ministris ecclesiarum necessaria subsidia vitæ præbe-

Lotarius.

præberentur. Transactio quoque inter eum & Romanum Pontificem facta est, vt posteris certò constaret quæ pars ad pontificem, & quæ ad imperium pertineret.

Ludouici duces Bernardum Caroli nepotem occupantem Italiæ regnum superant, ac tollũt.

Pius hic imperator à Lotario filio ex consilio Episcoporum & principum quorundam captus est, & annum vnum in monasterio detentus, propterea quòd timebat forè vt ex nouercæ instinctu imperium à se in iuniorem fratrem transferret: sed liber factus Ludouicus ad imperij gubernationem rediit, & Lotarium filium vi in It[illegible]ulit: tandem verò in [illegible]iam patris receptus [illegible] ab eo digni[illegible]tem imperij regnique coronam acc[illegible] *Ludouicus captus à filio.*

Carolus Caluus Ludouici filiorum minimus Neustriæ rex dicitur.

Anno 816. Paschalis Rom. pontifex. 100. creatur: sedet ann. 7. mens. 4. Hic à populo Romano absque imperatoris consensu electus, mox apud eundem literis se purgauit. Plat. Vola.

Synodali decreto Episcopi quidam qui Italis autores fuerant vt ab imperatore deficerent, in monasteria relegantur. Plat.

Sancti Marci corpus Venetias translatum. Sab. En. 8. lib. 9.

Dania & Suecia sub rege Hunoldo ad fi-

dem Christi conuertuntur. Sax. Gram.

Imperator Herioldum Daniæ regem à popularibus suis expulsum restiuit, anno 821.

Anno 823. *Eugenius* 2. *Romanus, Papa* 101. *electus sedet annis* 3. *Post hunc factus est* 102. *P. Valentinus Romanus, ex Diacono, sedet dies* 40. *Plat.*

Valentino successit Gregorius 4. *Rom. an.* 827. *in ordine summus sacerdos* 103. *qui ecclesiæ Romanæ praeest an.* 16. *Hic papatum non prius iniit, quàm imperatoris consensum per legatos expectasset. Instituit ne Christi serui vlla seruitute humana aut ciuili tenerentur, & vt vnaquæq[illegible]heret prouentus, cum i[illegible]ore egit. Idem primus [illegible]tum om[illegible] sanctorum instituit. Plat. Sab.*

Daci Angliam infestant an. 826.

Saraceni Cretã & partem Asiæ occupa[illegible] & Italiam vastant.

Rabanus Fuldensis abbas, postea verò episcopus Maguntinensis floret.

Grando ingens in Italia decidit. Sab.

Saxones à Ludouico. imp. vincuntur. Plat.

Pontifex multorum episcoporum synodum celebrat anno 830. *in qua preciosiores vestes, aurum & argentum, omnísque corporis luxus, ecclesiarum ministris & vniuerso clero interdicuntur.*

Normanni Gallias infestant anno 837.

Edel-

Edelphus Egberti Angliæ regis filius, subdiaconatus gradu initiatus, mox Romani pōtificis autoritate eo vinculo solutus, Osburgam vxorem ducit, anno 838.

Lotarius primus huius nominis, Germanus Cæsar tertius.

ANNO *Christi 841. post mortem Ludouici Pij regnauit Lotarius filius eius annos quindecim. Ac nunc finem habet aureum illud seculum huius progeniei. Lotarius plures fratres habuit, Ludouicum Germanicum, & Carolum Caluum, inter quos dissensio fuit propter diuisionem, ex qua non minus ingens quàm luctuosum bellum exortum est. Etenim in Gallia tanto inter se conflictu congreßi sunt frates vt (quòd testantur historiæ) Francorum vires adeò sint debilitatæ in eo certamine, vt postea nunquam potuerint in integrum reualescere. Victores fuerunt Ludouicus Germanus & Carolus Caluus. Post commissam tantam cladem factis inducijs per principes in gratiam redierunt fratres. Ludouico ceßit Germania, Sueuia, Bauaria, Bohemia, Austria, Francia Orientalis, Thuringia, Saxonia, & quicquid erat vsque ad Rhenum fluuium. Ludouicus hic Germanicus rex est dictus, & magnæ de eo laudes referuntur. huius posteri sunt Francorum duces reliqui sequentes Bohemiam*

Lotarii fratres. Ludouicus Ger. et Carolus caluus.

Francorum duces sunt à Ludouico Germanico.

quoque ad recipiendam fidem Christianam adduxit.

Carolo Caluo maxima pars Galliæ in hæreditaria transactione contigit, & ab hoc sequentes reges Gallorum originem ducunt.

Lotarius Italiam retinuit, & Galliã Narbonensem, & eam quoque partem quæ etiamnum Lotaringiæ nomine appellatur. Mansit & apud hunc Cæsareæ celsitudinis eminentia. Itaque hac occasione Gallia à Germania distracta est tandem. Postea Lotarius imperij gubernationem Ludouico secundo filio suo commisit, & ipse iam natu grandis monachorum habitum sumpsit.

Lotaringia Gallia à Germania qua occasione distracta.

Cometæ non pauci hoc anno ante dissensionem & bellum hoc fratrum apparuerunt.

Anno 843. Post Gregorium 4. Sergius 2. papa 104. sedet annis 3. Hic primus pontificũ nomen mutauit, cùm antea Os porci diceretur: vnde mos inoleuit apud successores mutandi nomina. Plat.

Os porci primus nomẽ suum mutauit.

Ab hoc Pontifice Ludouicus secundus Lotarij filius coronatus est Romæ.

Post Sergium LEO 4. Pontificatum init. anno 846. sedet an. 8. Hic oratione præmissa Saracenos Romæ iuxta Vaticanum prælio vicit, pedes populo deosculandos præbuit. Plat. Volat. Idem oratione Basiliscum Roma expulit. Is & Angelicam arcem Romæ extruxit.

Per

Per delatores accuſatus eſt apud Lotarium, quòd aduerſus eum moliretur imperij ſublimitatem à Francis ad Græcos transferre. Itaque cùm Romam profectus eſſet Lotarius, purgauit ſe papa.

Hoc pontifice Edelphus, qui aliis eſt Alidulphus, Rex Anglorum Romam profectus, anno 847. Inæ cuiuſdam Vueſt ſaxonũ Regis inſtitutum ſecutus (qui Britannis imperãs, regnum ſuum Romano Pontifici beneficiariũ & vectigale fecerat circa annum ſalutis 740 hincque per ſingulas domos quotannis ſingulos denarios appendi iuſſerat) eam partem inſulæ quam Egbertus pater ad regnum adiunxerat, Romanæ Eccleſiæ vectigalem facit, legémque ſancit, vt ſinguli pro ſingulis quas habitarent domibus Romano pontifici quotannis ſingulos denarios argenteos ad diem feſtum Apoſtolorum Petri & Pauli, vel ſummùm ad vincula Petri, perſoluerent. Hoc tributum ad Regem vſque Henricũ Angliæ Regem nouißimum pontifici numeratũ eſſe conſtant: eiúſque nũmi colligẽdi gratia teſtatur ſe in Angliam à Põtifice miſſum Polydorus Vergilius Vrbinas rerum Anglicarum ſcriptor recentißimus, ac diui Petri denarios vulgò appellari ſcribit. Anaſtaſius Romanæ eccleſiæ bibliothecarius doctißimus claret. Plat. in Ioan. 8. Hunc pontifex 47. epiſcopis ſynodum celebrans ab officio

deponit, quòd parochiam suam ann. 5. deseruerat. Plat.

Theodora prudētißima alioqui fœmina Diuorum imagines in tēplis execrata, à filio Michaele imperatore Orientali monasterio includitur, & pro hæretica habetur. Euag. lib. 2.

Post Leonem 4. Ioannes 8. Anglicus ex Moguntia oriundus, sexu fœmina, mentito habitu, pontifex fit 106. ann. 854. sedet ann. 2. Hic eruditione pollens, in via pariens agnoscitur, & dolore partus moritur. Hinc cautū vt membra virilia attractentur pontifici priusquam confirmetur, foramine ad id in sede existente. Plat. Sab.

Ludouicus 2. quartus Germanicus Cæsar.

ANNO *Christi 856. imperium assumpsit Ludouicus 2. Lotarij filius, regnauit ann. 21. Saracenos magno impetu Italiam ingressos repreßit, & in agro Beneuentano superauit: tandem reparata per Italiam pace, moritur. Mediolani sepultus est.*

Ioannes Scotus, alter à religioso, iussu Caroli regis Galliæ, Dionysii Hierarchiam ex Græco in Latinum vertit. Volat. in Leone 4.

Post Ioannē 8. factus est pontifex 107. BENEDICTVS 3. *Romanus, an. 856. sedet an. 3. Is statuit vt omnis clerus funeri pontificis intersit,*

tersit, & vicißim ipse eorum. Plat.

Angli Ethelberto rege Dacos insula Cantico expellunt, anno 858.

NICOLAVS *Romanus* 1.*pontifex* 108. *eligitur ann.* 859.*sedet an.* 10. *Statuit hic ne concilio cleri vllus princeps, ne imperator quidem intersit, nisi cùm de fidei summa agitur: mandátque ne quis sacrificanti qui concubinam habeat, adstet. Plat. Idem, tribus ad id viris doctißimis vsus, regem Bulgarorum ad ecclesiæ Romanæ fidem perduxit. Volat. Plat.*

Mauri in intima Andriæ loca penetrant. Sabell.

Balduinus primus Flandriæ comes eligitur, ann. 864.

Daci, Iuaro rege occiso in Anglia in Northumbris deleti, an. 868.

ADRIANVS II. *Romanus ex Talaro episcopo natus, ann.* 869.*fit pontifex* 109. *bonus, & doctus. sedet an.* 5. *Plat.*

Concilium Constantinopoli vniuersale celebratur an. 870. *in quo Phocas patriarcha deponitur. Plat. & Sab. En.* 9.*libr.* 1.

D. Edmundus Rex orientalium Anglorum vltimus, ab ethnicis Dacis confessus, anno 871. *martyrum catalogo adscribitur. Georg. Lib.*

Alfredus, seu Aluredus, 6. rex Anglorũ re-

gia corona ab Adriano pontifice decoratur anno 872. Poly. lib. 5.

Græci vtuntur primò campanis Venetorum beneficio. Sab.

Daci Merciis & Orientalibus Anglis imperant. Georg. Li.

Dalmatæ facta regni diuisione, vnà cum Sclauis Christianorum fidem amplectuntur. Blond. 2. Dec. 2.

Ioannes 9. in Papam 110. eligitur ann. 874 sedet an. 10. dies. 2. Is conspiratione facta cum Gallorum regibus, à Germanis imperij maiestatem studebat transferre in Carolum Caluum, deinde Ludouicum Balbum eius filium: sed imperium per vim retinuerunt Germani, id quod postea dicetur.

Pontifex is quatuor libris vitam S. Gregorij explicat. Sab.

Carolus Caluus Cæsar ex Gallia.

Carolus Caluus.

ANNO Christi 877. Romam venit Carolus Caluus, & adiuuante pontifice Ioanne. 9. Cæsar designatus, regnauit annis duobus. Erat Lotarij frater Carolus Caluus, Pij filius, cui in diuisione regnorum Gallia contigerat. Iam verò machinabatur Romanus pontifex imperij maiestatem à Germanis ad Gallos transferre, verùm id ferre noluerunt Ludouici Germanici

manici filij: quod vbi audisset Caluus, comminabatur tantas copias trans Rhenum se ducturum, vt vel ab equis exhausto Rheno exercitus siccis pedibus posset transire. O impudentes nimium minas. Profecti sunt aduersus illum cum quinquaginta millibus ad Coloniam non procul Andernaco, duo filij Ludouici Germanici, à quibus fusus est. Gallicæ minæ.

Proximo anno profectus est in Italiam. Caluus, quò eum sequuti sunt nepotes duo illi Ludouici filij. Cognita hac fama subitò ex timore morbo correptus interiit. Quidam veneno sublatum scribunt opera Sedechiæ cuiusdam medici sui. Interea tamen pertinaciter in transferendo imperio laborabat Ioannes Pontifex, & voluit Calui filium patris loco succedere. Proinde à Germanis legatis, & qui his addicti erãt, captus est Romæ. Sed elapsus ex eorum manibus ad Galliæ regem profugit, vbi Ludouicum Balbum Calui filium Cæsarem creauit. Balbus hic non amplius duobus annis post Calui patris mortem superstes vixit. Atque ita demum affectatio imperij infœliciter ceßit Gallis, & simul fallacibus technis suis frustratus est pontifex. Calui mors.

Carolus Craßus quintus Germanus Cæsar.

ANNO *Christi 880. imperium ad Germa-* Carolus Craßus.

nos rediit. Etenim ingreßis iterum Italiã Saracenis, & depopulantibus omnia, reuocarunt Romani é Gallia Pontificem, erat enim subsidio opus Italis contra Saracenos: & mortuo rege Galliæ, cùm nondum esset ætate adultus regius hæres, magnæ paßim dissensiones in Gallia concitabantur de administrando regno, donec regius filius adolesceret. Itaque hac neceßitate compulsus Papa subsidia Germanorum implorauit ad eripiendam Italiam ex impetu periculorum. Venit tum in Italiã Carolus crassus Ludouici 2. Germanici filius, & profligatis Saracenis, imperialem coronam accepit anno Christi 882. Regnauit Carolus post acceptum diadema ann. 9. Sub id tempus Normanni irruentes in Galliam, tãta vbique damna intulerunt, vt coacti sint Galli præsidia à Germanis postulare, éstque omnium consensu Carolus rex Galliæ designatus: atque ea demũ occasione & Germaniæ & Galliæ regnum obtinuit Carolus crassus iterum. Cæterùm non multò pòst eadem hæc regna dirempta sunt. In Morauico bello molestiæ & laboris impatiens crassus relicto imperio, fratris sui filiũ Arnolfum Cæsarem cõstituit, à quo destinati sunt Carolo in imperio tanti reditus, quantis satis esse potuerunt ad regium apparatum donec viueret.

Normãni in Galliam irruentes.

Guilhelmus Pius dux Aquitaniæ ædificato mo-

to monasterio Cluniacensi suis impensis Bernonem 1. Abbatem facit an. 881. Plat.

Theodoricus ducis huius filius primus dux Hollandiæ & Selandiæ fit. corn. cornip.

Martinus 2. Gallus malis artibus pontifex 111. electus ann. 884. sedet ann. 1. mens. 5. Vol. Hunc alij Marinum vocant.

Synodus ad Threcam Galliæ ciuitatem præsente imperatore carolo crasso habita, in qua Flandris episcopus primus datus. Plat. Matt. Palmer.

Anno 886. Adrianus 3. Romanus Pontifex 112. sedet an. 1. men. 2. Hic primus ad populum tulit, ne in creando pontifice consensus imperatoris expectaretur. tum enim carolus in Normannia bellum gerebat.

Remigius Antisiodorensis scripturam explicat.

Adriano post succedit Stephanus 5. Romanus, ordine 113. sedet an. 6.

Richardis vxor caroli crassi, nunquam ab eo cognita, & tandem ab eo repudiata, quòd cum Luiduardo episcopo Vercellensi criminis adulterij notaretur, in monasterio vitam virgo clausit. P. Phryg.

Arnolphus 6. Cæsar Germanicus.

ARNOLPHVS *carolomani filius, Bauariæ, Sueuiæ, atque Francorum dux, Caroli* *Arnolph. cæsar.*

tertij nepos, eidem in imperio suffectus est an. Christi 891. regnauit an. 12. primùm Morauos vicit, deinde Normãnos, qui iam ex Gallia reuersi ad Rhenum vsque peruenerãt, & Vuormaciam profecti, Moguntinensem episcopum supplicio adfecerant. Victi à Cæsare Normanni Christianam fidem tandẽ amplexi sunt. Postea, vbi dux Spoletanus Vuido per tumultum Cæsar esset creatus, in Italiam profectus Arnolphus magna vi Romam cœpit, & à Formoso pontifice Maximo coronatus est. Itaque occupata rursus Italia in exiliũ pulsus est Vuido. Burgundionum quoque ducatum Germanico imperio restituit.

Normãni victi.

Post Stephanum quintum factus est anno 893. Papa 114. Formosus Portuensis, sedet an. 5. mens. 6. Iterum tum ingens dißidiũ fuit Romæ de electione: nam & Sergius simul põtifex creatus est. Sed pulso Sergio à fautoribus Formosi, accitus est Cæsar à Formoso in Italiam, vt ea occasione Papatum retineret. Etenim profugerat in Galliam Sergius, & moliebatur præsidio Gallorum pontificatum cõsequi. Cæterùm post annos aliquot pontifex factus est defuncto Formoso, & maiorem quàm debuisset pro pontificia mansuetudine, tyrannidem & insolentiam exercuit. Effossum Formosi cadauer degradari mandauit, & capite truncatum in Tyberim fluuium cum summa ignominia abiici.

iici. Scribunt Sergium hunc planè incultum & nulla præditum eruditione fuisse, id quod crudelia eius facta satis argunt.

Aluredus *Angliæ rex ann.* 892. *Merciorũ regno potitus, Dacos vincit, Gormonémque eorum regem ad Christi fidem conuersum Northumbris præficit. Anno verò* 895. *Oxonij publicam Academiã hortatu Neotimonachi doctißimi, propositis professoribus literarum præmiis, excitat. Georg. Lil.*

*Formosò pontifici succeßit P.*115. *Bonifacius sextus Thuscus, dies* 35.

Post Bonifacium sextũ factus est Papa 116 *Stephanus sextus Romanus, ann.* 899. *hic rescidit & dãnauit omnes ordines Formosi, & ei quidã tribuũt. quod mox de Sergio* 3. *dicetur.*

Stephanum. 6. *pontificem secutus est Pont.* 117. *Romanus quidam nomine ac genere, aliis Hispanus, qui sedit menses tres, actáque Stephani rescidit. Hunc porrò sequitur* 118. *P. Theodorus* 2. *Bomanus, qui sedit dies* 20. *Hic Formosi acta restituit.*

Theodoro Ioannes decimus Romanus, Papa 119. *ann.* 901. *substituitur, qui sedit an.* 2. *dies* 5. *Is habito conuentu* 74. *episcoporũ. Rauennæ causam Formosi in integrum restituit, tanta contentione aduersariorum, ferè vt res ad prælium deuenerit.*

An. 900. *Odo Gallorum rex animã agẽs*

vsurpatum iam annos nouem regnum Carolo Simplici vero regni hæredi restitui iubet coram proceribus. Carolus Simplex quòd proceres homines prophani atque militares cœnobiarchias atque maximos prouentus ecclesiasticos beneficio regum occuparent, iámque etiam episcoporum iura inuaderent, coacto concilio ius causamque ecclesiasticorum defēdit, ac stabiliit, vt mox cœnobia in libertatem, quod tunc expediri difficile erat vindicaret atque assereret. P. Æmil.

Hoc anno Edouardus Anglorū rex expulsis Dacis, Orientalium Anglorum regno potitus, extra Scotiam, totius insulæ Britanniæ imperium obtinet. Georg. Li.

Anno 903. Benedictus 4. Romanus fit papa 120. sedet an. 3 mens. 4.

Post Benedictum 4. factus est 121. Pontif. Leo quintus, an. 905. qui die 40. administrationis à Christophoro capitur.

Post Leonem 5. factus est 122. P. Christophorus, qui mense 7. papatus captus à Sergio 3. & è sede deiectus, in cœnobium detruditur. In monasteria enim tanquam in insulas clerici malè de ecclesia Dei meriti tum relegabantur.

Post Christophorum factus est 123. papa Sergius 3. Is humatum corpus Formosi trūcari capite iussit. Res plena horroris est vel legere vel meminisse tantam tyrannidem inter se mu-

tuò

tuò exercuisse pontifices Romanos: & fieri non potuit in tanta crudelitate, vt Christianæ pietatis ratio haberetur, ne cui mirum sit interim si qui abusus & peruersæ opiniones in Ecclesiam irrepserunt.

Ludouicus huius nominis septimus, Germanus Cæsar,

ANNO Christi 903. Ludouicus Arnolphi filius patri in imperio suffectus, regnauit an. decem. Coronam accepisse nusquam legitur. Etenim mortuo Arnolpho, Hungari maximo impetu Germaniam inuaserunt, his opposuit se optimus princeps Cæsar Ludouicus, & grauiter prostrauit eos apud Lycum fluuiū, sed ab illis postea vicißim victus est, Tum verò victores Hungari maximas vbique calamitates, & damna incredibilia Sueuis, Francis, Bauaris & Austriacis intulerūt: & trucidatis quibusuis sine delectu & commiseratione tēpla, vrbes villas. pagos, omnia deniq; incendio deuastarūt. *Ludouicus 3.* *Hungari Germaniā & Italiā Vastantes.*

Postea Italiam ingreßi, simili crudelitate vsi sunt. Erat tum Foroiulij princeps Berengarius, qui collectis ingentibus copiis aduersus Hungaros, quanquam interim parum fœliciter pugnaret, tamen ex ea expeditione tantam existimationem nominis consecutus est, vt postea Cæsarem se voluerit nominari. *Berēgarius Foroiulij princeps.*

Rollo 1. dux Normanniæ creatur an 912.

Ordo Cluniacensis sub regula B. Benedicti in Burgundia inchoatur, ann. Christi. 913. Olympiadis 422. an. 3.

Cunradus primus huius nominis. octauus Germanus Cæsar.

Cunradus primus. ANNO Christi 913. Cunradus designatus cæsar, regnauit ann. 7. ceterùm à pontifice coronatus nõ est. Ludouici tertij ex fratre nepos erat, dux Francorum fuit, & nouißimus ex nobilißima posteritate Caroli Magni, id quod ex subscripto Genealogiæ ordine poteris æstimare: quem ideo subiecimus, vt cognoscatur quãtis casibus, & quàm varijs vicißitudinibus expositum fuerit regnum Germanorum: id quod legi citra ingentem admirationem non potest. Illud enim vbique videre licet, florere aliquandiu maxima regna in mundo, sed tandem debilitari, & turbulentis motibus misceri: interim diuino tamen fato sic seruari, vt non prorsus intereant. Ludouicus tertius nullum filium reliquit, ideóque Franci & Saxones pariter contendebant Othonem Saxonum ducem Cæsarẽ designare: verùm restitit optimus princeps, nolens eam ignominiam generosißimæ stirpi Caroli inferri. *Otho saxonum dux.* Proinde Cunradum Francorum ducem Cæsarem creandum consuluit. Itaque succeßit Cunradus in imperio, sed in maiore autoritate Otho erat viuente Cunrado, plura.

ra quoque negocia in imperio confecit, interim tamen summa fide & integritate vsus est erga Cunradum Cæsarem.

Interea autem dux Foroiulianus Berengarius imperatoris sibi nomen vsurpabat in Italia, instigauítque Hungaros vt iterum Germaniam depopularentur: sed hos superauit Cunradus præsidio Othonis ducis. Berēgarius

Porrò mortuo Othone timebat fortaßè Cunradus Cæsar, ne Othonis filius Henricus Auceps potentia nimium cresceret: itaque subtraxit partem illorum, quæ Othoni patri antea concesserat. Et cùm id ægerrimè ferret Henricus, conatus est Cæsar per insidias eum opprimere: & ad id perficiendum subornatus est Moguntinus episcopus. Sed insidiæ patefactæ sunt: tum verò vehementer commotus Henricus ad suos rediit, & ea omnia eripuit Mogūtino præsuli, quæ eius ditioni in Thuringia atque in Heßia subiecta erant. Hinc vero ingens bellum inter Francos & Saxones ortum est. Henricus Auceps.

Cæterùm moriturus iam Cunradus, accersito ad se fratre suo duce Ebrardo, mandauit vt imperiale diadema ad Henricum Saxonū ducem deferret: nam hunc existimabat dignissimum imperij administratione. Hortatus quoque est Ebrardum principem summa diligentia vt bello quod aduersus Henricum Saxonem susceperat, finem imponeret, ne Frāci superstites

adhuc è stirpe prorsus interirent. Nam satis considerare se fortunari res Henrici diuinitus. Consilio huic paruit Ebrardus dux vltrò, & translata ad Henricum corona, & firmata vtrinque pace, fidum se postea Henrico præbuit. Atque hac occasione contigit vt imperium à Caroli posteris ad Saxones sit translatum.

Impreium ad saxones translatum

Genealogia Caroli Magni.

CAROLVS magnus, Imperator. Eius filius Ludouicus pius, Imperator.

Ludouici filij tres fuerunt, Ludouicus Germanicus, Lotarius Imperator, Carolus Caluus.

Ludouicus Germanicus Alemaniā habuit & Bohemos subegit. Huius filij fuerunt Ludouicus, & Carolus Crassus, qui Caluo imperium eripuit. & Carolomanus.

Carolomani filius erat Arnolphus, qui post Crassum imperauit.

Arnolphi filij, Ludouicus tertius Cæsar & Cunradus.

Cunradi filij fuerunt, Ebrardus, cuius posteri sunt Francorum principes, & Cunradus postremus in hac progenie Cæsar.

Lotarius Imperator Lotaringiam & Italiā habuit. Carolus caluus Galliæ rex fuit, & eius filius Ludouicus Balbus patri in regnum successit.

Ludouicus 2, Imperator Saracenos ex Ita-

lia

lia propulsauit. Post eum voluit papa imperium ad Gallos in Caluum transferre, sed filij Ludouici Germanici Imperium Germanis restituerunt.

Non multò post & Galliæ regnum à posteritate Caroli translatum est. Vsque adeô in humanis rebus nihil in suo statu perpetuò firmum persistit: vt vel summorum heroum progenies nunc in altum elatas florere, nunc rursus in imum deiectas frangi & debilitari dicas,

Post Sergium factus est 124. P. Anastasius 3. anno 914. sedit an. 2. mens. 2.

Post Anastasiū 3. factus est 125, Pontif. Lādo Romanus. an. 916. sedit mens. 6. dies 21.

Landoni successit Ioannes. 11. Romanus, Sergij P. & Marozia ex adulterio filius, spiritus magis militares quàm religioni deditos gerens. [sedit] an. 13. mens. 2.

[Cir]ca hæc tempora Saraceni Aphricā, Ca[la]briam. Apuliam, Beneuentum, & alia loca [o]ccupabant: quos Ioannes papa auxilio Henrici imperatoris (de quo mox) & Italorum ac Landolphi ducis Beneuentanorum vicit.

Henricus primus Auceps cognominatus 9. Germanus Cæsar.

ANNO *Christi 920. Cæsar factus Henricus primus Auceps dictus, Saxoniæ princeps regnauit an. 8. A Pōtifice Maximo coronatus* *Henricus primus.*

non est, neque in Italiam perrexit, tametsi interim duo in Italia Imperatoris sibi nomen vsurpabant, & per tumultus concertatione facta aliquoties inter se iusto exercitu pugnabant. Etenim plus satis negotij habuit in Germania Henricus, quam optimus princeps pro singulari prudentia sua summo studio pacauit, & excellentiorem reddere conatus est.

Porrò Germanicum regnum nunquam ferè caruit seditiosis tumultibus: nunquam propemodum designatus cæsar est sine seditione quorundam principum, qui Imperatoris nomen rapere vellent. Interim tamen semper adfuit Deus ritè vocatis cæsaribus, & tutatus est legitimi imperij autoritatem, & vindicatum est in seditiosos. Dux Bauariæ Arnoldus infestis armis opposuit se Henrico qui arcendæ iniuriæ causa profectus est cum instructis copijs aduersus Bauaros, sed nihil hostiliter tentans Postulauit Arnoldum ducem ad colloquium familiare. cōtulit cum eo sermones, & monuit seriò, imperij maiestatem à Deo donari, quòd si reliquorum principū suffragijs cæsar eligeretur, tum se vltro cessurū, & sub eius ditionē submittere se primum omnium paratum esse. Retulit hæc Arnoldus dux ad suos, à quibus responsum est: Videri palàm à Salomone verißimè

Prouer. 2. *dictum esse de sapientia: Per me regēs dominantur. Et cum appareat satis sapiētia & comitate*

summa

summa præditum esse Henricum, Deum haud dubiè adesse ei: proinde ab incœptis porrò desisteret, neque moliretur amplius aliquid in Henricum. Quieuit itaque dux Arnoldus. & sine cæde suorum vltro paruit. Quis, quæso, nō diceret hos principes Germanos minimè barbaros fuisse, sed verè heroica sapientia & humanitate summa præditos? Quin & illud scriptum reperitur. Sancto Vdalrico visionis phantasma de duce Bauariæ obuersatū ostensum enim à Deo ducem gladium capulo carentem habere, quo significabatur, non vsurum ducem gladio, hoc est, imperium retinere nō posse. Itaque monuit principem, ne quid imprudenter tentaret.

Postea ab Henrico Brandeburgum captum est: & subacti Vandali ad mare vsque christianæ fidei professionem sumpserunt.

Pragensem vrbem obsedit, & Bohemos imperij legibus subiecit.

Inde verò quadraginta milia Hungarorum apud Mersburgum prostrauit, vnde & ingentem sui timorem ac existimationem apud nationes exteras sibi conciliauit, & toti Germaniæ summam tranquillitatem peperit. Lotaringiæ terram Germaniæ regno restituit, & à Rudolpho Burgundionum rege lanceam illam qua Christus perfossus est, consecutus est, quam olim habuerat Constantinus.

Henricus Auceps morti iam proximus suc-

cessorem in imperio constituit Othonem filium suum, ne quod dißidium de possesßione imperij post suam mortem posset exoriri.

An. 924. *Adelstanus Eduardi Anglorũ regis filius nothus. Scotos, deuicto Constantino eorũ rege, in sua verba iurare cogit: et Northũbria potitus, totius insulæ fit monarchia.*

An. 929. *Ludouicus Caroli Simplicis Frãcorum regis filius, post aduersam patris fortunam à Roberto Parisiorum comite apud Peronam in carcere necati cum Edgina matre, quæ alijs Oginia dicitur, quæ Eduardi 7 Anglorum regis filia erat, in Angliã ad Athelstanum auunculum confugit. Attamen inde pòst paulò in patriam reuersus. Lauduni* 13. *Calendas, Iunij Rex Francorum consecratur.*

Ioanni. 11. *successit* 127. *papa Leo* 6. *an* 930. *seditque mens.* 7. *dies* 15.

Leoni sexto successit 128. *P. Stephanus septimus. an.* 931. *seditque an mens.* 1. *Bohemi hoc pontifice cum duce suo Spireneo christiani fiunt.*

Stephanũ septimum secutus est 129. *P. Ioannes.* 11. *ann.* 933. *seditque an.* 4. *mens.* 10. *Hoc pontifice apud Genuam sanguinis fons largißimè fluxit, futuræ magnæ calamitatis indicium. Nã & Genua à Saracenis ex Aphrica uenientibus tũ capitur & diripitur, & Hũgari Italiã ingreßi, longè omnia populati sunt*

Ioan-

Ioannem vndecimum secutus est Leo 7. papa 130 an. 938, séditq; an. 5. mens. 6. Hoc Pontifice Venceslaus Spirenei Bohemiæ ducis filius à fratre Boleslao ob regni cupiditatem interemptus, inter sanctos postea adscribitur.

Leoni 7. successit 131. Pontifex Stephanus octauus. Germanus, anno 941. qui in seditione ciuili vulneribus fœdatus, pudore domi se continuit, publico abstinens. sedit annos 3. mens. 4.

Stephanum octauum secutus est 132. Pontifex Martinus tertius. anno. 944. sedit ann. 3. mens. 6.

Dira fame & contentionibus multùm vexatur Gallia.

Martino tertio successit 133. Pontifex Agapetus 2. anno 947. sedit annos septem, menses quatuor.

Agapeto successit Ioannes duodecimus, an. 954. seditque an. 8. mens. 3. Hoc pontifice multa prodigia in Italia apparuerunt. Nam & lapis miræ magnitudinis de cœlo cecidit, seuiēte ventorum atque imbrium procella, & in vestibus multorū signum crucis ac quidem cruentæ apparuit. Portenta calamitatem prænunciantia, quæ postea superuenit cōtētionibus pōtificijs.

circa hæc tempora Praga Bohemorum cathedralis ecclesia ordinatur

Anthropomorphitarum hæresis resurgit, qui Deum per omnia humanum corpus nobis

ſimile habere aſſerebant, quia in eius ſimilitudinem creati ſumus. Sozo.lib. 8.hiſto. eccle. cap.11.Volat.

Otho primus, decimus Germanus Cæſar.

OTHO primus cognomine Magnus, Henrici Aucupis filius, auſpicatus eſt regnũ ſuum Anno Chriſti 938. & imperauit an. 36. Aquiſgrani ab epiſcopo Moguntinẽſi imperialem coronã accepit, In initio imperij Othonis tres ingentes & pleni magnis periculis tumultus ſimul exorti ſunt.

Motus contra Othonẽ

Primi tumultus autores Fuerunt Ebrardus Palatinus. & Giſlebertus Lotaringiæ princeps. Hi, quòd ex poſteritate Caroli & Frãcorũ erant, contendebant ſucceſſionis iure imperiũ à Saxonibus ad Francos deriuare & vt conatus illi plus iuris habere viderentur, pertraxerunt ad ſe Henricum fratrem Othonis natu grandiorẽ, eo prætextu, quòd ætatis nomine ipſi deberetur adminiſtratio imperij, & nõ othoni.

Ebrardus Palatinus Giſlebertus Lotaringiæ princeps.

Durauit hoc bellum cum Palatino comite Ebrardo & duce Giſleberto annos ſex: & plurimæ in eo pugnæ comiſſæ ſunt. Cæſarem ſecuti ſunt Princeps Hermãnus Sueuus, & Cunradus Francorum dux dictus Cunradus Vuormacienſis Sapiens, Ebrardi nepos Ab his vltimò pugnatũ eſt cõtra hoſtes apud Andernacũ confli-

Hermãnus ſueuiæ princeps. Cunradus Francorũ dux.

conflictu grauißimo, in quo Palatinus Ebrardus occubuit, & dux Gislebertus inter fugiendum in Rheno submersus est. Plenũ est horroris exemplum, quo moneri poßimus seditionis studium etiam in summis principibus inultum à Deo non relinqui. Cæterùm hic Ebrardus, an is sit de quo diximus antea, qui coronam Henrico Aucupi portarit, certò non constat. Nam nostrarum historiarũ scriptores, homines rudes & imperiti planè fuerũt illarũ rerũ, quarũ obseruatio in contexendis historijs est necessaria. *Vltionis exemplum.*

Porrò post adeptam hanc victoriam non dum sopita contentio erat, quam cum Henrico fratre habuit Otho Cæsar, & præterea cum Episcopo Moguntino. Hẽricus Mersburgi obsidione cinctus est, sed videns conatus suos irritos esse: & debilitari sua præsidia, ipse ad Othonem Cæsarem supplex venit, & orans delicti veniam, in gratiam ab Othone est receptus: ac non multò post defunctis Bauaræ ducibus sine hærede masculo, donauit Otho Cæsar fratrem suum Henricum ducatu Bauarico. Ille autem Henricus Cæsar qui Bambergæ sepultus est, huius Henrici ducis ex filio nepos fuit: id quod infrà dicemus. *Motus secundus.*

Postea & Moguntiam obsessam cœpit Cæsar, & captus Episcopus est, verùm intra paucos dies liber dimissus.

Tertius motus contra Othonem multos post *Motus tertius.*

annos coartus est à proprio eius filio Ludolpho, hac occasione. Otho primùm reginam ex Anglia habuit Edith appellatã, quæ Magdeburgi sepulta est. ex hac filium Ludolphũ susceperat. post huius obitum Burgũdici sanguinis reginam duxit: id quod Rudolphus nõ probauit. Cæterum quid porrò acciderit, incertum planè est. Nam nostri apud Germanos historiarum scriptores antiqui nullas ferè res integrè per suas causas & circunstãtias expresserunt. Tamen hoc memorant, Salfeldiæ Ludolphũ conuentum habuisse, & conspirasse aduersus patrem: & apellant Salfeldiam, locũ cõsiliis funestum: interim tamẽ Ludolphus maximos quosque principes huius consilij & conspirationis participes habuit, inter quos Francorum quoque dux Cunradus Sapiens fuit. Interea verò dum hæc geruntur, in Italia pater est, qui simul atque reuersus est in Germaniam, Moguntiæ obsedit filiũ. verùm elapsus Ludolphus Ratisbonã vsque profugit: sed subsequutus pater, Ratisbonã quoque grauiter obsedit duobus mensibus. Periérũt in ea obsidione homines nõ pauci, inter quos vel præcipuus fuit dux Bauariæ iunior Arnoldus. Post huius mortem pacẽ vltro expetens Ludolphus, nudatis pedibus supplex venit in conspectum patris, & humi prouolutus omni cum miseratione admissi peccati condonationem postulauit. Itaque receptus est in

Salfeldia locus consiliis funestus.

gratiam

gratiam patris, & firmißimæ pacis leges constitutæ sunt.

Nunquam ferè inter Cæsares quisquam, vel plures vel periculosiores res habuit atque confecit quàm hic Otho Cæsar, si quid ego possum considerare. Sed interim in illis omnibus (non sine fauore Dei) incredibili semper fœlicitate vsus est. Nam interea dum geruntur hæc bella, Bohemos, Hungaros & Francos vicit, præterea & Italiæ statum turbulentum tranquillauit: id quod breuiter indicauimus.

Hungaros apud Augustam vrbem ad Lycum fluuium fudit, atque ita debilitauit eorum robur, vt postea Germaniam amplius ingredi non sint ausi. In hoc conflictu occubuit Cunradus Sapiẽs: & sanctus Vdalricus Augustanus Episcopus in exercitu apud Cæsarem fuit.

Hungari fusi ab Othone.

S. Vdalricus.

Porrò cùm maximis vndique periculis circumueniretur Otho, confidebant Franci facilè se ad suos imperium rursus translaturos: sed hîc in Othone compertum est. frustra se illi homines opponere, cui Deus est propitius. Othonem circumcingunt hostes innumeri, Bohemi, Franci, Hungari, Itali, Galli: sed horum omnium viribus virtus optimi principis frangi & opprimi non potuit. Galli comminabantur ducere in Germaniam tantum exercitum, quantus visus antea non fuisset. Ad quæ respõdisse Othonem ferunt, inanes eas comminationes parum

Neminem nocere ei posse cui bene Vult Deus.

decere ſapientes principes, cùm conſtet victoriam & euẽtum belli in manu Dei eſſe. Reſpõdit & hoc quoque, ducturum ſe in Galliam tot pileos ſtramine contextos, quot nunquam antea vidiſſent. Et ea de cauſa omnes in toto exercitu ſtramineos pileos ferebant, quem vſque ad Lutetiam Pariſiorum perduxit. Nam Hugo princeps in Gallia captum tenebat regem Gallorũ dominũ ſuum, & idem ſtatuit Galliam & imperij quoque dignitatem ſibi vſurpare. Cœpit hunc Otho in Pariſienſi vrbe, & liberatũ regem Ludouicum affinem ſuum in Galliæ regnũ reſtituit. Nupta erat Ludouico huic Othonis ſoror Gerberga. Otho tum Germaniam inferiorem, Lotaringiam & Burgundiam imperio Germanico reſtituit.

Hugo Galliæ prĩceps.

Ludouicus reſtitutus in Galliæ regnum.

In Italiam quoque ſæpiſsime per incurſionem impetum fecerant Hungari, ſed interim Cæſaribus quibuſdam ante Othonis tempora tãtum negotij fuerat in Germania, vt Italiæ ſuccurrere non potuerint. Iam verò extrema neceſsitate adactis Italiæ principibus ad reſiſtendũ Hũgaris, cõtigit vt Berengarius Foroiulianus princeps magnam ſibi virtutis admirationem pararet, & poſtea totius Italiæ regnũ ſibi vſurparet. Et quanquam alij quoque principes propter Italiæ principatum tumultuarentur, tamen potentia excellens alios Berengarius in tertium vſque hæredem Italiam occuparat. Is

Cæſaris

Cæsaris sibi titulum arrogabat, & summa in Italia crudelitate vtebatur. Aduersus huius tyrannidem, opem & præsidium quæsierũt Itali apud Othonem. Itaque profectus in Italiam Otho, Longobardiam inuasit, & obtinuit. Berengarius vltronea deditione imperauit apud Othonem eam gratiam, vt non pelleretur prorsus ex Italia, sed ducatum poßidendum retineret. Post 12. annos iterum vocatus est Otho in Italiam, vt Italos vnà cùm clero & põtifice Romano ex tyrannide Berengarij vindicaret: quòd & strenuè perfecit. Nam vbi iterum venisset in Italiam, Berẽgarium & filium Albertũ captos relegauit propter perfidiam, patrẽ vnà cùm coniuge Bambergam, vbi & totam vitam suam transegerunt exules: filium verò Bizantium. In hac expeditione Romam ingressus Otho à Ioanne 12. est coronatus. Otho hic primus est imperator qui pontifici iuramentum præstitit, cuius forma extat. 63. distin. cap. Tibi Domino Ioanni.

Berẽgarius Othoni se dedit.

Otho primus põtifici iuramẽtum præstat.

Postea verò secundò reuersus est Otho Romam, vt Papam Ioãnem corriperet, quòd plurimorum criminum reus ageretur. proinde sceleris sui conscius sibi pontifex, ob metum Othonis profugit, & in locum eius suffectus est Papa Leo octauus. Caterùm post abitionem Othonis reuersus Ioannes Romam, eiecit Leonẽ. Leo ad imperatorem profugit. Sed prudentißi-

mus Cæsar summa industria vsus, ne schismatis occasionem daret, permisit papatu fungi Ioannem, donec viueret: cæterùm mortuo Ioanne. Leonem vt legitimè creatum pontificem, restitui cupiebat: verùm id noluerunt ratum habere Romani, qui repudiato Leone, alium quendam Benedictum Romanum ex diacono pontificem elegerunt in odium Cæsaris, qui sedit mens. 6. dies 5. Tum verò rediens Otho Papæ possessiones inuasit, & magnam vbique cladem intulit. Obsedit etiam vrbem Romam, donec ciues fame ac egestate coacti Othoni portas aperuerunt. Obtruncatis tum multis Romanis, & relegatis consulibus, restituit Leonem. Leo in eius rei gratiam potestatem eligendi pontificem imperatori confirmauit, sedit an. 1. mens. 4. Otho pacatis rebus reuersus est in Germaniam, ducto secum Benedicto, qui Hamburgi seruatus est.

Tertiò Romam profectus Otho, Saracenos & Græcos ex vltimis Italiæ partibus fugauit: tum filium suum Othonem imperij consortem electum, adductum secum iussit coronari, eique Cæsaris Constantinopolitani filiam reginam in matrimonium tradi curauit.

Ex his omnibus facilè æstimari potest & hunc Othonem etiam ex illis heroibus extitisse vnum, quos ad procumbentem statum orbis reparandum subinde donauit Deus. Collapsum

enim

enim imperium Romanum erexit, & totam Europam pacatã reddidit: tutatus est suo præsidio totam Italiam & Germaniam: Hungaros & Gallos domuit. Breuiter, imperij maiestatem suo pristino nitori restituit, & in statum decentißimum redegit: postea in summa tranquillitate Quendelburgi moritur. Memoriæ etiam proditum est, reperisse eum primùm argenti fodinas in Misnia. Contulit præterea multa beneficia Ecclesiæ ad conseruãdam religionem, & prouehendam doctrinam pietatis: ob quàm etiam causam non parum multos Episcopatus constituit, vt Magdeburgi, Misniæ, Brandeburgi, Mersburgi, & Ceitzæ. Ordinationes etiam quasdã ciuiles instituit, inter quas & illam de successione nepotum in hæreditate, parentum loco.

Argenti fodinæ in Misnia.

Circa hæc tempora Abdarã Saracenus rex Hispaniæ à Radamiro rege Galitiæ Christiano prælio superatur. Luith. lib. 5. cap. 1.

Edmundus Angliæ rex anno Christi 645. à latrone quodam confossus perit. Geor. Li.

Edegarus Angliæ rex Ludouallo Vuallorum regulo tricenos lupos quotãnis imperat tributi nomine, anno 959.

Leoni 8. pontifici succeßit Pont. 137. Ioannes 13. anno 965. sedit annos 7. mens. vndecim. Ab hoc Otho secundus imperij corona donatus est.

Otho secundus huius nominis, Cæsar Germanus II.

Otho secũdus.

ANNO *Christi* 974. *Otho secũdus regnauit post obitum patris annos decẽ, & aduersus hunc exortus tumultus est. Nam cognatus eius Henricus Bauariæ dux imperium affectabat.*

Henricus Bauariæ dux.

Nõ est is Hẽricus frater Othonis primi, de quo suprà dictum est, qui conspiratione facta insurrexit in fratrem Othonis, & postea reconciliatus Cæsari, Bauarorum ducatum adeptus est (nã primus hic Saxonici sanguinis Dux Bauariæ, annos 15. ante Othonem in fata concessit) Verùm huius primi Henrici filius est Hẽricus is qui Othoni secundo sese opposuit: sed hunc studentem nouis rebus, statim armis domuit Otho.

Postea Galli apud Aquisgranum inopinatò Cæsarem oppresserunt: & vix elapsus est ex eorum insidiis. Verùm exercitu reparato, Galliam ingressus Otho, Parisios vsque depopulatur omnia, & ad pacem poscendam cogit Gallos, qui iureiurando se tum astrinxerunt, quòd postea Lotaringiam sibi amplius non essent asserturi.

Galli domiti ab Othone secũdo.

Porrò pacata Germania, profectus est in Italiam, vbi in Apulia cum Græcis & Saracenis congressus, victo suo exercitu, ipse inter fugiendum à nautis captus est. Verùm cùm ob Græcæ linguæ cognitionem ignotus esset nautis,

tis; neque haberetur princeps Germanus, facilè pecunia ab hostibus se redemit: & Romam reuersus, pro veteri suo more imperium administrauit. Ferunt ab Italis veneno necatum, propter seueritatem duriorem qua in imperio vsus est.

Ioanni 14. *successit* 138. *P. Benedictus* 6. *Romanus an.* 973 *sedit an.* 1. *mẽs.* 6. *Is à Cynthio Romano ciue captus, in Adriana mole (quæ nunc sancti Angeli arx vocatur) inclusus, vel strangulatur, vel famè moritur.*

Huic successit 139. *P. Donus* 2. *Romanus. anno* 1. *sedit.*

Hoc pontifice Eduardus primus rex Angliæ à venati[illegible]*Alfredæ nouercæ in*[illegible]*us occiditur, & sanctoru*[illegible]*rtyrũ cate*[illegible]*go adscribitur.*

Dono successit 140. *P. Bonifacius* 7. *anno* 976. *sedit mens.* 7. *dies* 5. *Nam bonorum conspiratione coactus relinquere vrbẽ, preciosissima quæque è basilica D. Petri subtrahens, Constantinopolim profugit, ac deinde paulò pòst turpiter vitam finiuit.*

Anno 978. *Etheldredus Eduardi primi regis Angliæ frater cõsanguineus, dum baptizaretur infans, sacro fontè ventris solutione fœdato, insuper & Dunstani Cãtuariensis Archiepiscopi prædictione, calamitosi principatus omnia prætulit. Nam anno pòst duodecimo*

Daci hostiliter Angliam inuadunt, & sibi tributariam faciunt. Poly. Geor. Li.

Bonifacio VII. *succeßit* 141. *Pontifex* BENEDICTVS VII. *Romanus an.* 977. *sedit an.* 8. *mens.* 6. *Huius temporibus Cæsar factus est Otho tertius.*

Benedicto VII. *succeßit* 142. *P.* IOANNES XIIII. *an.* 983. *Is captus est à Bonifacij patre, quòd non consensisset in electionem Bonifacij, & in carcere mortuus est mense pontificatus* VIII.

Ioannem 14. *secutus est* IOANNES XV. *patre Leone presbytero natus, in ordidine* 143. *Is clericos exosus, vicißim ipse illis inuisus erat, quòd diuin*[illegible] *cognatis & affin*[illegible]*urgiretur, posthabito Dei* [illegible]*ore & *[illegible]*omanæ sedis dignitate.*

Cometes hoc tempore apparet, quem fa[illegible] *pestis, ac terræmotus subsequuntur, quo te*[illegible]*ræmotu Beneuentum & Capua concussa sunt.*

Pontifex cùm malè sederet, octauo tandem mense strangulatur.

Ioannem XV. *secutus est P.* 144. IOANNES XVI. *anno* 985. *sedit annis* 10. *mens.* 6. *Hic à Crescentio Consule Romano imperium vrbis sibi vendicare conante pulsus, opem ab Othone imperatore dum quæreret, à Crescentio reuocatus, & reuerenter receptus est. Plat.*

Otho tertius huius nominis, Cæsar Germanus 12.

ANNO *Christi 984. Otho tertius imperauit post mortem sui patris, annos 19. Aetate puer erat, vix dum annum duodecimum egressus cùm moreretur pater. proinde Henricus Bauariæ Dux, cognatus Othonis huius, seruãdum eum Romæ curauit, & iterum cœpit imperij possessionem sibi vsurpare. Itali plerique Crescentium principem quendam Romanum admodum potẽtem declarandum Cæsarem suadebant, vt Imperialis maiestas ad Italos reduceretur iterum. Sed fideles erga suum dominum Germani principes, reuocatum ab Henrico iuniorem Othonem, communibus omnium suffragiis Cæsarem designarunt, id quòd & consensu suo ratum asseruit Benedictus pontifex maximus.* *Otho 3.* *Germanorum fidelitas erga dominum suum.*

Primùm bellum gessit contra Gallos, qui præstiti iurisiurandi obliti, iterum Lotaringiam inuadebant, captis etiam vrbibus aliquot: sed repulsis Gallis Otho retinuit Lotaringiam.

Interea temporis Crescentius, sub titulo consulatus Romæ vsurpato sibi imperiali nomine, summam crudelitatem in Italia exercuit. Itaque ingentibus copiis accinctus Romam venit Otho, & captum Crescentium, oculis erutis, naso & auribus truncatis, retrorsum asino imposuit, & spectaculi loco *Crescentij Principis Romani supplicium ob adfectatum Imperium.*

per vrbem Romam circumuectum suspendi mandauit.

Anno 987. Concilium Remense celebratur contra Ludouicum Galliæ regem Caroli magni stirpis vltimum. Inde stemma Franciæ ad Hugonem Capetum delatum, qui primus Gallus Gallorum rex est creatus, an. 988. præfuitque rebus vi & armis an. 9. neque diademate neque insignibus regiis vsus.

De origine & institutione Principum Electorum in Germania.

Otho tertius mirabilia mundi vocatus. OTHO *iam natus annos vigintiocto, cùm ea esset ingenij promptitudine præditus, vt ob singularem prudentiam vulgò appellatus sit mirabilia mundi, & cognitæ iam essent Saxonibus (hominibus promptis & vehementibus) fallaces technæ Gallorum animaduersúmque esset ingentes & periculosos motus & contra Cæsares, & alioqui in Repub. excitari per Romanos Ponfices. Brunonem Saxonem cognatum suum Pontificẽ creauit in ordine 145.* *Bruno pōtifex. Saxo.* *qui post adeptum papatum Gregorius Quintus est appellatus. ab hoc coronam imperij accepit Otho tertius. Verum vbi consideraret sapientißimus Cæsar perpetuò æstuare Gallos & Italos transferendæ Imperialis Maiestatis cupiditate à Germanis, & inter Germanos quoqae propter electionem nunquam dissensiones defuisse*

defuisse apud maiores suos, interim tamen tam potentem monarchiam in primis necessariam Christiano orbi ad tutandum Romanum pontificem, & Italiæ libertatem, denique ad cõseruandam concordiam religionis in tota Europa, verùm hanc ipsam monarchiam diu non posse durare stabilem, nisi & peculiaris cuiusdam & potentißimæ nationis subsidio perpetuò firmata consisteret: tandem suffragatione & ope pontificis Gregorij (qui quia Germanus erat, adeóque Saxonici sanguinis, in re tam necessaria facilè annuit) tulit sanctionem principum Electorũ in deligendo Cæsare. Atque vt concordia seruaretur in electione, religionis causa, inter sacri ordinis præsules, & principes reliquos, delegata est ea autoritas constituendi Romanum Cæsarem, septem Germaniæ primariis principibus, Moguntino, Agrippinensi, & Treuirensi archiepiscopis. Additi his sunt, princeps Bohemiæ (nam tum regem adhuc Bohemia non habebat) Comes Palatinus Rheni, Dux Saxoniæ, Marchio Brandemburgensis. Equidem miror, qua de causa tam sublimis dignitas commissa non sit principibus aliis, qui tam temporis multò potentiores fuerũt, vtpote Bauariæ, Sueuorum & Francorum ducibus, & præsertim Bauariæ duci, qui præter alios proximus tum erat cognatus Othonis, & amplitudine ditionis potentißimus. Nam Bauariam & Austriam

Electio quibus delegata principibus.

vsque ad Aquileiam subiectã habebat, quam Henricus Othonis primi frater vicerat. Quinetiam Sueuorum dux affinitate proximus erat Othoni Cæsari. Etenim Sueuiæ dux Hermãnus sub Othone primo, cùm non haberet hæredem masculum, tradidit in matrimonium filiam suã Ludolfo primi Othonis filio, aduersus quẽ bellum gesserat Otho pater. Porrò ab hoc Ludolfo Sueuorum duces ortum habent. Itaque mirum videri posit quæ fuerit occasio illius institutionis principum electorum sanciendæ.

Historici Germani imperiti. Nostri apud Germanos historiographi adeò omnis iudicij expertes fuisse videntur, vt illorum lectionis quémque meritò tædere posit. *Ioãnes Stabius mathematicus,* Ioannes Stabius, D. Maximiliani mathematicus, sæpe mihi narrauit, D. Maximilianum Cæsarem de imperitia historicorum Germanorum conqueri solitum fuisse, quòd tam præclarorum & prudentum principum, quos donasset Deus, res gestas non solùm sine ordine conscripsissent, sed corrupissent etiam malè scribendo. Et præceperat memorabiliora quæque ex omnibus historicis decerpta, ordine quodam in compendiosa Chronica digeri, id quod haud dubiè fuisset factum, si aut diutius vixisset, aut non præ grauiorum rerum solicitudine prætermisisset prudentißimus Imperator.

Ego verò quanquam temerarius videri queã, si

si quid mihi videatur, subiecero, tamen indicabo quibus ego adducar coniecturis, vt certi aliquid pronunciem de re tanta.

Bohemia haud dubiè propter situs conuenientiam, & quòd natura est munita, in ius electionis venit. Bohemia.

Saxonibus Saxonici sanguinis princeps Otho meritò eum honorem detulit, nam & potentia alioqui tum longè maximus fuit Ducatus Saxonicus. *Saxonia.*

Brandemburgum tenuerunt tunc Saxonici quoque principes, cognati Cæsaris, & facilis cõiectura est fauisse Othonem impensius hisce regionibus, quàm ducatibus reliquis. *Brandemburgum.*

Palatinatui existimo contigisse hanc prærogatiuam electionis præ aliis principatibus, non alia occasione, quàm vt is honos haberetur Caroli posteris, vt decus hoc non apud Soxones tantùm esset, sed pars quoque eius ad Francos transmitteretur, quandoquidem erant Palatini Comites sub id tempus ex genere Caroli magni. *Palatinatus.*

Cæterùm quantas laudes mereatur ordinatio hæc de institutis Electoribus principibus, id nunc pro eius ordinis dignitate commemorare non possum. Res ipsa testatur quantam vtilitatem attulerit. Nam hac ordinatione durauit imperium supra quingentos annos in Germania. Est præterea in humanis rebus nihil neque *Electorum Principum vtilitas.*

melius neque ſalutarius illis conſiliis & inſtitutis, quibus occaſio præciditur ſubinde mutandi gubernationem Imperiorum: id quòd ex benignitate Dei per hanc ipſam ſanctionem de Electoribus factum eſſe conſtat. Hac ratione proſpectum eſt imperio, quò minus inſidioſæ & clancularię conſpirationes papæ cum Italis aut Gallis ſucceſſerint, qui à Germanis imperij celſitudinem aliò conati ſunt ſæpenumero trāsferre. Et habet Cæſar plus præſidij à principibus, quando eorum conſenſu eligitur: & minus concertationis exoriri poteſt propter electionē, cùm primariorum principū vota in vnum aliquem conſentiunt. Præterea cùm maieſtas imperij ad multos ſimul Principes relegata ſit, ſperari poteſt & firmiorem & diuturniorem fore imperij ſtatum, quàm ſi in vnius alicuius ſanguinis ſucceßione hæreret. Omnia hec eò faciūt, ne quæ magna cōtentio electionis gratia exoriatur, atque adeò vt Occidentalis imperij caput certo in loco exiſtat, idque vt religionis concordia & publica tranquillitas per totum hoc Occidentale regnum ſub certo capite conſeruetur. Olim Athenienſes ſuam ordinationem de Areopagitis, & Lacedæmonij item ſua ſtatuta de Ephoris, immodicis laudibus vexerunt, & iure quidem: nam illis Reſpubllicæ ipſorum multo tempore firmæ permanſerunt. Verùm enimuero hæc ſanctio Othonis de Electoribus conſtitutis,

ſtitutis, vt multò vtilior eſt, ita longè maiorem laudem & prædicationem meretur vtpote per quam non in vna aut altera vrbe ſeu regione, ſed in toto Occidente ſtabilitas imperij & conſtans religio multis annis ſunt conſeruatæ. Et debent electores principes hanc ſuam prærogatiuam meritò maximi reputare, primùm omnis Chriſtiani orbis cauſa, quòd apud eos hæc celſitudo repoſita eſt. ſunt enim illi veluti firmum caput, quo perpetuò totum hoc Occidentale regnum retinetur & compingitur (nam ſæpiſsime radix dici poſſunt, ex qua ſemper Cæſares enaſci oportet) deinde quòd in hac vita, nulla illis poteſt eminentior dignitas contingere, quàm quòd ea autoritas illis legitimè data eſt, quæ omnium regum ac principum ſublimitatē multis partibus exuperat. Proinde hæc ipſa ordinatio, ſummum profectò donum & ordinatio Dei cenſeri debet, quare & maximi eam facere, & ſynceram conſeruare oportet, ne qua detur occaſio, ordinationis adeò piæ & ſalutaris, imò pulcherrimæ harmoniæ, in hac vita diſſoluendæ: apud illos enim conſiſtit ſumma Romani imperij: ideóque diſtractis Electoribus & regnum deficere, & non longè extremi iudicij diē abeſſe neceſſe eſt. Nam ſub hoc imperio mundus finem habiturus eſt. Scriptum reperitur, inſtitutionem principum Electorum factam anno Chriſti 1002. *anno mundi* 4963. *anno*

Romæ 1753. anno 201. Post coronationem Caroli Magni.

Constituta hac ordinatione Itali varios tumultus concitarunt aduersus Othonem tertium, Studebant enim subinde nouis rebus cõtra cæsares, neque vnquam materia tumultuum deerat. Expulso itaque per sedionẽ Gregorio (cùm absens in Germania esset Otho) suffecerunt in eius locum Ioannem quendam Placentinũ, hoc nomine XVII. *in ordine* 146. *Sed magna vi reuersus Romam Otho restituit Gregorium* V. *cognatum suum, & Ioannem effoßis prius oculis & pontificatu male vsurpato & vita priuauit. Verùm cùm Romæ diu tutus in tot insidiis esse non posset, dum proficiscitur in Germaniam, misso per insidias veneno à Crescentij vxore necatus est, anno ætatis suæ 30. Augustæ sepultus est.*

Gregorio V. *succeßit* 147. *P. Syluester secũdus, Gallus Gilbertus antea vocatus, magus. qui ambitione & diabolica dominandi cupiditate incensus, largitione primò quidem archidiaconatum Remensem, inde Rauennatem adeptus, Pontificatum postremò maiore conatu adiuuante diabolo consecutus est, hac tamen lege, vt post mortem illius totus esset, cuius fraudibus tantam dignitatem adeptus erat. Nam cùm Gilbertus regnandi cupidus diabolum sciscitaretur quandiu in pontificatu victurus esset:*

ſet: reſpondit humani generis hoſtis ambiguè (vt ſolet) Si non attigeris Ieruſalem, diu viues. Dum itaque pontificatus ſui anno 4. menſ. 1. die 10. in baſilica S. crucis in Ieruſalem Romæ ſacrificaret, fato moriturum ſe ſtatim cognouit: vnde pœnitentia motus, & errorem ſuum coram populo faſſus, omnes primò poſthabita ambitione & diabolicis fraudibus, ad bene & ſanctè viuendum adhortatus eſt: deinde verò vnumquenque rogauit vt poſt mortem truncum corporis ſui laceri & diſiecti (quemadmodum merebatur) bigæ ſuperimponerent, eóque loci ſepelirent, quò ſponte ab equis, vectum foret. Fuerunt itaque Dei nutu & prouidentia (vt ſcelerati ſciant apud Deum locum veniæ ſibi relictum eſſe, ſi in vita aliquando pœnituerint) equos ipſos ſponte ad Lateranenſem baſilicam perueniſſe, eóque loci ſepultum eius corpus fuiſſe. Præterea tam ex colliſione oßium eius quàm ex ſudore ipſius ſepulchri vel humectatione potius, deinceps morituri pontificis ſigna & quidem manifeſtißima colligi, idque ipſius ſepulchri epitaphium indicare. Quæ veráne ſint, an ſecus, viderint pontifices ipſi ad quos pertinet. Plat.

Syluestrum ſecutus eſt Ioannes 18. *pontifex* 148. *ann.* 1001. *ſedet menſ.* 4. *dies* 20. *Huic quidā feſtum animarum attribuūt. Vola. Huius tēporibus horribili aſpectu Cometes appa-*

ruit versus meridiem, quem non minor fames quàm pestis secuta est.

Stephanus vir fortißimus Hungariæ regnũ auspicatur. Mich. Rit. lib. 2. Hunc regem S. Adelbertus præsul Pragẽsis cum populo christianos reddit, & tandem in Prußia martyrio coronatur. Volat.

Robertus Galliæ rex literatus ac pius religionis gratia Romam petit. Ioan. Til.

Henricus Burgundiæ dux, cùm liberos nullos haberet, ducatum suum Regi Gallorum moriens testamento legat. Ioan. Til.

Ioanne 18. *mortuo succeßit P. Ioannes* 19. *Romanus in ordine* 149. *an.* 1002. *sedit ann.* 4. *mens.* 4.

Ioannẽ 19. *secutus est. P.* 150. *an.* 1007. *Sergius* 4. *Romanus, vir bonus & probus qui ecclesiam rexit an.* 2. *dies* 15.

Sergium quartum secutus est 151. *P. Benedictus octauus Tusculanus an.* 1010. *sedit an.* 11. *mens.* 1. *Hic Henricum secũdum diademate redemit.*

Benedictus post mortem in solitudine episcopo cuidam apparuisse dicitur nigro equo insidens, rogatúsque cur mortuus equo nigro veheretur, defoßi à se thesauri locum monstrasse, rogasséque hominem vt effossas eas pecunias pauperibus suo nomine erogaret, nam quæ antea de suis facultatibus datæ essent eleemosynæ, nihil

ei

ei profuisse, quia ex rapinis partæ essent Plat.

Circa hæc tempora tanta peste laboratum est, vt plures mortui quàm superstites sint habiti: quam quidem calamitatem in Lotaringa fons saluberrimæ aquæ indicauit in sanguinem tum versus. Plat.

Henricus secundus Bauarus dictus Claudus, Cæsar Germanus 13.

ANNO *Christi* 1003. *delectus Cæsar est* Henricus *huius nominis secũdus, Bauariæ dux. Antea diximus, ab Othone primo, Henrico fratri suo Bauaricum ducatum donatũ esse. Illius autem Henrici nepotem ex filio hunc Hẽricum Cæsarem fuisse arbitror. Nam Henricus frater Othonis primi, annos quindecim ante Othonis òbitum in fata concesserat. Ea autem negligentia apud nostros historicos fuit, vt ex illorum monumentis pro certo adfirmare non queam, an Henrici illius filius, aut ex filio nepos eius fuerit, Illud certè mirum videtur, ne Canonicis quidem Bambergensis Ecclesiæ genealogiam fundaroris sui certò compertam esse.* *Henrici.2 res gestæ.*

Primus hic est Electorum principum suffragiis designatus Cæsar, & imperauit an. 22 Prudentia & insignibus victoriis clarus, multa & ingentia bella mirabili fœlicitate gessit. Principiò Bohemos & Vãdalos bello fatigatos tributarios & subditos sibi fecit. Metas *&* Gã-

danum obsedit, vicit & Lotaringiam ac Flãdriam. In Italia aduersus Saracenos pugnauit & expulit eos ex omni Italia Victor tũ coro-

Stephanus Hungarorũ rex. *natus est Romæ à Benedicto 8. Hungaros ad Christianã fidem pertraxit, & Stephano Hungarorum regi sororem in matrimonium tradidit Ipse cum vxore Cunegunda castè ac piè viuit, Germaniã templis & priuilegiis ornat. Ante obitũ suum legitimo suffragio Electorum, Cunradum Francum secundum huius nominis, cæsarem dixit. Episcopatus Bambergensis fundator, Bambergæ sepultus est, & ob vitæ innocentiam & præclara merita in sanctorum catalogum relatus.*

Anno 1012. *Turcæ gens bellicosa Ierosolymam capiunt. Blond. 3. Deca. 3.*

Saraceni à Græcis & Venetis in Italia vincuntur. Blond. 3.

Ethelredo rege Anglo ocio ac luxui addicto & grauioribus tributis atque rapinis populum vexãte, Daci Suenone rege Angliã inuadũt. Ethelredus, accepta magna suorũ clade, de reliqua fortuna desperãs, ad Ricardum Normannorum ducem, cuius sororẽ in vxorem habebat, cum Alfredo & Edouardo liberis in Galliã confugit. Sueno Dacorum rex totius Angliæ imperio potitur, ac post eum posteri annis 30.

Sueno rex, purgatis prioris vitæ facinoribus & Dacis ad christianã fidẽ tũ primũ receptis, in

Anglia

Anglia obiit Canuto filio regni successore relicto, sepultus Eboraci Ethelredus Rex mortuo Suenone in Angliã rediit, & anno pòst moritur. Eius filius Edmundus, ferreum latus dictus, post diutinam concertationem cum Canuto Suenonis filio regnum diuidit, ac paulò post Edrici equitis proditione interficitur. Edmundus & Edouardus eius liberi à Canuto in Pannoniam relegãtur. Itaque an. 1017. Canutus Daciæ, Noruegiæ & Angliæ rex ab Aluredo Cantuariensi archiepiscopo sacratur.

Ordo Camaldulensis inchoatur, ann. 1012.

Pestis sæuissima grassatur hoc tempore per totum terrarum orbem. Plat.

Mediolanenses quidam à Henrico imperatore exilio mulctati, ordinem Humiliatorum auspicantur, an. 1017. Volat.

Ferdinãdus rex Hispaniæ, Legionis & Castellæ regna primus possidet. Rit.

Benedictum octauum secutus est anno. 1022. Ioannes vigesimus, Pontifex 152. sedet annis vndecim, nullis antea sacris initiatus. hic Cunradum imperatorem de quo mox, coronauit.

Cunradus Secundus, Sueuus Germanus Cæsar. 14.

ANNO *Christi 1025. Cæsar electus est Cunradus Francus, qui prope Spirã vrbẽ in Limburgica arce habitauit & præfuit imperio an-* *Cunradus secundus.*

nos quindecim. Cæterùm cùm sub initiũ sui imperij videret turbari paßim omnia, effecit vt in consortium imperij filius suus eligeretur, ne se in Italiã profecto sine capite certo imperij subditi inter se tumultuarentur in Germania.

Ernestus Sueuiæ dux

Ernestus Sueuiæ dux, & Catuli, nã & Catuli itẽ in Sueuia domini fuerũt, hi inquam rebelles Cæsari fuerunt, sed eos ita compescuit, vt statim sponte parerent. Inde in Hungariam profectus, eius res composuit. Burgundiam & Lugdunum, regnum Arelatense, iterum cœpit, & subiectum suo imperio administrauit. postea Italiam ingressus, Mediolanum obsedit, & Romam veniens, à Ioanne vigesimo coronam accepit. Insurgentes sub id tempus aduersus cũradũ Romani grauiter cæsi sunt à Cæsarianis, & pacatæ sunt res Romanorũ. Interea dũ hæc in Italia gerũtur, Sueuiæ dux Ernestus nouos iterum motus concitauit, ideoq; in regressu Cunradi ab eo fugatus & confossus est Ducatũ donauit Cunradus Hermanno Ernesti fratri. Conditæ sunt ab hoc Cunrado multæ leges, quę hodie etiam extant adhuc. Concilium sub hoc Cæsare habitum est Triburgi ad Moguntiam. Magnis sumptibus instituit Basilicam Spirensem, in qua sepultus est cum regina sua Gisela.

Gisela regina Burgundica.

Giselæ huius magnæ laudes feruntnr. Regina Burgundica fuit ex posteritate Caroli. Maritum primò habuit Ernestum Sueuiæ ducem

cem, ex quo duos filios susceperat, Ernestum, qui pulsus est, & Hermãnum. Postea desponsata est in matrimonium Cunrado Cæsari.

Primum omnium hîc meminerunt scriptores Marchiæ in Austria, quam tum occupauit Albertus Sueuiæ dux, frater maioris Ernesti. Neque verò tum erat adhuc Ducatus Austriæ, sed à Sueuis tenebatur, qui per vim Austriam Hungaris ademerant.

Quin & comitatus Turingicus initium accepit temporibus huius cunradi: nam Giselæ cognatus erat Ludouicus Barbatus, ex caroli genere. Is quia diu in aula versatus erat, & diligentem operam multis in rebus nauauerat apud cæsarem, factus est Thuringiæ comes. Itaque domini Thuringie ex caroli sanguine originem habent.

circa hæc tempora, nempe an. 1030. canutus I. rex Angliæ Ramam voti causa petit sedente Ioanne 20. pont & magna prioru vitæ pœnitentia ductus, anno inde pòst sexto, moritur. Sepultus Vintoniæ.

ANNO 1034. Rodulphus Transiurẽsis Burgundiæ Rex, cùm annos triginta in Burgũdionum suorum natu regnasset, regnũ cunrado 2. S. Henrici imperatoris filio dat. Verùm Odo campaniæ comes cùm regnum illud iure hæreditario suum censeret, petere cœpit: quòd cùm negatum esset, armis inuasit. Tunc in duas

prouincias Burgundia diuiditur, Ducatum scilicet, & comitatum, vt pertineret comitatus ad imperij ditionem Ducatus verò ad regiam Gallicam. Io. Til.

Tres pontifices de pontificatu concertantes.

Post Ioannẽ 20. factus est papa 153. Benedictus 9. an 1033. quo fugato, Syluester quidã pecunia papatum redemit. Porrò reuersus Benedictus, vt factiones concitaret contra Syluestrum, tertio cuidam, qui Gregorius sextus dictus est; vendidit ius suum in pontificatu. Itaque cessit huic Benedictus, sed Syluester contra ius suum tueri volebat aduersus Gregorium. controuersia hæc coëgit cæsarem Henricum Nigrum Romam proficisci, qui tria illa fœdissima monstra meritò suo pontificatu abdicauit, & in sedem papalem Syndegerum Bãbergensem Episcopum suffecit, qui dictus est Clemens secundus, 156. Papa, à quo coronatus est Henricus Niger. Is Clemens postquam sedisset menses 9. veneno sublatus est.

Benedictus sedit per interualla annis decem, mensibus quatuor: & post mortem horrenda imagine cuidam apparens, rogatus cur ita appareret, respondit, quia in vita sine lege & ratione vixi, ideo volente Deo, & Petro cuius sedem omnibus probris fœdaui, simulacrum meũ plus feritatis quàm humanitatis in se habet.

Siluester sedit 49. duntaxat diebus. Benedicto factione suorum restituto. Gregorius sedit

dit annos duos, menses 7. Hic cùm & ab aliis quibusdam & à cardinalibus etiam vulgò homicida, simoniacus, & sanguinarius appellaretur, præ indignatione letali ægritudine contracta, conuocatos cardinales moribundus verbis castigat, quòd quæ ipse sanctè ac iustè fecisset, ipsi liuore moti reprehenderent. Et vt inquit scire poßitis, recténe an perperā fecero, vbi mortuus fuero, corpus meum ante fores ecclesiæ sistite vectibus obseratas: & si diuino nutu aperiātur, censetote me dignum Christiana sepultura, sinsecus, corpus meum vna cum anima damnatum quo volueritis eÿcitote. Fecere mandata cardinales: atque ita portæ coorto graui vento apertæ sunt: & corpus cum admiratione omnium & opinione magnæ sanctitatis intro latum est.

Circa hæc tempora cardinalium nomen in vsu esse cœpi... æstimari potest hanc ipsam dignit...m in Ecclesia vetustiorem non fuisse.

...m verò cùm subinde inciderent grauißi...æ contentiones & dißidia ex diuersitate votorum in creando Romano Pontifice, sanctionem tulit Henricus Niger, ne porrò papa deligeretur sine Cæsaris consensu & confirmatione. Constitutio hæc grauiter postea impugnata est à Romanis pontificibus, adeò etiam vt teterrima bella inde nata sint Henrici 4. & 5. temporibus.

Henricus tertius Niger dictus, cæsar Germanus 15.

Henricus tertius.

ANNO christi 1040. Henricus tertius *Niger appellatus, imperare cœpit, & regnauit annos decem & septem. Primum Bohemos bello inuasit, sed ab his* Hungarorum *præsidio adiutus victus est. Postero anno adeò fatigati sunt bello Bohemi per* Henricum, *vt princeps Bohemorum neceßitate adactus, Ratisbonam venerit, & vltrò se tributarium* cæsari *dediderit. Inde* Hungariam *ingressus per triennium bellum geßit, & captis vrbibus aliquot ad pacem poscendam* Hungaros *compulit. Subegit & Lotaringiæ ducem vt pareret imperio. Inde apud* Capuam *Saracenos vicit. Postea in Germaniam rauersus Synodum habuit Moguntiæ, in qua Leo* 10. *papa fuit.*

Cuno dux Bauariæ.

Dux Bauariæ Cuno, qui post diuum Henricum *Ducatui præfuit, præsi*[illegible] *conspiratione* Hungarorum *fretus, opposuit se im*[illegible]*ratori*[illegible]*. conabatur enim hac via regni posseßio*[illegible]*m ad se transferre, sed victis à* cæsare Hungari[illegible] *explosus Bauariæ dux, totam ætatem suam exul in* Hungaria *transegit.* Bauaria *interim sine duce & gubernatore erat.*

Priusquam moreretur Henricus *Niger,* Henricum *filium annos quinque natum,* cæsarem *eligi, & Aquisgrani coronari curauit, vt certum caput imperij esset, neque turbæ exoriren-*

tur

tur propter electionem, Itaque puer ſub matris tutela aliquandiu regnauit. Mater Henrici *quarti Agnes dicta erat, nata in Pictonum comitatu in Gallia.*

Anno 1042. Canutus *ſecundus* Angliæ *&* *Daciæ rex vino & epulis indulgens ad Lambithum vicum in altera Thameſis fluminis ripa prope Londinum, dato inter bibendum veneno, confeſtim perijt.*

Angli Dacorum tyrannidem pertæſi, facto in eoſdem impetu, duræ ſeruitutis iugo ſe eximunt. Daci ad vnũ omnes in Anglia partim deleti, partim eiecti, poſt annum 30. quam Sueno Dacorum primus totius Angliæ imperium eſt adeptus. Alfredo Etheldredi regis filio, ex Normãnia*, vbi cum Edouardo fratre exulabat à proceribus ad regnũ accerſito, eodemq́;* Godo*uini* comitis *proditione in itinere interempto, Edouardo cõmuni conſenſu imperium defertur. Is Enima Normãnica matre genitus,* Gulielmi *Normãniæ ducis opera in regnũ reſtitutus, ſanctiſsima vita & caſtiſsimis moribus præditus, viginti tribus (quot regnauit) annis ſumma pace vſus, regnum optimis inſtitutis atque legibus excoluit: quas leges poſteri communes appellarunt: & populus cùm Normannis: alijs datis legibus ſibi ademptas quereretur, ſæpe à ſuis regibus eas veluti maxima reipublicæ commoda, armis repetere conati ſunt.*

Strumam item gutturis vitium quod nonnulli Scrophulam dicunt, solo tactu in quã plurimis sanasse dicitur: quam curationem ad posteros Angliæ reges diuina virtute quasi hæreditatem emanasse ferunt. Georg. Li.

Anno 1047. *Guilielmus* Normannorũ *dux ex illegitimo matrimonio procreatus. Henrico rege Gallo adiuuante Normannos suos tumultuantes coercet. Qui in Italiam superatis Alpibus profugerant Normãni, duce Guilielmo Mõtroliẽsi* comite, *deinde viribus paulatim collectis Roberto Viscardo duce in* Apulia *& Calabria magnas sibi opes famãque cõpararũt*

Benedictus 9. *Papa horrenda imagine cuidam visus inquit, Iusto Dei iudicio damnatus sum, quia sine lege vixi. Plat.*

Post Clemẽtem *factus est* 157. *Papa Damasus secundus, Bauarus, anno* 1048. *qui vi papatum occupauit dies* 23.

Damaso secundo successit 158. *Papa Leo* 9. *Germanus, vir simplex, seditque an.* 5. *mẽs.* 2. *Is fuit in* concilio *Moguntiæ habito, & aliquandiu postea versatus est apud Henricum Nigrum Is à Romanis & imperatore copijs acceptis, cum Normannis congressus, vincitur & capitur. Blond lib.* 3. *Deca.* 2.

Species sectæ Manichæorum in Goslar resurgit, quæ omnis animalis esum execrabatur. Her. Cont.

His

His temporibus Berengarius Diaconus Andegauanus in Gallia, docebat verum corpus & sanguinem Christi non esse in pane & vino, iuxta institutum Christi. Impia hæc hæresis apud Heluetios nostro tẽpore per Zuinglium renouata est. à Leone 10. in concilio Vercellensi damnatus est hic error, sed interim relicta huius impietatis seminaria, multum negotij fecerunt posteris quoque.

Leoni 9. succeßit. 159. papa victor 2. an 1054 Fuit is antea Episcopus Eichstetensis, sedit an. 2. mens. 3.

Cõcilium Florentiæ de pluralitate beneficiorum & labe simoniaca an. 1056. peragitur.

Victori 2. succeßit 160. papa Stephanus 9. Lotaringus ann. 1057. praeest mens. 7. Huic se Mediolanensis ecclesia subdidit, cui 200. annis nil negotij cum Romana fuerat. Sab.

Stephano 9. succeßit 161. P. Benedictus 10, Campanus, mens. 9.

Benedictum secutus est 162. papa Nicolaus 2. Sabaudus, an. 1057. sedit an. 3.

Hic abdicauit pontificatu Benedictum, & primus statuisse dicitur ius eligendi pontificis in posterum penes Cardinales tantùm fore. Iterum ab hoc quoque Berengarius damnatus est in Laternensi synodo, & coactus ad reuocandum quæ de sacramento impiè docuerat. Berengarij error.

Idem statuit missam nõ debere audiri à pres-

bytero concubinario, vt pat 30. distin. ca. præter hoc.

Theodora fœmina Græcis hoc tempore imperat. Herm. cont.

Nicolao 2. successit 16. papa Alexander 2. Mediolanensis. annis 1062. & tum propter electionem magni conflictus Romæ fuerunt. Hic pontifex maximo exercitu in Neronianis campis congressus cum Cadolo Parmeniensi episcopo (quem præsules Longobardiæ & Germaniæ, habito conuentu Basileæ in præsentia imperatoris papam elegerant) victor euasit. Sedet ann. 11. mens. 6.

Instituit ne quis ecclesiastica beneficia ab vllo laico accipiat. Herm. Cont. Plat.

Alexandro secundo successit 164. Papa Gregorius 7. Hetruscus an. 1074. antè Hildebrandus appellatus, monachus astutissimus, vi sedem Petri an. 12. aut circiter tenens, is excommunicauit & persecutus est Henricum quartum bellis etiam acerrimis concitatis, vt adsereret & obtineret, sine Cæsaris suffragio & confirmatione pontificem creandum esse, ne Cæsares autoritatem sibi vendicarent in pontifices dominandi, de quo mox plura in Henrico quarto dicemus.

Henricus quartus, Cæsar Germanus 16.

Henricus quartus. ANNO *Christi 1057. imperare cœpit mortuo patre Henricus quartus, puer adhuc septem annorum:*

annorum: & regnauit annos 50. Ferunt hunc circiter 52. prælia cõmisisse. In hoc virtus huius generis Imperatorũ non tantũ defecit, sed totius Germaniæ imperium adeò corruere cœpit, vt postea nunquam vel in veterem statum redigi, vel pristinas vires recuperare potuerit integrè. Tragœdiæ huius autor papa Hildebrandus fuit qui omnia ferè inter Germaniæ principes teterrimis bellis commiscuit.

Hildebrãdus papa quãti mali autor.

In pueritia Henrici Cæsaris, Agnes mater eius non sine laude imperio præfuit, bona pace Germaniã & Italiã tranquillauit, sed Otho Coloniensis Episcopus puerum principem duodecimum annum iam ingressum, & maturum imperio, clàm abduxit, matrem Augustã imperio deturbauit: & ipse interim postea regni gubernacula tenuit. Dicitur quòd & indignè educari curàrit cæsaream sobolem.

Longum est hîc referre omnes causas: tantũ quæ memorabilia sunt commemorabo breuiter. Pater Henricus Niger, optimo sanè consilio sanctionem de pontificia electione tulerat, vt ea sine imperatoris permissu non fieret. Iam verò vbi Hildebrãdus sedi papali præfectus est, cõtrà statuit decretũ, à Cæsare pontificatus confirmationem non esse petendam. Atqui hanc cõstitutionem patris sui ratam habere voluit Cæsar. Præterea quoque ius erat Imperatori conferendi Episcopatus imperij, sed ne id quidem

De pontificia electione, sanctione Henrici Nigri.

ferre voluit Hildebrandus. Etenim contigit sæpe, vt defuncto Episcopo aliquo, alius in eius locum à Cæsare, alius rursum à Papa cõstitueretur, & ab hoc excommunicaretur alter. Tandem in hanc catastrophem abiit hæc tragœdia, vt Cæsar ipse à summo põtifice nõ excommunicatus solum sit, sed & reliquis potentioribus principibus qui Henrico sacramento adstricti erant, mandatum, vt imperatorem alium designarent. Et huius ludi veluti choragus fuit, in gratiam põtificis, diœcesis Halberstadianæ Episcopus in Saxonia. Itaque defecerunt à Henrico quarto, Otho Saxoniæ dux Rodulphus, dux Sueuiæ, cui Cæsaris germania soror nupta erat, & Episcopi plerique maximè Saxones. à Cæsare stabant Bohemi, & Principes catuli, quibus pulso Othone Saxone, donauerat Hẽricus Bauariã. Præterea & Episcopi quidam qui improbabãt tyrãnidem Papæ in derogãda autoritate cæsarũ pro sua libidine. Quare & ipsi synodos faciẽtes, reiecta excõmunicatione Papæ Hildebrandi. ipsum vicißim excommunicarũt.

A Henrico quarto qui defecerint, in gratiam papæ.

Iam verò in Italiam profectus est Cæsar trãsigendæ huius controuersiæ causa: & interea ab aduersa parte creatus Cæsar est in Phorcensi oppido Rudolphus Sueuiæ Dux. idque sub annum Christi 1077, Rudolpho missa est à põtifice corona, cui versiculus hic inscriptus erat.

Rudolfus cæsar ab episcopis. creatus.

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolfo.

Quo

Quę significare voluit, à Christo imperiũ collatũ esse pōtifici, & ab hoc conferri principibus vicißim. Proinde properè in Germaniam redit Henricus, & ex Sueuia pellit Rudolfum in Saxoniam, & aliquot pugnas cum eo commisit ad Vnstrotũ amnem, in quibus Vuormaciensis & Magdemburgiensis Episcopi occubuerunt.

Anno 1080. nouißimè pugnatum est cōtra Rudolfum apud Mersburgum, & in ipso conflictu dextera manus Rudolfo amputata. Profugiētibus iam in vrbē Mersburgũ omnibus, cæsari in lecto decũbenti, circunstātibus iã Episcopis, manus allata est, quã vbi vidisset, Heu, inquit, domini mei Episcopi, hæc manus est qua domino meo Hērico cæsari fidem cōfirmaui. ipsi vos nunc expendite quàm piè consulueritis mihi vt ab eo deficerem. Miserabilis omnino querimonia hæc est, quæ testatur boni principis perturbatum animum, seipsum seditionis reum iudicasse. Ita demum sub electionis suæ annum quartum mortuus est Rudolfus. Quem, quæso, nisi ferreus planè sit, ad parendũ suo magistratui non cōmoueat, & à seditionis studio deterreat, hoc exemplũ tam horrendum? Interim tamen Episcopi quieti non erant, & post hunc casum, etiam filium contra patrem solicitarunt. Pontifex Hildebrandus phantasma sibi per quietem obuersatum gloriabatur, illegitimum Cæsarem eo anno periturum. Sed hoc Caiphæ

Rudolfi cæsaris querela de Episcopis.

Hildebrandus papa, alter Caiphas.

vaticinium erat: nam supplicij pœna non in Henricum, sed in papæ complices redundabat.

Post hanc victoriam Cæsar Romam venit, & vrbe per vim capta, cœpit papā Hildebrandum, eumque officio defecit, & in eius locum Rauennas Episcopus Clemens dictus suffectus est, in ordine 165. P. & ab hoc imperialem coronam accepit Henricus quartus. Cæterū Clemēs ingratus Romanis, multa sanguinis effusione repellitur: & non multò pòst in exilio mortuus est pontifex Hildebrandus.

Hildebrandus papa primus sacerdotum connubia diuisit in Germania

Sigebertus historicus non admodum laudat Hildebrandum, & reprehendit facinora hominis, quod sine magna causa & ecclesiæ & imperij statum tranquillum perturbarit: & scribit quoque idipsum cōquestum fuisse Hildebrandum iam moriturum, & per legatos petijsse à Henrico admissi criminis condonationem. Hildebrandus hic prohibuit Sacerdotes Germaniæ matrimonia contrahere, & multa iam contracta matrimonia diuulsit.

ANNO 1103. *victis iam à Henrico Saxonibus, & trucidato Comite Misniæ Ecberto, cui spem fecerant Episcopi adipiscendi imperij post Rodulfum, præterea & cōpositis iam Germaniæ & Italiæ rebus, delectus est à Henrico quarto Henricus quintus filius eius Imperator. Porrò hunc Henricum filium solicitarunt Episcopi, vt aduersus patrē insurgeret, eumque*

imperio

imperio pelleret. Id verò ingenti dolore affecit optimum Principem. Itaque fœdere initio Hẽricus filius, anno millesimo centesimo quinto primùm Moguntiæ obsedit patrem, sed oppugnationem detractantibus principibus coactus est discedere Henricus *filius: & relicta Moguntia Norimbergam cũ exercitu petijt, eámq; spatio duorum mensium obtinuit, & diripuit. Insequutus est pater filiũ, & vtrinque ad tempus in aduersis castris erant propè Ratisbonam sed interponentibus se semper principibus, nunquam iusto conflictu pugnatum est. Atq; monitus per filium parter vt à proprijs sibi ministris caueret, profugit clàm Leodium, & ibi eodem anno viuis excessit. Cæterum dum quinquennio propter excommunicationem pontificis inhumatus iacuisset, in Spirensi Basilica sepultus est accepta absolutione.* Hodie *etiamnum scripta extant missa à* Henrico *patre ad Frãcorum Regem de iniuria filij, & malitia eorum qui filium aduersus patrem, instigabant,*

Norimberga capta ab Henrico V.

Mutatio multorum Ducatuum in Germania.

QVANTVM *aceruum calamitatum traxerit secum ciuile hoc bellũ in Germania, excitatũ artibus Papæ, inde facilè æstimari potest, quòd principibus multis & summis quibusque hominibus cæsis, dominia passim immutata*

sint. Hẽricus quartus Bauariam Catulis Sueuiæ principibus dedit. Sueuiæ ducatum post defunctum Rudolfum donauit Henricus genero suo Friderico Stauffensi. Francorum genus intra breue admodum tempus interiit. Ecbertus Comes Misniæ cæsus est. Gebhardus illius Lotharij, qui postea imperator factus est, pater in pugna occubuit. Et vt semel omnia dicam, Germaniæ vires debilitatæ prorsus et immutatæ sunt hac ciuili cõcertatione principum.

Anno 1065. *Eduardus Angliæ rex obit, diuino (vt fertur) vicinæ mortis præsagio admonitus, annulo quem is paulò antè cuidam pauperi D. Ioannis euangelistæ nomine eleemosynam ab eo petenti dederat, à peregrino quodã Ierosolyma redeunte, sibi reddito. Sepultus est in Vuest monasterij templo, ac paulò post inter diuos relatus annulúsque ille in eiusdem templi archiuis reconditus, comitiali morbo laborantibus mirificè (vt aiũt) salutaris: & hinc natũ, vt Angliæ reges quotãnis annulos solenni cæremonia sacratos, coetracta membra diuiua virtute soluentes, populo erogent.*

Guilielmus Normannus conquæstor Angliæ rex an. 1069. *profligatis Dacis, qui ad regnum capessendum iterum in Angliam irruperant, & frequenti Anglorum procerum rebellione suppressa, ciuibus generatim magna agrorũ parte mulctatis, nouos magistratus creat*

&

& antiquam iuris dicendi rationem immutat, legibus quas in hunc diem Angli obſeruant, Normannico idiomate populo promulgatis.

Pontifex Romæ ſynodũ celebrat, quæ nullum ad ſacerdotium admittendum, qui non perpetuam promiſerit continentiam, concludit. Beneficia eccleſiaſtica à ciuili magiſtratu aufert. Berengarij opinionem denuo damnat. Epiſcopos omnes cum Cæſare ſentientes excommunicat. Vxores ſimul & concubinas ſacerdotibus adimit. Ieiunium ſabbati hominibus indicit. Sunt qui ſcribant eundem Necromantiæ operã impendiſſe.

Grandimontenſium monachorũ ordo de profeſſione S. Benedicti à Stephano Gallo loricã ſuprà nudum corpus geſtante excogitatur, anno domini 1076. Volat.

Arnulphus abbas apud D. Quintinũ Bellouacum Ordinem Canonicorum regularium auſpicatur, anno 1089. Volat.

Nicephorus Orientis imper. ab Alexio regno exutus, in monaſterium detruditur. Pla.

Anno 1085. Philippus Galliæ rex turpi ſe adulterio cum Bertradra quadam publicè à marito abducta, ita contaminat, vt niſi fulmine pontificio, aquæq; & ignis interdictione, ab illa abduci non potuerit.

Vratiſlaus Moguntiæ ab imperatore Henrico primus rex Bohemiæ declaratur.

Anno 1087. Gulielmus Cõquæstor Angliæ rex in Normãniam traiicit: vbi dum bellum Gallis parat inferre, ruptus ferocientis equi saltu intestinis 4. Id. Septemb. moritur, & Gadomis redempto sepulturæ loco inhumatur.

Gregorio 7. defuncto, qui Hildebrandus erat, electus est extra vrbem Romam an. 1086. à sociis Gregorij pontifex quidam abbas Cassinẽsis, Victor dictus, eius nominis tertius, 166. in ordine pontificum, in odium Clementis Rauennatis à Henrico & Germanis præsulibus electi. Sub hoc põtifice Ordo Cartusiensium initium sumpsit autoribus Hugone Gratianopolitanorum episcopo, & Brunone Coloniæ Agrippinensis ciue, scholarum magistro: qui Bruno cùm doctoris cuiusdam mortui vox audita esset, Iusto Dei iudicio damnatus sum, ab ordine Benedictio Cartusianorum vitam produxit. Aemil. 5. Plat.

S. Nicolai corpus hoc tempore Barum in Lotaringiam translatum dicitur. Plat.

Victore anno primo pontificatus sui mense 4. haustu veneni in sacro calice sumpti sublato, creatus est pont. 167. an. 1088. Vrbanus 2. qui sedit annis 12. mens. 4. Is septem horas canonicas instituit, Toletano episcopo primatum in Hispania concessit, & ordinem Cistertiensem ab Ardingo Anglo excogitatũ approbauit.

Sub

Sub hoc pontifice Placentinum concilium celebratur, in quo acta Gregorij 7. contra imperatorem Henricum confirmantur, & licentia ecclesiasticorum compescitur. Paulò pôst synodus Claromontensis cogitur, in qua Turcis bellum inferri placuit: & ne à quouis principe beneficiorum inuestituram clericus acciperet, ordinatur. Sab. Plat. Volat.

Anno 1095. *Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus agnoscitur.*

Robertus qui aliis est Nobertus, Lotaringus homo nobilis, pote[illegible] literatus, relicto mundo Chri[illegible] sequens Pra[illegible]censes instituit. Aliÿ hoc in annum 1137. *re[illegible]*

De occupata vrbe Ierosolymitana.

TEMPORIBVS *Henrici 4. Imperatoris, nempe anno* 40. *eius imperij, anno Domini* 1096. *sub Vrbano papa Claromontano Concilio in Gallia, decernitur expeditio in terram sanctam aduersus Saracenos & Turcas. Primus dux erat Godfridus Bilionensis, Lotaringiæ princeps. Comitati sunt hunc præstantissimi quique principes ex Gallia.*

Anno 1099. *Godfridus die 39. obsidionis* Godfridus
potitus est vrbe Ierosolymitana, & statim rex Bilionẽsis.
creatus est. Coronari autem diademate aureo recusauit, quòd Christo eo in loco corona spinea

cõtexta fuisset olim imposita. Cõtigit quadringentis sexaginta octo annis ab eo tempore quo Ierusalem ex Persarum potestate per Heraclium erepta est. Tum verò non multò supra annos tredecim. Saraceni Ierosolymitanæ vrbis domini facti sunt. Postea, iam multis annis exactis, à Turcis Saraceni pulsi sunt ex Ierosolima. Sub hæc tempora itærum potiti sunt Christiani Ierusalem, & multas prȩterea circũquaque vrbes ac regiones subegerũt. Regnũ Ierosolymæ habuerunt annos 88. vsque ad annum christi mille[illegible]simum octogesimum septi[illegible] suo Frederico B[illegible]ossa iterum [illegible] Sultano occupata est Ierusalem.

Anno 1100. *Gulielmus Rufus Ang[illegible] Rex in clerũ desæuiens, & Anselmo Cătuariensi archiepiscopo propter piam eius admonitionem in exilium eiecto, templorum prouẽtibus ad priuatum quæstum abutens, ac sæpe dictitans pinguem Christi panem esse, & delicias præbere Regibus, inter venandum apud Nouæ foerestæ saltum à suo quodam milite siue casu siue de industria sagitta transfixus confestim periit, Calend. Augusti. Magno documento Christi ministros non esse vexandos aut spernendos, quanto minus irridendum Christum.*

Ardingus Anglus Cistercienses monachos à Benedictinis oriundos excogitat. Volat.

Vrbano

Vrbano secundo successit Paschalis secundus. Papa 168. anno Domini 1100. sedit annis 18, menses sex. Primùm captus hic est à Henrico Quinto, cuius tamen antè pedes exosculatus fuerat: sed postea ab eo coronam Imperialem extorsit.

Henricus Quintus, Cæsar Germanus 17.

ANNO 1107. *post obitum patris, imperium* Henrici *Quinti cœpit, & regnauit annos viginti. Scilicet digna huic ab Episcopis gratia relata est, quòd consilia eorum secutus, optimum Imperatorem patrem suum bello erat insectatus. Romam veniens, à pontifice coronam impetrare non potuit, nisi prius statuere vellet porrò pro rato habendum esse, & Pontificem Romanum & Episcopos sine Cæsaris approbatione & consensu creandos. Præterea & tumultus à pontifice sub idem tempus excitatus est tantus in vrbe Roma, vt nisi sua ipsius manu vitam defendisset Cæsar, iam periisset. Victore Cæsare trucidati & capti multi sunt Romani: captus est & pontifex, & abductus extra vrbem: & cùm de coronatione & iure electiuo in creandis pôtifice & episcopis cum eo ageretur, consensit vltro Paschalis, vt hanc sibi prærogatiuam vsurparent Cæsares, ne quis pontifex vel Episcopus citra eorum*

Henricus Quintus.

Vltionis exemplum.

ſuffragationem deſignaretur. Inde Romam reuerſi ſunt, & à Paſchali inſignitus eſt Henricus quintus diadèmate imperiali.

Cæterùm poſt diſceſſum Imperatoris ex Italia, mutauit ſententiam põtifex, & coacta Synodo non ſolùm reuocauit conceſſum priuilegiũ, ſed excommunicauit etiam Cæſarem. quòd vbi nunciatum eſt Henrico Quinto, illico Romam magna vi repetens fugauit pontifice, & alium in eius locum ſuffecit. Interea nihil feriatum eſt ab Epiſcopis in Germania, qui denuo incitarũt Saxones aduerſus Cæſarem, adeò etiam vt iterum Germania diſcordiis mutuis agitata, infeſtis copiis vtrinque congreſſa ſit, & commiſſa pugna ann. 1115. tertio Idus Februarij apud Mansfeldium, iuxta Catulariam ſyluam, in quo conflictu periit Comes Hoierus de Mansfeld.

Pugna apud Mãſfeldium.

Porrò videns Cæſar ſedari non poſſe hãc tragœdiam ſine perpetuò conflictu, neque quieſcere Romanos pontifices, niſi, vt patrẽ ſuum, ipſum quoque antea oppreßiſſent, publicæ tranquillitati Imperij conſuluit optimus princeps, & iuri priuilegij ſui vltrò ceßit. Itaque per hanc occaſionem firmata pace inter pontificem & Cæſarem, præterea & inter reliquos principes, eáque publicè ad Rhenum non procul à Vuormachia, vbi ingentes copiæ vtriuſque partis in caſtris erant, proclamata: ſumma lætitia in to-

ta

ta Germania coorta eſt propter initum hoc fœdus concordiæ publicæ.

Geßit & hic Henricus *bella in* Hollandia, *& Lotaringia. Porrò Lotarius Saxoniæ Dux, qui poſt* Henricum *Cæſar factus eſt, Moguntiam venit in vili & oblonga veſte, gratiam expetens ſupplex à Cæſare, quàm vltrò pro ſingulari clementia ſua conceßit ei* Henricus. Habuit *hic Cæſar nullam maſculam prolem, & Ducatus Francorum ceßit Cunrado filio Friderici Stauffenſis, & ſorori* Henrici *Quinti.*

Anno 1102. *Florentiæ Concilium à Paſchale pontifice indicitur propter Fluentini præſulis de nato Antichriſto opinionem. Pla. Sab.*

Anno 1108. Henricus *primus Angliæ Rex in Normanniam traiicit: Robertum fratrem Normāniæ ducem contra pacis fœdera rebellantem, magna Normannorum ſtrage edita, captiuum ſecum in Angliam ducit, atque ibi vitā in carcere finire cogit. Normannia dehinc Angliæ regno coniuncta.*

Bernardus Clareuallenſis abbas agnoſcitur, & ordo Bernaditarum initia ſumit.

Anno 1110. *Paſchalis pontifex ad Guardaſtallum epiſcopos conuocat, de homagiis, feudis & ſacramentis leges dat: Rauennatique præſuli potentiam auferens, ſibi adiicit. Templa*

Romæ prophanata externorum hominum concursu, denuo consecrat.

Anno 1114. *Vigornia in Anglia incẽdio tota ferè consumpta.*

Nuptiæ inter Henricum V. *imperatorem, & Mathildem Henrici Angli regis filiã Moguntiæ celebrantur.*

Anno 1118. *Initium primi belli Gallici, quòd sexcẽtis fœderibus compositum, semper renouatur. Theobaldus Campanus Comes in* Gal*lia ex* Ble*sensium comitum familia natus, atque exinde Henrico primo Angliæ regi affinitate coniunctus, quòd Adela eius soror, Stephani Blesensis Comitis vxor esset, generis fiducia, impetrato à Henrico auxilio, in Ludouicum Crassum* Gallorũ *regem bellum monet Crassus inito consilio cum Balduino Flandriæ, & Fulcone Andegauiæ Comitibus, Henrico Regi Normanniam adimere parat, & Guilielmum Roberti defuncti filium in possessionem mittere. Henricus rex in Normanniam traiicit, atque apud Nicasianum oppidum profligatis Crassi* Gall*orum regis copiis victor euasit. Balduinus Flandriæ Comes vulnere accepto interiit. Andegauensis ad Henrici partes trãsiit. pax deinde inter reges facta.*

Anno 1119. *Henrici Angliæ regis filij* Gui*lielmus & Ricaldus, ac filia Maria, dum ex Normãnia in Angliam transmittunt, orta*

fœda

fœda tempestate, ac illisa scopulis naue fluctibus obruti intereunt. Geor. Lil.

Anno 1126. *Henrico quinto Imperatore in* Germania *mortuo, Mathildis Augusta ad patrẽ Angliæ regem reuertitur: ac paulò pòst* Gaufredo *Andegauensium Comiti nupta, à Henrico patre* Anglici *regni hæres declaratur. Porrò autem an.* 1135. *Henricus Angliæ rex moritur, & in eo omnis* Guilielmi *nothi virilis sexus legitima prosapia defecit. Stephanus* Blesensis *Comes Henrici ex Adela sorore nepos, neglecta Mathilda Augusta Henrici filia, quam pater hæredem regni declararat, regnum præoccupat, & compositis in Normannia rebus, cõtra Scotos Mathildis Augustæ partes tutantes mouet, Angliámque totam perturbat. Mathildis Augusta cum auxiliaribus suorum copiis ex* Gallia *soluens, atque ad* Arũdelium *appulsa, contra Stephanum regem in* Anglia *bellũ parat. Rex apud Lincolniã Mathildæ copiis congressus capitur, & Bristolium captiuus abducitur. pactis demum vtrinque conditionibus, Roberti* Glocestriæ *Comitis permutatione (qui & ipse Mathildis sororis partes tutatus, paulò pòst à regis fautoribus captus est) Rex libertati & regno restituitur. Porrò* Hẽricus *Marthildis augustæ filius, defuncto* Gaufredo *patre* Andegauensem *principatum consecutus, collecto suorum exerci-*

tu in Angliam traiicit, matri contra Stephanum regem opem laturus. Et tandem post diutinam contentionem pax is conditionibus transacta est, vt ipse Stephanus dum viueret, rex haberetur: mortuo autem, Henricus Mathildæ filius regnum obtineret, Normanniámque interim possideret. Aleonora Guilhelmi Aquitaniæ Ducis, & Pictonum Comitis filia, à Ludouico iuniore Gallorũ rege repudiata, Henrico Andegauensi Marhildis augustæ filio nubit, ad quem inuito Gallorum rege priorem attullit dotem, Pictones & Aquitaniam: quòd deinceps perpetuum belli seminarium fuit inter Gallos & Anglos.

Paschali 2. succeßit Gelasius 2. Caietanus, 169. P. an. 1118. sedit an. 1. Pulsus hic est Roma à Henrico V. & in eius locum suffectus est Grego. quidam Gelasius in Gallia exul obiit.

Gelasio 2. defuncto delectus est in Gallia Papa 170. Calistus 2. Burgundus. Is Romã veniens aliquot pugas habuit cum Antipapa Gregorio; quem Henricus v. statuerat. Tandem captus Gregorius, & retrorsum asino impositus circumuectus est. Sub Calisto pacis fœdera cum Henrico quinto sunt constituta.

Circa hæc tempora, nempè an. 1128. ordines nobilißimi Ioannitarum & Templariorum exordia sumunt, qui non lõgè à sepulchro Domini

mini habitantes, peregrinos suscipiebant, eósque per loca sacra armati ducebant ac reducebant, quò eis sine vllo maleficio inuisere loca sancta liceret. Plat.

Calisto 2. succeßit Papa Honorius *2. Imolensis 191. an. 1125. sedit an. 5. mens. 2.*

Post Honorium *factus est Papa Innocentius secundus.*

In odium huius electus est Petrus Leonis, qui se Anacletum appellauit. Ab hoc per vim pulsus est Innocentius. Compescuit *hos motus Lotarius, qui ab Innocentio corona imperij est insignitus.*

Lotarius secundus Saxo, Caesar Germanus 18.

ANNO 1127. *Lotarius secundus Saxoniæ Dux, ab Electoribus Cæsar creatus est, cuius pater Gebhardus à Henrico 4. cæsus est. Regnauit Lotarius ann.* 11. *Lotarius Saxo.*

Grauißimis subinde insultibus conquassatum est hoc imperium Germanicum. *Nam iterum nūc contrà Lotarium quoque ingens diuturnus tumultus exortus est. Etenim Sueui & Francones, quibus iam diu cum Saxonibus bellum fuerat, ægerrimè ferebant imperij celsitudinem ad Saxones deriuari. Præterea erant & filij Ducum Sueuicorum, ex sorore* Henrici V. *prognati, ideóque hi iure ad se pertinere imperium*

contendebant. Dederat Henricus V. Curando Sueuo sororio suo nepoti, Fräciæ Orientalis ducatum. Fauebat huic Comes Palatinus Godfridus, à quo Cunradus electus est Cæsar, & secutæ sunt huius partes, Sueuorũ & Frãcorum vrbes. Cæterùm Bauariæ dux Henricus Catulus Lotario adhæsit, nam Lotarij gener erat, quò nomine & Saxoniæ possessio hæreditaria successione cõtigit Bauaris: & qui hodie adhuc Brũsuicenses principes vocantur, Bauarici sanguinis sunt, ex Catulo Henrico Bauariæ Duce.

Brunsuicẽses principes à Catulis.

Porrò vt Lotarium anteuerteret Cunradus, Italiam ingressus, Longobardiam occupauit, vbi & ferrea corona insignitus est. Interea à Lotario obsessæ & victæ sunt vrbes, Spira, Vlma, & Norimberga: & inde consecutus est Cũradum in Italiam. Nam maiori prudentia & calliditate instructus Saxo, facilè cogitauit sine Germaniæ firmo præsidio Italiam à Cunrado non posse retineri. Proinde vbi cognouit Cunradus & vrbes Germanicas amissas esse, & nullam spem præsidiorum expectandam esse ex Germania, ad seruandum regnum Italicum, relicta Italia, pacis conditiones per Diuũ Bernhardum apud Lotarium pactus est, & vltro suscepto imperio cessit.

D. Bernhardus pacificator inter Cunradum & Lotharium Cæsares.

Lotarius bis in Italiam profectus est. Primùm ad cõpescendos motus contra Innocentiũ, alio pontifice electo, coortos Romæ: deinde contra

tra Rogerium, qui Campaniam & Apuliam inuaserat. Exturbauit hunc ex Italia, sed defuncto Lotario Rogerius rediit.

De reparatis & restitutis Legibus Romanorum.

LOTARIVS nō modò commendatur ob insignem fortitudinem in rebus bellicis gerendis, quibus & Germaniæ & Italiæ res læta pace composuit, sed etiam propter religionis & optimarum legum studium. Fuit eius temporibus in Italia vir magnæ eruditionis Vuernherus, quem Accursius Irnerium sæpe nominat, apud reginam Mechtildim. Is obsitos iam pulueribus in bibliothecis legum Romanarum libros reperit, & in lucem reduxit. Mandauit hos publicè in scholis tractari Lotarius, & iterum secundum eas leges ius dici in iudiciis imperialibus. Itaque per hanc occasionem in vsum reuocatus est is thesaurus, quo neque vtilior neque preciosior esse alius potest, nimirum ex quo innumeræ commoditates defluxere. Primùm enim certum, & humanæ rationi consentaneum ius restitutum est vniuersæ Europæ. Nam omnes regiones & omnes aliæ leges vtuntur hoc Romano iure tanquam amußi quadam in æquitate cognoscenda. est enim publicæ honestati proximè accommodatum. Deinde ad hoc quoque non mediocriter conducunt restau-

Vuernherus restitutor legum.

rata hæc iura Romana, quòd ea de cõmunibus officiis huius vitæ, & optimis moribus præcepta tradunt, quæ nusquam alibi ferè reperiuntur: vt interim taceam & puritatem Latinæ linguæ ex reparato hoc iure iterum veluti renatam florere cœpisse. Porrò instituto hoc studio iuris, magni & multi præclari iurisconsulti extiterunt, quibus & interpretari leges, & in publicum vsum reuocare hæc iura curæ fuit. Equidem mirari non satis queo, tantam illius temporis homines cognitionẽ esse consecutos, quo vsus Latinæ linguæ, historiæ, omnes denique Romanæ disciplinæ veteres erãt intermissæ: ita vt facilè existimare possis, primos illos iuriscõsultos, non solùm summæ diligentiæ & sedulitatis homines in studiis, sed magnos atque prdentes quoque & vsu rerum publicarum viros exercitatissimos fuisse: nam sine ea exercitatione possibile quidem fuisset leges Romanas cognoscere. Itaque illi ipsi doctores iuris nihilo inferiores censendi sunt veteribus illis iurisperitis, Vlpiano, Seruio, & reliquis.

Azo. *Azo, qui vel præcipuus est inter commenta-*
Accursius *tores iuris, vixit temporibus huius Lotarij. Post hunc Accursius vixit, & is tẽpora Friderici secundi attigit. Sub Henrico Lucelbur-*
Bartolus. *gensi multi & præclari doctores fuerunt, Bar-*
Gratianus. *tolus, & alij. Gratianus, qui decretorum libros congessit, etiam Lotarij temporibus fuit. Erant*

autem

autem & antea quoque tales libri. Nam huius generis libellus quidam conscriptus erat ab Episcopo Vuormaciensi quodam, qui tum erat in manibus hominum, & nos eum vidimus nostra hac ætate, Cæterùm florescentibus iam vbique legum studiis, eáque doctißimis quibusque (quemadmodũ in re noua fieri solet) amplectẽtibus, videntes monachi scripturæ sacræ cognitionem frigescere & contemni præ studio Iurisconsultorum, & ipsi quoque Theologicum studium auspicari cœpere, atque exemplo Iurisconsultorũ disputationes scholasticas de rebus sacris instituerũt. Initiũ hoc habuit scholastica Theologia, de quo paulò post plura dicemus.

Monachi qua occasione ad scribẽdum adducti.

Anno 1140. *Innocẽtius* 2. *constituit ne cui liceret clerico manum intendere. Idem ad Lateranum celebrata synodo statuit ne quis in prædiis sacerdotalibus sibi successorem constituere poßit.*

Alaph rex Turcarum Edissam Mesopotamiæ ciuitatem capit ac diripit, & occisis omnibus Christum profitentibus, nobilißimas etiam matronas super altare S. Ioannis Baptistæ, quod sciebant à nostris piè ac sanctè cultum fuisse, barbari stuprant. Plat in Cælestino. 2.

Cunradus tertius Sueuus, Cæsar Germanus 19.

A N N O *Christi* 1138. *Lotario Saxoni in re*

Cunradus Sueuus. *gnũ succeßit Cunradus natus Sueuiæ dux, & à Henrico Quinto princeps Francorũ factus Imperauit an. 15. Coronam à Põtifice accepiſſe nuſquã legitur. Cunradus hic (id quod antea diximus) cõtra Lotarium arma cœpit, ſed dedere ſe ſub Cæſaris poteſtatem coactus eſt, & mortuo* Lotario *ſucceßio imperij ad Cunradũ delata eſt: quanquam Bauarorum & Saxonum dux Henricus gener Lotarij, ambiuit imperiũ, & Auguſtæ obſedit Cunradum: ſed excommunicauit Henricum Cunradus Cæſari, & Bauariæ ducatum Comiti Auſtriaco donauit. Verũ non fuit admodum diuturnum hoc bellum: nam non multò poſt in Saxonia in fata conceßit* Hẽ*ricus & in monumentum Lotarij ſoceri ſui illatus eſt. Inde propter Ducatum Bauariæ cum duce & Cæſare Cunrado bellum geſtum eſt à Catulo quodam Principe, ſed conatibus irritis. Proinde tandem per Fridericum, qui Cæſar poſtea factus eſt, reconciliatus eſt Cunrado Ex concilio diui Bernhardi cum multis principibus & maximo exercitu Ieroſolymam eſt profectus Cunradus contra Saracenos Chriſti hoſtes, aduerſus quos & vnà quoque arma parauit Ludouicus Francorum rex, ſed* *Emanuel Cæſar Conſtant. parũpius.* *Conſtantinopolitani Cæſaris Emanuelis perfidia plurimi milites perierunt. Interim tamen in Aſia & Ieroſolyma multæ & ingentes pugnæ à noſtris commiſſæ ſunt. Quarto tandem*

dem anno post expeditionem primùm reuersus est Cunradus in Germaniam, & in Lorchensi oppido, apud Gemund mortuus sepelitur,

In bello cum Catulis gesto cœpit Cunradus arcem & Vueinsburgum vrbem, non procul à Nechare fluuio sitam. Mandauit tum Cæsar omnes equestris ordinis viros capi: mulieribus abire permissum est cum tanta sarcina bonorum quantam possent ferre. tum verò relictis rebus, nobiles pueros omnes asportare maluerunt. Id verò cùm calumniarentur quidam qui retinere captiuos pueros volebant (nam bonorum non hominum asportandorum beneficium propositum esse) adeò delectatus est Cæsar hac virtute fœminarum nobilium, vt non solùm illis puerorum, sed omnium etiam opum copiam fecerit vt secum auferrent. *Vueinsburgum.* *Nobilium matronarũ Virtus.*

Innocentio 2. successit 173. P. Cælestinus 2. Tuscus, an. 1143. sedit mens. 5.

Cælestino 2. successit Lucius 2. Bononiensis, P. 174. mens. 11.

Synodus hoc pontifice in Gallia congregatur cõtra Petrum Bailardum (qui & Abelardus quibusdam dicitur, & Baliardus) Anglũ philosophum Peripateticum Parisiẽsem. qui præter creatorem & creaturas aliud quiddã ponebat, & præter Deũ aliquid ponebat æternum: qui terroris cõuictus, postea in deserto loco monachus cum quibusdã discipulis sanctißimè vixit Plat.

Post Lucium 2. factus est anno 1145. P. 175 Eugenius 3. Pisanus, seditque annos octo, men. 4. Hic à Romanis qui Senatores suos & consules confirmari vellent, pulsus, in Franciam profugit, & Gallorum præsidio in sedem papalem restitutus est.

Anno 1146. Tornacum sedes fit episcopalis, cùm antè per annos ferè 600. sub episcopatu fuisset Nouiodunensi.

Anno 1147. Gilberti Poretani Pictonum episcopi hæresis damnatur.

Anno 1148. Cunradus imperator & Ludouicus iunior rex Gallus in Syria ad Damascum offensionem recipiunt, & rex in reditu penè captus est.

Anno 1149. Henricus Regis Ludouici frater ad Claranuallem monachus, Bellouacorum episcopus consecratur.

Anno 1150. Ludouicus Gallorũ rex simul religionis ergô in Hispaniam ad D. Iacobum proficiscitur, simul vt Alphonsum Galecorũ regem inuiseret, cuius filiam, repudiata priore vxore Leonora, coniugem superduxerat.

Eugenio tertio successit Anastasius quartus Romanus P. 176. ann. 1153. seditque. an. 1. mens. 4.

Hic cùm tota ferme Europa fame laboraret, & clàm & apertè pauperibus multas eleemosynas largiebatur.

Richar-

Richardus de S. Victore Parisiis illustris habetur.

Anastasiũ secutus Adrianus quartus, Papa 177. an. 1155. homo Anglus, Albanus Antistes, antè ab Eugenio Cardinalis creatus, quòd Noruegiam ex gentilitate ad Romanam ecclesiam conuertisset. sedit an. 4.

Ab hoc coronam imperij donatus est Fridericus Barbarossa, sed postea Vuilhelmi Siculi qui Neapolim tenebat, partes secutus est, & Longobardos sibi obnoxios fecit, fœdißima coniuratione inita contra Imperium Excomunicauit Fridericum, & teterrima bella in Italia conciuit. Scriptum reperitur, non diu antea cùm moreretur, dixisse eum, Non esse in terris aliud vitæ genus calamitosius Papatu: & sanguine parare pontificatum, non esse Petro succedere, sed Romulo potius, qui propter Monarchiam occidit fratem. Testantur satis hæc verba, pœnituisse eum cœptæ controuersiæ aduersus Cæsarem.

Vuilhelmus Siculus.

Adriani papæ morientis querela.

Post Adrianum ingens schisma exortũ est Cardinalium quidam Octauianum Romanũ ciuẽ elegerũt, qui Victor dictus est A quibusdã electus est Alexander tertius Senensis anno 1159. in ordine 178. Fridericus Barbarossa Octauianum vt verum pontificem complexus est, sed interim tamen synodis coactis disquirendum præcepit vter pontifex esset mansurus. Sed

detrectans autoritatem conciliorum Alexander, intra Galliam se cõtinet, & excommunicat Fridericum. Tandem præsidio Italorum potitus est papatu Alexander & Romam rediit quò tum & Fridericus venit: sed timore percussus Alexander Venetias profugit, vbi pax tandẽ sancita est. & durauit Alexãdri papatus ann 21. mens. 11. Sed de his in historia Friderici plura dicemus.

Fridericus primus, Barbarossa dictus. Cæsar Germanus 20.

Fridericus Barbarossa ANNO *Christi* 1152. *Cæsar electus est Fridericus primus huius nominis, cognomento Barbarossa Imperio præfuit annos* 37. *ex inclyta Sueuorum domo progenitus Dux fuit, Cũradi Cæsaris ex fratre nepos, audacia, fortitudine, & iustitia clarißimus princeps. Quantum ego consyderare possum eius res gestas, videtur Fridericus, vt humanißimus Sueuus, æquo animo ferre non potuisse iniurias illas quibus à Romanis pontificibus affectus est, & ex hac occasione contigisse arbitror, vt durius aduersus eos egerit.*

In initio sui imperij Bauariam & Austriã *in cõcordiam redegit, & Catulo Henrico Saxoniæ duci, Henrici generi Lotarij filio Bauariam restituit. Henricum cognatũ suum comitẽ Austriacum creauit, & vtriusque Ducatus termi-*

Austriæ Ducatus initium.

terminos discriminales posuit. Tunc primum Austriæ Ducatus cœpit. Porrò Bauariam nō diu tenuit Henricus Catulus: nam deseruit Fridericum in Italia, & in Germania nouas factiones concitauit aduersus eum. Itaque propulsato postea Henrico per Fridericū Bauariæ Ducatus donatus est Othoni de Vuitelspach. Atque ex huius Othonis sanguine illi princ[i]pes qui hodie Bauariam tenent, & Palatini Comites Rheni progeniti sunt. Electiuū ius Saxoniæ Principi ab Anhalt Bernhardo donauit. Profugus Henricus in Angliam cū vxore & liberis abijt, sed tandem vbi reuersus est, transactio facta est, vt Henricus Catulus Brunsuicensem Ducatum obtineret. Tum verò Philippus Col[illegible]piscopus armata vi Vuestp[illegible]am ademit Saxonico Ducatui,

Bauariæ Duces & Palatini comites.

F[illegible]ericus Lubecam obsedit, & imperio sub[illegible]gam reddidit, Coëgit & Danorum regem a[illegible]acis conditiones petendas.

Lubeca.

Mediolanenses rebelles erant, & nitebantur reliquas Italiæ vrbes sub suum imperium perducere. Nam ea consuetudo & libido dominandi etiamnum durat apud Italos. Quamobrem profectus in Italiam Fridericus, pacauit tumultus omnes. Postea verò pontifex Romanus solicitauit Mediolanenses & vrbes reliquas ad cōiurationē aduersus Fridericū, eūque excommunicauit: qua de causa quartum iam

Mediolanū

Fridericus excōmunicatus à pontifice.

profectus in Italiã, subegit atq; diripuit Mediolanum: omnésque rationes ineundæ concordiæ inter se & põtificem tentauit: sed frustrà. Nam adduci non potuit Alexander tertius pontifex quò minus lacesseret humanißimum principem ideóque R*omam petiit Fridericus, sed ad Venetos profugit Alexander. Missus est tum à Friderico cõtra Venetos Otho filius eius: quo capto nauali prælio, pacis conditiones susceptæ sunt; Etenim videbat Fridericus imperator quiescere nullo modo posse Romanos pontifices. Ad hæc expendebat quoque, præter quàm quòd captus filius erat, quos euentus habuerant Cæsares superiores.*

Friderici humilitas.

Itaque vsus est Fridericus deiectione, & summa humilitate. Nam Venetias venit ac pro templi foribus humi prostratus ante pontificem pedibus calcari se permisit, qui clamari quoque præcepit: SVPER ASPI-

Psal. 9.

DEM ET BASILICVM AMBVLABIS. *ac tum demum eum absoluit. Fridericus contra dixit, exhiberi à se eam humilitatem non Alexandro, sed Petro. Ad quæ respondit Alexander, Et mihi & Perto, Cæterum quid de hoc facto Pontificis censeri debeat, id ego sino lectorem iudicare. A Pontificibus bella sine vlla legitima occasione concitata sunt. Contendit enim Alexander priuatæ suæ electionis causa, neque vel concilium, neque vllas conditiones alias vnquam voluit admittere*

&

& præter hanc iniuriam, summa etiã libidine atque superbia vsus est in eminentissimam orbis Christianæ potestatem dũ Cæsarem pedibus conculcat, quẽ Deus etiam honorandũ præcepit. 1. Pet. 2.

Porro hac transactione facta, consortem imperij gubernandi delegit Henricum filium suum anno 1186. ne sine rectore esset imperium dum ipse profectionem adornaret in Asiam. Constantiam Rogerij Siciliæ regis filiam vxorem despondit filio: qua occasione Siciliæ & Neapolitanum regnum ad imperium & ad Germanos rediit, & regem iuniorem Italiæ gubernandæ præfecit. Non multò pòst maximo apparatu & comitatu multorum principum, in Asiam profectus est, Ierosolymitanæ vrbis, quæ non diu antea amissa erat, recuperandæ causa. Cœpit in Cicilia multas potentissimas vrbes, & Saracenos ac Turcas prostrauit. Sultanum in tantum sui nominis terrorem coniecit, vt ipse à suis multarum ingentium ciuitatum mœnia solo iusserit æquari in Syria, cùm diffideret se eas retinere posse: & ipse in Aegyptum profugit. Nã & Angliæ & Franciæ reges iam in Asiam appulerant magno cum exercitu. Sed quid fit? dum maximas copias collectas habent, Fortuna quæ nunquam perpetuò bona est, aduersari cœpit. Fridericus capta iam Armenia, caloris causa equo in rapidum amnem ingressus Fridericus I. in Asiam profectus.

Fridericus sæpe aquis se commisit.

est, & strenuißimus heros in vndis periit, anno 1189. Neque verò mirum videri debet periisse hoc modo in amne Fridericum, nam testatur historia alias quoque sæpe ingredi aquas solitum fuisse. In altera quadam expeditione ad Mediolanum, castra sua posuerant Itali in vlteriore ripa Abduæ fluuij, qui Albi minor non est, & ludebant Fridericum cæsarem, qui cum suo exercitu ab hac parte fluminis erat, existimantes amne interlabente impunè se posse in cæsarem iocari. Tum verò intrepidè commisit se flumini cæsar, iussitque equestres copias consequi. id verò nunquam existimantes fore Itali: quia sine iusto ordine paßim aut iacebant, aut vagabantur temerè, fugam cæpere, ac à nō magna equitum turma victi sunt. Testatur hoc factum insignis audaciæ principem fuisse Fridericum, præterea & qui facili de causa aquis se committere non sit veritus.

Bohemiæ princeps rex creatus.

Bohemiæ princeps à Friderico rex est creatus ob præcipuam & insignem eius fidem qua erga cæsarē Fridericum ad Mediolanum vsus erat

Valdenses seu Pauperes de Lugduno circa hæc tempora errores suos seminant. Hi iuramentum negant, & omnes orandi formulas excepta oratione dominica, Pater noster. præterea omnes ferè sanctiones Romanæ ecclesiæ vt inutiles & superstitiosas tollunt. Aen. Syl in Bohem. cap. 35.

Guil-

Guilhelmus Aquitaniæ dux triplici catena cinctus Ierosolymam, Romam, & S. Iacobum petens, initia dedit ordini Eremitarum. Volat. Veneti chium occupant.

Gratianus Decretorum conpilator agnoscitur.

Anno 1163. *Theobaldus cantuariensis Archiepiscopus in Anglia, cui primò Innocentius 2. P. Ro. legati nati titulum cũ pallio donauerat moritur, eique succedit Thomas Beletus qui anno post ecclesiastica iura defendens, à Rege in exilium actus, Senone in Gallia apud Alexandrum 3. P. Ro. de iniurijs conquestus, ad Pontiniacum cænobium se contulit. Interea Rex Anglus Henricus 2. filium suum Henricum à Rogerio Eboracẽsi archiepiscopo, absente tum cantuariense, cuius id muneris fuerat* 17. *calẽ. Iulij an* 1170. *in regẽ coronandum curat: de qua iniuria Thomas cãtuariensis apud Alexandrum P. conquestus, ita eum monuit, vt is Eboracẽsi, & alijs qui istiusmodi coronationi interfuissent, sacrorum administratione interdixerit. Sed anno tãdem septimo exilij sui Thomas cantuariẽsis reconciliato (vt putabatur) rege in Angliã reuersus* 4. *cal. Ianuarij cõiuratorũ gladijs in tẽplo cõfossus occiditur an.* 1171. *ab Alexand. P. postea martyrũ catalogo adscriptus. Rex per legatos apud Alexãdrũ P. se de cãtuariensis nece purgat, & Hibernicã expeditionem, eiusq; insulæ dominiũ ex eiusdem*

pontificis autoritate ſibi dari poſtulat, Alexādri poteſtate legati duo cauſam de Cātuarienſis nece cogituri in Angliā aduenīūt. Rex iureiurādo factum ſuumpurgauit, in hoc tantùm ſe peccaſſe faſſus, quòd ex ſua in Cātuarienſem ſimultate, aliјs perpetrādi facinoris occaſionē dediſſet. ad quam culpam eluendam expiandámque ducētos milites ad ſacrum bellum in Syriā ſuis ſumptibus ſe miſſurū recœpit, ac ſemet intra trienniū eius expeditionis ſocium cū aliјs principibus ſubſecuturum. Quin & legē tuliſſe dicitur, qua perpetuò cautum eſſe voluit, neminem poſterorum regum in Anglia regium nomen inſigniáque deinceps geſturum, niſi quem Romanus pontifex ritè iuſſiſſet deſignaſſétque.

Ann. 1165. Trium Magorum corpora, quorum meminit Euangeliſta, à Mediolano Coloniam transferuntur. Sab. En. 9. lib. 5.

Auicenna & Auerrois philoſophi & medici inſignes clarent. Sab.

Dalmatæ omnes ſeſe Emmanueli imperatori orientis dedunt. Blond. 5.

Anno 1170. Sarracon Turcarū Rex Aegyptùm occupat. Sab.

Saladinus Sarraconis filius maiorem Aſiæ partem ſuo regno adiјcit. Blond.

Vuilhelmitarum ordo, quos Eremitas vocant, per Ioannem Bonum Mantuanū inſtauratur. Sab. En. 9.

An.

An. 1179, *Emmanuele imperatore Græcorum mortuo, Alexius eius filius rerum potitur in Oriente, tutore illi dato Andronico Græco è regia progenie: cuius etiam consensu, Hagne Ludouici iunioris Regis Galli filia annos modò* 8. *nata, in Græciã accersitur, vt* Alexio *nubat admodum etiam adolescẽti: verũ libidine regnandi occæcatus tandem Andronicus, pulsis Latinis qui puero fauebant, Constantinopolitanum imperium vsurpauit, in ordine imperatorum Orientis* 109. *an.* 2. *necato in vndis puero, dum laxandi animi causa paruo nauigio huc illuc temere dilabitur. Et ne parum hoc esset, vt tyrannidem stabiliret, proceres omnes quorum virtutem suspectam habebat, breui interficit. duobus an. imperio præfuit.*

Petrus Longobardus Parisiensis quatuor libros sententiarum edit, & Petrus Comestor scholasticam historiam conscribit. Volat.

An. 1180. *Ludouicus Gallorum Rex voti causa D. Thomæ sepulchrum* Cantuariæ *inuisit, & à Rege Angliæ honorificè accipitur, in Galliam reuersus moritur.* 10. *Til.*

Anno. 1182. *Lucius* 3. *Tuscus Papa* 179. *sedit an.* 4. *sub quo bella in terra sancta inualuerũt.*

Terræmotus ingens in Asia aliquot insignes vrbes, in Sicilia 25000. *hominum deleuit.*

Anno 1182. *Iudæi mẽse Iunio coacti regno Franciæ excedere.*

Christiani in Syria vincuntur: & Hierosolyma 6. Cal. Octob. an. 1188. à Saladino capitur, cũ 89. annis à Christianis fuisse possessa.

Lucio 3. Pontifici successit anno Dom. 1186. Vrbanus 3. Mediolanẽsis. P. 180. qui post annum primum ac mensem decimum pontificatus dolore mortuus est ob Saladini successus.

Huic successit Gregorius 8. Beneuentanus, P. 181. sedit dies 57.

Gregorio 8. successit Clemens 3. Romanus, P 182. sedit ann 3. Hic cleri mores correxit. Imperatori persuasit vt bellũ contra Turcas susciperet. cum Tancredo ipse ob Siciliæ regnum arma desceptauit. Plat.

Clementem 3. secutus est Cælestinus 3. P. 183 anno 1191. qui sedit an. 6. mens. 7. Ab hoc coronam imperij accepit Henricus Barbarossæ filius.

Gladiatorum ordo in Liuonia circa hæc tẽpora oritur.

Humiliatorum ordo initium sumit. Sab. En. 9. lib. 5.

Antiochia à Turcis capitur, an. 1190.

Berna & Friburgum in Heluetiis ædificata. Monst.

Meinradus vir doctissimus Liuoniam ad Christi fidem perducit, S. Monst.

Syria populatur à christianis. Blond.

Anno 1191. Philippus Augustus Rex Gallus,

lus, & Richardus I. *Rex Anglus coniunctis copiis Ptolemaidem expugnant. Mox suborta inter se discordia, Philippus relicto Odone duce Burgũdiæ copiarum suarũ præfecto, in Galliã rediit, Richardus in Syria remãsit, & Ierosolymitani regni permutatione Cypri regnum Guidoni Lusitano vẽdidit, quod eousque seruarunt eius posteri, quoad illic imperare cœperũt Veneti: & hinc factũ vt Ierosolymitani regni titulum Angliæ Reges aliquandiu gesserint. Porrò Richardus domesticorum suorũ in* An*glia conspiratione, & Philippi Gallorũ Regis simultate, rem Syriacam deserere coactus, domum rediẽs in Germania à Leopoldo* Au*striæ duce intercipitur, & Hẽrico imperatori, in veteris odij ad Ptolemaidis expugnationem inter se concepti vindictam traditus, frustra intercedente pro eo Cœlestino P. Romano, in vincula coniicitur, vnde non antè liberatur quam* 140. *millia marcarum persolueret. Ge. Li.*

Anno 1195. *Christiani dissentiẽtibus inter se Regibus, Syriam maiori ex parte amittunt. Sabel.*

Saraceni partẽ Hispaniæ subigunt. Blon. 6.

Cruciferorum ordo in Italia inchoatur. ann. 1197. *Volat.*

Henricus sextus Cæsar Germanus 21.

Henricus sextus.

ANNO 1190. *post defunctũ patrem Fri-*

dericum regnare cœpit Henricus ſextus huius nominis, & regnauit annos decem. maxima in Apulia bella geßit, & totum regnũ tandem ſubegit. In Germania aduerſarios habuit, colonienſem & Leodienſem Epiſcopos, prætereà & Burgundiones. In hoc tumultu Leodienſis Epiſcopus ferro confoſſus eſt: & hoc caſu permoti alij quieuerunt ab incœpto, & vltrò paruerunt Fridericum filium adhuc puerum conſenſu electorum cæſarem creauit. Electio ſigillatis tabulis electorum principum confirmata eſt. dictus eſt hic poſtea Fridericus ſecundus Porrò moriẽs iam Hẽricus tutelam pueri & imperij gubernationem commiſit fratri ſuo Philippo, penes quẽ viuente etiam Henrico ſumma imperij administrandi fuit.

Fridericus ſecundus.

Cœleſtinum tertium ſecutus eſt Papa Innocentius tertius Anagninus, ann. 1198. ſedet an. 18. menſ. 7. Is perſecutus eſt cæſarem Philippũ, & dixiſſe fertur, aut ſe Philippo imperialẽ coronam adẽpturum, aut põtificalẽ infulam ſibi ab illo detrahẽdam. Inſignibus imperij donauit Othonem Saxonem, ſed ne hæc quidem diuturna & firma amicitia fuit. nam non multò poſt Otho à pontifice excommunicatus eſt.

Innocẽtius tertius papa.

Philippus Barbaroſſæ filius, Germanus 22.

Philippus cæſar.

ANNO 1200. electus Imperator eſt Philippus

pus Barbarossæ filius, Sueuiæ dux: & Cæsaris nomine Italiæ gubernator, regnauit annos nouē. Huius tempore maximæ seditiones in Germania exortæ sunt. Nam defuncto Henrico, properè ex Italia maturato reditu suo, monuit Electores principes Philippus de facta electione in iuniore nepote suo Friderico Cæsare creato. Et ne quam mutationem pateretur imperiū, aut sibi committendam administrationem, aut creandum se Imperatorem, non alium principem, aiebat. Id vbi verò olfecit Innocentius pōtif. Romanus, solicitauit seriò Principes Electores, vt alius Imperator eligeretur, indicans apertè se Philippum ferre nolle. Erat enim infensus illi propterea, quòd cùm res Italiæ gubernasset, Papæ nonnihil fuerat aduersatus: quo nomine ab Innocentio fuerat excommunicatus. Verùm absoluerat Philippum legatus quidam, qui & hoc nomine pontifici pœnas dedit. Sed quid opus est verbis? Pontifex exosus erat vniuersum genus Friderici, illúdque extirpare cogitabat. Proinde ab Electoribus designatus est Imperator Bartholdus Dux Zeringensis, qui prætérquam quòd opibus potētissimus erat, nullam ferè laudem meruit. Philippus in oppido Mulhausen erat, quò & multi principes, Bohemiæ, Saxoniæ, Bauariæ, & Sueuiæ, confluxerant, à quibus Cæsar creatus est. At verò simul atque cognouit Zeringen-

Bartholdus Dux Zeringensis.

& Dapiferum de VValpurg. ingressus est ad eum Otho de VVitelspach, cuius genus Fridericus primus celebre & clarū fecerat. Is vbi Cæsarem sine præsidio solum esse videt, ferro obruit inopinatum, & ingens vulnus collo Imperatoris infligit. Accurrit Dapifer, opem laturus suo principi, sed latro impunè ob celeritatem elapsus est. Letale hoc vulnus Philippo fuit. mortuus Bambergæ sepelitur: sed postea à Friderico secundo humatum corpus Spirā translatum est. Saxo quod monumentum tegit, inscriptum est, Philippus Bambergensis. Neque verò parricida Otho de VVitelspach, suo tandem merito supplicio caruit: nam & ipse non multò pòst trucidatus periit.

Vltionis exemplum.

De primis mendicantium Monachorum ordinibus institutis.

TEMPORIBVS *Philippi imperatoris S. Franciscus Aßisias sanctitate & eruditione illustris, & S. Dominicus Hispanus Calaguritanus doctrina & moribus illustris, mendicantium monachorum ordines instituunt, ille quidem minores dictos, hic verò prædicatores. Nam qui aut canonici, aut monachi opulentiores erant, ij iam domini potentes facti, contempto ministerio docendi in Ecclesia, cum Cæsaribus & principibus bella gerebant. Itaque hi duo viri tum prædicare cœperunt, & socios sibi*

Frāciscus.

Dominicus.

asciue-

asciuerunt homines modestos & pacatos, quales studiosi literarum erant: atque hoc rei initium fuit. Postea horum exemplo plures ordines orti sunt, id quod plerunque fieri solet quoties res nouæ incipiunt esse in admiratione. Sed vt nihil perpetuò firmum, & in suo gradu stabile perdurat in humanis rebus, ita & monachorum ordines complures hoc tempore suum statum & doctrinas amittere videmus.

Anno 1200. *Innocentius pontifex* Decretales *suas edit, inter quas habetur quòd papa principes corrigere debeat, & eum imperatorem esse, quem ipse coronarit. Idem confeßionem auricularem confirmat. Pau. Phry.*

Galli & [illegible] [illegible]nopolim occupăt, & H[illegible]cum Flandrum imp[illegible]em 112. *cr[illegible], qui præfuit ann.* 1. *Post quem [illegible]nius frater Henrici,* 113. *in Oriente imperat. an.* 13.

Veneti an. 1202. *Cretam occupant. Sab.*

Almæ Trinitatis ordo inchoatur. Vol.

Almaricus Gallus theologus, imagines, altaria, & sanctorum inuocationes, idololatriam censet, transsubstantiationem altaris negat. & præterea alios errores docens comburitur Parisiis. Ber. Lut.

Tartari Asiam vastat. Sab.

Synodus Lateranensis maxima 7. *Archiepiscopis* 412. *episcopis &* 1300. *prælatis re-*

cuperandæ Ierosolymæ gratia an. 1210. *celebratur: in qua cùm nihil certi concludi posset, frustra discessum est. Aemil. lib.* 6.

S. Elizabeth regina Vngariæ, & vxor Ducis Cattorum, sanctitate lucet. Sab. En. 9.

Pontifex ordinem Franciscanum approbat. Plat.

Ioannes de Pregma rex Ierosolymorum eligitur. Blond.

Carmelitarum familia monastica instauratur. Plat.

Otho quartus, Cæsar Germanus 23.

Otho. 4. A N N O Ch[illegible]st *defunctum Philipp*[illegible]*mperij celsitudo O*[illegible] *Brun*[illegible] *principi cessit, qui antea quoque* [illegible]*odium Philippi Cæsar creatus fuerat. regna*[illegible] *post Philippi obitum annos quatuor. Porr*[illegible] *intra hos quatuor annos primùm Romam est profectus, & imperij coronam ab Innocentio accepit. In Italia regali planè & sumptuosissimo appratu vsus est, & ostendit grauitatem insignem in prinpes & ciuitates omnes, adeò vt supplices eum omnes reuererentur. Post coronationem vrbes aliquot Imperiales à pontifice iam occupatas cœpit, & hæc occasio fuit rumpendæ amicitiæ pontificæ. Proindæ anathemate notauit Othonem Innocentius, etiam cùm*

cùm præsens adhuc esset in Italia, & ante reditum Othonis in Germaniam, legatos misit ad principes, vt Cæsarem alium, nimirum Fridericum secundum Henrici sexti filium eligerent.

Superbum planè atque crudele fuit, ad eum modum excommunicari à pōtificibus Cæsares, neque excommunicari tantùm, sed imperio deiici, ita vt nihil ferè honesti cogitare queas in his factis pontificum, præsertim si causas & rationes omnes expenderis. Hi omnes vno ordine excommunicati sunt, & fuerunt interim potentissimi & cordati Cæsares, qui magna & præclara negotia confecerunt.

Cæsares excommunicati à pōtificibus.

Henricus quartus Francus.
Henricus quintus Francus.
Fridericus primus Sueuus.
Philippus Friderici primi filius.
Otho quartus Dux Brunsuicensis.
Fridericus secundus Henrici sexti filius.
Cunradus Frideri filius.

Anno 1212. reuersus Otho in Germaniam, quanquam cognosceret exasperatos in se principū animos, tamen comitiorū diē dixit Norimbergæ, & monuit principes, ne permitterent id iuris pontificibus Romanis, vt ipsi pro sua libidine imperio deiicerent Cæsares: nam imperium non ad Papam, sed ad Germanos principes pertinere. Pertraxit hac admonitione

principes quosdam in suam sententiam, & inuasit Comitem Thuringiæ Hermannum patrem Ludouici comitis, cui diua Elizabeth nupta erat. Nam vt gratificaretur Hermannus Comes pontifici, opposuit se imperatori veluti pontificiis diris, & excommunicatione homini condemnato. Sed ab omnibus postea principibus destitutus est Otho, vno Marchiæ comite in Misnia excepto. Nam venit iam hostis Othonis in Germaniam Fridericus iunior. præterea adnitente papa, Francorum rex in Othonem arma sumpserat. Cæterùm nunciò allato de aduentu Friderici, profectionem parauit aduersus èum Otho in Alsatiam vsque, & Brisacæ erat cum suo exercitu: verùm destitutus omni præsidio suorum, in Saxoniam profugere coactus est. Tum verò reparato exercitu, & Angliæ regis ope adiutus in inferiorẽ Germaniam contendit contrá Gallorum regem, à quo victus est, & obiit postea an. 1218. Priuatus imperij titulis annos quinque vixit.

D. Elizabeth.

Pontifex 1212. Ioannem Angliæ regem in sacra prophanáque, nullius ordinis aut ætatis ratione habita, desæuientem, misso Pandulpho viro clarißimo, graui denuntiatione regni administratione submouet. qua re territus Ioãnes, quòd à suis episcopis, principibus, popularibúsque destitueretur, inuitus ad sanitatem rediit, Pontificémque agnouit, ac graui iureiu-

rando sponsionem fecit, se pontificis arbitrio staturum, posteróśque Reges idem facturos, vt se deinceps Romani pontificis beneficiarios perpetuò agnoscerent: vnde & anno pòst secundo. nẽpe 1214. Nicolaus Tusculanus Cardinalis legatus missus, 3. Cal Iulij quo interdictum quo antea Anglia per 6. annos, menses 3. ac dies 12. obstricta tenebatur, publica autoritate sustulit.

Fridericus secundus, Cæsar Germanus 24.

ANNO *Christi 1212. Fridericus huius nominis secundus, Barbarossæ filius, Neapolitanus, Siciliæ Rex, & Sueuiæ dux, Othone deiecto Cæsar delectus est. coronam imperij Aquisgani accepit. Regnauit annos triginta septem, interim tamẽ annos quinque antequã moreretur, à papa Innocentio priuatus est imperio. Nemo satis misereri potest sortem huius laudatißimi Cæsaris, qui cùm multis & præclaris virtutibus præditus esset, interim tamen maximas atque grauißimas insectationes pontificum Romanorum sustinuit. Multarum linguarum peritißimus fuit, Græcæ, Latinæ & Germanicæ, & Saracenorum linguam nouit exactè. Ad hæc & bonarum artium disciplinas promouit, effecitque vt Ptolemæi Almagestum ex Saracenico idiomate Latinitate donarentur,*

Fridericus 2.

Astronomicæ disciplinæ à Friderico secundo reuocatæ.

& ea occasione Astronomicæ disciplinæ, quas multis iam annis nemo hominum in Europa tradiderat, in lucem reuocatæ sunt.

Primum bellum in Germania aduersus Othonem quartum geßit ex consilio papæ, sed idē à pontifice præmium retulit, quòd aliis Cæsaribus contigit ante sua tempora,

¶ Secundum bellum in Brabantia geßit contra Brabantiæ Ducem, & partes Othonis, & Lotaringiam Germanico imperio iterū restituit.

Anno 1216. In Anglia regni optimates Ioannis regis tyrannidem pertæsi, contra eundem arma capiunt. Ludouicus Philippi Gallorū regis filius ab eisdem in spem regni vocatus, iureiurando obsidibúsque acceptis in Angliam traiicit. Rex suis omnibus inuisus, in monasterio Suineshed. 14. Cal. Nouemb. veneno sublatus est, monacho id illi propinante, quo & ipsemet, vti fertur, vnà cum rege periit. Principes neglecto Ludouico Henricum puerum Ioannis defuncti filium regem cōsalutant. Ludouicus post longam altercationem conuentione facta, acceptáque pecunia, in Galliam se recipere cogitur. G. L.

Post Innocentium 3. electus est P. 185. an. 1216. Honorius 3. Romanus, qui sedem Barionæ tenuit an. 10. mens. 7.

Albianorum hæresis in Comitatu Tolosano crescit, qui Cristi corpus in panes, vt in aliis

rebus

rebus, esse censuerunt. Aemil. lib. 6.

Hos Albianos seu Albigesios, aut Albigenses 8. Dominicus sua eruditione & autoritate domuit. Bland. lib. 7.

Clara virgo suum ordinem aspicatur, qui minoritis subiicitur. Volat. 21.

Christiani Ierosolymam recipiunt.

Anno 1220. Fridericus ab Honorio 3. papa imperij coronam accepit. In Tuscia Comites duo occuparunt vrbes quasdam quæ ad imperiũ pertinebant, quas cùm cæpisset Fridericus, expulsi Comites profugerunt ad Honorium pontificem, à quo recepti sunt in defensionem, & præcepit Friderico, vt eos in vrbium ablatarum possessionẽ restitueret. Id verò facere recusantem Fridericum excommunicauit papa Honorius, omni qua eum complexus antea erat amicitia, deleta.

Anno 1222. iterum in Germaniam rediit Fridericus, & comitiis Herbipoli habitis, iuniorem filium suum Henricum imperij consortem fecit, & is Aquisgrani est coronatus: At *verò postea captus est is Henricus à Friderico patre, proper initum fœdus in Longobardia cum ciuitatibus aliquot aduersus patrem, & viuẽte adhuc patre situ ac squalore carceris extinctus est Henricus.* *Henricus filius à* FRI*derico captus.*

Quanquam Ierosolyma vrbis amissa iam erat, tamen possederunt interim Christiani

dericum regnare cœpit Henricus ſextus huius nominis, & regnauit annos decem. maxima in Apulia bella geßit, & totum regnū tandem ſubegit. In Germania aduerſarios habuit, colonienſem & Leodienſem Epiſcopos, præterea & Burgundiones. In hoc tumultu Leodienſis Epiſcopus ferro confoſſus eſt: & hoc caſu permoti alij quieuerunt ab incœpto, & vltrò paruerunt Fridericum filium adhuc puerum conſenſu electorum cæſarem creauit. Electio ſigillatis tabulis electorum principum confirmata eſt. dictus eſt hic poſtea Fridericus ſecundus Porrò moriēs iam Hēricus tutelam pueri & imperij gubernationem commiſit fratri ſuo Philippo, penes quē viuente etiam Henrico ſumma imperij adminiſtrandi fuit.

Fridericus ſecundus.

Cœleſtinum tertium ſecutus eſt Papa Innocentius tertius Anagninus, ann. 1198. ſedet an. 18. menſ. 7. Is perſecutus eſt cæſarem Philippū, & dixiſſe fertur, aut ſe Philippo imperialē coronam adēpturum, aut pōtificalē infulam ſibi ab illo detrahēdam. Inſignibus imperij donauit Othonem Saxonem, ſed ne hæc quidem diuturna & firma amicitia fuit. nam non multò poſt Otho à pontifice excommunicatus eſt.

Innocētius tertius papa.

Philippus Barbaroſſæ filius, Germanus 22.

Philippus cæſar.

ANNO 1200. *electus Imperator eſt Philippus*

pus Barbarossæ filius, Sueuiæ dux: & Cæsaris nomine Italiæ gubernator, regnauit annos nouẽ. Huius tempore maximæ seditiones in Germania exortæ sunt. Nam defuncto Henrico, properè ex Italia maturato reditu suo, monuit Electores principes Philippus de facta electione in iuniore nepote suo Friderico Cæsare creato. Et ne quam mutationem pateretur imperiũ, aut sibi committendam administrationem, aut creandum se Imperatorem, non alium principem, aiebat. Id vbi verò olfecit Innocentius põtif. Romanus, solicitauit seriò Principes Electores, vt alius Imperator eligeretur, indicans apertè se Philippum ferre nolle. Erat enim infensus illi propterea, quòd cùm res Italiæ gubernasset, Papæ nonnihil fuerat aduersatus: quo nomine ab Innocentio fuerat excommunicatus. Verùm absoluerat Philippum legatus quidam, qui & hoc nomine pontifici pœnas dedit. Sed quid opus est verbis? Pontifex exosus erat vniuersum genus Friderici, illúdque extirpare cogitabat. Proinde ab Electoribus designatus est Imperator Bartholdus dux Zeringensis, qui prætérquam quòd opibus potẽtissimus erat, nullam ferè laudem meruit. Philippus in oppido Mulhausen erat, quò & multi principes, Bohemiæ, Saxoniæ, Bauariæ, & Sueuiæ, confluxerant, à quibus Cæsar creatus est. At verò simul atque cognouit Zeringen-

Bartholdus Dux Zeringensis.

ſis dux, potẽtia ac viribus minorem ſe eſſe Philippo, vltro ad eum venit, & veluti domino ſuo ſe ſponte dedidit, nolens imperatoriæ maieſtatis appellationem in ſe recipere. Cæterũ pontifex Romanus nihilo magis ab inſtitituto ſuo deſtitit, ſed effecit vt à Colonienſi Epiſcopo, & comite Palatino Rheni, Brunſuicenſis Princeps, profugi Henrici filius, Otho quartus huius nominis Cæſar crearetur. Hunc confirmauit & coronauit Innocentius, excommunicato Philippo. Itaque defecerunt ad Othonem non pauci principes, Bohemus, Comes Thuringiæ Hermannus, Epiſcopus Argentinenſis. Sed interim tamen fortunauit Deus res Philippi, adeò vt imperium per totam vitam ſuam adminiſtrarit. Primùm in Alſatiam profectus Argentoratum cœpit, & Epiſcopum Argẽtinenſem ad deditionem coëgit. Interea tẽporis Spirámque vſque Otho peruenerat, ſed & is inde à Philippo in Saxoniam retrofugatus eſt, & ſubſequente iam Philippo in Thuringiam, conuenerant eò Bohemiæ rex, & Thuringiæ Comes, ſed hi pugnam detrectantes Philippi imperio ſe ſubdiderũt. Poſteà & Colonienſi vrbe obſeſſa, adegit ad deditionem Epiſcopum: qui etſi coronauerat iam antea Othonem, tamen & Philippum Aquiſgrani imperiali diademate donauit. Non multò pòſt armatus Otho præſidio quorundam Epiſcoporum deſtituit

Otho.

Fortunat deus res legitimè vocatorum.

tuit Coloniensem Episcopū propter defectionem ad Philippum. tum verò Coloniam reuersus Philippus, aliquot prælia commisit cum Othone, & victoriam adeptus est. Cæterùm Otho in Angliam profugit. Tandem vbi iam viderent principes infirmatas partes Othonis, & retineri imperium à Philippo, qui & alioqui familiarem se præbuit principibus (vxorem enim Irenem habebat Cæsaris Constantinopolitani filiam, ex qua filias quatuor susceperat, quarum vnam Bohemiæ regis filio, vnam item Brabantiæ principi in matrimonium tradiderat) cùm inquam viderent hæc omnia principes, de transigenda controuersia consultarunt, missique ad pontificem summum legati sunt de concordia ineunda inter Papam & Philippū, præterea vt Otho quoque in gratiam reciperetur. Itaque missis à pontifice in Germaniam Legatis, absolutus est ab excōmunicatione Cæsar Philippus: transactio quoque facta est, vt filiarum vna nuberet Otheni, quò tantò firmius initæ concordiæ & familiaritatis vinculum seruaretur inter vtrunque. Facta sunt hæc omnia.

Irene filia cæsaris cō-stantinopolitani.

Porrò sancito iam hoc fœdere agebat Bambergæ postea Philippus, & die quodam cum esset ei à medico vena incisa, et nihil iam mali suspicaretur optimus princeps, & solus in cōclaui non haberet plures secum, præter Cancellarium

Philippus Cæsar ab Othone vvitelspach ex insidiis interfectus.

& Dapiferum de VValpurg. ingreſſus eſt ad eum Otho de VVitelſpach, cuius genus Fridericus primus celebre & clarū fecerat. Is vbi Cæſarem ſine præſidio ſolum eſſe videt, ferro obruit inopinatum, & ingens vulnus collo Imperatoris infligit. Accurrit Dapifer, opem laturus ſuo principi, ſed latro impunè ob celeritatem elapſus eſt. Letale hoc vulnus Philippo fuit. mortuus Bambergæ ſepelitur: ſed poſtea à Friderico ſecundo humatum corpus Spirā tranſlatum eſt. Saxo quod monumentum tegit, inſcriptum eſt, Philippus Bambergenſis. Neque verò parricida Otho de VVitelſpach, ſuo tandem merito ſupplicio caruit: nam & ipſe non multò pòſt trucidatus periit.

Vltionis exemplum.

De primis mendicantium Monachorum ordinibus inſtitutis.

TEMPORIBVS *Philippi imperatoris S. Franciſcus Aßiſias ſanctitate & eruditione illuſtris, & S. Dominicus Hiſpanus Calaguritanus doctrina & moribus illuſtris, mendicantium monachorum ordines inſtituunt, ille quidem minores dictos, hic verò prædicatores. Nam qui aut canonici, aut monachi opulentiores erant, iÿ iam domini potentes facti, contempto miniſterio docendi in Eccleſia, cum Cæſaribus & principibus bella gerebant. Itaque hi duo viri tum prædicare cæperunt, & ſocios ſibi aſciue-*

Frāciſcus.

Dominicus.

asciuerunt homines modestos & pacatos, quales studiosi literarum erant: atque hoc rei initium fuit. Postea horum exemplo plures ordines orti sunt, id quod plerunque fieri solet quoties res nouæ incipiunt esse in admiratione. Sed vt nihil perpetuò firmum, & in suo gradu stabile perdurat in humanis rebus, ita & monachorum ordines complures hoc tempore suum statum & doctrinas amittere videmus.

Anno 1200. *Innocentius pontifex* Decreta*les suas edit, inter quas habetur quòd papa principes corrigere debeat, & eum imperatorem esse, quem ipse coronarit. Idem confeßionem auricularem confirmat. Pau. Phry.*

Galli & [illegible]inopolim occupāt, & H[illegible]icum Flandrum imp[illegible]rem 112. *cr[illegible], qui præfuit ann.* 1. *Post quem [illegible]inius frater Henrici,* 113. *in Oriente impe[illegible]at. an.* 13.

Veneti an. 1202. *Cretam occupant. Sab.*

Almæ Trinitatis ordo inchoatur. Vol.

Almaricus Gallus theologus, imagines, altaria, & sanctorum inuocationes, idololatriam censet, transsubstantiationem altaris negat. & præterea alios errores docens comburitur Parisiis. Ber. Lut.

Tartari Asiam vastat. Sab.

Synodus Lateranensis maxima 7. *Archiepiscopis* 412. *episcopis &* 1300. *prælatis re-*

cuperandæ Ierosolymæ gratia an. 1210. *celebratur: in qua cùm nihil certi concludi posset, frustra discessum est. Aemil. lib.* 6.

S. Elizabeth regina Vngariæ, & vxor Ducis Cattorum, sanctitate lucet. Sab. En. 9.

Pontifex ordinem Franciscanum approbat. Plat.

Ioannes de Pregma rex Ierosolymorum eligitur. Blond.

Carmelitarum familia monastica instauratur. Plat.

Otho quartus, Cæsar Germanus 23.

Otho. 4. ANNO Ch[illegible] [illegible]st *defunctum Philipp*[illegible] *[illegible]perij celsitudo O*[illegible] *Brun-*[illegible] *principi cessit, qui antea quoque* [illegible]*odium Philippi Cæsar creatus fuerat. regna*[illegible] *post Philippi obitum annos quatuor. Porr*[illegible] *intra hos quatuor annos primùm Romam est profectus, & imperij coronam ab Innocentio accepit. In Italia regali planè & sumptuosissimo apprato vsus est, & ostendit grauitatem insignem in prinpes & ciuitates omnes, adeò vt supplices eum omnes reuererentur. Post coronationem vrbes aliquot Imperiales à pontifice iam occupatas cæpit, & hæc occasio fuit rumpendæ amicitiæ pontificæ. Proindæ anathemate notauit Othonem Innocentius, etiam*

cùm

cùm præsens adhuc esset in Italia, & ante reditum Othonis in Germaniam, legatos misit ad principes, vt Cæsarem alium, nimirum Fridericum secundum Henrici sexti filium eligerent.

Superbum planè atque crudele fuit, ad eum modum excommunicari à pōtificibus Cæsares, neque excommunicari tantùm, sed imperio deiici, ita vt nihil ferè honesti cogitare queas in his factis pontificum, præsertim si causas & rationes omnes expenderis. Hi omnes vno ordine excommunicati sunt, & fuerunt interim potentissimi & cordati Cæsares, qui magna & præclara negotia confecerunt.

Cæsares excommunicati à pōtificibus.

Henricus quartus Francus.
Henricus quintus Francus.
Fridericus primus Sueuus.
Philippus Friderici primi filius.
Otho quartus Dux Brunsuicensis.
Fridericus secundus Henrici sexti filius.
Cunradus Frideri filius.

Anno 1212. *reuersus Otho in Germaniam, quanquam cognosceret exasperatos in se principū animos, tamen comitiorū diē dixit Norimbergæ, & monuit principes, ne permitterent id iuris pontificibus Romanis, vt ipsi pro sua libidine imperio deiicerent Cæsares: nam imperium non ad Papam, sed ad Germanos principes pertinere. Pertraxit hac admonitione*

principes quosdam in suam sententiam, & inuasit Comitem Thuringiæ Hermannum patrem Ludouici comitis, cui diua Elizabeth nupta erat. Nam vt gratificaretur Hermannus Comes puntifici, opposuit se imperatori veluti pontificiis diris, & excommunicatione homini condemnato. Sed ab omnibus postea principibus destitutus est Otho, vno Marchiæ comite in Misnia excepto. Nam venit iam hostis Othonis in Germaniam Fridericus iunior. præterea adnitente papa, Francorum rex in Othonem arma sumpserat. Cæterùm nunciò allato de aduentu Friderici, profectionem parauit aduersus èum Otho in Alsatiam vsque, & Brisacæ erat cum suo exercitu: verùm destitutus omni præsidio suorum, in Saxoniam profugere coactus est. Tum verò reparato exercitu, & Angliæ regis ope adiutus in inferiorē Germaniam contendit contrá Gallorum regem, à quo victus est, & obiit postea an. 1218. Priuatus imperij titulis annos quinque vixit.

D. Elizabeth.

Pontifex 1212. Ioannem Angliæ regem in sacra prophanáque, nullius ordinis aut ætatis ratione habita, desæuientem, misso Pandulpho viro clarißimo, graui denuntiatione regni administratione submouet. qua re territus Ioãnes, quòd à suis episcopis, principibus, popularibúsque destitueretur, inuitus ad sanitatem rediit, Pontificémque agnouit, ac graui iureiu-

rando

rando sponsionem fecit, se pontificis arbitrio staturum, posteròsque Reges idem facturos, vt se deinceps Romani pontificis beneficiarios perpetuò agnoscerent: vnde & anno pòst secundo. nẽpe 1214. Nicolaus Tusculanus Cardinalis legatus missus. 3. Cal Iulij quo interdictum quo antea Anglia per 6. annos, menses 3. ac dies 12. obstricta tenebatur, publica autoritate sustulit.

Fridericus secundus, Cæsar Germanus 24.

ANNO *Christi 1212. Fridericus huius nominis secundus, Barbarossæ filius, Neapolitanus, Siciliæ Rex, & Sueuiæ dux, Othone deiecto Cæsar delectus est. coronam imperij Aquisgani accepit. Regnauit annos triginta septem, interim tamẽ annos quinque antequã moreretur, à papa Innocentio priuatus est imperio. Nemo satis misereri potest sortem huius laudatißimi Cæsaris, qui cùm multis & præclaris virtutibus præditus esset, interim tamen maximas atque grauißimas insectationes pontificum Romanorum sustinuit. Multarum linguarum peritißimus fuit, Græcæ, Latinæ & Germanicæ, & Saracenorum linguam nouit exactè. Ad hæc & bonarum artium disciplinas promouit, effecitque vt Ptolemæi Almagestum ex Saracenico idiomate Latinitate donarentur,*

Fridericus 2.

Astronomicæ disciplinæ à Friderico secundo reuocatæ.

& ea occasione Astronomicæ disciplinæ, quas multis iam annis nemo hominum in Europa tradiderat, in lucem reuocatæ sunt.

Primum bellum in Germania aduersus Othonem quartum gessit ex co silio papæ, sed idē à pontifice præmium retulit, quòd aliis Cæsaribus contigit ante sua tempora,

Secundum bellum in Brabantia gessit contra Brabantiæ Ducem, & partes Othonis, & Lotaringiam Germanico imperio iterū restituit.

Anno 1216. In Anglia regni optimates Ioannis regis tyrannidem pertæsi, contra eundem arma capiunt. Ludouicus Philippi Gallorū regis filius ab eisdem in spem regni vocatus, iureiurando obsidibùsque acceptis in Angliam traiicit. Rex suis omnibus inuisus, in monasterio Suineshed. 14. Cal. Nouemb. veneno sublatus est, monacho id illi propinante, quo & ipsemet, vti fertur, vnà cum rege periit. Principes neglecto Ludouico Henricum puerum Ioannis defuncti filium regem cōsalutant. Ludouicus post longam altercationem conuentione facta, acceptáque pecunia, in Galliam se recipere cogitur. G. L.

Post Innocentium 3. electus est P. 185. an. 1216. Honorius 3. Romanus, qui sedem Barionæ tenuit an. 10. mensi 7.

Albianorum hæresis in Comitatu Tolosano crescit, qui Cristi corpus in panes, vt in aliis rebus

rebus, esse censuerunt. Aemil. lib. 6.

Hos Albianos seu Albigesios, aut Albigenses 8. Dominicus sua eruditione & autoritate domuit. Bland. lib. 7.

Clara virgo suum ordinem aspicatur, qui minoritis subiicitur. Volat. 21.

Christiani Ierosolymam recipiunt.

Anno 1220. Fridericus ab Honorio 3. papa imperij coronam accepit. In Tuscia Comites duo occuparunt vrbes quasdam quæ ad imperiũ pertinebant, quas cùm cœpisset Fridericus, expulsi Comites profugerunt ad Honorium pontificem, à quo recepti sunt in defensionem, & præcepit Friderico, vt eos in vrbium ablatarum possessionẽ restitueret. Id verò facere recusantem Fridericum excommunicauit papa Honorius, omni qua eum complexus antea erat amicitia, deleta.

Anno 1222. iterum in Germaniam rediit Fridericus, & comitiis Herbipoli habitis, iuniorem filium suum Henricum imperij consortem fecit, & is Aquisgrani est coronatus: AT *verò postea captus est is Henricus à Friderico patre, proper initum fœdus in Longobardia cum ciuitatibus aliquot aduersus patrem, & viuẽte adhuc patre situ ac squalore carceris extinctus est Henricus.*

Henricus filius à FRI*derico captus.*

Quanquam Ierosolyma vrbis amissa iam erat, tamen possederunt interim Christiani

aliàs magnas & potẽtes ciuitates in Syria: verùm in dies magis ac magis crescente potentia Turcarũ, & retrolabente fortuna Christianorũ, Romã venit Ioannes, qui regis Ierosolymitani titulum adhuc tenebat, ac opem ab Honorio *papa petiit, impetrauítque vt ab Honorio, absolueretur Fridericus anathemati obnoxius. Itaque consenserunt vltrò Fridericus & Germaniæ principes ad exercitum parandum pro Ierosolimæ vrbis liberatione, & rex Ierosolymitanus tradidit Iolem filiam suam in matrimonium Friderico Cæsari: vnde id quoque hodie est, quod regni Ierosolymitani titulum vendicant sibi Siciliæ reges. Proinde ingenti exercitu instructo, Ierusalem petebat Cæsar cũ multis Germaniæ principibus, inter quos & Ludouicus Landgrauius fuit, cui Elizabeth nupserat, & is in ea expeditione Brundusij obiit.*

Ioãnes Ierosolymorum rex.

Siciliæ reges cur regnum Ierosolym. sibi vendicent.

Circa hæc tempora, nempe anno 1225. Dominicus vir doctus & bonus Prædicatorum ordinem instituit sub regula B. Augustini, vt & mẽdicantes Eremitæ & Carmelitæ fuere. Sunt enim in vniuersum quatuor tantùm probati ordines, vtpote S. Basilij, Augustini, Benedicti, & Francisci: cæteri omnes sunt horum veluti appendices. Volater. 21. Huius ordinis cœnobia fuisse 4143. suo tempore testatur. Sab. En. 9. lib. 6.

Anno

Anno 1227. *Gregorius nonus, Henricus, Innocentij tertij nepos, pontifex* 186. *fit, sedet an.* 14. *Hic decretales colligens, in librum retulit: & Franciscum Assisium Minoritã, ac Dominicum, & Antonium Vlyssiponensem, ac Elizabetam Pannoniæ regis filiam inter sanctos retulit. Plat.*

Idem Gregor. celebrato Concilio cum suis Cardinalibus, Friderico imperium abrogat, & contra eundem Salue regina, &c. instituit. Blond. lib. 7. *Dec.* 1.

Hoc tempore Hannibal quidam Romanus cum quibusdam sacerdotibus vrbem seditione & heresi perturbat, tanta quanta nunquam antea visa sit. Cæterum diuina vltio tumultum compescuit: nam & Tiberis supra modum inundans multa damna mortalibus intulit, & tanta peste laboratum est, vt vix decimus quisque superfuerit.

Anno 1227. *S. Ludouicus in Gallia rex existens illustris habetur.*

Antonius discipulus S. Francisci claret.

Ioannes de Sacrobusto mathematicus Parisiis floret.

Accursius Florentinus iuris interpres doctissimus agnoscitur. Sab.

Iordanes Theologus Dominicanis silentium mense instituit. Vola.

Helias, Ioannes & Albertus armis inter se

decertant pro succeßione S. Francisco in Abbatia. Volat. 21.

Vincentius historicus prædicator insignis habetur.

Petrus martyr concionator vehemens agnoscitur. Sab.

Anno 1228. profectus est Fridericus imperator Ierosolymam belli gerendi causa: & negocium ita confecit, ut à Sultano non solùm Ierosolyma, sed multæ aliæ vrbes in vicinia sitæ vltrò ei sint redditæ. Coronatus est Ierosolymæ Fridericus anno 1229. Ierosolymam & Ioppen vrbes munitionibus firmari curauit aduersus vim hostium: & pacis fœdera sanciuit cum Sultano decennij spatio. Significauit hæc omnia per epistolam pontifici Romano, petiitque excommunicationis absolutionem: nam & ab hoc Gregorio Papa anathemate notatus erat, nescio cuius iuris causa in regno Siciliæ. Sed parum erat pontifici denegare Cæsari absolutionem, nisi & hos quoque dolos siue iniurias potius faceret absenti Friderico. Etenim contra eum ciuitates Italiæ mouit, occupauitque per vim vrbes aliquas in hæreditario eius regno Neapolitano. Itaque hac neceßitate coactus est Fridericus redire in Siciliam, & hæreditarium regnum suum ex periculi metu eripere. Quanquam autē summa vsus erat perfidia pontifex in absentem Cæsarem,

rem, tamen tanta demißione absolutionem postulauit, vt promitteret se à pontifice Siciliam in regni feudum accepturum. Ad hæc & principes Germanos vocabat in Italiam, vt vel per eos controuersia inter se & pontificem transigeretur. Proinde liberauit Gregorius Cæsarem ab anathematis diris interum anno 1230. *relatis (vt Blondus scribit)* 12000. *vnciis auri pœnæ loco.*

Postea tertiùm venit in Germaniam Fridericus, & bellũ in Austria contra Hungaros gesßit, & cæpit Viennam vrbem: quæ vt esset & maneret imperialis ciuitas, datis literis id voluit ratum confirmari. Tum quoque filium suum Cunradum Viennæ Cæsarem elegit, mortuo iam in carcere Henrico filio.

Anno 1238. *iterum redeunte in Italiam Friderico, Mediolanenses contra eum insurrexerunt, & aliæ pleræq; præpotentes ciuitates. Mediolanum grauißima clade affecit Fridericus. qua de causa ciuitates inito fœdere cum pontifice, conspirant contra Fridericum Cæsarem quem hoc nomine tertiò excommunicat papa Gregorius, & hæreticum proscribit, concitatis etiam ad arma contra eum Venetis. Fridericus editis scriptis publicè questus est de illata iniuria, & interim supplex quoque absolutionem petiit à pontifice. Erant ex Cardinalium ordine multi, qui consilia pa-*

Fridericus secũdus tertiò excommunicatus.

pæ non probabāt: & qui ad Concilium ad Lateranum à Pontifice indictum proficiscebantur Cardinales, Friderico capti in carcerem cõiecti sunt. Cæterùm vbi precibus de impetranda venia non dabatur locus omnino apud Gregoriū, necessitas compulit Fridericum vt se tueretur: & non caruit sua factione, quæ tum in Italia potentissima erat. Nam diuisa tum erat Italia in Guelphos, & Gibelinos. Hi pro Cæsare, illi verò pro pontifice sentiebant. Vtrunque nomen ex Germanis ortum, in Italiam translatū erat. Nam Guelphorum genus perpetua odia exercuerat aduersus sanguinem Friderici: vnde & Guelphi dicti sunt, vt perpetuò infensi hostes Friderici. Porrò Friderici generis origo à Vueiblingis erat, vnde appellati sunt Guiblingini, id quod mutato nomine Gibelini dixerūt Itali.

Guelphi. *Gibelini.*

Pontifex grauissima necessitate compulsus, crucem & indulgentias publicauit aduersus Cæsarem Fridericum perinde ac manifestè impium, & prophanatorem religionis. Tulit id multo ægerrimè Fridericus: obsedit Romam: sed re infecta decessit, ac Rauennam vrbem cœpit

Anno 1240. Gregorij 9. Pontificis mortem eclipsis solis tāta præcessit, quanta nunquā antea visa. In Gregorij locum sufficitur Cœlestinus 4. Mediolanensis, senex admodum & vale-

valetudinarius, qui 18. die moritur. Vacauit itaque tum sedes papalis vno & viginti mensibus, quòd Cardinales à Friderico imperatore captiui tenerentur.

Anno 1243. Innocentius 4. Genuẽsis Põtifex electus sedit an. 11. mens. 7. Is apparatum Decretalium & Authenticas cõposuit, & librum de iurisdictione imperij: & autoritate pontificis contra Petrum quandam cognomento Vineam, qui imperij & aliarum rerum omnium arbitrium Imperatori tantùm adscribebat, Apologeticum inscriptum edidit.

P. cardinalibus roseum galerum attribuit, vtique equo in vrbe veherentur, concessit. Natalem Deiparæ virginis octonis diebus ecclesiam celebrare iussit. Is sententias priorum pontificum contra imperatorem cõprobauit, habitóque consilio Lugduni, abdicauit imperio Fridericum, vsus Gallorum præsidio: & per literas significauit Electoribus principibus, vt alium Cæsarem designarent. Illi verò dixerunt imperatorem Henricum Thuringiæ Lantgrauium. Is ante Vlmam vrbem tormento bellico ictus periit. Fridericus secundus abdicatur à papæ imperio.

Ordo Cruciferorum confirmatur, an. 1243. Ioan. Luc.

Fridericus nouam in Italia vrbem condidit quæ Victoria dicta est. Vbi argenti inopia laborabat, corio iussit numismatis formã para- Vrbs victoria.

ri, vt esset quo militibus stipendia soluerentur: ceterùm quum primùm argenti copia fieret, se id quod ex corio erat, vero & bonō numismate commutaturum, id quod liberaliter etiā postea fecit. Iam verò cùm nulla amplius ex Germania sperare præsidia posset, præterea captus esset Encius filius eius, qui & periit in carcere, variè adflictus est, & contulit se in Apuliam, vbi & mortuus est, anno 1250. Sunt qui scribunt veneno necatum esse. Scilicet quiescere non poterant sanctißimi patres, nisi prorsus optimum principem extinctum vidissent. Neapolitanum regnum hæredi filio suo Cunrado reliquit. Italia factionibus diuisa mansit postea semper. Pars enim imperio, pars pontifici adhæsit, donec Venetorum & Mediolanensium vires crescerent, & augeri cœpissent postea.

Anno 1250. Christiani principes & S. Ludouicus rex Galliæ in Syria ad Faramiā vincuntur Soldano. Blond.

Alphonsi sphæra astrologis deseruiens incipit an. à natiuitate Domini 1251. Io. Luc.

Alexander de Halis doctor theologus acutißimus claret.

Hungo Cardinalis Concordantias Bibliorum conscribit. Plat. in Innocentio 4.

Post Innocentium 4. electus est Papa 189. Alexander quartus, Campanus, qui Petri sedē tenuit an. 7. Is Claram virginē Asisinatē

Petrum

Petrum martyrem, & Stanislaum Cracouiẽsem inter sanctos retulit. Mendicantium ordinem literis celebrauit, Guilhelmum de sancto Amore monachos ex eleemosyna in otio viuentes non saluari scribentẽ, hæreticũ censuit. Plat.

Ordo Eremitarum S. Augustini confirmatur an. 1256. Volat.

Henricus Cardinalis Hostiensis iuris peritus inclarescit, simul & Bartholomæus Brixianus, qui multa in Decretales edidit.

Cunradus quartus, Germanus. Cæsar 25.

ANNO 1250. *regnauit Cunradus Friderici filius mortuo patre, sed ab Innocẽtio quarto excommunicatione notatus est. Lantgrauius Thuringiæ Henricus vicit eum apud Francofordiam, viuente adhuc patre Friderico. Sunt qui scripsere post Henrici obitum gestum hoc bellum contra Cunradum à Vuilhelmo Lantgrauio. At verò vbi considerauit Cunradus se destitutum præsidio Germanorum Principum, contulit se in hæreditarium regnum Neapolitanum, ibique dèfunctus vita est, an. 1253.* Cunradus

Cũradus de quo modò diximus vxorẽ habuit Bauarici sanguinis, ex qua filiũ susciperat Cunradinum, qui in hæreditario Ducatu suo Sueuiæ educabatur, & post obitum patris hæreditarium regnum suum Neapolitanum petere volebat, Sed aduersus eum vocabat in regnum Cunradus Finis Sueuiæ ducum Cũradinus

Neapolitanum pontifex, Clemens Carolum Gallorum regis fratrem. Cunradinus, vt qui Sueuiæ dux erat, magna præsidia & copias Germanorum circum se habebat & principio magnis victoriis vsus est. At verò tandem per insidias Cunradinus Cunradi filius & Fridericus Austriæ dux capti sunt. Præterea & sordidius quàm decebat, tractati, & contumelis affecti sunt. Tandem concilio papæ ceruicem carnifici amputandam præbuere. O insignem crudelitatem. Saxeus planè esset, quem non tantæ crudelitatis exempla commouerent, nimirum tam generosum regem, à tot Cæsaribus ortum, adeò sine vllo iure & ratione tam turpiter à Clemente papa e medio sublatũ esse. Scripta etiam hodie extant, quæ tunc temporis edita sunt, in quibus quæritur de iniuria optimus Princeps, & totam causam ordine cõmemorat lõga narratione, vt dubiũ nõ sit merã tyrãnidẽ aduersus Cunradinũ exercuisse papã.

Clementis papæ insignis crudelitas in Cunrad.

VVilhelmus Cæsar Germanus 26.

ANNO 1254. *electus est Cæsar Vuilhelmus Holandiæ comes. principem ferunt probitate morum & vitæ innocentia insignem fuisse, sed à Frisis cæsus est anno* 1256.

Interregnum.

Mortuo hoc Vuilhelmo, sine certo Cæsare stetit

stetit

ſtetit imperium annos ſeptemdecim, idque non ſine ſummo exitio Germanicæ nationis. Infortunium hoc natum eſt ex bellis ciuilibus quæ in imperio per pontifices Romanos ſunt excitata. Porrò diſsidio propter electionem orto inter electores, à quibuſdam electus eſt Cæſar Alphonſus Hiſpaniæ rex propterea quòd ſapientia non vulgari & præclaris virtutibus præditus erat. Is ille eſt Alphonſus qui Aſtronomicis artibus non ſolùm ipſe eſt delectatus, ſed etiam multis præclaris libellis de ea ſcriptus ſtudium eius auxit, & emendauit. Cæterùm Alphonſus quanquam monitus à papa de recipienda imperij maieſtate, tamen id conſtanter recuſauit, propter incertam fidem & inſtabilem concordiam Romanorum pontificum cum imperatoribus. Pars altera electorum deſignauit cæſarem Ricardum, regis Angliæ fratrem, eumque Baſileam vſque duxerunt, verùm ab imperio receptus non eſt.

Alphonſus Hiſpaniæ rex mathematicus.

Anglici annales aſſerunt, Ricardo imperatori creato Aquiſgrani colonienſem Antiſtitem diadema impoſuiſſe, & eius filium Edmundum, paulò ante hæc tempora mortuo Friderico, ab Innocentio quarto Pontif. Romano in Manfredi filij ſpurij Friderici imperatoris, tyrannidis vltionem, ad Siciliæ regnum euocatum.

Anno 1258. in Anglia Pictones omnes, quo

rum tum ibi ingens erat numerus, cum cæteris alienis exterminantur. G. L.

Eodem anno Ricardus rex Angliæ in Galliam traijcit, & cum Ludouico rege is conditionibus pacem facit, vt Gallus Normanniam cum Andegauensibus ac Cænomanis obtineret, & Anglo pro bellorum impēsa millia aureorum centum & quinquaginta, ac per singulos annos dena millia tributi nomine persolueret, Anglus Aquitaniam à Septentrione Caranto flumine, & à meridie Pyreneo mōte terminatam poßideret.

Anno 1259. Optimates regni in Anglia cōtra Regem, quòd antiquatas leges cùm nonnullas in pristinā formam (vt ipsi postulabant) restituere nollet, ciuile bellum triennio excitant quod tandem confirmatis aliquot legibus antea latis compositum est.

Michael 7. Palæologus 117. Imprator Orientalis, anno 1260. electus, rerum potitur annis 5. cùm Galli tenuiſſent an. 58. Blond.

Post Alexandrū 4. succeßit 190. Papa Vrbanus quartus Gallus, sedit. an. 6. Huius tempore Guelforum, & Gibellinorū factiones de Italia certāt. Pōtifex cōtra Manfredū Friderici imperatoris spuriū, & Cūradinū Germanos Siciliæ reges Italiā infestātes. Ludouicum Galliæ regem inuocat, qui illi Carolum Prouinciæ & Andegauiæ comitē consobrinū & generum

nerum suum cum exercitu auxilio mittit. Plat.

Veneti & Genuenses in Syria & sinu Adriatico terrestri & nauali prælio annis 10. vario euentu congrediuntur. Sab.

Albertus magnus Teutonicus ordinis Prædicatorum, naturæ arcana scrutatur, & scripturam sacram Coloniæ explicat, tanta modestia, vt Ratisponēsem episcopatum oblatum respuerit quem tumultu & armis gubernare interdū opus erat, vt nunc etiam apud Germanos mos est, quorum plerique episcopi ense & milite res suas tutantur. Huius discipulus fuit Thomas Aquinas, qui relicta patria, insignique cognatione (originem enim è Comitibus Apuliæ ducebat) Coloniam pergens, tantum profecit, vt post aliquot annos [illegible] arisijs primum in doctrina locum [illegible] eret.

Raimu[illegible]s Lullius philosophus, ac theologus flo[illegible].

A[illegible] 1265. Vrbanum quartum secutus est Pa[illegible] 91. Clemens quartus Narbonensis, cathe[illegible]mq; papalē tenuit an. 4. habuit hic duas fi[illegible] ex vxore præmortua, quarum altera in [illegible]sterium collocata 39. libras turonensium [illegible]rum dedit: altera autem quæ marito suæ cōdi[illegible]nis nupserat, 300. libras turonenses dotis nom[illegible]e numerari iußit, hac conditione, ne quid vnq[illegible]m amplius peteret. Nepotem quendam clericum habens, tribus iam præbendis coho-

neſtatum, duabus dimiſsis vnicam quam vellet ex tribus retinere iuſsit, imitatores in hac re paucos relicturus. Is Carolum *Gallum Ludouici regis generum Ieruſalem & Siciliæ regem inungit Romæ in baſilica Lateranenſi, ea lege, vt quotannis feudi nomine eccleſiæ Romanæ quadraginta millia nummum aureorũ perſolueret. Plat.*

Alexander Minorita ſuam Grammaticam verſibus componit. Sab.

Genuenſes Cretam *inuadunt. Sab.*

Bandogabar Soldanus deuictis Tartaris & Saracenis Criſtianos *in Syria perſequitur Blõ.*

Anno 1270. *D. Ludouicus* Galliæ *rex moritur, ſuccedit Philippus an.* 5.

Clemente 4. *defuncto, ob diſſenſionem de eligendo pontifice ortam, vacat Papatus biennij ſpatio.*

Anno 1271. *Henricus* 3. Angliæ *rex moritur filios relinquens Edouardum Vualiæ principem, & Edmundum Lancaſtriæ comitem: à quibus Roſæ* Albæ, *& Roſæ Rubeæ, quæ iſtorũ familiæ inſignia fuere apud poſteros factionum nomina. Geor. Lil.*

Poſt interregnum in papatu tandem creatus eſt P. 192. *Gregorius decimus Placentinus in Edouardi Angli Vualiæ principis Syriacis caſtris agens. ſedit annos* 4. *Is monuit initio ſui pontificatus Electores vt conſentientibus*

votis

votis imperatorem iterum designarent, ne Imperij status prorsus collaberetur.

Circa hæc tempora Flagellantium hæresis in Italia orta, per Galliam & Germaniam vagatur, multa Romanæ ecclesiæ damnãs, & in errores incidens grauißimos. Bern. Lutz.

Synodus Lugdunensis in præsentia Michaelis Palæologi imperatoris Græcorum celebratur pro recuperanda Palæstinia, & contra Græcos de proceßione Spiritus sancti, ibique Rudolpho Haspurgensi confirmatur imperium: de quo mox.

Rudolphus cæsar Germanus 27.

ANNO *Christi 1273. electus est Rudolfus comes Haspurgensis seu Habisburgius, & Alsatiæ comes prouincialis regnauit annos 19. confirmatus est à Pontifice conuenerant enim cæsar & Pontifex Lausanæ, id quod versiculi veteres testantur.*

Bis sexcenti septuaginta trésque stetere
Anni, Lausanæ dum Rex & Papa fuere.

Cæterum in Italiam non est profectus Rudolfus, neque coronam imperialem accepit. Solitus est Aesopi fabulam recitare de vulpe, quæ leoni in spelunca ægrotanti dixerat, Ideo se terreri ab ingressu, quod vestigia omnia ingredientium, non egredientium essent animalium.

Ad eundem modum & se cõsiderare, maiores suos ingressos quidem sæpe magnis copiis Italiã sed malè tractatos demum plerunque rediisse, Interim tamen vicarium gubernatorem misit in Italiam, qui receptus est à potißima parte vrbium Italicarum.

Restiterunt Rudolpho primũm Bohemi & Bauari.sed Bauariam citò subiugam reddidit. Othacarus rex Bohemorum noluit parere, & præterea iam vacuam hæredibus Austriam, quæ Imperio tunc cesserat,contra ius fasque occupabat. Missus est itaque à Rudolfo Norimbergensis Burgrauius in Bohemiam, vt nũciaret regi ex imperatoris iussu, vt pareret, & Austria cederet,sed vtrũque recusauit Othacarus, Proinde post multas disceptationes super ea re habitas,duxit in Austriam armatas copias Rudolfus,eamque occupauit:obsidione cinxit Viennam vrbem,& ingenti prælio pugnatum est apud Nidesburgum.anno 1278.Othacarus in eo cõflictu cæsus est. Ita demum redacta Austria est sub ditionem Rudolfi, & in ea ducem postea constituit Albertũ filiũ suum vt ea occasione iã porrò sit Austria beneficium seu feudum imperiale. Porrò ab hoc Alberto iam inde originem ducunt Austriaci principes, vsque ac laudatißimum Cæsarem Carolum quintũ: & regem Ferdinandum fratrem eius.

Othacarus Rex Bohemorum.

Albertus Austriæ dux.

Rudolphus Cæsar summa clementia ac humanitate

nitate vsus est erga Vuenceslaum Othacari filium. reliquit enim illi Bohemiæ regnum, & vuẽceslaus filiam ei in matrimonium dedit. Vuenceslaus Bohemiæ hic in diuorum numerum relatus est, & sacris rex inter di honoribus colitur. Rudolfus & Burgundiones uos relatus domuit. In Alsatia primùm seditiosas vrbes, quæ conspirauerunt in eum, vi cœpit, & dignas de illis pœnas sumpsit. Inter eas vrbes Hagauoa, Colmaria, Tigurum & Berna fuerunt.

Anno 1286. Comitem Vuirtembergensem Ebrardum inuasit, & Sturgardium obsedit, tandem causa per Episcopum Moguntinensem transacta est.

Anno 1290. Rudolfus celebria comitia habuit Erfurdiæ, & præsidio vrbis Erfurdianæ diripuit & solo æquauit circiter sexaginta arces in Thuringia. Eo demum pacto turbatum & plenum seditionibus statum Germaniæ, dum certis imperatoribus caret, sub pacis leges iterum redegit Rudolfus, & collapsum imperium ferè erexit. Mortuus est anno Christi 1292 Vacat imperium an. 1.

Anno 1276. Gregorio 10. succedit P. 193. Innocẽtius quintus. Burgundus ex Dominicano põtifex electus, qui antea Petrus Tarãtasiensis vocabatur, qui in epistolas Pauli & libros Sententiarum annotationes scripsit. sedet mens. 6. Innocẽtio successit Adrianus quintus Genuensis P. 194. sedet dies 40.

Adrianum secutus est P. 195. Ioannes 21. Hispanus Vlyßiponensis medicus, vir doctus at, rerum agendarum inscius. Is mens. 8. noui ædificij ruina periit. Plat.

S. Bonauentura ordinem D. Francisci instaurat, libros sententiarum explicat. Plat.

Ioanne 21. mortuo. Papa 196. factus est Nicolaus tertius, Romanus, anno domini 1279. sedit an. 3. mens. 8. Moliebatur is duobus nepotibus suis duo Italiæ regna tradere, vt alter Hetruriæ, alter verò Longobardorum rex esset. Videbat enim plus satis negotij fieri Rudolfo in Germania: putabátque ea de causa Italiam venire eum non posse. Verum quo minus succederent conatus Papæ, restiterunt Cæsarianæ vrbes, & misit Rudolfus vicarium gubernatorem in Italiam.

Post Nicolaum tertium factus est papa 197 Martinus 4. Gallus, ãno 1282. qui sedit an. 4 menses 2. Hic Romanis conceßit vt duos Senatores ex nobilibus eligerent. Blondus.

Bellum cum Petro Arragonum rege Siciliam inuadente geßit.

Hoc tempore Siculi propter Gallorum libidinem & militarem insolentiam, suadente Ioãne quodam à Prochyta, coniurationem in Gallos ineunt, vt die sacro Paschæ cùm primum vesperi campana audita foret, vbique Galli nullo sexus discrimine habito cæderentur. Qua

in

in re adeò certe sæuitum est, vt etiam mulieres Gallico compressu prægnantes cæsæ dicantur. Hinc tritus ille sermo est, cùm quis multorum interitum exoptat vt vesperas Siculas commemoret. Plat.

Martino quarto mortuo factus est Papa 198 Honorius quartus, anno 1286. sedit ann. 1. Hic ordinem Eremitarum Parisiis nondum receptum probauit. Carmelitis album aßignauit amictum, cùm prius nigro vterentur. Plat. Sedes P. P. vacat mens. 10.

Philippus Tudertus Florentinus mercator Ordinem seruorum B. Mariæ incipit, qui & confirmatur post reformationem carmelitarum Sab. En. 9. lib. 7. Io. Lu.

Post Honorium quartum factus est Papa 199. Nicolaus 4. Longobardus, minorita ann. 1288. sedit an. 4. mens. 1.

Vacat sedes annos duos, menses 3.

circa hæc tempora florent Henricus de Gandauo, & Ioannes Scotus subtilis disputator & acer. Plat.

S. Rochus de Narbona insignis habetur. Plat.

Adolfus cæsar Germanus 28.

ANNO christi 1292. Adolfus (qui Ioãni Lucido est Astaulphus) comes de Nassau, cæsar eligitur, fuerat hic antea apud Rudolfum in magna existimatione, erat præterea eius fra-

ter Moguntinẽsis episcopus, & huius suffragio iuuabatur Adolfus vt imperium consequeretur. Regnauit annos sex, & per electores ab imperio depositus est: nam ad tolerandos sumptus eminentiæ Cæsareæ non satis sufficiebant copiæ familiares, adhæc & magnus in rebus gerendis planè erat infortunatus. Memorabile bellum quod geßit, id erat, quòd in Thuringiam duxit exercitum. Nam Alberto Lantgrauio Thuringiæ contentio erat cum filio suo Dietero, & Friderico, cui à morsa maxilla cognomen erat. Et vendidit is Adolfo Cæsari prouincialem Comitatum Thuringiæ. Studebat is quoque generis sui nobilitatem reddere illustriorem, & in Thuringiam profectus, magnis eam cladibus affecit. Obsedit Crutzbergium, Franckenstein, & Friburgũ. Verum à Friderico repulsus est. Porrò ob varias & multas perturbationes quæ tum erant in imperio, compescendas, potentiori quodam capite opus erat in Germania. Ideóque conuẽtu habito ab electoribus principibus Moguntiæ, deligitur Cæsar Albertus Austriæ dux Rodulfi Cæsaris filius. Sed cum retinere vellet imperium Adolfus armatis copiis contra eum profectus est dux Albertus, & infestis signis vtrinque pugnatum est prope Vuormaciam. in co conflictu periit Adolfus, ann. 1268. id quod hi versus testantur.

Anno milleno trecentis bis minus annis.

In

In Iulio Mense, rex Adolfus cadit ense.

Post Nicolaum quartum factus est P. 200. Cœlestinus 9. Eserniẽsis, anachoreta professione, an. domini 1294. Hic vir pius & simplex, successoris sui Bonifacij 8. fallacia post sextum dignitatis mensem se pontificatu abdicans, & ad eremiticam vitam rediens, ex itinere à Bonifacio retractus, carceri includitur, vbi dolore animi ante tempus moritur, anno vno, mense 5. post initum pontificatum. Plat.

Circa hæc tempora Dantes Aligerius poëta Beatricem Florentiæ versibus celebrat. Vol.

Post Cœlestinum 5. factus est Bonifacius 8. P. 201. anno 1295. sedit an. 8. mens. 9,

Ab hoc ferunt deceptum Cœlestinum voce tanquã cœlitus missa per cannã ad eum facta, vt desereret pontificatũ, & Bonifacium substitueret. Ingentia bella in Italia excitauit Bonifacius, excommunicauit Philippum Pulchrum Gallorum regem, & titulum regni Gallici donauit Alberto Cæsari, vt hac occasione tandem inter se conflictarẽtur Germani & Galli. Hic pontifex sextum librũ Decretalium ordinauit. Apostolis & Euangelistis, & quatuor ecclesiæ doctoribus, Gregorio, Augustino, Hieronymo, Ambrosio duplicem celebritatẽ statuit. Idem iubileum annum post Mosaicum primus instituit, an. 1300. & cẽtesimò quoq; anno dein obseruari mandauit: & omnibus tum limina

apostolorum visitantibus plenam delictorũ omnium remissionem concessit. Gibellinos pessimè oderat: vnde notũ illud est quod Procheto dixit Genuensi archiepiscopo ad pedes eius die Cinerũ procumbẽti. Nam cùm dici à sacerdote tum soleat, Memento homo quia cinis es, & in cinerem reuertêris: dixit mutis quibusdam verbis, Memento homo quia Gibellinus es, & cum Gibellinis in cinerem reuertêris, in eiúsque oculos cinerem coniecit, non in caput, vt mos est. Postremò iussu Philippi regis, opera Sarræ cuiusdam Columnensis, adiuuantibus Gibellinis, captus est Anagniæ Bonifacius in domo paterna, & Romam perductus, vbi 35. die pòst dolore animi confectus periit: atque hinc est quod dicitur de eo: Intrauit vt vulpes, regnauit vt lupus, mortuus est vt canis.

Ordo Cœlestinorum confirmatur an. 1497. Io. Lu.

Alborum & Nigrorum factiones in Italia ortæ.

Albertus primus Cæsar Germanus 29.

ANNO 1299. *cœpit regnare* Albertus Au*striæ Dux, Cæsaris Rudolfi filius, imperauit annos* 10. *bello superauit Adolfum Cæsarem. Primùm* Bonifacius *papa ratum habere noluit Imperium Alberti, postea vltrò confirmauit.*

in odium Gallorum regis: & donatum Albertum titulo regni Gallici, exstimulauit eum contra Franciæ regem: verum rex Gallorum tradita filia in matrimonium filio Alberti, placauit eum, ne quid hostiliter aduersus eum tentaret. In Bohemiam expeditionem adornauit, & filium suum Bohemiæ regem constituit, Bauaros & Moguntinos hostilia fœdera ineuntes cõtra se, ita domuit, vt parerent imperio.

Tandem à fratris filio & comitibus quibusdam Austriæ trucidatus est. Fortè id ita voluit Deus, ne cædes in Adolphũ Cæsarem commissa, foret impunita. Quanquam enim is erat non paris potentiæ, tamen interim vt dominum suum constitutum à Deo, venerari debuisset. Parricidæ & suas quoque pœnas dedere. Deus enim cædes & latrocinia inulta non sinit. *Vltionis exemplum.*

Post Bonifaciũ octauum factus est Papa 202. *Benedictus* II. *Italus, ordinis Prædicatorum, anno* 1304. *sedit an.* 8. *Vacat sedet an.* 1. *mensem vnum.*

De Turcis.

TEMPORIBVS *Alberti Austriaci, anno à Christo nato* 1300. *genus Ottomanni (qui filius etat Zschi cuiusdam tenui conditione hominis) aqud Turcas potentia & æstimatione excrescere cœpit: ex cuius sanguine illi Turcici reges qui hodie imperant, originem ducunt.*

Regnauit ann. 28. defunctúsque est salutis nostræ anno 1328. sub Benedicto vndecimo.

Translatio sedis pontificiæ à Romanis in Galliam.

BENEDICTO *vndecimo mortuo, declaratus est Papa Clemens quintus, genere Gallus, Vasco, Burdegalensis episcopus anno. 1305 qui sedit anno 8. mens. 10. Egit hic in Gallia apud Lugdunenses, & absoluit ab excommunicatione regnum Gallorum. Porrò iam inde ab hoc tempore, hoc est anno 1305. translata erat pontificia sedes ab vrbe Ramana Auenionem Galliæ vrbem, vbi successores manserunt annos 71.*

Interea pontifex tres Cardinales Romam misit, qui vrbem & Italiam gubernarent. Æmil. Plat.

Porrò silentio inuoluendum non est, coronationem huius pontificis multo celeberrimam, adde & funestam etiam quibusdam fuisse. Illi siquidem interfuere, Philippus Rex Franciæ cognomine Pulcher: eius frater Carolus nuper ex Italia reuersus: Ioannes Britanniæ dux, qui ruina muri oppressus moritur cum plerísque alijs pompa coronationis (vt fit) per vrbem ducitur. Philippus quoque ex ea ruina aliqua ex parte debilitatus est. Pontifex autem in tanta trepidatione ex equo deturbatus, solum Car-

culum ex tiara amisit, pretij aureorum sex millium. Plat.

Temporibus his Fratricelli fuerunt, qui planè Anabaptistarū more, qui nostra hac ætate in incertum vagantur, senserunt, promiscuos docentes concubitus, nihil proprij habendum, non esse administrandas respublicas Christianis, & similes phanaticas opiniones habuere.

Pontifex patrum decreto Templariorum ordinem destruit, quòd ad Saracenos defecisse dicerentur: eorúmque bona Rhodijs militibus concessit. Plat. Volat.

Idem Clementinas constitutiones congessit.

Circa hæc tempora, nempe anno 1309. Rhodos insula, Turcis expulsis. à Christianis ducibus expugnatur. Greg. Li.

Viennense concilum vniuersale celebratur 400. episcopis anno 1311. in quo multa contra Iudæorum insolentiam ordinantur, & festum corporis Christi confirmatur. Plat.

Post Clementem 5. factus, est papa 204. Ioannes 22. anno Domini 1317. qui ecclesiam Auenioni gubernat annis 18. Is Clementinarū editionē confirmat, Grandimontensem ordinē instaurat. Milites Iesu Christi instituit in Lusitania: qui Seracenis resisterent Beticam & Aphricā incolentibus. Habito præterea conuentu hæreticos eos iudicat, qui dicūt Christum & eius discipulos in hac terra nihil proprij

possedisse, de eadémque re disputari in Academiis prohibuit. Ludouicum Caroli Regis Siciliæ filium præsulem Tolosanum, & duos Thomas, alterum episcopum Herferdensem, alterum Aquinatem Dominicanum, inter sanctos adscribit.

Hoc pontifice an. 1321. Iudæi per conductos leprosos fontes in Germania intoxicant. Sebast. Franclz.

Nicolaus de Lyra, ex Iudæo Minorita factus, vniuersam scripturam commentariis illustrat. Volat.

Henricus 7. Lucelburgensis dictus, Cæsar Germanus 30.

Hẽricus 7. ANNO Christi 1309. *Imperator electus est Henricus princeps Lucelburgensis, qui regnauit annos sex. Etenim interea dum in Gallia pontifex erat, ambiuit imperij dignitatem rex Gallorum, & consensu pontificis sui se voti compotem fore sperabat: sed ne inter pontificem quidem & Gallum concordia diu stabilis erat, proinde monuit papa Electores principes, qui iam multo tempore de electione dissenserant, vt maturarent concordibus votis Lucelburgensem principem imperatorem designare, qui tum ob sapientiam cum summa grauitate coniunctã clarißimus habebatur princeps. Electum statim confirmauit pontifex: itaque votis & studio*

suo

suo frustratus est Gallus in transferenda ad se imperij Romani dignitate.

Primũ spoliauit Henricus Comitem VVirtembergensem omnibus fortunis, quòd rebellis erat imperio. Ioanni filio suo regis Bohemici filiam vxorem dedit: éstque hac occasione Ioannes Lucelburgensis princeps, Caroli Quarti pater rex Bohemiæ factus. Postea cum ingentibus copiis in Italiam descendit, & tantam sui formidinem incußit Italiæ, quantam iam multo tempore antea nullus Imperator alius. Vrbes quædam non nisi vi coactæ: dedere se noluerũt, vtpote Cremona & Brixia: reliquæ vltrò paruerunt. Romæ Imperator coronatus est. Florentiam grauißima obsidione premebat, quo tẽpore, (vt scriptum [illegible] quidam prædicatorũ [illegible]nus subornatus à Florent[illegible] perdidit [illegible]enricum veneno, quod Eucharistiæ illitum [illegible]derat ei. Quin & pontifex ipse suis arm[illegible]structus minabatur Henrico excommu[illegible]ationis telo, vbi augeri æstimationem eius in [illegible]lia sensit.

He[illegible]7. veneno necatus à monacho prædicatore.

Ludouicus Bauarus 31.
Cæsar Germanus.

ANNO *Christi 1314. conuenerant Francofordiæ Electores principes, Moguntinensis. Treuerensis & Coloniensis Episcopi, Ioannes Bohemiæ rex, Rudolfus Comes Palatinus*

Rheni, Rudolfus Saxoniæ Dux, Volemarus Marchio Brandemburgenſis. In die Luciæ à Moguntino et Treuerẽſi Epiſcopis & Bohemiæ rege & Marchione Brandemburgenſi electus eſt Ludouicus Bauarus. Et contra hunc de legerunt Fridericum Auſtriacum Coloniẽſis Epiſcopus Palatinus et Saxoniæ Dux. Ludouicus Aquiſgrani coronatus eſt. Fridericus Bonnæ imperij inſignia accepit. Controuerſia hæc in eligendo, ingentis ciuilis belli occaſionem peperit in Germania. Auſtriæ dux fautores habuit pontificem, Franciæ & Hũgariæ reges. Sueuos, Palatinum Argentinenſes, & alias multas vrbes. Ludouicum autem, qui viribus infirmi[illegible] et deſtitutus humano præſidi[illegible]auit annos 33.

Anno 1323. collatis ſign[illegible]atum eſt inter eos ad Necharem fluuium, v[illegible]que multi occubuerunt in prælio.

Circa hæc tempora, nempè an. Do[illegible]328. Ottomannus moriens Orchani filio re[illegible] per manus tradit, Imperatori Turcarũ ſecu[illegible] ſub quo diſsidio Græcorum, Cantacuzeno & Palæologis contendentibus, adeò res Ottomannica creuit, vt Pruſiam Græcis ademerit: in cui[illegible] expugnatione vulnere accepto Orchanes poſt 22. annum regni moriens, Amurathi filio victoriam fruendam reliquit, temporibus Clementis 6. Pontif. max.

Anno

Anno 1335. pridie Michaelis, ingenti conflictu congressus est Ludouicus Cæsar cum Friderico. Fridericum iuuabat frater eius Lupoldus, coniunctus Sueuis & Heluetiis, & magna quoque parte Hungarorum, Ludouicum secutus erat Bohemiæ rex, & Norimbergici castri comes, & principes plerique alij. Iam verò cùm cunctaretur Lupoldus, quòd traiicere amnem non posset, cæsus est à Ludouico exercitus Austriacus, & captus est Fridericus à Franco quodam, cui Ebrardo Mosbachio nomen erat, qui perduxit eum ad Burggrauium Norimbergensem, à quo ad Ludouicum missus est. *Lupoldus.* *Fridericus captus ab Ebrardo Mosbachio*

At verò vbi vidit Lupoldus opem ferre se non posse fratri, tanta animi indignatione ac furore percitus est, vt seipsum penè interfecturus fuerit, nisi sui cohibuissent eum, qui & consuluerunt quoque vt recederet, neque sua sponte coniiceret se in periculum. Postea verò nequicquam multa tentauit Lupoldus & apud pontificem, & Francorum regem, vt vi eriperet Fridericum fratrem. nam Gallus alieno negotio non admodum mouebatur. Fridericus trium annorum spatio captus fuit in arce quadam apud Bauaros tandē transacta controuersia, dimissus est hac lege, vt imperio cederet: quod cùm vltrò recepisset, restitutus est à Ludouico in Austriam. Itaque vsus est summa humani-

tate atque clementia Ludouicus in hostem suũ, interim tamen non quiescente Lupoldo à motibus excitandis, etiam post liberatum Fridericum.

Ludouicus excõmunicatus. *Postea censuris pontificiis animaduertit in Cæsarem Ludouicum Ioannes 22. quòd ante coronationem imperiali autoritate & imperio vsus fuerat in Italia. Occasio ingentis schismatis inde ora est apud Germanos, ídque durauit circiter viginti quatuor annos. Interea magnæ passim seditiones in imperio & vrbibus sunt natæ, & pars altera alios per coniurationem pellere & opprimere conabatur. Et quanquam non semel petiisset absolutionem à pontifice Ludouicus, tamen nullis eam precibus potuit impetrare, vt & Benedictus papa post Ioannem, & alij multi & honesti viri reiecerint acta papæ. Et extant etiamnum controuersiæ scriptæ inter pontificem & Cæsarem, in quibus gloriari veritus non est Ioannes papa, penes se summam autoritatẽ & ius esse creandi & deponendi non solùm reges, sed imperatores omnes pro sua voluntate. Aestimari ex his potest facilè, non graui admodum de causa papam exercuisse tanta odia aduersus Imperatorem. Non deerant quoque sub idem hoc tẽpus homines eruditi, qui scripta põtificis palàm insectarentur. inter hos Occam fuit. Principes Germani omnes tam Ecclesiastici, quàm equestris*

Schisma in Germania.

questris ordinis, Imperatori adhæserunt, tandem cōpulsi quidam sunt ad defectinem, atque adeò etiam ad electionem alterius Cæsaris per pontificem.

In Italia maximas factiones habuit Ludouicus Galeatius Mediolanensis, & Senatus Romanus expetiit aduentum Ludouici in Italiam. Itaque profectus est comitante Regina, quæ & peperit Romæ filium, qui dictus est Ludouicus Romanus: & factus postea ab imperatore Marchio Brandemburgensis, Mediolani ab episcopo, Romæ à Cardinali de Colūna coronatus est. Constituit quoque Romæ pontificem Petrum Corbariensem, qui non multò pòst Auenionem pertractus est vinctus ad Ioannem 22. à quo in carcerem est coniectus, in quo periit. *Galeatius Mediolanensis. Ludouicus Romanus.*

Porrò dum hæc omnia geruntur, nullis obtestationibus assequi potuit Ludouicus, vt anathemate liberaretur à pontifice: verum enimuero id tandem indefeßis conatibus suis effecit papa, vt in Lucelburgo conuentu habito, Moguntinus, Treuirensis, & Coloniensis Episcopi & Bohemiæ rex vna cum Saxoniæ duce alium imperatorem designarent. Electus est Carolus 4. Morauiæ Comes prouincialis, filius Bohemiæ regis. Is à Clemente 6. pontifice tum confirmatus est. Cæterum dum Aquisgranum & Colonia vrbes eum Cæsarem agnosce-

re nolunt, Bonnæ imperij insignibus est exornatus.

Nicolaus Augustus. *Contigit sub hoc tempus Romæ insignis cuiusdam stultitiæ exemplum. Nicolaus quidam scriba vrbis Romæ ea erat potentia & autoritate, vt penes eum totius vrbis imperium esse diceres: nam aberāt tum adhuc quoque pontifices in Galliam translati. Appellauit hic Nicolaus se Tribunum Augustum, & publicis scriptis editis est testatus, Romam adhuc verum caput esse imperij, & ideo ex autoritate vrbis Romæ penes se summam potestatem esse tractandi causas Imperij. Et pro ea autoritate vocauit Ludouicum & Carolum, vt coram se in iudicio comparerēt, & causam suam ipsius arbitrio committerent. Similem stultitiam eius generis exercuit sæpe in vrbes, & reges quoque alios, ad biennij spatium: tandem à pontificia factione pulsus miser hic Augustus, profugit, ad Carolū quartum. Carolus verò hominē temerarium Auenionem misit ad pontificem, à quo captus in carcere seruatus est.*

Anno Christi 1347. obiit Ludouicus Bauarus. Tum verò cum ingentibus copiis ex Bohemia Ratisbonam venit Carolus, vbi imperator agnitus est. Inde & à Norimbergensibus receptus est. Prætexuit enim Carolus clementem sibi à pontifice absolutionem contigisse, pro expiandis grauibus peccatis illis,

quibus

quibus dũ Ludouico adhæsissent, redditi essent obnoxij. Basileæ cùm cõsuli Committeretur vt vrbis nomine absolutionem peteret, respondit: Arbitrari se nihil eos criminis admißi quòd Ludouicum habuissent Cæsarem, neque etiam existimare se Ludouicum hæreticum fuisse: interim tamen si à delictis absolui possent, id se nõ ægrè laturum. Itaque absoluti sunt.

Anno 1348. defuncto iam Ludouico, maior etiam discordia orta est, Moguntinus, Palatinus, Brandemburgensis, & Saxoniæ dux, filius illius cuius suffragio Carolus creatus erat imperator, conuenerunt, & reiecta Caroli electione, asciuerunt ad suscipiendam maiestatem imperij Eduardum Angliæ regem: sed ille vt rem molestiarum plenam suscipere recusabat. Inde delegerunt Fridericum Misniæ Comitem prouincialem: cæterùm & hic contempsit imperij titulos. noluit enim in exitium hæreditariæ terræ suæ cum Bohemis vicinis belligerari.

Anno 1350. Francofordiæ Cæsar electus est, non omnium tamen electorum consensu, Guntherus Comes Schuuartzemburgicus. recepit is gubernacula imperij: & instructus omnibus præsidiis ad retinendum imperium, satis munitus erat aduersus vim Caroli, qui tunc Moguntiæ agebat. Cæterùm paucis pòst diebus Guntherus veneno necatus periit Francofordiæ. Guntherus comes Schuuartzẽburgensis, electus cæsar.

Statim itaque imperio solus Carolus potitus, Francofordiã venit, & pro Cæsare receptus est.

Post Ioannem 22. factus est P. 205. Benedictus 12. an. 1335. Is nonquam Ioãnis actionem contra Ludouicum comprobauerat, & põtifex factus vltrò eum absoluisset, nisi cõminationibus suis Franciæ & Neapolis reges eum id facere prohibuissent. Porrò cùm inter dicendum commemorarent regij legati Ludouicum multa nefanda contra pontificem machinatum, respondit Benedictus: Imò nos fecimus contra eum. Vixit in Papatu ad breue tempus, idcirco causæ omnes infectæ hæsere. Anno enim 7. pontificatus sui, mens. 3. obiit, multam auri vim non cognatis & affinibus, sed ecclesiæ relinquens.

Benedictus 22. papa.

Franciscus Petrarcha anno Domini 1338. ab Vrso Anguillariæ Comite corona poëtica in Capitolio donatur adstante populo omni, Romanáque nobilitate.

Post Benedictum 12. factus est Papa Clemens sextus. Lemouiensis, in ordine 206. ann. Domini 1342. sedit an. 10. mens. 6. Is renouauit illatæ excommunicationis tela contra Ludouicum, & acerrimè eum persecutus est, tametsi interim de pacis conditionibus tractaretur in Viennensi concilio apud Gallos, & supplicem se declararet Cæsar Ludouicus. Emit hic Clemens Auenionem Franciæ, atque ita vrbs

hæc

haec iuris pontificij facta est.

Porrò hisce temporibus in Germania & Gallia simul multæ turbæ hominum oberrarunt passim qui seipsos virgis concidebant. Multi eorum Spiram venerũt in ipsis comitiorum diebus, magnam religionis speciem præ se ferẽtes. Sãctimoniæ nomine à ciuibus ad prandia sunt inuitati. Erroris fucus vt nihil differebat ab Anabaptistarum opinione religiosa, ita secta non minus perniciosa erat illis temporibus. Tãdem verò damnata est. Flagellatorum sectæ.

Papa annum Iubileum à centesimo in quinquagesimum reduxit celebrauitque ipse primus Romæ anno 1350. Plat. Sab.

Iuo presbyter in Britannia bona sua pauperibus diuidens, sanctorum catalogo inscribitur. Sab.

Bartolus de Saxo ferrato leges summa diligentia interpretatur. Mat. Plat.

Ioãnes Bocatius insignis habetur. Mat. Pa.

Adamitæ hæretici in Bohemia oriũtur, qui nudi (vt dicitur) cum fœminis conueniebant. Bern. Lutz.

Anno 1347. Caletum 3. Non. Augu. 11. obsidionis mense à Gallis Edouardo tertio regi Angliæ deditur. Ciues incolumes dimissi, nobilibus aliquot ad pœnam reseruatis, quibus regina grauida veniam vitámque impetrauit. Geo. Li.

Clementem sequutus est P. Innocen. 6. huius temporibus Carolus 4. coronatus est Romæ.

Carolus quartus, Cæsar Germanus 32.

Carolus quartus. ANNO christi 1347. *post obitum* Guntheri *Schuuartzemburgensis, imperare cœpit* Carolus *huius nominis quartus, Lucelburgensis sanguinis princeps, Ioannis Bohemorum regis filius. Erat enim is Henrici Lucelburgensis filius. Porrò ab hoc ann.* 1347. *regnauit* Carolus *an.* 32.

Anno 1350. *Ordo militum D.* Georgij *siue* Garteriorum, *qui periscelidum insigne ferrēt, in Anglia instituitur.*

Ioannes Vuiclefius in Anglia suam heresim disseminat.

Armacā quidam homo eruditus cōtra Frāciscanos docet turpe esse christianis *sua sponte mendicos esse. Vol.* 21. *in ord. Franc.*

Anno 1352. Carolus *in Italiam descendit; & humanissimè ab vrbibus exceptus est. Romæ totus Senatus & optimi quique obuiam procedentes, eius aduētum religiosè excepere. Ille verò vt vicißim suam humanitatem Romanis testaretur, equo descendit, & pedes deditionem vrbis recepit. Postea ab Hostiensi* cardinale *coronatus est.* ciuitates *pontificij iuris in Italia, sed interim rebelles, subegit in pontificis.*

cis gratiam, vt amplius non reluctrarentur. Alia quæ in hac expeditione fecerit, non reperio.

Anno 1360. Carolus Ebrardum Vuirtẽbergensem comitem ingenti exercitu oppreßit atque depopulatus est, tandem ante per Augustanũ, Argentinensem & Spirensem Episcopos controuersia compositaest.

Baldus iuris consultißimus Perusii illustris habetur. Plat.

Maximus Planudes monachus agnoscitur. Volat.

Bononia in potestatẽ pontificis venit. Sab.

His temporibus, nempe anno 1362 moritur Innocentius 6. eique succedit Vrbanus 5. in ordine 208. an. Domini 1363. qui sedit an. 8. mens. 4. Hic Apostolorũ capita quin nullo honore erãt, diu quæsita ex terris eruit, & operuit argento. Idem grauia bella in Italia geßit cum principibus ab antecessoribus suis prius contra imperatorem constitutis. Plat. Sab.

Hoc pontifice an. 1367. Ordo monasticus Iesuatorũ à Ioanne Colũbano & Francisco vincentio Senonensibus inchoatur. Vol. Sab.

Brigida deuotißima mulier Suetiæ princeps cum quatuor filiis & totidem filiabus in ecclesia lucet. ea sub finem vitæ Vrbani 5. voti causa Romam venit, & ordinem suum auspicatur, in quo viri & mulieres cohabitarunt,

muro tantum distincti. Volat. lib. 21.

Catharina Senensis sanctitate illustris à monachis prædicatorum colitur. Volat.

Anno 1366. iterum in Italiam perrexit Carolus in qua vrbes quasdam tumultuum cupidas compescuit, & subegit.

Carolus Vlmam obsedit, sed qua de causa, id nusquam reperio scriptum. Etenim imperiti historicæ proprietatis Germani nostri, circunstantias & causas rerum gestarum non attenderunt.

Aurea bulla.

Magnam laudem meruit Carolus ob auream bullam conditam, in qua multa quæ ad publicam pacem seruandam pertinent, commodè complexus est. Rerum Bohemicarum in primis studiosus fuit, gymnasium publicum Pragæ instituit. Sunt qui improbant, iura in Arelatensi regno tradita ab eo esse Gallorum regi.

Pragense gymnasiū.

Anno 1370. Carolus filium suum Vuenceslaum Cæsarem creari fecit. Alteri suo filio Sigismundo Comitatum Marchiæ Brandemburgēsis, quem emerat à Ludouico Romano, donauit.

Circa hæc tempora, nempe an. 1371. post Vrbanum 5. creatur summus P. 209. in ordine Gregorius 11. Lemouicensis, qui sedit ann. 7. mens. 5. qui maiore iam Italiæ parte amissa, sedem ex Gallia iterū Romam transfert suasu

Ca-

su Catharinæ Senensis, an. 1376. Idib. Ianuar. an. 71. postquàm in Galliam translata erat, quanquam Pla. in Clemēte 5. scribit, in Gallia ad 74. an. remansisse: & in Gregorio 11. dicit. an. 70. migrationis in Gallias, Romā iterum translatam: vt aut hîc aut illic mendum inesse fateri necesse sit. Ab hoc pontifice Florentini excommunicantur ob illatum sibi bellum.

Hoc pōtifice, anno Domini 1373. Amurathes Turcarū imp. 3. qui primus in Europā traiiciēs Adrianopolim & omnes circum adiacentes regiones imperio suo adiecerat, & Seruiam Bulgariamq; ingressus, Lazarum Seruiæ principem in prælio captum interfecerat, à seruo quodam Lazari in vltionē domini, occasione capta, pugione confoditur, an. regni sui 23. Ei Baiazetes filius (qui & Paiasetes & Paiazates & Pazaretes aliis est) interfecto fratre germano. Solimano in regnum succedit. Imp. 4. qui post subiectam sibi magnam Bulgariæ partem, euastatúmq; Bosinam, Croatiam & Illyriā, Constantinopolim etiam obsidione iam octenni fatigatā cum Temberlane Scitha aciæ congressus, 200000, Turcarum suorum in prælio interfectis, ipse viuus in potestatem Tāberlanis veni, à quo aureis catenis vinctus, atque inferream caueam detrusus, per totam Asiam ac Syriam circunductus est, quosq; mors illi miseriarum finem attulit. Incidit autem ea clades.

Turcis an. 1397. salutis nostræ, Bonifacio 9. P. R. Cæterùm vt ad Carolum 4. reuertamur.

Conflictus ad Reutlingium. *Anno 1377. Vdalrichus Vuirtembergensis Comes infæliciter ante Reutlingium vrbem pugnauit. Perierunt in eo conflictu homines multi & præclari.*

Heluetica fœdera.

Heluetia.

SVB *hæc tempora Heluetica fœdera cœpere & primum Lucerna, deinde Berna, postea Tigurum Heluetiis se adiunxerunt, & generosissimus princeps Lupoldus Austriæ Dux ab Heluetiis victus occubuit, an. 1385.*

Lupoldus Austriæ dux occisus ab Heluetiis.

Cæterùm quando extant passim rerum Helueticarum historiæ, superuacaneum esse existimo facta eorum longa commemoratione in hoc libello recensere.

Bombarda instrumentum bellicum circa hæc tempora, nempe tempore Greg. 11. inuenitur, secundnm quosdam: secundum alios tempore Vrbani 6. Plat.

Schisma.

Schisma tempore Greg. 11. *Post Gregorium vndecimum ingens schisma ortum est. Itali Italicum pontificem Vrbanum 6. dictũ creauerunt an. 1379. & is Romæ mansit, seditq; an. 11. mens. 8. Galli item elegerũt pontificẽ in Italia, quem Clementem 7. appellarunt, is Auenionem se recepit. In huius*

odium

odium Vrbanus quinque Cardinales sacco inuolutos aquis submergit, & iterũ 29. Cardinales vnico die creat. Erat itaque diuisa Roma, erant & pontifices duo, alter in alterum cẽsuris sæuiebat. Porrò Italia. Germania & Hungaria, Vrbano Romanorũ pontifici adhæserunt. Durauit hoc schisma vsque Constantiense concilium annos nouem & triginta.

Vuenceslaus Cæsar
Germanus 33.

ANNO 1379. *Post obitum caroli imperare cœpit Vuenceslaus filius eius, & regnauit mortuo patre annis 22.* His *temporibus apud Pragenses publicè docere cœpit Ioannes Huß cõtra Indulgentias pontificias, atque ex hac occasione perniciosi tumultus in Bohemia contra sacerdotes & monachos exorti sunt.* vnẽceslaus

Vuenceslaus tandem à Sigismundo fratre suo captus est, & Viennæ in carcere seruatus. Alia de hoc Vuenceslao non reperio, quæ digna existimem vt conscribantur.

Lithuania circa hæc tempora christianorum religionem suscipit. Monst.

Galeatius Vicecomes Mediolanensis magnam partem Italiæ suo dominio adijcit, & haud ita multò post à Vuenceslao Cæsare dux Mediolanensis constituitur. Blon. 10. Decad. 2.

Petrus Hispanus vir doctißimus in Gallia

agnoſcitur. Hunc Galli poſtea pontificem eligentes. Benedictum 13. vocarunt, qui Regi Frãciæ decimas eccleſiaſticas donauit. Rober. 9.

Rupertus (qui & Robertus Bauarus alijs dicitur) Cæſar Germanus 34.

Rupertus Cæſar,

ANNO 1400. *Cæſar factus eſt Rupertus Comes Palatinus Rheni, imperio præfuit anno 10. Caeterùm cùm iam multos annos Italia abfuiſſent Cæſares, Galeatiorum potentia apud Mediolanenſes creauerat, & Florentini quoque facti opulentiores erant, & bella gerebant contra Mediolanenſes. Florentini opem petebant à Ruperto Cæſare ad comprimendam potentiam Galeatiorum. Proinde adiuturus Florentinos Rupertus tranſcendit in Italiam, & cœpit Galeatium. Verùm enimuerò deſtitutus Rupertus Cæſar ducis Auſtriaci & Epiſcopi Colonienſis præſidio, infirmior erat, quàm vt res tantas poſſet conficere: & quanquam tẽtaſſet varia, tamen negotio infecto in Germaniam redire coactus eſt.*

Poſt Vrbanũ 6. factus eſt papa 211. Bonifacius 9. Romæ, an. 1391. ſeditq; an. 14. menſ. 9. Hic iuuenis admodum exiſtens, cognatis nimium tribuẽs, & indulgentias venales omnibus proponens, claues papæ in contemptum perduxit. Idem primi anni reditus omniũ beneficiorũ

quæ

(quæ annata dicuntur) sibi suisque successoribus decreto suo aßignat, sicque orbis dominus factus. Huic decreto soli Angli restiterunt, qui iniquum id esse dicebant. Pla. Vol.

Hoc pontifice Chrysoloras è Byzantio in Latium Græcas literas, quæ per 700. annos exularant, reduxit. Mat. Pla.

Pontifex cum Vicecomitibus Mediolanensibus bellum gerens, Bononiam amittit. Pla. Papæ simul.

Contra Bonifacium nonum Auenione creatus est papa post Clementem 7. mortuum Petrus Luna, dictus Benedictus 13 de quo paulò antè dictum est.

Post Bonifacium nonum factus est Romæ papa Innocentius septimus. Sulmonensis, Iurisperitus, an. 1405. qui sedit an. 2.

Post Innocentium 7, factus est Romæ papa Gregorius 12. in ordine 213. anno Domini 1407. sedit annis 3 menses 7. Is promisit cessurũ se pontificatu, si Benedictus item cedere nõ recusaret. Cæterùm fugiẽte Benedicto in Hispanias relicta Auenione, reuocauit promissum suum Gregorius de resignando papatu. Proinde concilio Pisis habito, vterque & Grægorius & Benedictus Pontificatu sunt depositi, & in locum eorum suffectus est tertius P. Alexander 5. Cretensis, anno 1410. sedit mẽse 11. Gregorius profugit Ariminum, vbi mansit vsque ad Constantiensis concilij tempora

Alexander quintus Bononiæ egit. Nam Hungari *occupata tum vrbe Roma, incredibilem tyrannidem exercebant, & belligerabantur cum Gallis propter Neapolim.*

Post Alexandrum quintum factus est papa Bononiæ 215. Ioannes 23. anno Domini 1410 *qui sedit an. 4. mens. 10. Itaque hic Ioannes vigesimus tertius Bononiæ, Gregorius Arimini, Benedictus in Hispania superstites vixerunt vsque dum Constantiæ publica Synodus cogeretur. Sunt autem tres hi pariter in eo concilio Papatu deiecti.*

Ordo S. Ieronimi circa hæc tempora instituitur nempe anno 1407.

Ordo Scopetinorum incipit, anno 1410.

Laurentius Valla circa hæc tempora docet pontificem nullum ius aut munus imperij habere. Volat.

Thomas Valdensis contra VViclefistas scribit. Volat.

Ioannes Gerson theologus doctißimus. claret.

Poggius Florentinus agnoscitur.

De Tamerlane Tyranno. Tartaro.

Tamerlanes tyrãnus Aetate *Ruperti Cæsaris vixit lõgè crudelißimus tyrãnus Tamerlanes Tartarus, qui immani deuastatione totum ferè Orientem &*

Asiam

Asiam peragrauit cum decies cẽtenorum millium exercitu. Persas, Armenios, Syrios depopulatus est. Item & minorem Asiam inuasit, & Turcicum Cæsarem Paiasetum (vt suprà in Carolo 4. dictum est) cepit, eumque perinde ac auem cauea inclusum secum spectaculi & ludibrij loco circumuexit. Paiasetus Turcicus cæsar.

Paiaseto in vinculis mortuo, superstites fuere duo liberi mares, Orchanes, quem alij Calepinum, & Mahometes, quem & Moysen quidã vocarunt. Orchane ergo intra biennium per insidias à fratre interfecto, Mahometes rem Turcicã solus occupat: qui Turcia auito regno Asiæ recepto per Tamberlanis interitum, Bulgaros & Valachos prædis & cladibus aflixit, Adrianopolique recepta, regiam ibi suam statuit, vbi tandem post annos regni 17. moriens, Amurathæ filio r[illegible] per manus tradit, Ioanne vigesim[illegible] Barionæ sedem tenente. Bap. Eg.

Sigismundus Cæsar Germanus 35.

ANNO *millesimo quadringẽtesimo vndecimo, post obitum Ruperti Cæsaris, Sigismundus imperator factus est, filius fuit caroli 4. Marchio Brandemburgensis, Hungariæ & Bohemiæ rex. Imperio præfuit annos 7. & 20. Sapiẽtia, eruditione & probitate clarissimus princeps fuit, statura talis, qualis principem tantum* Sigismundus cæsar.

decebat. Effigies eius graphicè admodum depicta etiam hodie adhuc reperitur apud generosum & nobilem Comitem Hoierum de Mansfeld. *Ingentia bella in Hungaria gessit contra Hungaros, à quibus captus est. Contra Turcas sæpius pugnauit. Cæterùm* cæsar *factus, omniũ nationũ præsidio ingẽtem expeditionẽ instruxit aduersus Turcas, id quod infrà dicemus.*

De concilio Constantiensi.

IN *initio sui imperij Sigismundus in Italiam transcendit, ac consultauit cum Pontifice Ioanne de publico cõcilio cogendo, schismatis tollendi causa. Ipse quoque ad Gallorum regem profectus est, & cũ eo egit, vt in cõuocanda Synodo consentiret. Proinde suffragatione Papæ Ioannis, Cæsaris, ad hæc Franciæ, Hispaniæ & Angliæ regum, Constantiense concilium inchoatũ est anno 1414. & quatuor annis perdurauit: ad quod Pontifex Ioannes ipse venit. Imperator Sigismundus sub natalẽ Domini Constantiam venit, & in Missæ sacro tãquam Diaconus Euãgelium cecinit, Exiit edictum à Cæsare Augusto. Postea de Ioanne* Hus *tractatum est, & dãnato eius dogmate, vna cum Ieronymo Pragensi est exustus. Inde de schismate pacando egerunt, ac tribus Pontificibus Ioanne 23. Gregorio 12. & Benedicto 13. de Papatu depositis, suffectus est in Pontificatum*

Otho

Otho de Columna, qui Martinus 5. dictus est, in ordine 216. ann. 1418. qui sedit an. 13. mẽs. 3

Porrò verò cùm pœniteret Ioannem 23. quòd vltrò consensisset in abdicationem pontificatus, clam fugam meditabatur, adiuuante eum Friderico Austriæ duce. Sed inter fugiẽdum retractus est per Cæsarianos Ioãnes. Dux Austriæ verò proscriptus est à Cæsare, direptis aliquot pagis in eius Ducatu. Tandem ad hunc modum transacta controuersia est. Suasum est Friderico, vt vltrò resignatis in potestatem Cæsaris omnibus terris suis, supplex condonationem criminis precaretur. Proinde clementia & humanitate imperatoris in Austriacum Ducatum restitutus est.

At verò destitutus Ioannes Papa. Ludouico Palatino Comiti seruandus est traditus. Is abduxit eum in arcem Manheim, non longé ab Heidelberga ciuitate, vbi trienniј spatio seruatus est. Inde à Martino pontifice in gratiam receptus, Cardinalem egit. Itaque pernicioso schismate illo quod inter pontifices erat sublato cõcordia atque tranquillitas Ecclesiæ est restituta, idq́; ductu & studio Sigismũdi cæsaris qui hoc nomine lõge maximas laudes meruit.

Reliqua quæ in hoc conuentu gesta sunt, superuacaneum est memorare. extant enim de his omnibus integri libelli conscripti.

Anno 1426. Academ Louaniensis in Bra-

bantia à Ioanne Burgundiæ duce instituta, à Martino quinto pontifice Romano confirmatur. Achil. P. Gas.

Florentia fit Archiepiscopatus Plat.

Papa constituit vt singulis decem annis synodus vniuersalis habeatur. Plat.

De comitibus prouincialibus Marchiæ Brandemburgensis.

ANNO 1417. *prima dominica post resurrectionem Domini, donauit Sigismundus cæsar laudatissimo principi Friderico Burggrauio Norimbergẽsi ius electiuum imperij, & prouincialem comitatum Marchiæ Brãdemburgẽsis in concilio, idq́; ob excellẽtes eius virtutes, & summam fidem quam in maximis quibusque causis conficiendis erga imperium declararat. Porrò quàm insignes principes & ante adeptam Electionis dignitatem & postea quoque fuerint in hoc genere Burggrauiorum, id quidẽ longum esset hîc recensere, quin & suprà quoq; eorum tam sæpe facta est mentio Postquàm autem Electores facti sunt, maximis semper & grauissimis rebus imperij tractandis intẽti fuerunt: quo nomine frequens admodũ ipsorũ mentio iam deinceps incidet. Proinde in historiis nostrorum temporum præ aliis omnibus Albertus Marchio prædicatur, qui ob virtutes suas, Germanici Achillis cognomentum est adeptus*

Marchio Achilles cognominatus.

Illud quoque nostris temporibus obscurum non est, Ioachimum Marchionem electorem Brandemburgensem, clementißimum principem meum, & fratrem eius Albertum cardinalem & Electorem, Archiepiscopum Maguntinum, & Magdemburgēsem &c. eximia quadam sapientia, & omnibus heroicis virtutibus à Deo exornatos esse, & idcirco in summis & difficilibus negotiis, non solùm quæ ad imperium, sed ad vniuersum orbem christianũ pertinent, eorum operam & concilium præ aliys multis requiri. Neque enim in imperiis aliter fieri potest, quæ quandiu consistunt, necesse est sapientia summorum hominum administrari: id quod in diuinis literis sapientia ipsa testatur Per me reges regnant. Prouer. 8.

Anno 1419. *Rotomagum in Normannia 5 mensibus ab Anglis obsessum, oppidanis fame oppreßis, Henrico regi Anglo deditur.*

Philippus Burgundiæ dux, iuncta cũ Anglis societate, in patris sui vltionem, qui paulò antè ad Montrigolium in conspectu Delphini Franciæ de pace agere volentis interfectus erat Carolũ 6. regẽ Gallum, reginam Lutetiam, & quicquid suæ factionis habebat, in manus Henrico 5. Angliæ regi tradit: & in Tricaßibus Catharinam Caroli regis filiam nubere illi cogit, ea lege, vt ÿ, eorumque liberi Franciæ regno succederent, & Henricus interea rex Angliæ

rector Franciæ cognominaretur. Delphinus exhæredatus & proscriptus est.

Anno inde 1432. Henricus 6. Angliæ rex Henrici 5. f. decimum ætatis annum agens, in Galliam traductus, in primario Lutetiæ templo à Henrico Cardinale Vintoniensi, promulgato Angliæ & Frãciæ titulo, coronatur.

Anno 1436. Lutetia Francorũ virtute ab Anglis vindicatur in Aprile mense.

Celebrato concilio Constantiensi, crebræ expeditiones in Bohemiam adornatæ sunt aduersus seditiosos & male feriatos homines, qui post mortem Ioannis Huß templa pariter & Monasteria diripiebant & populabantur. Dux eorum Zisca dictus erat. Ingens clades vtrinque comissa est in Bohemos & Germanos qui contra eos profecti erant, neque tamen hoc modo seditionis incendium restinctum est.

Zisca dux.

Sigismũdi expeditio contra Turcas.

Sigismundus, id quod suprà diximus, longè maximum exercitum ex Germanis, Burgundionibus, Gallis, Italis, Hungaris denique collectum aduersus Turcas parauit; & vsque ad Adrianopolim perduxit, Erãt in hac expeditione summi principes, Cæsar Sigismundus, & Philippus Burgundionum Dux. Cæterùm Gallis contendentibus primum sibi in acie locũ deberi, perturbati ordines sunt, nõ sine incredibili iactura Christianorum: nam victi sunt ab hostibus, & Burgũdionũ Dux captus est Cæsar

Sigis-

Sigiſmundus Conſtantinopolim profugit. Tandem multo tempore poſtea Burgundionum princeps liberatus eſt.

Narratur de Sigiſmundo hiſtoria admodum feſtiua. Miniſtrum familiarem habuit multis annis, in quẽ parum fuerat liberalis, quamquam interim munificentia & largiendo clariſsimus erat princeps, id quod & Leonardus Aretinus ſcribit, qui viderat Sigiſmundum cæſarem, & Pontificis nomine multas coronam eo cauſas egerat. Porrò accidit vt cùm amnem eſſet ingreſſus, equus ipſius meieret: quod vbi vidiſſet miniſter, qui prope anteceſsit cæſarem per iocum inquit, equi eandem eſſe naturam, quam & dominus haberet. Atqui audiens hoc ipſum per occaſionem cæſar, mirabatur; iubebátque indicari ſibi hoc dictum. Reſpondit miniſter: In amnem vrinam ſpargere equum, vbi iam antea aquæ abundarent. Sic & erga illos beneficum eſſe cæſarem quibus iam antea opes adfluerent ſatis, nec haberent illis admodum opus. Animaduertit Imperator Sigiſmundus, perſtringi ſe modeſtè, quòd in miniſtrum iam veteranum nihil benificiĳ peculiaris aut eximĳ contuliſſet, & ſubiecit, nunquam quidem ſibi bene merendi voluntatem defuiſſe, ſed Principum dona non illorum eſſe propriè, qui ea mererentur, ſed quibus ſint deſtinata fato. Et id re comprobaturum ſe dixit, quum primùm ocĳ &

Sigiſmundi hiſtoria cũ miniſtro quodam.

quietis occasio tantisper daretur. Postea ocium nactus cæsar, pyxides duas parari iussit magnitudinis & formæ eiusdem. In vnam aurum in alteram plumbum ponit, pondere eodẽ: & ministro aduocato, præcepit vt alteram pyxidem deligeret. consternatus minister, librando modo hanc, modò alteram pyxidem tollit, nesciens vtram debeat potissimum eligere: tandem eam aufert pyxidem, quæ plumbum continebat. quod vbi conspexit ille, iam reclusa pyxide aiebat cæsar, videri palam, non suam voluntatem, sed ipsius infortunium obstitisse hactenus, quo minus beneficium sit consecutus. Testatur sanè hoc factum, prudenter consyderasse cæsarem, fœlicem successum rerum à Deo contingere.

Cæsar Sigismundus hæredem masculum non habuit, filiam vnicam in matrimonium dedit Alberto Austriaco Duci, qui hac occasione Hungariæ & Bohemiæ rex factus est.

Albertus Austriacus

Anno domini 1427. Aurelianẽses ab Anglis obsessos Ioanna. Lotaringa puella armata commeatu iuuat: coactique hostibus obsidionem relinquere ad. 8. id. Maij an. 1429. Anglos viriliter expellit.

Patiaense prælium, in quo cæsis & profligatus Anglis Ioannes Talbotus copiarũ præfectus capitur. Puella Carolum Gallum armis per loca ab hostibus occupata Rhemis consecrandum ducit, multásque in itinere vrbes recipit.

pit. Porrò anno 1439. puella Compendium obsessum vi & astu ingressa, cùm in hostes irruptionem faceret, à Ioan. Lucemburgensi capitur, Rotomagúmque ad ducem Somersetensem mittitur: dein magiæ damnata exuritur.

Mortuo Martino 5. papa factus est ordinis cælestinorum, Eugenius 4. Venetus, in ordine 217. an. 1431, sedit an. 16. Is ROMÆ *coronauit Sigismundum Cæsarem. Idem Romæ & passim in Europa academias instituit.*

Hoc tempore S. Bernardinus Franciscanus Senẽsis sua prædicatione Gueiforum & Guibellinorum factiones ferè restinguit, cùm durassent annis 200, Sab.

Ab an. 1431. vsque ad annũ 1447. vbiq; à doctis & indoctis pariter disputatur, sitne Pontifex cõcilio, an Concilium pontifici subiectũ: quos papa anathemate notauit. nã & ipse Cõcilium Basiliense literis suis approbauit primò, postea verò abrogare est conatus. Plat.

Minoritæ his temporibus in duas factiones abeunt, vt pars vna obseruationis, altera à conuentu iam inde dici cœperit. Sab. En. 10. lib. 5.

ANNO *1434. viuente adhuc Sigismundo, cõcilium Basiliense cœpit. Erat enim in Constantiensi Synodo statutũ, vt post annos duodecim nouum concilium cogeretur. Cæterùm vbi in fata cõceßit Sigismundus, Pontifex Romanus celebrata Synodo primùm Ferrariæ, deinde* *Concilium* BA*siliense.*

Florentiæ, impediuit successum Basiliensis concilij, & id fecit tantò facilius, quòd nemo monarchia aut insignis Princeps dicretum de consilio Basiliensi tuebatur.

Anno 1433. *Cosmas Medices Frorētiæ principatum obtinet, Volat.*

Furca Thessalonicam recipit. Blon.

Anno 136. *Iacobus* 1. *Rex Scotiæ suorū cōiuratione occiditur: cui succedit Iacobus* 2.

Anno 1437. *Catharina Henrici* 6. *Angliæ regis mater obit, Ouinus Tydorius, Vallus, infimi generis, eius maritus, relicto ex se Edmundo filio, à quo postea Henricus* 7. *rex futurus genitus est, quod regio toro se commiscere ausus sit, iussu Ducis Glocestrensis bis in carcerem coniicitur, ac postremùm capite plectitur.*

Anno 1438. *Pontifex Ferrariensem synodū celebrat, quam postea Florentiam transtulit. Ibi Palæologus Græcorum Imp. præsens de sancti Spiritus processione Latinis consentit, conueniúntque cum Romanis Armenij & Indi. Græcis purgatorium, & Romanum esse vniuersalem episcopum suadetur: quod tamen domum reuersi, suasu Marci Ephesini antistitis denuo negarunt. Plat Volat.*

Ludouicus Cardinalis Aquilciensis primus sui ordinis canes & equos alere incipit ex bonis ecclesiæ. Volat.

Alber-

Albertus secundus huius nominis Cæsar Germanus 36.

ANNO *Christi* 1438. *post obitum Sigismundi Cæsar creatus est Albertus Austriaci sanguinis princeps, Hungariæ & Bohemiæ rex. vitam finiit in secundo Imperij sui anno.* Albertus 2.

Bohemiæ pars Poloniæ regi adhæsit, conabatúrque regnum Bohemicum *ad Polonos trãsferre. Ingentes copias duexerunt Poloni in Bohemiam, & pertraxerunt in suam factionem seditiosum hominum genus Taboritas. Cõtra hos missus est ab* Alberto *Cæsare Marchio Brandemburgensis Albertus. is frequentibus prælijs factis, effecit vt inter Cæsarem & Polonum res componeretur.*

Cæsar Albertus maximis copiis instructus Hungariam ingressus est cõtra Turcã Amuratem, qui tum inuaserat Hungariam per incursionem. Veniente Alberto Cæsare retrofugit, & oppugnata Sinderonia vrbe, in Græciã se conuertit, & Thessalonicam vrbem vicit. In hac expeditione in morbum incidit Albertus, & reductus Viennam non multos post dies è viuis excessit. Sinderonia

Hoc tempore, nempe an. 1438. in Concilio Basiliensi (quod anno 1435. cœperat) Pragmatica sanctio constituitur, & Biturigibus à Carolo 7. rege Gallo probata nonis Iulij, Lutetiæ deinde in Senatu publicatur 3. Id Iu-

lij. In eo ipso concilio Eugenius papa deponitur, subrogato Amadeo duce Sabaudiæ eremita qui tamen Eugenij factione impeditus est quo minus Romanam sedem ascenderet, adeò vt schisma maximum in ecclesia sit ortum.

Porrò defuncto Eugenio substitutus est Nicolaus 5. Lucensis in ordine 218. an. 1447. ex humili loco, vtpote primò magister, postea subdiaconus, tandem ob rem bene in Basiliensi synodo actam papa creatus, sedet an. 8.

Is Amadeum Sabaudum Cardinalibus annumerat, & Germaniæ legatum creat. Bernardum Senensem Catalogo sanctorum adscribit literas humaniores instaurat: stipendia viris doctis aßignat: & summa liberalitate fouet nõ solùm eruditos Italiæ, sed & eos qui Constantinopoli profugerant Romam, Gazan nimirum, Trapezuntium, Argyrophylos: quorum opera omnes meliores artes renouatæ sunt, & redditæ emendatiores.

Fridericus tertius Cæsar Germanus 37.

ANNO *Christi 1440. post obitum Alberti designatus Cæsar est Fridericus tertius huius nominis, Austriæ Dux. Imperio præfuit annos 53. hic primus feudorum proprietates constituit.*

Iam verò filia Sigismundi Cæsaris, Alberti

ti coniunx, vterum gestabat, sed Hungarorum quidam expectatione futuri hæredis regni abiecta adsciuerunt in regnum iuniorem Poloniæ regem Vladislaum. Erat autẽ in Hungaria regis gubernator Ioannes Hunniades, Matthiæ pater. Is ingenti conflictu debilitauerat Turcarum vires, coëgerátque Amuratẽ ad pacis cõditiones poscendas. At verò simul atque in regnum Vladislaus venit, sperabant Hungari, si ipsorum & Polonorum vires coniungerentur, facilè se magnam gloriã relaturos si Turcam inuadant. Et fortaßè cupiditate huius gloriæ delectatus est ætate iuuenis rex Vladislaus. Proinde induciarũ leges initas cum Turca diuulsit atque irritas fecit Iulianus Cardinalis, hoc prætextu, nefas esse cõcordiæ fœdera sancire cum Turcis non consentiente pontifice, nimirum cùm causa ea ad vniuersum orbem Christianum pertineret. Itaque collecto exercitu profectus est Vladislaus contra Amuraten Varnam vsque, quæ non longè à Constantinopoli distat, tametsi interim Ioannes Hunniades modis omnibus dissuaderet de suscipiendo bello, vtpote cui suorum infirmitas, & potentia Turcarum comperta optimè esset, & qui non sine summa neceßitate pacem cum Amurate fecerat. Ferunt quoque petiisse Vladislaum subsidia copiarum à Vualacho Dracole, sed & illum suasisse ab expeditione desi-

Ioannes Hũniades.

Vladislaus Iulianus cardinalis.

Vualachus Draceles.

ſtendum. Interim tamen filium ſuum miſit eum equitibus 2000. in ſubſidium regi Vladiſlao: ad quem dixiſſe fertur, donare ſe ei acrem & velociſsimum equũ, qualem item & filio eſſet daturus: nam cogitare ſecum, fore vt ſuccumberẽt in prælio, ideo ad manum habẽdos hoſce equos, vt neceſsitate vrgente, illorum celeritate periculum poſſent euadere. Porrò Proſpiciunt ſibi nõ minori ſolicitudine, quam prudentia Turcæ, & vndiquaque ſumma opportunitate iam inſtructi ſunt, prius quàm Hungari in ordinem collocarentur. Quanquam igitur pro gloria Chriſtiani nominis fortiter pugnarent Hungari, & maximas copias hoſtium humi poſternerent, tamen multitudine tandem vicerunt Turcæ, cæſo Vladiſlao iuniore rege, & poſtea in fuga confoſſo Iuliano Cardinale. Hunniades, vt erat prudens miles, cauit ſibi loco, & elapſus eſt. Commiſſum eſt hoc prælium anno 1444. decimo die Nouembris. Amurates poſt adeptam hanc victoriam Mahometicus Monachus factus eſt, exiſtimans poſt tantam fœlicitatem in profligatis hoſtibus defunctum ſe ſuo munere in imperio, ne porrò temerè credens blandienti fortunæ, gloriam ſuam malo aliquo contaminaret. Cæterùm Hunniades iterum inuaſit Turcas, & ita grauiter afflixit, vt Amuratem denuo reuocarint ad imperium vt reſiſteret hoſti Hũniadi, eúmque ex Turcia repelleret. Poſtea vbi

Equi velocis vtilitas.

Ad varnã clades.

Amurates Monachus factus.

Hunniades grauiter afflixit Turcas.

Constantinopolis est amissa, Mahometem Cæsarem Turcicum infestißimum exercitum ducẽtem in Hungariam ingenti clade superauit Hunniades, & vniuersam Europam à periculi metu liberauit. Etenim si ea expeditio successisset Mahometi Turcarum Cæsari, iam non Italiam solùm, sed alias quoque regiones occupasset.

Mortuo Vladislao puerum Ladislaum hæredem regni ex Sigismundi filia natum regem receperunt Hungari. Vladislaus hic ætate iam adulta in Pragensi vrbe Bohemiæ moritur.

Anno 1444. Delphinus Franciæ Ludouicus Ca[illegible] Armeniacis in [illegible]iam exercitum hostilem [illegible] vsque ad Basileam vrbem, non sine magna & h[illegible] li clade Germanorum. Erant qui existimabant ab Eugenio Põtifice missum fuisse in Germaniam ad conturbandum concilium Basiliense. Habuit Delphinus virorum quinque & viginti millia. Contra hos miserunt Heluetij ad eripiendam vrbẽ Basileam quatuor millia. Aggreßi sunt hostes tanta virtute, vt nemo eorum cesserit. & quanquam ob multitudinem hostium vincere non potuerunt, cruentam tamen & luctuosam victoriam reliquerunt hostibus. Nam amisit in eo conflictu Delphinus circiter decem millia, et cum iis qui reliqui mãserunt, ex Germania profugere est coactus.

Delphinus & Armeniaci.

Heluetiorum virtus contra Delphinum.

Vrbium bellum. *Anno* 1449. *Albertus Marchio Brandemburgensis bella geßit contra imperij vrbes Norimbergam & alias plerasque ciuitates. vrbium bellum hoc dictum est. Vtrinque multi Principes se adiunxerunt, durauitque hoc bellum biennij spatio. Marchio Albertus octo prœliis prostrauit Norimbergenses.*

Anno 1450. *Ioannes Faustus (quẽ Gutmanum vocant) cum petro Schæfero Moguntiæ artem Typographicam inuenerunt. Sabel. En.* 10. *lib.* 6. *Monst.*

Anno 1451. *Normanniam totam Angli amittunt post annos* 30. *quam Henricus* V. *Anglus ea*[illegible]

An[illegible]452. *Aquitaniam* [illegible]*li amit*[illegible] *post annos* [illegible]99. *cum Henricus* 2. [illegible]*glus dotali iure possessam acceperat, & p*[illegible] *quam Henricus* 3. *eandem à Philippo Au*[illegible]*gusto Gallorum rege Ioanni patri ademptam recuperauerat, annis* 222.

Circa hæc tempora Theodorus Gaza Thessalonisensis, & Victorinus Græcus linguarum peritißi: florent. Sab.

Vrsinorum & Columniensium factiones grauißimè in Italia sæuiunt. Vol.

Anno 1452. *Fridericus Imperator Italiã ingressus est, & celebri apud omnes honore exceptus, in Senensi vrbe cum sponsa sua Leonora regis Portugalliæ filia nuptias perficit.*

Romam

Romam veniens à Nicolao 5. summo pontifice vnà cum regina coniuge coronatus est die decimooctauo Martij. Regressus Roma, Ferrariæ Borsium Estensem Ducem creauit. Inde Venetias traiecit, ibique dies decem est commoratus. Ipse ex magni nominis viro audiui, narratum sibi à principe Venetorum, qui Senator olim Venetiis mensæ accumbentibus Friderico Cæsare & principe Venetorum administrarat, dixisse Fridericum inter epulas, se quidem Venetorum amicum fore perpetuò, sed à posteris suis magnas ipsis afflictiones & incommoda imminere.

De Constantinopoli à Turcis victa.

ANNO 1453. *die Maij 27. post diutinã obsidionem, grauißima tandem oppugnatione potitus est Mahometes Amuratæ filius, cognomento magnus, Turcarum Imperator, vrbe Constantinopoli, in eáque tantam crudelitatẽ exercuit, vt nulla id queat oratione explicari. Cæsar Constantinus inter fugiendum prope portam vrbis trucidatus est. eius amputatum caput cuspidi infixum circunferri per vrbem Turcarum voluit Turca: iußit & crucifixi Christi imaginem erigi in vrbe, & super inscribi: Is christianorũ Deus est. Præcepit autem eam stercoribus proiectis, ignominiæ causa, conspurcari.*

Cæsar cõstantinus.

insignis crudelitas occupata cõstãtinopoli.

Cæsaris coniunx & filiæ vnà cum aliis honestioribus matronis in cõuiuium pertractæ sunt, atque ibi primùm constupratæ, postea frustulatim dissectæ. Exempla hæc & alia id genus crudelißima facinora Turcarum exuscitare meritò deberent animos nostros, vt seriò ageremus contra eos hostes, quos non tyrannos, sed immanes bestias potius poßis appellare.

Turcæ bestiæ, nõ tyranni.

Anno 1455. Post Nicolaum 5. factus est papa 219. Calistus seu Calixtus 3. Hispanus, qui sedit annos 3. mens. 3. Hic iuris vtriusque doctoris titulo insignitus, Vincentium Hispanum consecrat. sanxit ne quis à Papa ad Concilium appellaret. Idem Transfigurationem Domini 8. Id. Augusti ann. 1456. ob victoriam eo die ad Belgradum acquisitam instituit. Mat. Pal.

Anno 1456. Turca ad Belgradum (quod Albam Græcam vocant) à paucis Christianis castris exuitur, insigni victoria: ita nimirũ res mortalium temperante Deo, vt post flagella consolationem immittat.

Circa hæc tempora F. Blondus insignis historicus agnoscitur. Plat.

Aeneas Syluius vir doctißimus, qui papa electus pij 2. nomen tulit, floret. Volat.

Dionysius Cartuganus scripturam interpretatur. Corn. Cornip.

Franciscus Philelphus claret. Sab.

Bap.

Bap. Platina historicus pontificū diligentissimus agnoscitur. Volat.

An. 1459. *Calisto* 3. *successit papa* 220. *Pius* 2. *Senensis, antea Aeneas Syluius dictus. Erat Friderici Caesaris Cancellarius. ingentes copias coëgit ex omnibus terris aduersus Turcas: sed dum coëunt exercitus vndique, moritur, & re infecta exercitus collectus dimittitur. Sedit annos* 6. *armis infestauit Gallos in Apulia existentes, & Catharinam Senensem Catalogo sanctorum adscripsit.*

Hoc pontifice Ordo Minorum nouus, subiectus familiae militari, à Francisco Siculo in Gallia excogitatur, carnibus & coctis cibariis abstinens. Volat. lib. 21.

Anno 1461. *Episcopatu deiecit Papa Dietricum Isemburgensem, & in eius locum suffectus est episcopus Adolphus de Nassau. Occasionem praebuit hic euentus maximorum bellorum in Imperio. Fridericus Palatinus tuendum & seruandum suscepit Episcopum Dietricum, aduersus hunc concitauit Caesar Vuirtembergensem & Badensem Comites, & Moguntinensem Episcopum. Hi dum populantur terram Palatini, capti sunt à Friderico Palatino sub annum* 1462. *Fridericus Palatinus.*

Eodem anno contrà Adolphus Episcopus vrbem Moguntiam subegit.

Anno 1463. *Viennae in arce Fridericus*

Cæsar à ciuibus suis grauissima obsidione pressus est, & eius rei autor fuerat Albertus frater cæsaris, sed Georgius rex Bohemiæ liberauit Fridericum repulsis ciuibus.

Des. Erasmus Roterod. nascitur, an. 1469.

Matthias Hunniadis filius ex Bohemica captiuitate liberatus anno 1468. rex Hungariæ declaratur, cui præfuit magna laude an. 37. ducta filia Georgij de Podebra regis Bohemi in vxorem: qui paulò pòst Bohemiæ regnum occupat, Casimiro expulso. Aen. Sil.

Georgius Scanderberchus vir bellicosus in Græcia Turcis resistit. Aen. Syl.

Ioā, Galeatius dux Mediola. eligitur. Sab.

Veneti Cyprum expugnant. Sab.

Anno 1465. Paulus 2. Venetus Papa 221. sedet annis 6: mens. 10. Hic ius & fas primus in scrinio pectoris gerere affirmat: literatos omnes odio prosequitur. Gemmis ac margaritis vt alter Aaron ornatus incedit. Idem & capitis & equorum russata tegumenta concessit Cardinalibus. Platinam vt maiestatis reum, tanquā libellos famosos aduersus pōtifices scribentem, in carcerem coniicit. volat. Plat.

Poli quidam in Equicolis dicentes nullum verum Christi vicarium esse eorum qui post Petrum fuere, nisi qui paupertatem Christi imitati sunt, hæretici à pontifice censentur. Plat.

Anno 1484. Carolus Burgundionũ princeps Nußiam vrbem obſedit toto anno, idque propter profligatum à Canonicis capitularibus Colonienſibus Epiſcopum Colonienſem Rupertum, quem reſtitutum volebat dux Carolus. Cæterùm dum molitur Carolus diœceſim Colonienſem alienare ab imperio, & ad ſe transferre, armat contra eum exercitum Cæſar. Belli dux erat Albertus Marchio Brandemburgenſis, & imperij vexillifer Albertus Saxoniæ dux. Tandem vbi vriè de tranſigẽda controuerſia diſceptatum eſt, ceſsit Carolus, & tum dicitur primùm de tradenda in matrimonium Maximiliano Caroli filia tractatum eſſe. — *Carolus Burgũdionum princeps.*

Circa hæc tempora Beſſarion Cardinalis Nicenus claret. Mat. Pal.

Georgius Trapezuntius & Nicolaus Perottus præſul Sipõtinus in literis fulgent. Sab.

Simon puer Tridentinus à Iudæis martyrio coronatur, anno 1475. Monst.

Ferdinandus V. Rex Hiſpaniæ eligitur. Mich. Rit.

Carolus Burgũdiæ dux Leodiũ expugnat.

Anno 1477. Carolus Burgundiæ dux vincitur & occiditur prope Nanſen vrbem à Lotaringicis & Heluetiis. Nam Lotaringiæ duci Nanſen eripuerat Carolus, & in Heluetia Granſen ciuitatem & oppidula alia occuparat, præterea et in Grãſen oppido quingẽtos & — *Nanſe.*

duodecim numero Germanos laqueo iusserat strangulari.

Mortuo Carolo Galli conabātur Flandriā & Brabantiam suo regno addere, quæ res ingentia bella peperit. Cæterùm nolentibus Burgundis alienari Ducatum à filia Caroli, consultatum est de despondenda filia Caroli Maximiliano Friderici cæsaris filio. Itaque anno 1477. profectus est Maximilianus, probè instructus, in Brabātiam, accepitq; Mariam Caroli filiam in matrimonium, vnde factum est vt auxerit non mediocriter gloriam Austriaci nominis, & multas præclaras res fecerit Maximilianus, ad tuendas eas terras aduersus impetum Gallorum.

Maxilia-lianus.

Anno 1471. post Paulum 2. factus est P. 222. Sixtus 4. (qui & Xistus quibusdam est) minorita. sedit ann. 13. Hic ad arma potius quàm religionem natus, Iubileum in 25. annum reduxit, & celebrauit ipse primus. propinquorum suorum causa pleráque præter ius agebat. Volat.

Anno 1477. Iacobus Arminiacus Nemorosi Dux Lutetiæ gladio percutitur. Io. Til. Stahmi & diuersoria cursoriis equis à Ludouico 11. Rege primùm in Gallia constituta. Ioann. Til.

Anno 1478. Princeps Arausiensis Burgundiam vtranque, paucis vrbibus exceptis, in

regis

regis Ludouici II. *ditionem ſubdit: ſed paulò pòſt, cùm promiſſa non præſtarentur, defecit, & res in Burgundia perturbauit. Io. Til.*

Anno 1479. *Heluetij primùm à rege Gallo ſtipendium accipiunt. Io. Til.*

Ioannes de Monte regio Mathematicus, diſcipulus Georgij Purbachæ, & Rodolphus Agricola Phriſius in Germania illuſtres habentur.

Ambroſius Calepinus monachus agnoſcitur.

Pomponius, Lætus Romæ claret.

Angelus de Clauaſio Franciſcanus ſummã angelicam edit. Vol.

Anno 1480. *Veneti cum Turcis pacem ineunt. Sab. En,* 10. *lib.* 7.

Mauguntiæ Academia à Diethero epiſcopo Iſemburgenſi fundatur. Monſt.

Circa hæc tempora, nempe Sixti quarti temporibus, anno 1480. *Mahometes Turcicus Cæſar Hydruntum in Italia obſedit, & potitus eſt, incredibili ibi tirannide perpetrata. Terror tantus Italiæ incuſſus erat, vt Sixtus pontifex iam fugam in Galliam adornaret, ſed eodem tempore quo capitur Hydruntum, moritur Mahometes, idque fato quodam, ne latius Italiam peragraret. Porrò interea dum hæc geruntur, belligeratur Alfonſus rex Neopolitanus cum Senenſibus: ſed nuncio de Hydrũto allato properat redire in regnum ſuum, atque*

Mahometes Hydrũtum obſidens.

Alfonſus rex Neapalitanus.

obsessum Hydruntum eripit ex manibus Turcarum. Nam mortuo Mahomete, & iam properantibus domum redire Turcis ne quod dissidium oriretur in regno ipsorum, facilè obtinuit vrbem Alfonsus, profligatis ex Italia Turcis.

Porrò Mahometes post se tres reliquit filios quorum primus Mustapha Venereis rebus ac venationibus nimis indulgens, in primo ætatis flore extinctus est: & Baiazetes (seu Paiazetes) expulso fratre Zizimo, imperium sibi vendicauit anno 31. postquàm imperio præsedisset, pharmaco venenato per Iudæum quendam medicum sublatus est. Pau.Io.

Anno 1481. *Renato* Andegauensi *sene rege Neapoli expulso mortuo. Ludouicus vndecimus rex Gallus eius hæreditatem sibi asserit. Io.Til.*

Maria Maximiliani coniunx, ex equi lapsu, vnde in febrim incidit, moritur, relictis Phi*lippo & Margarita liberis.*

Anno 1481. *Gandauenses Maximilianũ ad id adigunt, vt desponsa filia Margarita Delphino Franciæ, cum rege transigeret, & quas terras & loca rex peteret, ei concederet. Itaque illa annum attingens tertium in Frãciam adducta est.*

Post Sixtum quartum factus est P. 223. *Innocentius* 8. *Genuensis, anno* 1484. *sedit*

annis

annis octo. Is Noruegis permisit vt sine vino sacrificarent.

Anno 1485. *bellum in Britannos à Gallis excitatur. Io. Til.*

Pestilens sudor hoc anno primùm in Anglia *promanat. Geor. Li.*

Anno 1486. *Maximilianus Cæsar creatus est* Aquisgrani: *coronatur die* 10. Apri. *Dũ Cæsar Francofordiæ eligitur, mortuus est ibi* Albertus *Marchio Brandemburgensis, cui & sapientis principis & strenuissimi militis gloriã tribuunt etiam historici Itali.*

Sigismundus dux Austriæ *Venetos prælio vincit. Sab.*

Ferdinandus rex Hispaniæ Saracenis Granatæ regnum adimit, totam gentem Hispaniæ eiicit. Volat.

Hermolaus Barbarus, Angelus *Politianus, & Ioannes Picus Mirandula,* Baptista *Mantuanus* Carmelita, *Iouianus Pontanus, Philippus* Beroaldus, *& Marsilius Ficinus circa hæc tempora florent, & paulò pòst Raphael Volaterranus, & Georgius Valla Placentinus.*

Henricus *7. primus* Anglorũ *rex militare satellitium ad corporis sui custodiam adhibet.*

Anno 1487. *Puer quidã ignobilis in* Anglia *pro Edouardo Varuicensi Clarentij ducis filio à sacerdote subornatus, ingentem po-*

puli tumultum excitat, quē rex producto è carcere Varuicensi sedat.

Eodem anno Gallorum opera capitur Maximilianus à ciuibus subditis suis Brugis Flādriæ. Cæterùm dum subsidio totius imperij instructus Fridericus Cæsar descendit in inferiorem Germaniam, dimissus est liber Rex Maximilianus.

Anno 1488. *Iacobus* 3. *Scotorum rex, nobilium suorum coniuratione occiditur, cui succedit Iacobus* 4.

Eodem anno 5. *Cal. Augu. pugna ad fanum Albini aduersus Britannos* 7. *Idus Decemb. Franciscus Britanniæ dux obiit. Pax cum Britannis Gallo coit.*

Initium artis imprimendorum librorum typis æneis, ponunt sub Friderico 3. *& hāc ipsam artem excudendi libros Moguntiæ primùm repertam ferunt, an.* 1440.

Ars tormentorum bellicorum multò vetustior est, & eam item in Germania excogitatam putant.

Anno 1489. *Carolus Gallus Margarita Maximiliani filia repudiata Annam Britāniæ hæredem ducit, quàm per legatum nuptam Maximiliano, ipsi eripiebat.*

Henricus 7. *rex Anglus vrgente Maximiliano imperatore exercitum in Galliam traiicit. Bononiam frustrà oppugnat. facta deinde*

pace,

pace. certa pecunia ei numerata, in Angliam redit. postridie Atrebates proditione capti ab Archiducis militibus, qui Ambianos pariter opprimere conati sunt. Tandem pax & soror Caroli Archiduci cum comitatu Atrebatiū datæ sunt, an. 1490.

An. 1490. Maximilianus hæreditarias terras suas ducatus Austriaci occupatas olim ab Hungarorum rege Mathia iam mortuo repetit & poßidet.

Doryphori quos Lantzknæcthos dicunt, in Germania orti.

Christophorus Columba Genuensis, & Almericus Vesputius Hispanus, ex Portugallia an. 1492 soluẽtes, nouas & auriferas insulas, terras incognitas, vultra & citra Calecutium ad 1052, longa & periculosa nauigatione inuenerunt. Sab. Volat.

Anno 1492. Alexãder 6. Valẽtinus Calixti ex sorore nepos pontifex 224. creatus sedet ann. 11. Hic nothos suos excellentißimis honoribus extulit, eos principes Italiæ cõstituit ad pecuniam arquirendam noua officiorũ collegia excogitauit. Principes per diplomata ad Iubileum hortatus est. Huius pontificis tempore maior licentia gladiatorum Romæ quàm antea vnquam fuit. Volat.

Is pontifex filium habuit Ducem Valentinum, quem principem Vrbinatem fecit. Illius

dictum erat, O Cæsar, O nulla. id est, Aut Cæsar, aut nihil. Tandem nihil factus est. Nam propter varias technas suas, quæ summo cum dolo coniunctæ erant, trucidatus est.

Anno 1493 Imperator Fridericus tertius è viuis sublatus est in oppido, Lyntz, & Viennæ sepultus.

Eodem hoc anno Turcæ incursionem faciunt in Croatiam: sed à Maximiliano, qui tum in Austria erat, exercitu quindecim millium instructo repulsi sunt. Iidem tamen alia parte Methonem Naupactum & Dyrrachium Venetis auferunt.

Vladislaus Polonus Hũgariæ præest an. 22.

Iudæorum 120000. ex Hispania eiiciuntur. Sab.

Ordo pœnitentium mulierum ex publicè peccatricibus, Ioannis Tisserrani Minoritæ admonitu Parisiis incipit. Volat.

Maximilianus cæsar Germanus 38.

ANNO Christi 1494. imperium suum Maximilianus auspicatus est defuncto patre, quocum viuente adhuc imperium simul administrarat annos 8. cæterum post obitum patris regnauit an. 25. Auspicia imperij quanquam humilia & infirma fuerunt, tamen cessere postea ad summam gloriam & incrementum regni Germanorum.

Maximilianus imperator.

In

In initio imperij Maximiliani Carolus.8. rex Gallus cognomine gibbosus, exercitum in Italiam perduxit, & Neapolin cœpit. cæterùm post reditum suum in Galliam, anno sequenti, Neapoli iterum potitus Ferdinandus iunior, profligatis Gallis ex Italia auxilio Maximiliani, quos præsidij loco reliquerat Gallorum rex apud Neapolitanos.

Geßit Maximilianus multa & ingẽtia bella, primũ in inferiori Germania, Flãdria & Brabãtia, in quibus ipse sua manu dicitur multa præclara facinora patrauisse, quorum ego audiui pleraque, sed penitus explorata non habeo. Atque vtinam cõtingeret aliquãdo quispiam peritus tantarum rerũ, qui eas omnes historias in gloriam tanti principis iusto volumine describeret, ac pro dignitate fortitudinem atque virtutes tam strenui imperatoris in rebus gerendis orbi commendaret. Ipse audiui ex Pyrcamero Norimbergensi, à Maximiliano ipso res gestas suas aliquot annorum adnotatas. Dixit enim nauigasse se vnà cum Cæsare Maximiliano à Lynda vrbe Constantiam vsque: & cùm iam inter nauigandum ocium esset nactus Maximilianus, vocasse ad se scribam, eique dictasse Latinè vnius anni res gestas, & aptißimo ordine, & omnium circunstantiarum atque occasionum explicatione. Cæterùm cùm existimasset Pyrcamerus secreti aliquid fortè ex-

Pyrcamerus Maximilianus ipse res suas gestas adnotauit.

cepturum scribā, ideóque secedere vellet, iußisse tam Cæsarem vt maneret, & auscultaret. Quin & sub vesperā ea quæ dictauerat, legenda præbuisse Pyrcamero, quæsisséque, nunquid placeret ista militaris Latinitatis dictio? & addisse quoque, studio sibi esse ista compendiosè & clarè sic comprehendere, vt postea eruditis viris liceret eas historias tanto exactius per circunstantias & causas suas explicare. Et adfirmauit Pyrcamerus, nullius Germanici historici scripta stylo tam puro esse edita atque ea fuisset Maximiliani oratio. & has ipsas annotationes adfectasse se post obitum Maximiliani, verùm consequi non potuisse. Sed hæc de inferioris Germaniæ rebus gestis dixisse satis sit.

Anno 1495. in Comitiis Vuormacianis ex Comitatu Vuirtembergensi Ducatus factus est & Comes Ebrardus primus Dux creatus est.

Anno 1497. Carolus 8. Rex Galliæ repente Ambœsiæ moritur, nullis relictis hæredibus. Succedit Ludouicus duodecimus, an. 17. Is principio regni, Academiæ Parisiensis tumultuantis statum componere, studiosorum priuilegia reformare, fori pariter ac iudiciorum abusus emendare & tollere instituit.

Anno 1499. Edouardus Varuicensis Clarentiū ducis filius, Edouardi 4. regis Angli nepos puerili ætate Londini in foro publico innocens percutitur. Geor. Li.

Ludoui-

Ludouicus 12. *rex Gallus* *Annā* *caroli* 8. *defuncti relictam, Britanniæ ducem, repudiata Ludouici* 11. *filia, vxorem duxit. Repudiatæ Biturigas aßignat.*

Parlamentum Rotomagi Cal. Octob. Scacarij loco instituitur, Georgij ab Ambœsia archiepiscopi consilio.

Mediolanum à Gallis expugnatur.

Cremona Venetis opera Gallorum restituitur.

Anno 1499. 25. *die Octobris Lutetiæ pōs sublicius in Sequana, qui D. Mariæ dicitur, corruit, qui postea ex lapide cæso ac quadrato magnificè ex integro constructus est.*

Eodem anno Heluetij contra vicinos suos Austriacos arma mouerunt, ad quos eripiendos subito properauit Maxilianus ex Gheldria, vbi tum quoque ei res erat. Porrò multis vtrinque leuioribus prælijs commißis, constat circiter 20. *millia virorum concidisse. tandem per transactionem res est composita.* Heluetij cō-tra Austriacos Vicinos.

Anno 1501. *crucis imagines vestibus hominum in Germania inciderunt paßim. Verùm simile quiddam iam sæpe antea factum erat.* Imagines crucis Visæ

Post Alexādrū 6, *factus est* 225. *papa Pius tertius Senensis, anno* 1503. *sedit dies* 17.

Pio succeßit Iulius 2. *Genuensis, papa* 226. *vir bello quam religioni aptior. sedit an.* 10 *Aduersus hunc edita scripta sunt per Bernar-*

dinum Cardinalem in bello Veneto de celebrando concilio. Res propemodum schismatis occasionem præbuisset, nisi singulari sua prudentia id anteuertisset Cæsar Maximilianus.

Iulius Bononiam vi capit pulsis Bentiuolis, maximósque tumultus in Italia mouet, & Heluetiorum opera vsus, Seruiam, Rauennam, Fauentiam, Murinam & Mirandulam occupat, anno 1510. P. Phry.

Quatuor monachi prædicatorum Bernæ simplici fraterculo summa calliditate stigmata sanctitatis insigentes ad Franciscanorum cōtumeliam, comburuntur dolo detecto. Fran.

A. Sabellicus historiarum rhapsodiam à cōdito mundo ad 1504. annum contexit. Hed.

Fridericus Dux Saxoniæ optimus Vuittēbergensem academiā fundat anno 1502. Fran.

Conradus Celtes poëta primus Germanorum claret.

Ioannes Reuchlinus Capnion theologus hebraicas literas in Germania docet. Monst.

Bauaricū bellum.

Anno 1504. Bauaricū bellum fuit, in quo Cæsar Maximilianus Bauariæ principes aduersus Philippū Palatinū Comitē Rheni, & ducem Rupertū filium Philippi Palatini tuebatur. Is enim Georgij ducis Bauarici filia ducta, Landshut, & eam ipsam Bauariæ partem, hæreditario titulo transscribendam sibi affectabat. Sed Rupertus vnà cum sua coniuge è

viuis

viuis sublatus est dum geritur hoc bellum, & Palatinus magna parte sui principatus exutus est per Cæsarianos & Vuittembergenses. Quin & ingentes copiæ Bohemorum, quæ in auxiliū venerant Palatino, prostratæ sunt à Cæsare. Tandem verò vsus Maximilianus non minori prudentia, quàm mansuetudine, in gratiam recepit Palatinum nequa perturbatio receptæ iā diu constitutionis de iure electiuo in imperio exoriretur.

An 1505. *obsedit Cæsaris exercitus Gheldriæ Ducem in oppido Arnheym, eúmque vt sese dederet, subegit.*

Anno 1506. *Philippus Maximiliani filius Hispaniarum Rex & Dux Burgungiæ in fata concessit anno ætatis suæ* 28.

Philippus Maximiliani filius.

Anno 1507. *nō ... ns quàm diuturnū bellū cœ... axilianus aduersus Venetos, in quo ... urima cruenta prælia, & mirabiles m... ones acciderunt. Rex Gallorum Ludo... primùm à Venetis stabat, postea ad Cæs... defecit: contrà Iulius papa primùm Cæs..., deinde Venetorū partes est secutus. Ami... nt in hoc bello Veneti præstantissimas suas ...bes, Veronam, Paduam, Teruas, & aliàs ...ltas. Porrò cùm defecisset pontifex ad Vene..., contra eum quoque arma mouere cœpit Rex ...anciæ, cùm iam vteretur adhuc Cæsarianis militibus in Italia. Iam verò timebat Cæsar, si*

Ludouicus Rex Gallorum.

victoria potirentur Galli, ne Neapolim quoque inuaderent, & fortasse Romæ etiam machinarentur aliquid in perniciem imperij. Misit itaque Cardinalem Saltzburgensem Mattheũ Langium consiliarium suum pacis poscendæ caussa, ad Iulium pontificem, prinsquàm inter se cõfligerent pontifex & Gallus. Iulius, vt qui Hispanorum & Italorum præsidio instructißimus erat, existimabat victoriæ spem certißimã esse, ideòque pacis conditiones suscipere recusauit. Prælium commissum est in Paschatis die, anno 1512 *propè Rauennam vrbem. Pontificis exercitus succubuit, & conciderunt in eo conflictu virorũ sexdecim millia. Neque verò legitur vllam aliam pugnam sub hæc tempora fuisse perinde grauem in qua vtrinque tantis viribus sit certatum. Tum* [illegible] *missam victoriam vltrò exoptauit Iulius cum M*[illegible]*miliano inire concordiæ fœdera, Cæterùm ne q*[illegible]*entaret amplius in Italia rex Gallorum, con*[illegible]*bant aduersus eum Maximilianus & pon*[illegible]*x Angliæ regem, Germaniam & Heluet*[illegible] *atque ita demum coactus est Gallus dese*[illegible] *Italiam. Postea* veneri *quoque Maximilia*[illegible] *reconciliati sunt.*

Iulius papa prælio victus ad Rauennã vrbem in die Paschatis.

Anno 1511. *Selimus Turcarum imperator* [illegible] *imperat. an. 7. is patrem regno exuit, duos So*[illegible]*danos deuicit, Aegyptum & Arabiã suo* [illegible]*gno adiecit, Gasp.* Hed.

An

An. 1513. post Iuliũ 2. factus est papa 227 Leo 10. Florentinus, Laurentij Medicus filius. sedit an. 9. Is ducem Vrbinatẽ possessione deiicit, musicorum studiosissimus.

Pugna Gallorum & Anglorum ad Morinos hoc ipso anno, quæ ab euentu calcaria dicta est: in qua Galli. Longeuillanus Dux, Baiardus & Bussius, capti, in Angliam ducuntur. Morini & Tornacenses obsessi Anglis se dedunt.

An. 1514 Anna Ludouici Galli Regis vxor è viuis excedit 5. Id. Ianua. Claudia & Renata liberis superstitibus, quarũ natu maiorem Claudiam Franciscus Valesius dux Engolismensium vxorem ducit.

Longeuillani ducis captiui opera pax inter Reges Anglum ac Gallum facta. Ludouicus Gallus Mariam Henrici Angli sororem vxorem accipit 7. Id. Octob. & proximis Calendis Ianua. moritur.

Anno domini 1515. Franciscus Valesius 8. calend. Februa. apud Remos 57. rex Gallorũ inauguratur, præestq; rebus an. 32. ac mens. 3. Is anno 1516. expeditione Mediolanensi suscepta, ad 15. horas cum Heluetiis pugnans victor euadit, Mediolanum recipit, Maximilianum Sfortiam ducem captum in Franciam mittit cum Heluetiis fœdus init.

Eodem anno Maria Henrici 7. Angli regis

filia Grynouichiæ nascitur, & regni hæres declaratur.

Pragmatica sanctio abrogatur; fremente & tumultuante Clero Gallico. Concordata substituuntur.

Anno 1517. *remißio & venia scelerũ omniũ indulta à Leone pontifice per vniuersam Christianorum ditionem iis, qui aut nomina darent aut bona sua erogarent in expeditionem Turcicam, quæ Cruciada vocitata est.*

Hoc tempore Martinus Lutherus Saxo, ordinis D. Augustini, primùm aduersus indulgentias Pontificis scripsit, mox peiora ausus, vnde non pauci nec parui in ecclesia Germanica tumultus orti sunt: quare ipse cum suis sequacibus à Romano pontifice & Cardinalibus an. 1520. die 37. Iulij hæreticus censetur.

Hoc anno circa Trinitatis quidam Petrus Longus pirata insignis, ex Frisia oriundus factionem 500. hominum nequam & profugorũ militum, plàne (quod dicitur) manipulum furum habens, piraticam exercebat, & ciuitates in mari septentrionali plurimum infestabat. Voluit enim vastator Danorum, vindex Bremensium, interceptor Hamburgensium, crux Hollandorum prædicari. Insignia eius, & vestimenti ornatus patibula rotæque pictæ erant, quæ tum gestabat ipse pro symbolo; aliquando ab illis portandus, seu longã literam facturus.

An

An.1518. Ladislaus Hũgariæ & Bohemiæ rex moritur, cui succedit Ludouicus eius filius.

Fames per vniuersam Germaniam.

Thomas morus Anglus & Huldrichus Huttenus eques Germanus eruditione innotescunt.

Ioannes Eccius Theologus Ingolstadij floret.

Maximilianus cæsar diẽ vitæ supremũ claudit.

Carolus quintus Cæsar Germanus 39.

ANNO 1519. *Carolus quintus Maximiliani Cæsaris nepos, Hispaniæ rex, princeps Austriæ & Burgũdiæ, à principibus electoribus, Alberto Cardinale Episcopo Mogũtino, Hermãno Coloniẽsi episcopo Comite de VVida, Richardo Treuerensi episcopo de Griefferklauu, Legato Ludouici Bohemorũ Regis, Ludouico Palatino Comite Rheni, Friderico Saxoniæ Duce, Ioachimo Marchione Brãdẽburgẽsi, Frãcofordiæ legitimis suffragiis Imperator Romanorũ & Germanorũ eligitur. Missus est ab Electoribus ad nunciãdam hãc electionẽ Carolo Palatinus Comes Fridericus in Hispanias. Itaq; sequenti statĩ anno appulit in Germaniã Carolus & Imperiali corona Aquisgrani exornatus est.*

Anno 1520. Tornacum Gallis restituitur.

Eodem anno Selimus Turca in mense Septẽbri in pago Ciurlano, vbi prius aliquando

cum patre conflixerat, pestifera febre ex vlcere in renibus nato correptus, morbi tædio sibi ipsi grauis, mortem obiit: non sine manifesto dei iudicio, vt quo in loco peccatũ commiserat, ibidem & pœnas solueret. Itaque Solimanus vnicus eius filius 10. Imperator Turcarum rerum potitur in Oriente.

Eodem anno Vlrichus dux Vuirtembergensis Sueuico fœdere depellitur, & ducatu exuitur in exiliumque agitur quòd dum cædem ministri cuiusdam sui vlcisci cupit, Rentlingam ciuitatẽ liberam in suam ditionem redegisset.

Reges Gallus & Anglus splendidissimo vtrinque apparatu ad Ardeam conueniunt.

Anno 1521. Turca Belgradum (quæ est Alba Græca) in Hungaria propugnaculum Christianorum, expugnat.

Edouardus dux Buchyngamiæ in Anglia capite damnatur. 11. cal. Maij.

Hoc anno cùm latè serperet per Germaniam Lutherana hæresis, atque adeò in Anglia per multorum capita grassaretur, Rex Henricus 8. in fidei catholicæ & sacramentorum assertionem præclarum volumem edidit: quod cum Leo pont. max. in cardinalium suorum cœtu perlegisset, approbato collaudatóque catholici regis iudicio Regem ipsum posterosque ad perpetuam pij instituit memoriam, fidei defensoris titulo insigniuit. Geor. Li.

caro-

Carolus Cæsar Mediolanum Gallis extorquet.

Idem Maseriam oppidum in campania frustra obsidet.

Hisdinum in agro Moriensi à Gallis expugnatur, arx deditione capitur.

Anno 1522. Carolus 5. Caleto in Angliam traiicit 8. Id. Iunij, magnificentißimóque apparatu à Rege exceptus Londinum intrauit: indéque ad Vndesorium castrum honorificè diductus, post aliquot dies ab Antonæ portu in Hispaniam soluit.

Leo pontifex moritur, Adrianus 6. Germanus Traiectensis, preceptor Caroli imp. moderatæ vitæ homo, papa 228. in eius locum sufficitur. sedit menses 20.

Galli Fontarabiam in confinio Galliæ & Hispaniæ capiunt, & præsidio muniunt Cæsariani Tornacum deditione recipit.

An. 1523. 8. Cal. Ian. Rhodos insula post lõ siam obsidionem in Solymani Turcæ potestatem venit

Latronum manus in Gallia duce quodam Macloueo, qui se regem Guilotum dicebat, vincuntur, & profligantur: ipse dux trũcatus prius manibus, capite plectitur.

Christiernus Daciæ Rex regno expulsus in Ansiliam profugit.

Anno 1523. Clemens 7. Florent. pontifex or

dine 229. salutatus, præest rebus an. 11.

Borbonias magister Eq. in Gallia, cũ aliquot Gallis nobilibus ad Cæsarem deficit.

Semina in terram iacta, in Gallia circa D. Martini festũ gelu perempta: vnde fames nata.

Troia in campania Galliæ incendiis deformata.

An. 1524. Carolus Sufforciæ dux in Anglia, traiecto ĩ Galliã exercitu. Picardiã vastat.

Henricus 8. Angliæ rex à Clemente pontifice rosa aurea honoris causa donatur. G. L.

An. 1524. Claudia regina Francisci Galli regis vxor moritur.

Hoc ann. Franciscus Rex Gallus apud Papiã in Longobardia à Cæsarianis militibus in cõflictu captus est, & postea in Hispanias perductus: quẽ Cæsar anno proximo in Galliam remittit, duobus Regis filiis natu maioribus obsidibus receptis. Duces pralij, de quo modo, diximus, fuere Nicolaus comes Salmensis, Georgius Fronsbergius Eques Marcus Sittich, Dux Borboniensis, Marchio Pisqueramus.

Eodem hoc anno in Germania horribles, & antè nunquam auditi motus à seruis rusticis in Bellum ru- *Alsatia, Sueuia, Francia, Thuringia, & in illis terris quæ ad Rhenum sitæ sunt, excitabantur. Motus hi magna vi & armis principum sunt repreßi, adeò vt intra mẽses ferè tres supra centena millia rusticorum conciderint*

in

in conflictu, non alter atque pecora trucidati. Porrò Christophorus Schaplerus quidam cognomento, duodecim articulos conscripserat de libertate Christiana, inter quos hic erat præcipuus, Tributa non esse pendenda Magistratui. Ex hac doctrina, spe libertatis acquirendæ, maxima pars rusticorum accensa, dicitur arma cœpisse aduersus legitimos Magistratus. In Mulhausen Thuringiæ oppido, concionator ecclesiasticus erat Thomas Monetarius. Is palàm docuit restauraturum se collapsum Ecclesiæ statum gloriabaturq́; priuatim sibi à Deo reuelationes fieri, & ad euertendam tyrannidem impiorum, gladium Gedeonis sibi commissum esse. Eduxit turmatim cohortes vulgi, iussitque nobilium domos diripi, & monasteriorum bona compilari. Cæterùm dum deprædantur passim plebeiæ copiæ sine ordine, deleuerunt eas Saxoniæ principes, & Lantgrauius Hessorum. Monetarius & sociorum eius plerique capti sunt: & capite truncati, pœnas impij sui instituti dederunt. Monetarius hic primus autor extitit phanatici illius erroris Anabaptistarum, qui puerorum baptismum damnant, anabaptismum docent, iuramenta auferunt, omnia communia faciunt, etiam vxores, aliósque infinitos errores sub euangelij prætextu passim seminant.

In hoc versiculo vtriusque temporis, & de Francorum rege capto, & de strage rusticorum

ratio comprehensa est.

Captus erat Gallus, coëunt cum rure cohortes.

Hoc tempore Ioannes Oecolampadius Basileæ, & Vlrichus Zuinglius primum omnium scriptis libellis damnatum Berengarij errorem renouarunt, in participatione cœnæ dominicæ non distribui verum corpus & sanguinẽ Christi. Tametsi anno superiori idem hoc odiosum argumentum insanus homo Andræas Carolostadius iam antea proposuerat.

Ioan. Oeco et vlrichus Berengarij errorem renouarunt.

Andræas Carolo stadius.

Pax inter Reges Gallum & Anglum coit Ferdinandus archidux Austriæ, Caroli 5. frater Hungariæ & Bohemiæ rex designatur.

Anno 1526. à Solimano Turca cæsus est Hungarorum rex Ludouicus, Buda direpta, Hungaria ferro & igne vastata.

Dux Borbonius.

Ann. 1527. à Duce Borbonẽsi Cæsarianus exercitu Romam perductus est, vrbs obsessa & capta direptáque. dux Bordonius in oppugnatione sclopo percussus interiit, Pont. obsidionis necessitate coactus in Angelica arce captum se dedit Cæsarianis: sed eum pro singulari clemẽtia sua liberum dimisit Cæsar: ac pristinæ dignitati restituit, vt christiani orbis publicæ tranquillitati consuleret: Quidam scribunt 4000: aureorum millibus redemptum esse: ab hostibus.

Roma capta.

Annorum numerus in hoc disticho est.

Altera

Altera post captos Gallos, populiq; furores.
Aestas, te capta, Roma cruenta fuit.

An. 1529. Henricus 8. Angliæ rex, & regina Catharina Caroli 5. Cæsaris matertera, suborta de matrimonij sui iure quæstione, coram Laurentio Campegio & Thoma Eboracensi Cardinalibus legatis Londini causam dicunt.

Anno eodem Carolus 5. in Italiam profectus est, & summis honoribus à Principibus & ciuitatibus omnibus exceptus est.

Eodem hoc anno mense Octobri Turcicus imper. Solymanus centena millia & circiter quadraginta millia in Germaniam perduxit, id quod ipsos postea gloriatos esse in Cracouiensi vrbe compertum est. Ac per aliquot septimanas Viennam Austriæ vrbem obsedit, eámque grauiter oppugnauit. Sed Palatinus Comes Fridericus, dux militum ab imperio designatus, magna celeritate collectum exercitum miserat Viennam iam ante triduum quàm vrbs obsideretur à Turcis. Aderat his in vrbe Vienna Palatinus Comes Philippus. proinde benigno fauore Dei sic est fortißimè defensa vrbs Vienna, vt tyrannus Turcarum cum summo probro, & cum maxima clade sui exercitus recedere coactus sit. Internuncius Polonorum dixisse fertur, circiter octoginta millia Turcarũ in oppugnatione vrbis Viennæ deleta esse, partim etiam in fuga commeatus inopia & ma-

Solymanus Viennam quanto exercitu obsederit.

gnitudine frigorum periisse. Obsidionis annum ex his versiculis deprehendes.

Cæsar in Italiam quo venit Carolus anno.
Cincta est Riphæis nostra Vienna Getis.

Maximilianus Sfortia Lutetiæ moritur, & apud Carmelitas sepelitur, an. 1530.

Franciscus Sfortia vltimus dux Mediolanẽsium Italiã turbat. Ei Christierni Regis Daniæ captiui filia Dorothea, Caroli 5. imp. neptis ex Isabella sorore, cum Mediolanensis ditionis dote in matrimonium traditur.

Leonora Caroli 5. soror Regi Gallo desponsata, ex Hispania cum obsidibus regis liberis immenso auro redemptis in Galliam veniens, maximo totius populi gaudio excipitur.

Florentia Cæsaris auxiliis à Clemente pontifice obsessa deditionem facit: & Clemens inclementer & inhumaniter in Florentinos sæuit.

Iac. Faber, Aug. Eugubinus, Io. Cochlæus, Philip. Melanchthon, Iodo. Clichtoueus, Ludouicus Viues, Bucerus, Vu. Capito, Gasparus Hedio, Symon Grynæus, multique alij tã in Gallia quàm in Germania literarum nomine innotescunt.

Hoc anno Franciscus Valesius Gallorum rex, vt bonarum artium & literarum studiosissimus, Iano Lascare, Gulielmo Budeo, & Gulielmo ac Ioanne Bellaiis fratribus hortantibus,

tibus, Lutetiæ doctißimos viros honestis stipendiis publicos professores instituit. Iacobum Tusanum & Petrum Danesium, Græcarum literarum: Franciscum Vatablum, & Agatiũ Guidacerium, & Paulum Paradisum, Hebraicarum: Bartholomæum Latomum, Latinarum. Quam rem fœliciter succedere videns, Petro Castellano anagnosta suo auctore, prioribus alios insuper addidit: Orontium Fineũ, & Paschasium Hamelium, matheseos professores. Vidum Vidium, medicinæ: Gulielmum Postellum, peregrinum literarum: Franciscum à Vicomercato, philosophiæ. Quibus aut vita functis, aut sponte professionis munus deponentibus, alij alio tempore suffecti sunt Ioannes Strazelius Danesio: Petrus Galladius Latomo: Ioannes Calignius Agathio: Ioannes Mercerus Calignio: Iacobus Syluius Vidio: Dionysius Coroneus Postello: Adrianus Tornebus Tusano: Bertinus Comes Vatablo. Bertino comiti Rod. Baynus Anglus: omnes viri insigniter docti, & reip. literariæ cùm primis vtiles.

An. 1530. 24. Feb. Carolus Cæsar Bononiæ à Clemente pontifice Imperij insignia accipit, solenni quadam magnificenti & apparatu. — *Carolus Bononiæ à papa coronatus.*

Postea in Germaniam reuersus est, & pridie corporis Christi Augustam venit, quo comitiorum dies indictus erat. Venerant eo po- — *Comitia Augustana*

tentißimi principes Germaniæ, à quibus summa veneratione exceptus est. Quanquam verò variè tentaret Cæsar controuersias in religionis causa componere, & in tranquillitatem restituere, nihil certi tamen vel effici vel constitui potuit in tanta diuersitate sententiarum. Tandem vulgato edicto mandauit veteres ritus cæremoniarum, & doctrinam vsitatam in Ecclesia Romana retinendam esse.

Eodem anno, die Octobr. 8. ingens, & nulla antea memoria hominum tanta visa exundatio facta est Romæ, eáque circa 24. horas perdurauit, atque hac ipsa exundatione in Floræ campo ad lōgißimæ hastæ altitudinem stante, multa ædificia, muri, domus, bona denique corrumpebantur.

Ferdinandus 40. Germanus Cæsar.

Ferdinādus Hung. rex.

ANNO 1530. *Ferdinandus Hungariæ & Bohemorum rex, Archidux Austriæ, &c. Cæsaris Caroli frater, Romanorum rex creatus est, ídque veterum Imperatorum exemplo, qui alios sibi cooptare solebant, vt certum successorē haberet Imperium, & mortuo altero ne quod dißidium, vel belli occasio suboriretur inter imperij principes. Electio hæc facta est Coloniæ an. 1530. Idem anno sequente, Aquisgrani coronatus est mense Ianuario.*

Eodem

Eodem anno Cometes in Germania, Italia & Gallia visus est circiter sextum diem Augusti: & primùm aliquot diebus mane ante ortum Solis apparuit: inde secutus est Solem, & sub vesperum occasum Solis circiter tres septimanas visus est, vsque ad tertium diem Septẽbris. Cursus eius fuit per Cancrum, Leonem, Virginem & Libram, vbi desiit videri, neque apparuit amplius postea. Cometa visus.

Non multò pòst in Octobri exortum apud Heluetios bellum est. Nam à Tigurinis obsessa itinera erant, ne vicinis eorum Zugianis, Vrianis, Suicianis, Syluianis, & Lucernensibus frumenta, salem, aliósque commeatus quis posset apporta[...] cœperunt aduersus T[...]rinos. Concursum est m[...]tis signis, [...]ibus prælijs victi Tigurini succubuerun[...]n primo conflictu concionator ecclesiastic[...]igurinorum Vdalrichus Zuinglius cæsus [...] Interea sedulò conati sunt vicini eorum Ar[...]tinenses & Constantiani exuscitatam tra[...]œdiam inter confœderatos componere. Itaque post menses octo & septimanas sex tumultus consiluit. Tigurinorum perierunt circiter quinque millia: ab altera parte numero pauci. Annorum ratio in hoc disticho est. Heluetiorũ bellum inter se.

Occubuit patrio bellator Zuinglius ense: Et pressa est armis gens populosa suis.

Anno 1532. Carolus Cæsar ex Brabantia

Ratisbonæ habita comitia.

in superiorem Germaniam redit, & in Martio vna cum fratre suo rege Ferdinando Ratisbonam venit, Comitiorũ agendorum causa. Venerunt eò missi ex vrbibus Imperialibus Legati. Aderant & principum plerique, aut saltem eorum Legati. tractatũ magno omnium consensu est de prædio mittendo aduersus Turcarũ irruptionem. Et vt certatim auxilia possent parari ab omnibus ordinibus Imperij, vltrò cõsensit Cæsar, vt pacis legibus constitutis, disceptatio controuersiæ religionis prorogaretur. In hac pace facienda egerunt ex mandato Cæsaris, Episcopus Moguntinus Albertus, Comes Palatinus Rheni Ludouicus, Electores, cum Ioanne Frideri[illegible] qui à patre suo Prin[illegible]pe Saxoniæ Ioanne E[illegible]re missus erat, & cum Legatis Philippi Lan[illegible]ij Hessorum, & cum iis qui Electori Saxo[illegible], & Principi Hessorum obnoxij & coniura[illegible]t. Conuentum celebrarunt primò Sueinfor[illegible], deinde Norimbergæ. Neque verò vel stu[illegible] vel voluntatem desyderare potuisses in tri[illegible] his principibus, Cardinale episcopo Palatino, & Ioanne Friderico Saxoniæ Duce, ad stabilem quandam concordiam faciendam in totius orbis Christiani commodum. Tandem verò induciarum tempus permisit Imperator vsque ad futurum consilium: vel si hoc non cogeretur, ad futura comitia, in quibus de contro-

controuersia religionis ageretur. Porrò in eodem hoc anno mense Iunio, ipso die Ioannis Baptistæ, Turcarum Cæsar Solymanus in Hungariam irrupit, & iuxta Belgradum in terrram descendit copiis ducentorum millium instructus: & nihil quicquam tentans, in Austriam perrexit vsque in mensem Augustum. Tum verò oppidulum Guns appellatum, in ipsis finibus Hungariæ situm supra dies 20. obsedit, & grauißimis oppugnationibus inuasit, sed frustrà. Nam postquam tredecies oppugnasset, veluti fractus viribus discessit, sed hac lege si dominus Nicolaus Iurichitz Hungarus, qui præerat oppidulo, sese prius dederet. tũ enim oppidulum incolume, & omnes ciues saluos fore. Id quod non grauatè fecit Hungarus, vt vita & salus miserorum hominum in periculum non veniret.

Solymani altera irruptio in Germaniam.

Guns 13. oppugnata à Turcis.

Cæterùm vbi Roman. Imperator Carolus quintus Turcicæ expeditionis accessum certò cognouit, grauißimo mandato edito præcepit, vt Principes Germaniæ & omnes imperij ordines cum quanto maximo possent exercitu Austriam peterent. id quod factum est. At verò quantas quisque Princeps copias adduxerit, id certò compertum non habemus. Illustrißimus Princeps Marchio Ioachimus iunior Brandẽburgensis, clemẽtißimus princeps meus, vt qui duxerat constitutus inferioris Saxonici

Ioachim iunior Marchio Brandẽburgẽsis.

circuli 1110. *equites, &* 4000. *pedites, cæsari adduxit, &* 10. *Augusti Berlino egressus est: Ipsóque die cùm exercitum educeret, implumes Gallinacei pulli, vix ante biduum ouis exclusi totum diem & sequentem noctem clara voce cecinerunt. Et quia id præter morem fato quodam factum videbatur, pro omine fœlicioris successus est iudicatum. Describsit id Georgius Sabinus his versibus.*

Gallinacei implumes cecinerunt.

Cùm patris educens Ioachimus Marchio turmas.
Castra profecturis signáque mouit equis,
Auspice qui cõtra pharetratos Cæsare Turcas
Acria pro Christi nomine bella gerit.
Ingrediente viam cantantes principe pulli
Insolitum liquida voce dedere sonum.
Præpete qui nondum vestiti corpore penna,
Ante duos sed adhuc oua fuere dies.
Hæc bona fœlicem portẽdunt signa triumphũ:
Auguriis faustum talibus omen inest.
Nam cùm Thebanis victi Lacedemones armis
Sanguine fecerunt Leuctra cruenta suo,
Martis aues, læto victoribus omine, galli
Prospera vocali gutture signa dabant.

Imperator ipse ex Italia quoque vocauerat in Austriam Italorum & Hispanorũ 20. *millia, quorum Dux fuit Antoninus de leua cognominatus, prudentia & peritia rei militaris vir valde insignis. Italici principes sua etiam presi-*

Antonius de Leua.

præsidia miserunt, quibus præfectus Dux erat Mantuanus Princeps. *Dux Mantuanus.*

Ad hæc & in mari disposita erant ab imperatore præsidia millium 50. qui nauigio terras Turcicas inuaderent. atque ita demum vtriusquè imperij in Oriente & Occidente summa potestas maximis contra se viribus armatur. Certè iam inde post lapsum Romani Imperij Constantino Magno mortuo, nunquam copiæ maiores congressæ sunt, adeò vt ad perpetuam quandam mutationem rerum spectare euentus videatur. Deus det Christianis, atque adeò clementissimo nostro Cæsari victoriam. Equidem spero impietatem Turcarum, quæ cum summa tyrannide coniuncta est, non modò vltionem sui, sed & euersionē regni Turcici breui esse allaturam, & id etiam fore multa videntur indicia comprobare. Ego saltem hîc non contemnenda quædam præsagia, quæ cognita sunt autoribus magnis, commemorabo obiter, & interim liberum vnicuique permitto quid de illis velit iudicare. Neque alia de causa putaui adiicienda hîc esse, nisi vt eorum saltem aliqua recordatio extaret. videntur enim sententiæ tales esse, quæ negligi aut contemni prorsus non debent.

Non diu ante occupatam à Turcis Constantinopolim, fuisse legi monachum quendam non longè ab vrbe Constantinopoli, & cum

Vaticinia de Turcis. *vaticinatum, potituros quidam Turcas Constantinopoli, & euersuros regnum Græcorum, verùm statim post annos octoginta amissuros esse Constantinopolim iterùm, & delendos Turcas in Europa. Id verò tempus in proximo anno completum est, ex quo Constatinopolim Turcæ cœperunt.*

Laurẽtius. Miniatẽsis, Astrologus. *Quin & peritißimus quidam Astrologus apud Neapolitanos, Laurentius Miniatensis, Pontani præceptor, ante annos 60. in 3. libro suo hos versus scripsit de Iouis & Saturni coniunctione in Cancro, quam ille futuram dicit, & fuit anno iam exacto millesimo quingentesimo quarto.*

Illa autem nostris iam iam vẽtura sub annis
Est melior, nostræ legis vix pauca refringet,
Aspera quæ nimium sacris & dura ferendis
Et genus omne mali tollet, pompásq; sacrorum:
Ac regem dabit innocuũ, qui terminet orbem,
Et reget imperio populos, gentémque rebellem
Imperio subdet, toti & dominabitur orbi.

Obseruatione dignissimi sunt hi versus, & ego ob gloriam clarissimi Cæsaris eos nolui prætermittere. Etenim quæ laus esse eminentior potest in Cæsare, quàm quòd vocat eum regem innocuum, quemadmodum & à Lictlhebergio honestissimè dictum est.

Pudicus facie regnabit vbique.

Magdeburbi iam ante annos 100. latina Chro-

Chronica scripta reperiuntur, in quibus hæc verba sunt: Ex sanguine Caroli Cæsaris & regnum Galliæ imperator orietur Carolus dictus, dominabitur is in tota Europa, per quem & Ecclesiæ collapsus status reformabitur, & vetus imperij gloria restituetur. Nam veniet populus, qui dicetur populus sine capite, & tunc væ sacerdotibus. Nonicula Petri vim patietur ingentem, sed conquiescent tandem fluctus, & fruetur victoria. Imminebunt horribiles mutationes omnium regnorum, & monachorum æstimatio peribit. Bestia Occidentis, & Leo Orientis dominabuntur in toto mundo, & perambulabunt Christiani in securitate annos 15. Asiam. postea verò horribilia de Antichristo audientur.

Abbas Ioachim in fine Ieremiæ ait Veniet Aquila grãdis, quæ vincet omnes præter vnũ, qui tandem contemptus à populo relinquetur.

Item & aliud vaticinium reperio, quod minimè obscurũ est. Excitabitur Cæsar, perinde ac homo dulci sopore correptus, è somno: hic reputabitur ab hominibus veluti mortuus. & ascẽdet super mare magnum, & inuadet Turcas, ac vincet eos: vxores & liberos eorum ducet captiuos. Ingens metus & terror magnus obruent Turcas: mulieres & pueri eorum lamentabuntur, & querelas effundent: omnis terra Turcarũ tradetur in manus Romani Cæsaris. Audiui ex

Lusitano quodam, Astrologum quendam dixisse Ferdinando Cæsaris nostri proauo, ab Hispaniarum rege Turcicum imperium domãdum ac euertendum esse, & hunc ipsum regem interpretatum esse de Ferdinando, sed respondisse Ferdinandum, sed id non esse facturum, sed hæredes suos posteros. Alia quæ præterea restant indicia, ea nunc prætermitto. Deus misericordiarum pater largiatur Christiano orbi gratiam & victoriam propter gloriam diuini nominis sui. Amen.

Porrò quæ iam accident, obseruabunt haud dubiè homines magni & prudentes qui iam vnà in expeditione sunt. Ea verò quæ de apparatu expeditionis comperta mihi fuere, recensui: ideóque nunc huius scripti finem facio.

HVC VSQVE CARION.

CARION.

CHRONICORVM Libellus maximas quasque res gestas apto ordine complecti debet, ita vt annorum ratio, & præcipuæ vicissitudines, quæ in regna, in religionem, & in res alias magnas cadere solent, queant rectè obseruari, atque cognosci. Etenim fieri non potest, vt vel vnius regni res gestæ vno libello quantumuis magno satis describantur, propter varietatem circunstantiarum, & occasiones negotiorũ, quæ in primis sunt consyderandæ. Ita enim historias scripserunt Herodotus, Tucydides, Xenophon, Liuius. Reliqui Chronici tantùm dicendi sunt, & qui historicorum nomẽ sibi vsurpare non debent. Ostẽdunt enim res gestas breuiter, & temporis ordine proposito, monere tantùm videntur cordatum lectorem, vt memorabiliora quædam obseruet. Id quod in his Chronicis nos quoque fecimus. Congeßimus ea solùm veluti in compendium, quæ potißima sunt visa, & eorum occasiones nõnunquam indicauimus, vt tanto accuratius simile quiddam in similibus euentibus discamus obseruare, & prospicere nobis. Cæterùm quãtas præterea vtilitates alias conferant hæc. Chronica id suprà in præfatione exposuimus.

Equidem iam sub finem huius scripti iterum

meminiſſe: volo lectorem ſententiæ Eliæ, quam initio huius libelli poſuimus, vt eò facilius & temporis ordinem & facta hiſtoriarum conſyderet atque obſeruet. Item vt hoc quoque cogitet, conſummationem rerum humanarum non longè abeſſe, iuxta dictum Eliæ, mundi ætatem annorum 6000. ſpatio comprehendi, & illud ipſum ſpatium nō expleri: nam id anticipaturũ eſſe Deum propter corruptos mores mundi. Iam verò cùm ſupra 5000. annorum mundi etiam 500. elapſi ſint (id quod ex ſubiecta tabula clarè colligere licebit) dubium non eſt quin ad metam decurrerit ferè ætas mundi, vt Chriſtus Dominus noſter exuſcitet mortuos aduentu ſuo, & iudicet vniuerſum mundum, atque adeò etiam diabolis & impiis omnibus damnatis in ignem æternum, eripiat verè pios ex omni mœrore, & in perpetuam Dei cognitionem atque beatitudinem reponat. Præter hæc quoque mirabiles illæ mutationes omnium ferè regnorum teſtantur mundi finẽ prope eſſe. Senſimus enim intra annos paucos, noſtra memoria, regni Pontificij, Galliæ, Hungariæ, Daniæ celſitudinem corruiſſe: & ſimiles quidem euentus in aliis quoque regnis ſunt expectandi propediem. Daniel teſtatur ſtatim poſt diminutas Turcarum vires imminere terminum omnium rerum mundi. Atqui lapſus imperij Turcarum videbitur haud dubiè (ſi modò volet Deus)

Deus)iam intra annos paucos: & post sublatum e viuis humanissimum Carolum Cæsarem nostrum fieri non potest quin & imperium miserabiliter diuellatur à Germanis ipsis. vereor enimne de monarchia inter duos tum grauissima concertatio sit futura. Deus OPT. MAX. *pro immensa sua misericordia mitiget tam horribiles motus, & principum animos ad pacis & concordiæ studia conuertat.*

Dissipata tranquillitas in Ecclesia, etiam signi loco esse potest: & periculum éstne & illa quoque bellis & in curia pontificum crescat, & latius propagetur.

Cæterùm quando Christus ipse in Euãgelio nos admonet periculorũ quæ nouissimis temporibus instabũt, nõ in iis solũ quæ ad corpus, sed quæ ad spiritũ pertinẽt, imò et cœlũ ipsum horrẽdis obtenebrationibus, & cõiũctionibus terret & cõminatur: vt interim de illis signis nõ dicã quæ prodita sunt in literis sacris de extremis tẽporibus: vt tandẽ prospicere nobis discamus, & in tãta calamitate omnium rerũ à solo Deo præsidium ac consolationẽ petere & expectare nõ dubitemus. Quare monere hoc loco volui lectorẽ, vt in animum reuocaret, tẽpora illa periculis & calamitatibus plena in foribus esse, & pericula illa non esse ocioso animo cõtemnẽda. Etenim non leuis res est, sed quam suo incõmodo omniũ ordinum homines experiuntur mutari & con-

uelli imperia, ac dißipari concordiam religionis. Mundi fabrica, ingentis & vetustissimi ædificij imaginem videtur præ se ferre, quod subinde magis ac magis ruinam comminatur, collabente nunc hoc muro, nunc alio pariete decidente. Ad eundem modum mundus ad casum præceps videtur hoc tempore, & grauiorem sensim ruinam trahit secum, aliis atque aliis regnis succumbentibus. Neque verò putabit quisquam collapsuram tantæ structuræ molem sine grauißima cõmotione. Deus illuminet animos nostros, vt seriis comminationibus Euangelij perculsi, in Christo cónsolationem & refrigerij præsidia quæramus, & vt maximi Principes in timore Dei non minori prudentia quàm mãsuetudine vtentur ad mitigandas occasiones malorum omnium. Sunt enim ad hoc constituti à Deo, vt miserum & imbecille humanum genus sua cura & prudentia & gubernant & tueantur. Et si in timore Dei fecerint suum officium, aderit quoque illis Deus, & fortunabit ea quæ agũt.

Amen.

TABV-

TABVLA ANNORVM MVNDI EX BIBLIIS Et Philone.

A creatione mundi vsque ad diluuium fluxerunt anni. 1656

A diluuio vsque ab Abraham 292

Ab Abrahã vsque ad natũ Moysen 425

A nato Moyse vsque ad egreßionem ex Aegypto, legíſque acceptionem 80

Ab egreſſu ex Aegypto vſque ad inchoatum templum Salomonis 480

Ab inchoato templo vſque ad Ioas regem 138

Ab Ioas vſque ad tranſlatum Iechoniam ſeu Ioakin in Babylonem 291

A tranſmigratione vſque ad deuaſtationem Ieruſalem per Nabuchodonoſor 11

A deuaſtatione & captiuitate Babylonica vſque ad populi liberationem 70

A populi liberatione, quæ facta eſt anno primo Monarchiæ Darij & Cyri, vſque ad Alexandrum Magnum 191

Ab Alexandro Magno vſq; ad Iudam Maccabæum 164

A Iuda Maccabæo vſque ad tyrannicũ principatum Herodis 129

A tyrannico principatu Herodis vſque ad Chriſti in carnem aduentum, ſeu conceptionem (nam 32. anno cœpit legitimus Herodis principatus.)

A natiuitate Christi seruatoris nostri, Dei, vsque ad hoc tempus 1553

Anno mundi ter millesimo nongentesimo & sexagesimo primo Christus natus est, Olimpiadis 194 anno quarto inchoato tribus mensibus, videlicet 8. Cal. Ian.

Roma vrbs, teste Eutropio, steterat ante natũ christum, septingentos quinquaginta tres annos & vt reuocetur ad calculum annorum ratio, aliter supputari non potest ex veris historiis.

Anno hoc præsenti, millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, exacti sunt à cõdita vrbe Roma 1304. anni. Tam vetusta Babylon non erat ante Alexandrum. Nam ab Abraham vsque ad tẽpora Alexãdri, anni sunt mille, sexcenti, octoginta sex. Iam verò cùm Roma vetustior sit Babylone post duas monarchias, nõ dubium est & eius finem propè adesse.

Neq; verò multũ discrepat numerus annorũ qui in Bibliis est, ab ordine monarchiarũ apud præcipuos scriptores historiarum Græcarum. Herodotus scribit Assyrios tenuisse Monarchiã quingentos viginti annos, & interea vsque ad Medorum tempora nullam firmam Monarchiam fuisse. Tribuit autem Medis vsque ad Cyri Imperium annos centum triginta. Id verò vt minimè falsum videri potest, ita vehementer probo: nam si quis rectè expendat, is facilè intelliget à Bibliis, sacris non dissentire. Quod Assiriorum

riorum monarchiam stetisse dicit annos quingentos viginti, id haud dubiè referri vult ad illud tempus, quo regnũ Babylonicum & Niniuæ vrbis nondum diuulsum erat, atq; adeò cùm apud Babylonẽ Assyrij tantùm imperabant.

Agathias libro secundo de bello Gotthorum scribit, Ctesiam & annorum numerum & ordinem Monarchiarũ ita posuisse. Erat autem Ctesias Græcus, qui cùm Artaxerxes Mnemon & Cyrus iunior inter se belligerarentur, in expeditione vnà fuit, ac medicum egit. Captus in bello deductus est tandem in Babylonem, vbi non sordidè tractatus est, ac tum perlectis historiis rerum Babylonicarũ, ab initio eius regni annorũ numerũ in ordinẽ digeßit ad hũc modũ.

A Nino vsque ad initium regni Medorum qui primùm ab Assyriis defecerant, sunt anni mille trecenti sexaginta: & hunc ordinem sequuntur omnes qui scripserunt postea, Diodorus Syculus, & Iustinus. Diodorus Siculus, libro tertio sic scripsit: Similiter & cæteri reges ad Sardanapalum vsq; triginta regnũ tenuere, cuius tempora Assyriorum imperiũ, quod annos mille trecẽtos sexaginta durauerat, quemadmodum Ctesias libro secundo tradit, ad Medos trãsiit. Iustinus sic ait imperium Assyrij, qui postea Syri dicti sunt, annos mille trecentos tenuere. Herodotus prætermittit aliquid interea dum collapsum Assyriorum regnũ ad Medos

peruenit. Quin & hoc puto, hos annos Cresiæ ab initio Babylonis, hoc est, à Nemroth, non à Nini temporibus esse intelligendos.

Medi post defectionem ab Assyrijs regnauerunt vsque ad Cyrum circiter trecentos annos, quemadmodũ Agathias ex Ctesia colligit.

Persarum regnum vsque ad Alexandrum, durauit annos 238. teste Agathia, & Græcis scriptoribus plerisque. Alexander & eius posteri Babylonem tenuerunt ad id vsque tempus, quo Parthorum potentia crescere cœpit: & ponit Agathias 300. annos minus 7. atque id est ab Alexandro vsque ad Augusti tempora. Postea in Oriente regnarunt Parthi annos 10. vsque ad Cæsaris Alexandri Seueri tempora, ac tum Artaxerxes Persa vltimum regem Parthorum Artabanum trãsfodit, atque ita Orientale regnum ad Persas rediit: qui deinde potentia claruerunt ad Mahometis vsque tempora: Nam posteri Mahometis inuaserunt Persas, & totius Arabiæ imperium occuparunt. Cæterùm Turcæ postea Syriam & Asiam minorem ipsis ademerunt. Atque ita demum varijs mutationibus agitata Orientis regna, subinde ab alijs populis ad alios sunt trãslata. Operæpretiũ in primis est hæc omnia reputare, vt omnium temporum & historiarum ordo ritè cognoscatur.

SVP-

SVPPLEMENTVM, SEV APPENDIX ad præcedentia.

IN mense Septembri anni 1532. iterum Cometes visus est per aliquot septimanas, duabus horis mane ãte exortum solis, & ad orientalem plagã. Cum ego viderem, in Virgine (ni fallor) erat, & radiantem caudem protendebat inter meridiem & Occidentem. Iam vero ob tristiorem & nubilum aspectum aëris per dies aliquot in hisce regionibus videri non potuit. cæterùm quis non iudicaret formidabile esse, ferè intra vnius anni spatiũ duos cometas apparuisse? & cùm illuxerit superioris anni, nimirũ 1531. Cometes non sine clade Orientis & Septentrionis (nam illis partibus minari videbatur. Etenim in Hungariam & Austriam Turcarum tyrãnus irrupit: Rex christiernus magna classe in Daniam profectus ad repetendum regna sua, dedidit se in manus patrui sui Friderici regis Danorum: item & Christierni regis filius, qui in Cæsaris aula alebatur, obijt) profectò metuendum erat & huius anni 1532. Cometen Italiæ & Rhenanis partibus magnum malum portendere.

Deus tamen Opt.max. ex immensa sua benignitate terrores istos in melius conuertit. Nã hoc ipso anno Solymano Turcæ cum exercitu numerosissimo Viennam obsidenti occurrens Carolus V. *Imperat.cùm omnibus Imperij ordinibus, retro eum vnde venerat turpiter fugere compulit, cæsis ex illorũ numero ad 24000. millia.*

Hoc ipso anno mens. Octobri Reges Gallus & Anglus Boloniæ & Caleti cõueniunt fœderáque sanciunt.

Anno 1553. Catharina regina Angliæ, Caroli V. *Cæsaris matertera post ãnos amplius viginti quàm nupserat, à Rege indignè repudiata, Annáque Bolenia, contra decernente clemente 7. Pont. Rom. pro vxore habita, & solenni cæremonia Londini coronata 4. calen. Iun. die Pentecostes, vt vult aliquis.*

VII. *Idus Septembris Elisabeta Annæ Boleniæ filia nascitur. Maria catharinæ filia hæreditario principis titulo se abdicare coacta Geor. Li.*

Clementis papæ & regis Galliæ ad Massiliam conuentus, in quo præter cætera Pontificis neptis catharina Medicis Henrico Valesio Galli regis secundo filio Aureliorum Duci despondetur.

Eodem anno alius cometa apparuit circa finem mensis Iulij vsque in Augustum extra

Zodia-

Zodiacum, non procul à Perseo, caudam æquantem in longitudine octo ferè gradus proÿciens versus Occidentem. durauit dies ferè quadraginta.

Hollandi nauali profectione, armatáque classe Germanicum oceanum ingreßi sunt, vt violenta manu Lubecensium violentiam cohibeant, qui mercatoribus nautisque Hollandicis mare intercludunt.

Christiernum regem suum in vinculis continent, & cæsareo mandato magna pertinacia resistunt, non sine magna vtriusque partis iactura.

Quinto Octobris Deiparæ virginis Mariæ Antuuerpiensis templum toto orbe terrarum celeberrimum miserando, prohdolor, conflagra[illegible]uio.

[illegible] Mediolani duxit in vxorem filiã Chri[illegible]rni regis Daciæ, captiui, ex Isabella D. [illegible]roli V. Imper. sorore prognatam, in aula cæsarea Bruxellæ educatam.

Huldericum ducem Vuirtembergensem apud Gallos exulantem, Philippus Hessorum princeps, ingenti coacta militum Germanorum manu, in patriam reducit.

Angli, cõniuente rege, Lutheranum dogma, contempto Pontifice Romano, suscipiunt.

Anno 1534. 18. Octobris sparsi, affixique sunt in aula regia Gallica, & in vrbe Lute-

tia, aliquot libelli: qui de religione varia tracta bant, fuerúntque multis exitio.

Rex Gallus hoc anno Legionarios paßim in regno suo veteri Romanorum more instituit, in omnem euentum: ipséque de illorum discipli- na militari librum edit.

Eodem anno Elisabetha Barthonia mona- cha in Anglia multa de rege sinistrè in vulgus vaticinata, cùm aliquot sacrarũ literarum pro- fessoribus Londini laquei supplicio necatur.

Concilio Parlamenti Vuestmonasterij ter- tio Nonas Nouembris, coacto Rex Anglus si- bi tanquam supremo capiti ecclesiæ Angli ca- næ, sacrorum prouẽtuum annatas, vt vocant, de- cimasq; persolui imperat, monachos proscribit, & pontifici obedientiam renũtiat: vnde & ab illo etiam publicè excom[...]

Monachi Carthusienses tres regis [...]liæ [...]o reclamantes, extremo supplicio affe[...] Georg. Li.

Eodem anno in principio Ianuarij horrenda illa Anabaptistarũ secta virescere & cresce- re cœpit in Vuestphalia qui adiuti à quibusdã factionis suæ hominibus, per seditionem & vim Monasterium Vuestphaliæ, vrbem occuparant: quam quasi Capitolium quodam aut arcem Sion pararũt, & nouam Ierusalem vocarunt, ibi omnibus ciuibus qui huic sectæ aduersaban- tur, eiectis, & peculiari regno contra ciuilem

&

& ordinariam potestatem constituto (sic enim facilius se errores suos gladio & vi latè spargere & propagare posse sperabant) regem ex seipsis creauerunt sartorem quendam, qui pro libidine sua complures vxores duxit, quarum aliquæ postea illius mandato sunt decollatæ. Habuit hic rex suos Cōsiliarios & Prophetas qui absurda & inusitata multa quæ proponebant, sibi per somnum diuinitus reuelata esse dicebāt. Atq; miseri illi homines adeò agrestē & beluinam vitam duxere, tantámq; turpitudinem exercuere, vt me verbis pudeat exprimere: vnde & omnes facilè colligere possunt, Satanam per eos locutum & tumultuatum esse. Humanum enim esse non potest, cùm omnes humanas ordinationes, virtutē, honestatē & disciplinam sustulerint, & prorsus aboleuerint: sed est horrendum diuinæ iræ exemplum super eos qui veritatem, & veram Dei agnitionem contemnunt, quomodo à Deo deserti, in varios errores incidant, & ad flagitia ingentia à Satana propellantur.

Porrò cùm iam magna multitudo hominum in vrbe cōgregata esset, Lantgrauius Hesiæ seditiosos illos & Episcopū Monasteriensem amicè inter se placare & recōciliare studuit. Verùm cùm hoc frustra tantatum esset, neq; vlla admonitio locum haberet, Episcopus seuerius quàm antea & vi contra eos agere coactus est. Multorum igitur principum auxiliis adiutus, nem-

pe Archiepiſcoporũ colonienſis & Treuirẽſis & ducis Gheldrenſis, itẽ Lantgrauij Heßiæ, vrbẽ cinxit obſidione. Vbi illi ſummis, vt poterant, viribus ſe defendentes, obſidionem vſque in annum proximè ſequentem pertulerunt: etſi interim magna fame vexarẽtur ita vt & ſenes decrepitos & imbelle vulgus eiecerint è ciuitate, ne aliis commeatus deeſſet, qui egreßi, herbas & gramina, vt bruta, depaſcebant. quapropter milites miſericordia moti, eos ad deditionem vrbis amice hertati ſunt. Sed obſtinati ſpiritu, & prophetiis quibus agitabantur, vrbem dedere noluerunt, donec tandem ipſo die Ioannis Baptiſte, anno 1535. non ſine proditionibus portæ vrbis aperte ſunt. Vbi omnes hoſti reſiſtentes interfecti ſunt, & rex ipſe & eius conſiliarij Krechtin & Knipper dillincg capti, & proximè ſequenti ann. 1536. ignitis forcipibus lacerati, & è turri in caueis ferreis aliis in exemplum & terrorem ſuſpenſi ſunt. Hæc breuiter dicere volui de horrenda illa ſeditione Monaſterienſi, quæ omnibus poſteris proponatur, vt falſam doctrinam & ſeditiones fugiant, & in timore Dei viuentes, veræ doctrinæ & paci ſtudeant.

Anno 1534. Thaamas Perſarum Sophi à Turcis Tauride vrbe exutus, fugatusq́; mox aſtu & calliditate vrbem recuperat, & Turcis grauiter cæſis fuſisq́; 16. millia equorum. 18. millia

camelo-

camelorum, & instrumenta militaria non paucca aufert, peditum Turcicorum 30. millibus cæsis, quæ pugna ad Euphratim pugnata est.

Hoc anno Vlrichus dux Vuirtembergensis adiutus à Philippo Lantgrauio Hessiæ principatum auitum recuperauit, vbi & omnes actiones & dissensiones optimè sunt transactæ & compositæ.

Post clementem septimum, qui in Septembri huius anni veneno periit, & 12. Octob. electus est papa Paulus 3. antea dictus Alexāder Farnesius, Ostiensis episcopus, senio fere confectus, seditque an. 15.

An. 1535. Chistianus dux Holsatiæ, rex Daniæ creatus est, cùm iam totum regnū cōtra Lubecēses vindicauerat, capta Haphnia metropoli eius regni, éstque coronatus ab Ioāne Bugenhagio pastore ecclesiæ Vuittembergensis.

Anno 1535. rex Gallus apud Germanos se purgat vel de fœdere Turcico ambito, vel Germanico contempto: quod criminabatur Carolus imperator.

Rotæ supplicium hoc anno mense Ianuario primùm in Gallia aduersus latrones decernitur.

Mense Februario Rex Gallus omnes exteros principes circum se bello accingi videns, de parando etiam exercitu cogitans, ne plebeculam grauet, ab ecclesiasticis subsidia quærit.

¶ *Calendis Mart. Ionas quidam præfectus triremium Maßiliensium maiestatis reus Lutetiæ capite plectitur, & caput in portu Maßiliæ edito loco palo infixum proponitur.*

Anno 1535. mense Iunio, Carolus V. in Africam traiiciens, Tunetem (quæ olim Carthago erat) Solimano Turcæ extorquet. Gouletam arcem expugnat, regnúmque Tunitium totum recipit, & regem Altzachenum ante pulsum restituit. Monst.

Barbarossa pirata Turca maria infestans, ab Andræa Doria præfecto claßis Cæsarianæ superatur. Hed.

Rex Gallus recensitis legionariis suis armatísque ius suum in Sabaudia persequitur, & Allobrogum oppida quàm plurima, arcésque ferè omnes & Taurinum occupat, Vercellásque obsidet, sed paulò pòst obsidionem soluit.

Reuersus ex Africa Cæsar, Romam magno triumpho ingressus, à legato regis Galli Cardinale Lotaringo de pace ineunda compellatus, coram Pōtifice, parum æquis auribus hominem excipit, & ad hoc minas addit, se regem ad inopiam & ignobilitatem redacturum.

Marchio Salucianus à Gallo ad Cæsarem deficit.

Ioannes Fischerius Roffensis episcopus in Anglia, à Paulo 3. pontifice maxi. Cardinalis declaratus, & Thomas Morus, quia Catharinæ

reginæ

reginæ repudium ſua autoritate approbare recuſarent, & Regi ſupremi capitis eccleſiæ autoritatem ſibi aſſumēti nollent aſſentiri, capitis ſupplicio ſunt affecti.

Sub huius anni finem Franciſcus Sfortia vltimus dux Mediolanenſis moritur. Eius relicta Dorothea Chriſtierni regis Dani filia Friderico Comiti palatino, non ſine Cæſaris aſſenſu, nubit.

Circa hæc tempora Franciſcus Delphinus in Gallia moritur, veneno (vt probatum eſt) ſublatus à Sebaſtiano quodam à monte cucullo, qui & hoc nomine Lugduni pœnas dedit.

An. 1536. Cæſar Galliæ Prouinciā Narbonenſem inuadit, caſtris ad Aquas Sextias fixis. Rex contrà Cæſari occurrens, ad Auenionem caſtra locat, & Cæſarem omni commeatu, & ſpe vlterius progrediendi prohibens, eò deſperationis adducit, vt fame & dyſenteria bona exercitus parte amiſſa, in Italiam re infecta redierit. Cæterùm alia parte Galliæ Cæſariani Duce Naſſouio in Picardiam irruūt, caſtrum Turpignium expugnant ac diripiunt, ſuſpenſo è foribus caſtri præfecto. Guiſiam & Ribemontem incendunt: Fanum Quintini & Peronam obſident; fruſtra, cùm qua die Cæſar è Prouincia Narbonenſi ſe in Italiam recepit, eadem die obſidionem ſoluerint.

Heluetij Sabandiæ parte potiuntur.

Erardus à Marka episcopus Leodiensis & cardinalis titu. S. chrysogoni, patriam Leodiẽsem pacifice rexit. Leodiúmque inter cætera beneficia, elegantißimo palatio decorauit.

Iodocus clichtoueus, Ioannes Ekius, Ioannes coclæus, Fridericus Nausea, Ioannes Faber, & innumeri alij Luthero aduersantur.

Ioannes Driedonus de Turnhout theologus Louaniensis, multos composuit libros.

Non est hoc loco silentio inuoluendum strenuum fœminarum Fani Riquerij oppiduli in Picardia, exemplum. nam cùm & ciues & milites præsidiarij admodum pauci essent, & grauiter à Domirino quodam signifero in exercitu Ruthi Ducis cæsariani, opprimerentur, hostibúsque cessuri viderentur, fœminæ muris admotæ, aquis feruentibus, cineribus ignitis carbonibus permixtis, saxis, sudibus, & quicquid præsens necesßitas hortabatur, hostem tanquam Lacænæ quædam fortiter repulerunt, & duo signa hostibus extorta ciuitatem retulerunt: coactúsque est Domirinus magno suo pudore ac damno inde abscedere.

castrum Desuerncum à Cæsarianis captum, & præda refertum industria & diligẽtia principis Biesi, qui tum recens ex Prouincia Galliæ redierat, recuperatur.

catharina Angliæ regina repudiata, non sine veneni suspicione moritur mense Ianuario.

Maio

Maio sequenti Anna Bolenia (de qua supra an.1533) adulterij damnata, vnà cum Georgio fratre Norresio Vestenio, Breertono & Marco nobilibus capite plectitur. Altero pòst die Rex Ianam Semeriam tertiam vxorem ducit.

Lincolnienses & Eboracenses populi in Anglia hoc anno innouatum regni & religionis statum ægrè ferentes, prætere a & frequentibus pecuniarum exactionibus à Rege oppressi, coacto ad quinquaginta hominum millia exercitu sacram expeditionem militiã, suam appellantes contra Regem copias ducunt: sed Regiis ducibus pugna abstinentibus, ac simulatis interim futuræ concordiæ conditionibus à Rege oblatis, ab armis discedẽtes, seuerißima paulò pòst animad uersione trucidantur, duces eorum aliquot ex nobilitate, vana reconciliatæ gratiæ opinione decepti, necatique. Geor. Li.

Iacobus 5. Rex Scotus traiecto mari, fœdus antiquum Scoticum cum Gallo confirmat, & ex aula Gallica Magdalenam Francisci Valesii filiam natu maiorem Calen. Ianuarij Parisius vxorem ducit, & paulò pòst in Scotiam auehit, quæ anno sequente tabe interiit.

Antonius à Prato, Galliæ cancellarius, Legatus pontificis & Cardinalis ac episcopus Senonensis moritur.

Moritur & Erasmus Roterodamus, vir doctißimus, Basileæ, mense Iulio annos plus mi-

nus 70. natus.

Alexander Medices Florentiæ dux nihil tale suspicans, noctu à Laurentio propinquo suo proditiosè necatur.

Badurius rex Cambaiæ in India ab Aima*no Ariæ* c*armaniæque rege grauiter pressus, Lusitano se regi vectigalem facit, vt sibi sub petias eat.*

Anno 1537. *Nassouius* c*æsariani exercitus dux iterum Picardiam inuadit:* c*ui Galli occurrentes, Auchianam arcem deditione capiunt, vrbem Hisdinum expugnant: & arcem obsidione cingentes, tandem deditione eam recipiunt. Gallus eam & opere & præsidio validiore munit. Iámque velut re confecta Galli ad suos se recipiunt, cùm exercitus* c*æsarianus repente Fanum Pauli duce* comite B*urensi expugnatum captúmque incendit. Quam etiam calamitatem Monstrolium, cùm deditione in* c*æsarianorum potestatẽ venisset (quippe haud satis aduersus vim munitum) igne iniecto passum est, ciuibus tamen prius emissis.*

Inde & Morini à c*æsarianis grauiter oppugnati, ac cùm id frustra esset, obsessi, iam fame ingruente, ab Henrico Delphano mira fortitudine, commeatu præsidióque recente, non sine damno tamen, recreati, obsidione etiam hostili liberantur, decemmensium inducijs vtrinque pactis.*

Idem

Idem Delphinus copiis numerosis in agrum Taurinensem inductis, Suzam, Moncalerium, arcésque alias & oppida expugnans Cæsarianos longè vltra Padum summouet.

Induciæ triennales inter Gallos Cæsarianósque pactæ.

Cæsar cū Danis Noruegísque, & aliis Orientalis Germaniæ gentibus quadriennales inducias paciscitur.

Vniuersa Frisia Carolo V. Cæsari, duce Georgio Scentk subiecta paret.

Duo Anabaptistarum episcopi cum aliis nonnullis eius sectæ hominibus Antuerpiæ exusti.

Insueta, intempestiua, ingens aquarum inundatio in superiori Germania.

Parisiis contra portam D. Antonij turris Billiaca ad Sequanam, in qua magna vis nitri, sulfuris, & bombardici pulueris asseruabatur, fulmine tacta funditus euersa est mense Iulio.

Paulus 3. Ponti. maxi. Reginaldum Polum Margarita Edouardi 4. Angli regis nepte genitū, Romæ 10. Calen. Ianuar. Cardinalem declarauit: quem paulò pòst ad sanandam Hērici regis mentem in Anglia legatum misit. Sed is cùm in Galliam peruenisset, de immani regis sæuitia præmonitus (quo misso ad Franciscum regem Gallum cum mandatis Brianio,

vt reiecta legatione, legatum ipsum captiuum ad se in Angliã mitteret, postulabat) ex Gallia in Flandriam deflexit: & Cameraci aliquandiu commoratus, Leodium tandem peruenit: vbi per aliquot menses ab Erardo à Marchia Cardinale honorificentißimè acceptus, deinde Romam rediit.

Iana Semeria Regina Angliæ 4. Idus Octobris Edouardum filium enixa, 12. pòst die moritur.

Solymanus de Germanis ac Bohemis in Croatia victis triumphat, & captiuos nostros trũcatos naribus suorum ludibriis exponit. Ea clade 60. tormenta bellica nostri amisere, quæ cõstantinopolin auecta sunt.

Romæ tonitruum tempestuosum præter temporis statum auditum est.

In superiore Germania ingens & intempestiua aquarum inundatio exæstuat.

Nouiomagẽses cum aliquot aliis in Gheldria vrbibus suspicati Carolũ ducẽ suum Gheldrẽsem conari vt se in Gallorum potestatem reduceret, Gulielmum Ducis Cleuensis filium Ducem suum creant, qui & materno iure eum principatum sibi vendicabat. Carolus anno sequenti vita defungitur.

Anno 1538. die 18. Ianua. conspectus est Cometa vesperi post occasum Solis; qui in piscibus videbatur constitutus, cauda ortum respiciente,

ſpiciente, & ſtatim ſubſecuta eſt mors Georgij ducis Saxoniæ. Anno quoque ſequente 6. Maij, alius Cometa apparuit in Tauro non procul à capite Draconis, qui tribus ferè durauit ſeptimanis.

Hiſpani duce Marchione Guaſtio, Pedemontium inuadunt, vrbem Quieri capiunt atque ſuperueniens Galliæ Delphinus eos reprimit, & Suzam ac caſtrũ Villianum & Mõcallerium capit.

D. Thomæ marty. ſepulchrum Cantuariæ in Anglia, multorum regum ac principum donariis olim inſigne, iubente rege deſtruitur, ſublatis donariis, & prophanata D. martyris memoria. hoc ipſo tẽpore direptis ac dirutis per totam Angliam monaſteriis, Monachi omnes veſtem mutare coguntur.

Menſe Decemb. Exceſtriæ Marchio, Edouardi 4. ex filia nepos, Henricus Montacuti regulus & Edouardus Neuillius, quia regis impietati minus fauere videbantur, nullius interim grauioris criminis comperti, capite damnantur.

Redingius Glacoſnienſis & Cloceſtrenſis abbates necati. Geor. Lil.

Iſabella Imperatoris Caroli vxor fato concedit, die prima Maij.

Eodem menſe, nempe Maio, Pontifex, Galliæ rex, & imperator, ad Niciam conueniunt.

& cùm de conditionibus conuenire non possent, decẽnales inducias paciscũtur, vt à bello vtrinque abstineretur, & mercium communicatio hinc inde tuta ac libera esset.

Maria Hungariæ regina Belgarum gubernatrix Cameracum à Leonora sorore euocatur. Sibi mutuò de insperata pace gratulãtur. Adfuit & rex, qui eam honorificè exceptam, cum ingenti pompa in Franciam, tãti itineris sumptibus ex suo fisco solutis deducit. Qua beneuolentia initæ pridem pacis fœdera quasi renouata sunt.

Carolus dux Gelriæ artibus bellicis clarißimus diutino metu circumiacentes passim populos nullo hærede relicto morte sua soluit. Eum ducatum Gulielmus Cliuensis dux omnibus eius ditionis ciuitatibus consentientibus init.

Erardus de Marca episcopus Leodiensis cardinalis Titu. S. Chrysogoni moritur. In eius locum Cornelius de Seuenbergen non minoris pietatis, quam eruditionis vir substituitur. Faustißimis ab omnibus ei diœcesi subiectis ciuitatibus per eas assumpto Episcopatu cum sua põpa circumuectus, acclamationibus excipitur.

Contrahitur fœdus inter Carolum Roma. Imperatorem semper Augustum, paulũ eius nominis Pontificem tertium Ducem Senatũmque Venetorum aduersus Turcam. Suæ cuique ad bellum gerendum impensæ triremium na-

uiũm-

niúmque numerus certus aßignatur. Quæ res sanctißimos hos conatus irritos reddiderit, varia est inter homines suspicio.

Paulus tertius, delectis Cardinalibus, Ecclesiæq; proceribus, abusus, qui in Ecclesia irruperant, tollendi dat negocium. Cum delectu adhibendos ad sacerdotium, non nisi quos & pietas morum eruditióque commendet prudentissimè statuitur. Episcopatus viris bonis, doctis, qui non suûm, sed Ecclesiæ & gregis Christi negocium agunt esse contribuendos. Vtendum esse clauibus non ad lucrum, sed gratis exemplo Christi impartienda earum officia.

Neapolis horrendis terræmotibus concutitur. Ex montibus terræmotu ruptis flammæ emicant.

[illegible] Christi 1539. Isabella Portugaliæ [illegible] filia, Caro. Cæsaris vxor primo M[illegible]alem in Hispania claudit diem. Exequiæ per omnia Cæsaris ditioni subiecta loca, honorificentißimè sunt celebratæ.

Aenobarbus Turca pirata in littore Ambracio graue naufragium faciens, ad 20. hominum millia amittit.

Anno 1539. Gandauensibus in Flandria tumultuantibus, & re iam ad defectionem spectante, Carolus Imp. ex Hispania per medias Gallias, accepta Francisci regis fide, non minore nobilitatis plebísque applausu venerationéq;

vbique acceptus, quam si naturalis ac Germanus Galliæ dominus esset, in Flādriam contendens, Gandauum hæreditariam suam ditionem (vbi & natus) cum armatis aliquot ingressus, seditionis autores capite plectit, & præterquam quòd cuncta illis quæ superbiā ac rebellem ciuitatem facere solent, adimit, insuper & D. Bauonis monasteriū in arcem cōmunire illis ipsis præcipit, vbi præsidium locetur domandæ insolentiæ ciuium siqua suppullularet.

Henricus quoque comes Nassauuianus, cuius propemodum solius nutu vniuersa ductabatur Brabantia, vir eo honore dignißimus subito Bredæ moritur.

Plerique Germaniæ proceres Francforti comitia indicunt. V[illegible]m diúque de futuro rerum statu, de redigendo [illegible]rdiam [illegible]ionibus sectisque miserè dissectam G[illegible]am, reliquisque, quæ ad imperij conser[illegible]tionem pertinebant consiliis tractatum esset, re infecta liberam earum rerum pronuntiationem in opportunius prorogantes tempus, discedunt.

Moritur Gregorius Saxoniæ dux, qui eousque ad noua hæc in Germania exorta, & à fratre Ioanne electore suscepta dogmata pronas ciuitates suo imperio subditas retinuit. Eius morte ante persuasæ ciuitates, tanquam occasione data, in lutheri dogmata consentiunt.

Fames per inferiorem Germaniam grassatur, maximè circum Aquisgranum, reliquásq; eius tractus ciuitates. Ingenti classe, frumento onerata ex orietali Germania aduecta, aliquãtulum mitigata est. Hinc se malum per Alpes in Italiam concitauit, quæ tanta annonæ rerúmq; vsui necessariarum penuria laborauit, vt ni ei calamitati ab Hispanis Lusitanísque mercatoribus in Hollandiæ insulas aducto frumento fuisset succursum, fames omnia domitura videretur. Hæc sæuientis iræ diuinæ flagella alij aliò referunt, quanquam ea nunc sit succrescentium vitiorum seges, vt nulli certo, sed omnibus simul quibus infame est hcc nostrum seculum criminibus imputari debeat. Ingens claßis in Zelandiæ insulis ad expeditionem Turcicam, in quam superiore anno communibus animis conspiratum à tribus potentißimis Europæ principibus erat, cum coisset, subitò dimissa est. Diuersos Gelri aduersus nuper constitutum eius ditionis principem, Cliuiæ ducem tumultus cient.

Henricus Angliæ rex, reiecto quod nuper amplexus fuerat Germanorum dogmate, nouos quos in Angliæ regno seruari præcepit articulos, condit.

Eodem ferè tempore, duo primarij vrbis Traiectensis superioris in tumultu à vulgo ciuibúsque, crudeliter trucidantur.

risque prudẽtia, atque animus in bellis assuetus pariter & ferox, ne vniuersa classis ab irruente fortunæ absorberetur, & omnes milites turcarum gladio perirent.

Gulielmus Cliuensis dux fide à Ferdinendo Caroli Impera. fratre accepta Gandauum venit, Cæsarem salutaturus, cuius indignationem incurrisse videri poterat, quòd se Gueldrẽsem Ducem inaugurari iniussu illius passus esset; quòd nuptias Cæsarianæ neptis aspernari videretur, iam inde suspectus, quòd externa fœdera sequeretur. Itaque contemptim à Cæsare acceptus, retrò vnde venerat, abiit.

Eodẽ anno Cliuensis dux Ioannes moriens Gulielmum filium hæredem sedulò monet vt Cæsarem officiosè colat, externas amicitias ne ambiat.

Thomas Cromeuellus in Anglia malis artibus summam autoritatem in aula consecutus, & regi per aliquot annos à consiliis omnibus intimus, Essexiæ camitatu donatus, Iunio mẽse in publico foro multis criminibus obiectis capite plectitur.

Anna Gulielmi Ducis Cliuensium soror quarta Regis Angli vxor accita, paulò pòst coniugali toto repudiatur, & Catharina Hauarda Ducis Norfolciæ ex fratre neptis, quinto iam inde matrimonio Regi coniungitur.

Rhodiensium militũ religio in Anglia tollitur, fundus Regio fisco addictis.

Arthurus Plantageneta in Anglia Edouardo rege genitus, cũ Honoria coniuge perpetuis carceribus damnatur.

Lusitani in India magna victoria potiũtur.

Philippus Chabotius Franciæ Admiraldus peculatus damnatus, beneficio Regis in integrũ restituitur.

Pontifex legatos suos Cardinales certa cum instructione in Germaniam mittit pro reducẽda religione antiqua.

Ioannes Vayuoda Hungariæ rex moritur, relicto infante sub tutela Georgij Monachi, qui statim Trassyluaniam totam, Budam, Pestam, & quod reliquum in Hungaria Vayuodæ patri paruerat, in pueri verba iurare coëgit. quod intelligens Ferdinandus Cæsaris frater, comitiis quibus Haganoæ illius nomine præsidebat, relictis, cum exercitu Budam obsidet, à qua, Turcico exercitu quàm maximo superueniente funditur & fungatur, cæsis ferè in Danubij transitu omnibus suis. Turca potitus Buda, Vayuodæ filium cum matre in Transsyluaniam relegat.

Huius anni æstas valde torrida & sicca fuit suprà æstates multas præcedentes. Fuit & vini preciosissimi ac fortissimi passim etiam in locis abiectissimis copiosus, & siliginis tolerabilis

pronen-

prouentus, sed fœni, olerum, & reliquarum rerum nascentium, ex quibus esculenta confici solent, propter ingentem siccitatem magna fuit penuria. Multi eius caloris & siccitatis causam fuisse iudicant Cometam eo anno conspectum, & ecclipsin Solis magnam, quæ accidit sub initium æstatis septimo die Aprilis, cuius initium fuit ante ortum Solis, & durauit duabus horis integris post Solis ortum.

Adeóque multis in locis crebra incendia extiterunt, & de multis tanquam de incendiariis supplicia sumpta sunt.

Eimbeca Saxoniæ ciuitas tota exusta est.

Hoc anno 17. Calend. Septembris Gulielmus Budæus Parisiensis, vir citra controuersiam Græca Latináque eruditione consummatißima, relictis vndecim liberis, anno ætatis suæ 73. mortuus, noctu (vt ipse anno antè testamento præscripserat) sine vlla pompa funeris, vni columine præeunte, comitantibus doctis quàm plurimis elatus, in æde diui Nicolai campestris sepelitur.

Haganoæ primùm & deinde Vuormaciæ comitia habita, resistendi Turcarum incursionibus, & pacis Germaniæ retinendæ causa, ac de religione: vbi præsidentibus Friderico Palatino & Granuella Cancellario Cæsaris, de vno & altero capite ex controuersiis religionis disputatum est à Melanchtone

Proteſtatium, & Eccio Catholicorum partes defendente, ſed propter Ferdinandi abſentiam res imperfecta ad proxima Ratisbonenſia prorogata eſt.

Anno 1541. mēſe Aprili Carolus Imper. & legati Pontificis ac regis Galli, & viri doctiſsimi vtriuſque religionis, Ratisbonæ conueniunt Turcæ & religionis gratia: vbi diſceptatores terni vtrinque deligūtur: quibus libellum Cæſar proponit acuratè deſcriptum, cui quod æquum bonúmque videretur, adderent ipſi aut detraherent. Erant ex omnibus in vniuerſum controuerſiis articuli viginti tres. Penè iam cōueniebat, & Proteſtātes quæ addēda putarent, attulerunt, cum Contarenus Pontificis legatus rem omnem ad Conſilium reiiciendam aſſerit, nec quicquam abſente pontifice in iis ſtatuendū eſſe, maximè in quibus ab eccleſiæ Romanæ cōſenſu deſciſcerent Proteſtantes. Itaque res ea ad concilium futurum remittitur. Bellum decernitur ſumptibus imperij terra & mari gerendum contra Turcam.

Gulielmus cliuenſis ad regem Galliæ deficit, deſponſa illi Margarita regis Nauarræ filia, ex Margarita ſorore Regis Franciſci prognata.

Appetierunt & fœdus Gallicum, Danorū rex chriſtiernus, & Sueniæ Guſtaus, quòd cum Imperatore tranſigere poſſe non ſperabant:

qui

qui & Regium Galliæ ordinem honorificè ab Rege acceperunt.

Cæsar Fregosius Ligur, & Antonius Rinconius Hispanus Francisci regis legati Venetias proficiscentes, à cæsarianis intercepti, crudeliter necantur.

Carolus cæsar sub hyemis principiū in Aphricam traiecta classe vt Argeriam expugnet, naufragium facit, damnúmque magnum recipit tempestate maris, & ventorum vi. Nam partim fractis, partim submersis nauibus circiter 130. & infœliciter pugna terrestri cōmissa, vix ipse incolumis euasisse dicitur.

Gulielmus Poietus Galliæ cancellarius sordium corruptelæ, & compilationum reus ordine mouetur, & ære grauißimo mulctatus, carceri quinquennali mancipatur: vbi sacris initiatus, tandem benignitate regia liberatur, & priuatam vitam inglorius haud ita multò post terminat.

Magarita Sarisbiriensis Georgio Clarentiј Duce Edouardi quarti fratre germano nata, præter antiquum nobilitatis decus, toto vitæ suæ cursu sanctißima, septuagenaria maior, in Anglia iussu Regis capitis supplicio affecta.

Imperator cum imperij confœderatis exercitum magnum in Hungariam mittit contra Turcam ductore Ioachimo Marchione Bran-

demburgensi vt Budam recipiant: verùm ad Pestam nostri, re infœliciter gesta, fusi fugatique sunt.

Dux brunsuicensis è ditione sua per confœderatos in Germania principes & vrbes eiectus, in Hispaniam ad Cæsarem se confert.

Anno 1542. Rex Gallus cum Cæsare delegatis suis præter ius gentium cæsis expostulãs, satisfieri sibi cupit, & Mediolanum tandem post tot tergiuersationes reddi. Porrò cùm nihil Cæsar responderet quod è re esset, bellum longè cruentissimum excitatur. Longouallius dux Gallicus ad Gulielmum Cliuensem Regis Nauarræ generum in Gheldriam profectus, adiuncto sibi Martino Rossemio copiarum duce, conscriptisque ad 14. millia militum (quorum mille equites) Brabantinorum agros passim populatur, arces & oppida vastat, loca munita ære mulctat Louanienses penè in deditionem terrore cogit, & Antuerpiæ etiam suburbia diripit inceditque: Principem Aurisiacum cæsis aut captis tribus Germanorum millibus equo perniciosissimo fugientem tantum non comprehendit.

Cæsariani parte alia Cliuensem ditionem passim infestant, arces & oppida munitiora capiunt, inter quæ & Hymbergum, de quo expellere eos Cliuensis dux nequit, cùm habito Ruremundæ delectu, aliis ex omnibus locis facilè

cilè depulisset. Porrò Cæsariani an. seq. dum Hymbergi inclusis arcta fame presis commeatum inferre volunt, magnam offensionem faciunt, equitatu à Cliuensibus in fugam verso, peditatu cæso, commeatu erepto, bellicisque tormentis omnibus amissis.

Carolus Galli regis filius, dux aureliensis, Yuoidio expugnato, etiam Arlunum, Viroetonium, Lucemburgúmque, & omnes eius ducatus arces & oppida capit, munitque.

Dux Vindocinensis Galli legatus in Picardia, arcem Tornebam in Belgica septemtrionali captam solo æquat, Reutium Comitem, Flandrorum ducem, fundit fugátque: Lilerium oppidulum in Artesia cum aliquot castellis capit.

Perpennianum in Hispaniæ & Galliæ cõfinio situm frustrà Gallus Cæsarianis extorquere contendit, sub autumni finem aquis magna vi inundantibus, castráque turbantibus, & ventorum procellis arena mistis vel spirandi facultatem adimentibus, ac videndi.

Rupellani in Gallia, & marinæ aliquot insulæ propter salinarium vectigal tumultuantes, à rege armato sedantur, seminariis rebellionis extinctis, supplicibus venia data.

Catharina Hauarda Angliæ regina cum Durantio & Culperio nobilibus adulterij insimulata, capite plectitur: & Catharina Pa-

ria vidua ſexto matrimonio Regi copulatur. Geor. Lil.

Bellum inter Scotos & Anglos terra mariquegeritur.

Spiræ comitia rurſum habentur de ſubſidio contra Turcam ferendo, coactæq; ſunt copiæ, ſed nullo aut paruo fructu, fame morbiſque in exercitu ſæuientibus. In eo conuentu pontifex mentem ſuam de concilio indicendo per Antiſtitem Mutinenſem aperit, vt de loco deliberetur.

Eodem anno Beltramus cognomine Sacchin callido pariter & fælici conſilio Maranum arcem munitiſsimam cœpit, quæ variis vtrinque ſucceſsibus agitata in manus Venetorum tandem reuerſa eſt.

Eodem anno menſe Iunij in Hetruria maximus terræmotus qualis poſt natos homines nõ fuerat in Italia auditus, multas domos per ciuitates eius prouinciæ euertit. Cartagenæ ciuitatem Alemaniæ inferioris ignis tanto furore exarſit, vt tota ciuitas excepta arce, igne conſumpta fuerit.

Sub finem Septembris hoc anno locuſtarum vis ingens tanquam nubes quædam multis locis viſa, quæ initio alis carentes, pòſt quatuor adipiſcebantur, quæ vno agro depaſto, mox inde auolantes, alium atque alium ſubinde occupabant, omnia humi naſcentia abſumentes: præterquam

terquam quòd vitibus haud ita multùm nocere potuerunt. Ea calamitas agrum Mediolanensem peruasit. Itidem ex Polonia in Slesiam id genus locustæ irruentes, partem aut etiam maiorem iacturam agris intulerunt: quæ initio Octobris in Misniam ad oppidulum Oschenitz (seu Ositium) haud procul à Torga grassatæ, grauem planè odorem post se reliquerunt, ne auibus quidem maioribus tolerabilem. tandem autumnali frigore contabuerunt, & suibus pabulo fuere. Et scribunt historici subinde huiusmodi pestes in hominum culta incultáque incidisse, sed nunquam tamen sine mali præsagio, iræque diuinæ indicio.

Monstrosi infantes, atque adeò pecuini etiam fœtus paßim hoc anno nati sunt.

Iacobus 5. Scotorum rex 33. ætatis anno moritur 14. Decemb. in Fakland arce, regina filiam regni hæredem sexto antè die enixa.

Angliæ Rex fœdus cum Carolo V. Imper. contra Gallos init.

Anno 1543 Solimanus Turcarum Imperator exercitu propè infinito Hungariã ingressus Strigoniam & Albam regalẽ ciuitates, multa æneorum tormentorum vi, suorúmque immodica strage, suo imperio subegit, Deinde sibi consulens Constantinopolin reuersus est.

Rex Gallus suis extra ordinem stipendium quinquaginta millium peditum imperat: equi-

tes ad ſtatam diem preſtò eſſe iubet: & copiis magnis coactis, ad Marolias in Hannoniam progreſſus, Lādreſium oppidum capit, ac quàm poteſt ſtudioſiſſimè munit, & Landæ cuidam viro fortiſſimo tuendum committit: cuius præter alia ſtratagemata hoc ſaltem adſcripſiſſe nō piguerit, quòd vrbe paulò pòſt arcta obſidione ab hoſtibus cincta, ipſe cum paucis expeditis erumpens, per medias vigilias æneum tormentum miræ longitudinis (colubrum vocant) ex mediis caſtris hoſtium rapiēs in vrbem auexit, eóque globos aliquod in hoſtes prius eiaculatus eſt, quàm à Cæſarianis ad arma cōclamaretur: quòdque factu longè difficillimum fuit, tormentum per amnem qui inter circumſeſſum oppidum atque hoſtium caſtra iugi aqua paludem fecerat, vi abduxit, præmiſſa interim equitum leuis armaturæ turma, qui Cæſarianos impetum in Gallos facientes ludificationibus remorarentur.

Cæſar ex Hiſpania Tarracone ſoluens, Genuam apulſus, in Germaniam tranſit, vbi collecto valido exercitu Duram Cliuenſium præſidio defenſam, vi expugnat, diripit, incendit. qua clade Gulielmus dux conſternatus, & à ſuis proditus, ad Cæſaris pedes ſupplex procidens veniam impetrat, tradito in poteſtatem Cæſaris vniuerſo ducatu Gheldrenſi munitiſſimo. Qua rei indignitate, mater Ducis adeò

per-

perculsa est, vt paulò pòst è viuis excesserit.

Expeditione Gheldrensi confecta Cæsar Anglus fœderatis suis Landresium obsidentibus copias suas omnes adiūgit, debellare posse sperãs. Rex Gallus instante hyeme obsessis suis suppetias ferens, inuitis Cæsarianis commeatu in oppidum, & recente milite quantum voluit immisso, in Galliam paucis desideratis incolumis reuertitur.

Porrò qui hæc latius scire volet, in promptu sunt apud Librarios doctissimi de rebus hisce omnibus commentarij, tum Arnoldi Ferroni, tum Gulielmi Paradini, qui & res istas omneis & earum circunstantias disertè narrãt. Nostrum enchiridion tantam rerum supplectilem secum ferre non potest.

Aenobarbus classis Turcicæ ductor, Villæ Francæ portum occupat, Niciam Sabaudiæ præter arcem, expugnat: & ne circunueniretur aduentu Marchionis Guasti Cæsaris, apud Insubres vicarij: & Andreæ Dorij ex Hispania, spoliato oppido & incenso, abductisque in miseram captiuitatem viris, adolescentibus, pueris & puellis, Massiliam, letum triumphum Turcæ allaturus, properat. Sed deo ita prouidẽte, à Garsia, Viceregis Neapolitani filio, qui se Ioanniticæ classi (est autem Ioannites hic nepos Andreæ Dorij) adiunxerat, interceptus, præda illa spoliatur Italica & Ni-

censi, quàm Garsias victor ouans in portum Siciliæ apud Messanam perduxit.

Cæsariani duce comite Furstembergensi Germano loca quædã munita in Leucis recipiunt, & Lucemburgum obsident, sed mox à Gallis duce Iano Caraciolo principe Melsitano pulsi & fugati, obsidionem soluunt.

Angli milites præsidiarij Caletium Guinæum & Hamarum tuentes, ædem Dauidimphensem inuadunt, quò ad summum 120. rustici cum vxoribus & liberis confugerant: quibus acriter se tuentibus, res tandem eò redit, vt æde dedita vitam modò incolumen rustici efferent, sed fœdere violato Angli conscensa turri omnes & viros & mulieres ac etiam infantes iugulatos de sublimi præcipitant. & totam hyemem cædes edendo, vastando ac deprædando agro Boloniensi consumunt, iam ferè nemine renitente, quòd incolæ armis apti Landresium iussu regis Galli concessissent.

Mense Decembri Gulielmus Cliuensis iussu imperatoris in Ducatum Iuliæ restituitur.

Sanguine hoc anno pluit in diœcesi Monasteriensi ad castrum nomine Sassemburg, non procul à Vuarendorp.

In Frisia nouus quidam propheta existit, qui nominatur Georgius Dauid, se dei nepotem nuncupans: & cum feris & auibus quacunque lingua colloquebatur, ab iis victum

accipiens

accipiens. Asserebat cœlum esse omnino vacuum, se autem ad id missum, vt filios regni cœlestis hæredes adoptaret; alia multa planè absurda & vana deblaterans.

Pontifex omnes qui se Euangelicos vocant, anathematis fulmine petitos, hæreticos iudicat.

Anno 1544. Mense Ianua. Henrico Valesio *Delphino Galliæ, filius primogenitus apud Fonteneblæum nascitur, qui aui paterni nomine Franciscus dictus est.*

Franciscus Anguianus Burbonius, Vindocinensis ducis frater, regij sanguinis & spiritus iuuenis, Alpinarum gentium prorex, Carignianum obsidet: & fusis Cæsarianorum viginti millibus, quorum dux erat Alphonsus Daualus Guasti Marchio, nobilissima victoria apud Cerisolium potitur, & Carignianum deditione recipit.

Cæsar postquam Regem Franciscū in Spirēsibus comitiis imperij hostem pronuntiari curasset, & cùm Cæsare conspirans Henricus Anglorū rex, ingenti pecunia suis imperata, Caletum cum exercitu traiecisset, sociatis ingentibus copiis suis in Galliam irrumpunt.

Cæsar Lucemburgum deditione primùm recipit facilè, militibus præsidio relictus famè laborantibus, hinc transgressus in Campaniam, Ligniacum expugnat: deinde Sandizerium

post longam obsidionem deditione capit. Periit in ea obsidione princeps Aurangius sclopi ictu.

Comes Gulielmus Fustembergius dum mutatis vestibus Matronæ fluminis vadum tentat, quà Lutetiam Cæsar inuaderet, agnitus, capitur à Francis, & Lutetiam in custodiam abducitur.

Espernaium cum omnibus suis & viciniarum pabulis, commeatúque bellico, iussu regis succenditur, ne iis hostes potiantur.

Interea Castrū Theodorici Cæsar capit, oppidanorū aliis occisis, aliis alias multatis: inde & Cathalaunum peruenit: quæ res timorem non modicum Parisiēsibus iniecit, ne se quoque belli calamitas inuolueret: vnde de fuga nō pauci cogitare, & fortunas suas abdere. Quos vt confirmaret Rex, eò se contulit, & præsentia sua recreauit, benéque sperare iussit, & in armis esse.

Hoc rerum statu, cùm & Cæsar iam penè vndique ab inimicis cingeretur, annonáque deficeret, Rex quoque tandem pacis studio teneretur, Monachus quidam Hispanus ex Dominicanorum sodalitio, vtrinque internuntius, pacis initium dedit: quæ ita inter illos conuenit, vt Anglus quoque eo fœdere, si illi videretur, includeretur ac proinde pacis fœdera ad illum à primoribus quibusdam aulæ Gallicæ viris perferuntur: quibus ille interim octo dies in arce Hardelonia detentis

tentis (quæ quatuor millibus à Bolonia distat) Boloniam grauißime oppugnat nocte diéque: & 3. Idus Septemb. cum perpetuam obsidionem sustinuissent oppidani, præsidij præfecti nocte consilium ineunt absentibus ciuibus & vrbis tribunis de vrbe dedenda: & conditionem Rex Anglus lubens accipit. Itaque 18. Calend. Octob. vrbem, cùm adhuc retineri posset, Anglis tradunt, permißis oppidanis reculas quas vellent humeris modo suis asportare. sed egressos pone secuti Angli, dum festinanter aquas tranare cogunt, senibus multis puerisque ac fœminis neceßitatem summergendi adferunt. Ac tum demum legati Galli ab Anglo iam vrbe potito accersuntur, & re quam nollent iam facta, infecta de qua venerant [illegible] sunt. Gallus Rex deditio[illegible]ncio accepto, mox à Campania copias [illegible]ocat, quæ Boloniam Anglis extor[illegible]ent. Itaque Boloniam inferiorem ingreßi, trucidato præsidio prædæ inhiantes ordinibus desertis, ab Anglis facilè repelluntur: & quoniam commeatus inopia laborabant, continuò omnes dilapsi sunt.

Hinc Richerij fanum ab Anglis incenditur, & omnis circa ager latè vastatur.

Edemburgũ in Scotia ab Anglis diripitur.

Publice signatis literis à prorege Lusitaniæ in Malacha aureæ Chersonesi emporio

Mahometanis ablato degente, præter fælicem rerum externarum ſucceſſum ſupra quingenta hominum millia dediſſe nomen Chriſto, à quo Michael Vaſius Luſitanus homo epiſcopum ibi egit, ſignificatum eſt.

Tantum verò nunc eſſe concurſum ad baptiſmi aquas, vt vnus Franciſcus Caberius Apoſtolicè profeſsionis homo 10000. *vno menſe traxerit.*

Duo reges anno 1543. *ſunt facti Chriſtiani, vnus* cupenſis, *alter Scianus, vterque ex Moluccarum inſulis. Tota itaque ora Malabarorum quæ à Goa ad Calecutios pertinet, ſuſcepit Chriſtum, poſitis catechiſteriis in Goa. & Carãganor hic vno Franciſcano ibi vno profeſsionis Apoſtolicæ viro docẽte & priſco Eccleſiæ ritu chriſtianum catec*[illegible]*e.*

Eodem anno rex Iaſan Patauus (ſu[illegible]*nt)* [illegible] *parentem proximum ad baptiſmũ* [illegible]*ciſci intellexit, illum in via necari curauit,* [illegible] *cuius morte crux ignea ſanguinolentáue eius capiti imminens in cælo viſa eſt. Terra verò ſimiliter in decuſſem fiſſa prodigio multos idolatras ad Chriſtum inclinauit. Expeditio à prorege in regem impium decreta eſt.*

Turcarum miles inuaſerat anno precedẽti regiam regis Habeſsinorũ pretioſiue Ioãnis pulſis à præſidio Luſitanis & occiſis. Sed hoc anno recuperata ſunt omnia à Luſitanis.

Anno

Anno 1545. Classis Gallica trecentarū & amplius nauium oram Britannicam legens, Anglos è toto mari in suas mansiones compellit. Rex Franciscus terrestri itinere Boloniā cum ingenti exercitu profectus, cùm capiendæ illius spes non esset, primùm propugnaculum fortissimum duobus passuum milibus à Bolonia distans erigit, munitque, vnde & Anglorum excursiones reprimerentur, & omnis rei bene gerendæ occasio obseruaretur: deinde & alia duo commodis locis excitat postea.

Hoc anno ad mensem Septembr. Dux Aurelianus Francisci Galli filius, cui Carolus Cæsar aut suam aut Ferdinandi fratris filiam desponsurus erat, febri pestilente interit, non procul à castris regiis.

Galli Vectem insulam Anglicæ ditionis incursant.

Henricus dux Brunsuicensis collectis auxiliis ducatum suum recuperare cupiens in Saxonia vnà cum filio suo sine sanguinis effusione capitur.

Consilium Tridentinum Pontificis Legatus cum episcopis celebrat de reducenda antiqua & germana religione.

Fr. Donatus patricius Venetus, & Sena. egregius mortuo Petro Lando duce, omnium votis. Dux electus, tantæ expectationi satisfecit.

Anno 1546. Isabella filia Hērico Delphi

no Franciæ ad Fonteneblæum nascitur.

Franciscus Anguianus Burbonius cum æqualibus aulicis proceribus ludēs, illisu grauioris scrinii caput contusus, paulò pòst vita defungitur, magnum sui desiderium relinquens.

Martinus Lutherus Islebiæ in patria sua moritur, vnde funus Vuittembergam perductum, & in templo arcis sepultum est, 18. Calend. Feb.

Hoc an. 29. Maij Cardinalis ab Arbroth, dominus Dauid Betoun, à familiaribus quibusdam suis turpiter trucidatur ante diluculum, in sua arce ciuitatis S. Andreæ in Scotia, quam vnà cum filio primogenito Gubernatoris Scotiæ, & omnibus illic facultatibus instrumentisque occuparunt homines sicarij, cum Anglis coniurati.

Pax inter Gallos & Anglos certa pecuniæ summā intra octauum annum Anglis pensitanda sancitur: qua persoluta, Bolonia Gallorum fieret, interim tanquam obses penes Anglos mansura.

Pacem hanc secuta est in Gallia ingens annonæ caritas, ac propè fames.

Die sabbati, qui fuit mensis Augusti 7. an. 1546. noctu, hora ferè 11. tam horrendus cum ingenti pluuia tonitrus accidit in vrbe Meclinia, vt nullus ei comparādus iamdiu acciderit: cuius tantus extitit sonitus, vt tota vrbe tremefacta

mefacta, nihil in ea præter clamores & vlulatus audiretur, cùm suam quisque domum, aut diuersorum de cœlo tactum & fulmine petitum opinaretur, tantus sulphuris nidor sentiebatur. Ceciderat autem fulmen in Sabuli portã, quæ Gantdporte vocatur, in qua cùm esset cum omnis generis apparatus belli, tum plusquam octingenta pulueris bombardici doliola, adeò omnia diruta sunt, vt ipsa fundamenta vnà cum murorũ parte proxima funditus sublata, & procul disiecta sint, & aquæ fossæ tãto ardore exaruerint. Quòd nisi tãta illa pluuia vis fuisset, credibile est vix quenquam fuisse superfuturũ, omnésque repente, sicut olim Sodomam & Gomorram fuisse perituros.

Postridie manè, qui dies fuit Dominicus, cerneres vndique funera efferri, repertis non minus trecentis hominibus exanimatis, ita vt fuerit ingens facienda fouea, ad eos qui plenis curribus aduehebantur inhumandos: quæ res visu miserabilis erat.

Læsi & vulnerati reperti sunt supra centum quinquaginta, qui in ptocodochium ducti sunt.

Reperta est grauida mulier extincta, qua infecta fœtus eius baptizatus est.

In vico Stipitis, qui Blochstrassen appellatur, mulieri cuidam, quæ ex lecto ad claudendam fenestram surrexerat, tempestas ita

collum abſcidit, vt ei caput ab exigua pelle reliqua penderet.

In angulo vici, in quo eſt Bernardi *palatium, erat caupo quidam nomine Croes; apud quem erant quidam conuiuæ, quorum pars chartis ludebant quibus deficiente zytho, quod vocant Bier, cum caupo in cellā vinariam ad hauriendum deſcenderet, ecce tantus tempeſtatis extitit impetus, vt auulſa domus, procul abiecta ſit repertique ſunt luſores illi, chartas adhuc in manibus habentes: nemine illius domus ſaluo præter cauponem qui concameratæ cellæ beneficio ſeruatus eſt.*

Tertio poſt eas turbas die, repertus eſt homo in quadam cauerna illæſus, qui quæſiit num adhuc duraret mundus. Repertus eſt & puer, qui potum petebat. Item vir & mulier ex arbore pendentes, eò tempeſtate iacti. Multa alia huiuſmodi impetu illo acciderunt, quæ enumerare longum ſit.

Ea vrbs illuſtris antea elegantibus ædificiis, nunc intus foriſque miſere deformata eſt.

Apud ædem D. Rumoldi *quà ad* Bruxellarum *portam itur, nulla domus illæſa ſuperfuit.*

Suburbium, quod Necterer ſpſul appellatur, penè totum dirutum eſt.

Palatium Berguenſe peruaſtatum & deſtructum.

Aedes popularis diui Petri deiecta funditus.

Pala-

Palatium dominæ Margaretæ plus dimidia parte deletum.

Palatium Imperatoris planè deuastatum Lombardorum funditus euersum Diuersorium magistri veredariorũ omnino corruptum: stabulum vnà cum equis prorsus abreptum.

Bernardi palatium solo æquatum.

Augustinorũ monasteriũ ex parte excisum.

Vulpis vicus, Boochstrasse dictus, prorsum dirutus. Prati palatium & Hocstratense planè destructum. Quod nisi restitisset hoc palatium, vrbs tota deleta foret: sed eius domus moles & firmitudo maximam tempestatis vim excepit atq; sustinuit: quæ res multis oppidanis saluti fuit. Sunt præterea domus ferè septingentæ vastatæ atque complanatæ, præter palatia & loca domósque supra positas. Adde, quod nullum est templum, quod sit ab illo impetu intactum.

Illinc procul ad octo millia passuum reperti sunt ædificiorum vrbis lapides, eò tempestate abiecti, videlicet non sine detrimento non solum bonorum, verùm etiam hominum.

Audiui aliquos Basileæ in domo mercatorum aurigas, qui dicerent sese iam pactos fuisse illa pulueris doliola protinus ad comitem Burrhũ ducere, in castra Cæsaris, aduersus protestantes: sed repẽte missum de cælo fulmen, eorum haud minus consilia quã domicilia fregit.

Paulus 3. Pont. Max. iam annis 13. fœlicißimè in pontificatu degens, morte filij omnia iam transacta gaudia pensauit.

Carolus cæsar, non inuito pontifice, aduersus Germanos Lutheraneæ factionis expeditione suscepta, Germanorum exercitum, in quo supra sexaginta armatorum millia fuisse dicuntur, dißipat ac profligat: Vuirtembergensem ducem omnibus fortunis exuit: Saxoniæ ducē, & Lantgrauium Heßiæ capit: ciuitates quæ contra se arma tulerant, multat, latè rerum in Germania potitus, verè iam imperans.

Concilium Tridentinum Bononiam transfertur.

Henricus 8. Angl. Rex, anno regni 38. obstructo suppurantis tibiæ meatu, ardentißima febre correptus moritur 7. Calend. Febr. Thoma Hauardo Norfolciæ duce cum Henrico filio Surrei Comite paulò ante in carcerem coniectis coniurationis suspectis, Surreus iuuenis capite plexus, pater senex perpetuis carceribus damnatus. Edouardo Henrici regis ex Iana Semeria filio decimum ætatis annum agenti Regium nomen delatum: regnum per interreges, seu gubernatores, vti moriens Henricus mādauerat, administratum. Exequiæ defuncto Lutetiæ Parisiorum iussu Francisci Regis solennes celebratæ sunt 11. Calen. April.

Circa hæc tempora fuit Neoburgi in Palati-

latinatu Ioannes Diasius quidam Hispanus, vir literatus, qui nouam istam in religione doctrinam iam scilicet & confitebatur & docebat. Hunc frater germanus Alphonsus Diasius ex Italia profectus conuenit, qui Romæ in iudicio Rotæ assessor fuerat: rogat amice vt doctrinam Lutheranam à põtifice Romano iam olim vt hæresim damnatam, deserat. Ioannes tantùm abest vt fratris monita recipiat, vt magis ipse illum ad suam sectam pertrahere studeat. Itaque Alphonsus videns fratrem à sententia moueri non posse, simulat se à fratris sententia non admodum abhorrere, & fratrẽ hortatur, vt in Italiam proficiscens, aliis etiã eam doctrinam proponat. Ioannes fratris consilium non audit, bene sibi apud Germanos esse asserens. Quapropter Alphonsus relicto fratre Augustam profectus est: vnde paulò post ad fratrem redire statuit. cumq; iam cũ Italico quodam ministro suo ad vrbem accessisset, equis ad sepẽ alligatis summo mane vrbem ingressi, fratrem in hospitio suo quærũt, cumque introducti essent ab ancilla in conclaue, Alphonsus fratri literas ꝑpter quas se reuersum simulabat offert: quas dũ legit Ioannes, à ministro fratris (qui à tergo accedens caput ei dissecabat) interfectus est. Hac cæde perpetrata Alphõsus & minister ad equos suos redeũt, & quã celerrime Enipõtũ se recipiũt. Ibi statĩ cũ cedes præfacta esset ꝑfe-

ctus Neoburgensis misit qui homicidas ex itinere retraherent: & Eniponti inuenti, in carcerem coniecti sunt.

Hoc anno 17. calend. Aprilis, Franciscus Vatablus, homo trilinguis, & Lutetiæ Hebraicarum literarum professor regius, item Iacobus Tusanus Græcarum professor, vt eodem die prouinciam hanc susceperant, ita eodem (vita cum morte commutata) deposuerunt, magno studiosorum omnium luctu.

Paulò post hoc tempus Franciscus Valesius Francorum rex Christianiss. indomabili febre 18. dierum confectus, in arce Rambuletana, decem circiter milliaribus procul à Lutetia, via Carnotensi, pridie Cal. April. legitimis omnibus christianismi mysteriis ac ceremoniis ad amussim obseruatis moriens anno ætatis 54. regni 33. filio Henrico eius nominis secundo regnum Deo animam commendat. Itaque funus more regio curatum, postquam ad Pontem S. Clodoaldi 13. dies substitisset, illinc ad ædem D. Virginis à cãpis, quæ est in suburbiis Parisiorum extra portam D. Iacobi dictam, pro vetere more allatum est: quò & iussu Henrici regis allata sunt fratrũ suorum vita functorum cadauera, Francisci Delphini Britanniæ ducis anno 1536. 4. Idus August. & Caroli Aurelianorum ducis anno 1545. 5. Idus Septẽbr. vt patri & fratribus vna eadẽq; pietate parẽtaret.

Itaque

Itaque 10. Calend. Maij funebri pompa ad Cathedralem D. Virginis ædem Lutetiæ Rex pater cum duobus filiis elatus est, vnde postridie ad D. Dionysii perlati, inter cæteros Franciæ reges vno in tumulo siti sunt.

In Gallia Henricus secundus Francisci 1. filius, Remis more patrio Rex Francorum in ordine 58. ad 7. Calen. Augusti inauguratur.

Anno 1547. mense Maij sub Petro Toletano nomine Cæsaris viceregem agente Neapolis cœpit tumultuari factione causa inquisitionis Hispaniæ suscitata, & ad finem vsque Augusti magna vtrinque et à Cæsarianis & à populo accepta clade 400. plus minus desideratis durauit tumultus. Stabant à populo Cæsar Morminus & prior Barensis viri nobiles, & Ioannes Suessanus ciuis primarius. Ad Cæsarem nomine populi iuere principes Salertinus & Sulmonensis, cùm interim Hispani militis vehementia sæpius impetitus populus magnam cladem acceperit. In priuatorum facultates plurimas est inuolatum, arma populo ablata. Res cum Cæsare tandem centenis aureorum millibus est composita.

Eodem anno rex Tuniciorum quem in regnū depulso Barbarossa prædone Cæsar reposuerat, est oculis & regno à filio priuatus.

Is continuò classem 10. triremium armans instruésque, Strozzam Priorem Capuanū du-

cem cum illa in Scotiam mittit, vt arcẽ S. Andreæ, quam anno superiore homines nefarij occiso indidem arcis domino Cardinale Arbrothio, dolo ac fraude occuparant, reciperet: quod Strozza fortiter breui effectum reddidit. nam arcem diebus 14. vi bombardarum maximarum ita cõcußit, vt tandem 29. Iulij expugnarit & captos homicidas illos secum in Galliam vinctos adduxerit.

Mense Nouembri cauetur edicto apud Parisios, ne quis è senatu aut foro iuridico Præfectus mercatorum (quæ prima dignitas est Decurionum Parisiensium) fiat, aut ad aliud ciuile munus aspirare ausit.

Eodem mense Henrico Regi Gallo altera filia, quæ Claudia dicta est, ad Fonteneblæum nascitur.

Mense Septembri, die 10. in Scotia ad Mussilburgum Scoti duce Hontleo Comite explicata acie dubio primùm Marte acriter contra Anglos dimicãt: sed paulò pòst in ipso pugnæ ardore turbatis forté Scothorum ordinibus, capto Hontleo Comite, & multis è nobilitate Scotica cæsis victoria ad Anglos inclinauit.

Eodem anno 20. Septembris tanta vis tempestatis inundauit circa Romam ad quatuor horas vt viderentur omnia ruitura & in diluuium abitura. Cæterùm Roma tacta cœlo est in palatio S. Georgij ad ædes Laurẽtij in Lucina,

cina, vbi præterquam quod dirutum penè est Campofloræ obuersum palatium, hoc mirabilissimum est, lectum Pauli Iouij transmißis tribus cœnationibus petiit & adegit rupto cœnaculo in cellam vinariam vsque, & tamen infra lectica ibi reperta est. Cardinalis Triuultij palatium multo maiorem cladem accepit.

Specula quædam ad pontis Sixti finem citra Tyberim inscripta Aldigeria, suo casu tres homines obruit.

Mense Iunio Clodia, quæ est vrbs municipalis Venetorum dicta Chioggia vulgaribus, tacta est fulmine tam vehemēti vt murus ad multas hexapedas longus sit auulsus à fundamentis & in aërem delibratus longè loco stratus. Aedis sacræ turris laminis plumbeis vncis ferreis tenacißimè compacta spoliata est. Camini ad 40. cecidere, nauis è trāstris sarcitoriis euersa & penè in malum obuersa. nauigium vulgare, quod burchelam vocant, in aëra sublatum similiter & dolium desiderantur, cùm nauem euertisset petij in proximo loco 4. homines euersóque loco occidit. Paulo post adacta est sagitta cœlestis in angulum orientalem turris Diuo Marco sacræ Venetiis opúsque irreparabile in ea parte nisi euertatur fecit.

Paucis ante annis Aedem Zachariæ sacrā ita tetigerat fulgur, vt instar Geometræ 4. angulorum pulcherrimi operis cornices petierit,

similique fractura ruperit. Quibus ostentis, mirum est neminem concuti & ad pietatem moueri. Eodem tempore media columna turris Martianæ cælo tacta est.

Mense Decembri nocte Concep. Diuæ Virginis apud Parisios vehementer inundate Sequana, Pontis Diui Michaelis pars altera, fluminis aduersa, Orientem spectans laxatis sublicis, cum ædificiis superstructis corruit, non sine magno etiam Occidentalis partis auersæ periculo.

Anno 1548. *Comitatus Amalæus in Gallia mense Ianuario ab Henrico rege Ducatus nominatur: & primus eo titulo illustratur Frãciscus Lotaringus domini Guysiani primogenitus.*

Mense Maio Prorege Domino ab Essai equite ordinis S. Michaelis, & ductore Nicolao Villagagno equite Rhodio literatissimo, cũ quatuor quibus tunc præerat triremibus, & multis cymbis piscatoriis, in quibus inerant Scoti nobiles cõplures armati, insula quæ in æstuario Forthiæ sita inter Letham & Kyngorn oppida maritima ferè medium occupat (hanc Galli vocant insulam equorum) ante aliquot iam dies ab Anglis intercepta, & iam propugnaculis atque armis munita inuaditur, simul & deturbatis Anglis vi capitur.

Eodem tempore classis Gallica in Scotiam appulsa,

appulsa, Anglos inde magna strage depellit.

Nouæ artis opus in litore maris iuxta portum prope Boloniam prohibendis Anglis Boloniæ aditu, inuentore Castillonæo extruitur.

Academia Parisiensis propter occupatos limites prati sui ad D. Germani, & ædificiis priuatorum hominum iniussu suo instructos, mirè tumultuatur, vt Senatus etiam ea de causa cognoscere habuerit: iaceántque etiamnum ibi opera interrupta, minæq;.

Anno 1548. Solymanus Turcarum imperator expeditionem in Persas iterum aggreditur.

Eodem anno Carolus V. Imperator comitia in Germania habuit, vbi nonnulla capitula Germani[illegible]h vsu ecclesiæ Roman[illegible]orrent: verùm sibi consulere studuit, t[illegible] est in hominibus regnandi cupiditas.

Apud Burdigalenses in Gallia ingens tumultus propter salinarium vectigal & tributa extra ordinem imperata exoritur, penè vt ad defectionem res spectare videretur. Itaque Anna Mommorantius M. Eq. eò cùm exercitu ab Rege missus, seditionem omnem repente cōpescit, autoribus seditionis sublatis, & Burdigalēsibus in ordinem redactis, déque magno rerum fastigio deiectis.

Iacobi V. Scotorum regis vltimi filia vnica Maria regni hæres, annos sex nata, aut eo

amplius, in Franciã auehitur, vt Galliæ Delphino despondeatur.

Cæsar Germaniæ rebus compositis præscriptáque interim dum concilium cogeretur, sentiendi in religione viuendique formula, è Germania in Belgicam transit, secum velut triumphatos ducens Saxoniæ ducem, & Hessiæ Lantgrauium. Eò & Leonora Cæsaris soror, Francisci nuper Gallorũ regis vidua, cum bona venia Henrici Regis Galli concessit è Francia.

Ludouicus filius, Dux Aurelianus Henrico Regi Gallo ad Germani fanum nascitur mense Februario.

Antonius à Borbonio, Dux Vindocinensis: Ioannam Henr[illegible] Margaritæ Valesiæ Reginæ Nauarræ vn[illegible] filiam [illegible]rem ducit.

Anno 1549. mense Iunio Catharina Medicis Henrici Galli Regis vxor ad Dionysii Regina sacratur coronatúrque mense Iunio.

Eodem mense 16. Cal. Iul. Rex Henricus, & postridie Regina pompa insuperabili Lutetiam Parisiorum ingrediuntur, festino omnis generis ordinis ætatis hominum applausu faustísque bene ominantium votis.

Hoc ipso tempore Anglis inter se dissidentibus árces omnes & loca munita in agro Boloniensi

loniensi, præter Boloniam, adimuntur: & Iacobus de Coucy Veruinensis quòd Boloniam Anglis prodidisset, capite luit, cadauer in quatuor frusta dissectum: frustra & caput in quinque locis Boloniæ vicinis, munitis editioribusq; palis suffixa.

Philippus Caroli Impe. filius magna classe mari traiecto, in Flandriam ad patrem contendit, interea Hispania cura Maximiliano Ferdinandi regis Hungariæ (Caroli fratris) filio commissa. Cui Maximiliano vnica Cæsaris filia (fratruelis fratrueli) erat desponsata.

Eodem anno Solymani Turcæ primogenitus, quòd fratrem suum sibi à patre in imperio præferendum suspicaretur, ad Persas deficit: coactóque de Persis exercitu, in patrem insurgit, locáq; Persis finitima oppugnat expugnátque, cùm pater cum quingentis millibus militum eò profectus, primùm quidem Persas metu perculsos retrocedere cogit: sed incensis à Persis villis pagisque omnibus quacunque dierum quinque spatio profugiebant, ad tãtam rerum penuriam adactus est Solymanus, vt centum milibus suorum peste, fame & inopia extinctis, ad se reuerti sit coactus.

Rex quidam Aphricanus Sarcensis Argeriam vicinósque locos capit, arcésque munitas aliquot, quibus Cæsar ad tuendam Hispaniam vtebatur. Pretærea & Lusitanis arces aliquot

extorquet, quas vltra mare possidebant.

Paulus tertius Pontifex max. die 9. Nouembris supremum vitæ diem claudit. Vacat sedes mensibus tribus, diebus duobus.

Margarita Valesia Regina Nauarræ Hẽrici regis Galli amita moritur vigesimaprima Decemb.

Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo ineunte Solymani mors rumoribus nũciata est, qui triginta annis populum Dei afflixit. Volf. Drex.

Annus Iubileus celebratur Romæ autoritate Pontificis & Cardinalium.

Burdegalensis Senatus mense Ianuario restituitur.

Hoc anno die 20. Februarij illustris vir dominus à Thermis, eques ordinis S. Michaëlis, insignis Gallorum fortitudine, adiuuantibus aliquot Scotis, locum mirabili opere ab Anglis ad Brotthycrag in Scotia munitum, vi expugnat & Anglos ferè omnes in præsidio comprehensos occidit, prout literis à Reuerendo literatorúmque fautore Orcadum insularum antistite domino Roberto Reid Lutetiam studioso cuidam familiari suo scriptis cognouimus.

Andreas Alciatus Iurisconsultus peritissimus mense Martio Papiæ moritur.

Rex Gallus cum Anglis pacem iniens, Bolo-

niam

niam recipit, quadringentis millibus aureorum annumeratis, quam Idibus Maij ingressus argenteum B. Mariæ Virginis simulacrum multò quàm quòd antè ab Anglis inde ablatum fuerat augustius religiosè in templo consecrat.

Hæreseon cognitio à ciuilibus ad ecclesiasticos iudices reuocata in Gallia, vetitique Senatores episcoporum & aliorum antistitum ecclesiasticorum vicarios agere.

Pœnitentes peccatrices apud Parisios hoc anno ab rege redditibus auctæ, & arctiori custodia inclusæ.

Monetæ hoc anno multa cura habita in Gallia, si vnquam aliàs. Nam & multa noua nouis characteribus signísque cusa, & adulterina omnis circuncisáque damnata, & in adulteratores circuncisoréſque comprehensos animaduersum.

Carolus Maximilianus, Dux Angolismensis in Gallia mense Iulio D. Germani fanum nascitur.

Ianus Caraciolus Neapolitanus, Princeps Melphitanus, Galli regis in Pedemontio legatus moritur, cui dominus de Brisac sufficitur.

Carolus Impe. noua comitia Augustæ Vindelicorum celebrat, quò sæpius conuocati Germani principes Saxonésque superiores venturos se negãt, quòd contrà quàm quadriennio antè pollicitus esset, multa fecisse Cæsarem dicerent,

séque nolle ei conuentui adesse, in quo religio in quam conspirassent, damnanda & opprimenda videretur. Itaque detrectantibus Saxonibus, & arma parentibus, bellum nouum exoritur. Magdeburgum obsidetur: vnde erumpentes obsessi, ad tria millia cæsi. Proinde tentata porrò oppugnatio Mauricio electore duce parum fœliciter. Obsessi in magnas angustias compulsi, deditionem tamen facere detrectant.

Iisdem comitiis Cæsar Philippum filium Regem Romanorum creari cupiebat: sed Ferdinando fratre iuri suo cedere nolente, res in aliud tempus extracta.

Mense Septembri, classis Cæsarianæ (ex præsidiis Siciliensi, Neapolitano, Mediolanensi, Placentino, Florentiæ ducis hominibus, subsidio Genuensi, Rhodiensibus equitibus cōflatæ) dux ac princeps Siciliæ prorex, Dragutium quendam archipiratam, qui Tyrrheni maris oram, Baleares insulas, Corcicam, Sardiniam latrociniis infestabat, persecutus, cùm in Aphricam Aphricæ oppidum, penè totum mari cinctum, refugisse intelligeret, vrbem arctissima obsidione cingit, & 4. Nonas Septembris magna hostium clade, non omninò ipse damni expers, capit, diripitque, & occupat, validóque præsidio imposito filio suo custodiendam committit. Relata est ex ea victoria præda ingens; deprehensis indidem Iu-

dæis

dæis compluribus, tum ex Thessalonica, tum fugitiuis ex Lusitania, & negotiatoribus Alexandrinis.

13. *Calend. Octob. Regina Scotiæ, illustrissimi Ducis Guysiani filia, vidua, Hẽrico Rege Gallo vocante, in Franciam magno cũ scoticæ nobilitatis numero, & Hontleo Comite equite ordinis S. Michaëlis, sex triremibus est aduecta, quibus Strozza prior Capuanus ab Henrico Rege missus præerat.*

Eiusdem mensis die 21. Ludouicus dux Aurelianus Henrici regis filius secundus puerulus infans in arce Mantæ moritur.

7. *Non. Decemb. Parisiis in Basilica diuæ Virginis sacra, in liturgiis vespertinis cum pro more clerus in pronao templi solenniter, vt in Vigilia Conceptionis diuæ Virginis, hymnum diuæ virgini modularetur, Ioannes quidam adolescens viginti tres aut circiter annos natus, Lotaringus genere, ab ipso pronai capite per medium vtrinque adstãtis chori, ense quo erat accinctus districto, quanto potuit impetu ad Virginis imaginem, quæ ad dextram septi clericalis religiose colitur, nemine id suspicante, accurrens, si posset, concidere tentat: sed ab æditus qui ad imaginem ferè obseruare solet, & aliis quibusdam prohibitus: humi prostratus, & pro rei indignitate non nihil vellicatus, custodiæ traditur: & causa examinata, cùm nec*

resipisceret, & complures esse diceret, qui secum ea de re coniurassent, quinto post die exacta prius lingua, viuus pro æde Virginis exuritur.

18. *Calen. Decemb. Iulius tertius pontifex Max. diplomatis quoquouersum per Ecclesiã Christianam dimißis, Antistites & prelatos ecclesiasticos, omnésq; quorum intersit, ad Cõcilium œcumenicum prouocat, quod Tridentũ, Vbi iam pridem cœptum erat, reducatur ad Cal. Maij proximas. Faxit omnipotens Deus sua benigninate, vt è rep. Christiana sanctè ac legitimè cogatur, soluatúrque.*

Anno 1551. 27. *Februarij Mart. Bucerus Cantabrigiæ apud Anglos, velut voluntarius exul metu Cæsaris, moritur.*

Gabriel Marilliacus, Regius in Curia Parisiensi Consiliarius & Aduocatus, literarum eruditione, rerum & iuris peritia, ac vitæ integritate nulli (quod absque inuidia dictum sit) secundus 9. *Cal. Maias magno totius Curiæ dolore vitam morte commutat.*

Hic annus autem cùm tota penè Europa nostra alta (vt speramus) pace foris tranquillus sit, & à bellorũ tumultibus feriatus: oramus te Deus æternæ, vt propter filium tuum Iesum, mala tot annos Ecclesiæ tuæ illata mitiges: & pacem ac concordiam illi cælitus concedas, vt sublatis errorum tenebris vniuersus te orbis agnoscat, veneretur & adoret in æter-

na

in seculorum secula. Amen.

Anno 1552. Rex Galliæ Henricus 2. nomen protectoris libertatis Germanicæ agnouit & multis scriptis publicè legi curauit.

Eodem anno pactis cum Rege Angliæ induciis filiam illi despondet, dato & accepto vtrinque Regij ordinis signo cum insigni apparatu misso.

Commota eodem anno Germania est & sub Mauritij Saxoniæ ducis auspicio magnus principum & militum numerus collectus est, vt Cæsar fidem deliberando Lantgrauio reipsa cõfirmaret, quod & fecit, & aduersitatem insignẽ in fines vsque Austriæ sese sub ducens expertus est.

Segdinum, eodem anno, Hungariæ ciuitas à Turcis paulò antè occupata & possessa, multis vtrinque vario conflictu desyderatis à Turcis ad Christianos, & rursus ab his ad Turcos & postremò ad Christianos qui Turcas prædæ attentos adorsi fuerant rediens est in potestatem Ferdinandi Regis Romanorum redacta.

Hoc anno Giapam Insula (quam Marcus Paulus Venetus Cipangui, hoc est Gipan seu Giapan insulam vocat) in extremæ Asiæ finibus est maximè à Lusitanis pertẽtata & potissimùm de recipiendo Christiano dogmate, cui rei gens alioqui omnino cordatissima & in Parallelo Germaniæ Galliæq; ad Antipodes

locata, disciplinarúmque omnium gnara noluit acquiescere nisi prius Chimenses seu Sinarum populi, vnde hausere persuasionem, cõuerterentur. Vergit hæc insula ad septentriones sexcentis distans Leucis, vt Hispani numerant, à Sinarum regione versus Aquilonem, ita vt corporum colore, linguæ accentu, vestimentis & cultu Germani videantur. Insula 600. Leucas longitudinis habet, alicubi 300. latitudinis.

Constitutiones nouæ eadem tempestate de religione sunt editæ sub pupillari adhuc Edouardi Britanniæ regis ætate, vt licet non essent adstricti Angli Quadragesimæ ieiuniis, tamen à carnibus more catholicorum abstinerẽt. Præterea, ne quisquam Ecclesiæ locum in quo præter patria sacra ageret habere posset in toto regno.

Parisiis eodem anno cœpit publicè exponi doctrina de omnium Restitutione, siue de Reformatione Ecclesiæ, à qua Rex in sequenti anno vehementer extimuit, ita vt eius autoris coërcendi gratia Rex ipse cum Sanctiori concilio & curia parlamenti tractarint de cohibenda qua huic attendebat multitudine. Mẽte in primum hominem naturaliter procreatum olim immissa se perfusum esse asserebat autor, & omnino inferiorem hominis partem sicut & primam aut superiorem debere tam Mente

paterna

paterna quàm spiritu Materno in hoc mundo & in hoc corpore restitui debere, & præterea sensim duce ratione omnes tyrannides aboleri oportere affirmabat, ducéq; ratione omnia suaderi volebat.

Dux Lotharingiæ eodem anno vnà cum primaria ciuitate quæ Mediomatricum olim nunc Metis nomine vocata est, venit in Gallorum Regis potestatem Cæsare nullum lapidem vt eam recuperaret non mouente.

Ingruente vehementer hyeme Cæsar post diuturnam Metensium imò Gallorum, qui ciuitatem vix paulo antè cœperant, obsidionem partim charitate annonæ, partim peste, partim temporis iniuria, & partim exercitus maximi defectione coactus est, re infecta discedere, réque ipsa prouerbij fidem experiri, quod dicitur, Tantum fecerit quantum Metios obsidendo. Locus enim natura & arte munitißimus est.

Rex Galliæ vt Iulium Pontificem maximū ad æquioris erga Gallicam Rempub. concilij sentētiam flecteret, eodem anno sanxit, ne quisquam nomine bullarum aut aliarum quarumcunque expeditionum, vt vocant nomine, deferret aut mitteret Romam pecunias.

Missus postea legationis nomine Verallus Cardinalis præterquam quòd ægrè admissus est, notatus est (sua an suorum incuria incer-

tum.

tum est) violatæ in præoccupãdis sacerdotiis iustitiæ reus, & nisi se subduxisset, obnoxius iudidici causarum criminalium.

Remissa sunt demum omnia in pristinum statum, vt annatæ liberè sicut anteà Romam deferantur.

Sena vrbs nobilißimum Senonum olim, nunc autem Hetruscorum emporium depulsis præsidio, fraude à Diego Hurtado Mendoza nomine Cæsaris introducto Hispanis, est à Gallo in libertatem restituta, idque duce Thermensi Domino qui paulò antè in Scotia Viceregem egerat.

Eodem anno Petrus de Toledo siue Toletanus nomine Cæsaris prorex Neapoli comparauit exercitum pro recuperanda ciuitate Senensi in cuius amißione Cæsar se contemni videbatur Ad 20. millia hominum comparata erant & partim Pontificia, partim Imperatoria cura conducta. Cæterùm prorex è regione Florentiæ mari præteruectus fatis concessit dilapsique sunt.

Polinus ex gregario milite summa virtutis via ad summam nobilitatem grassatus, post classe diuexatas captásque in Britanniæ opposito Gallico ociano Flandrorum naues, & ingentem prædam comparatam, factus est claßis Mediterraneæ dux, cuius imperia detrectans Prior Capuensis vna cum duabus triremibus

à Rege

à Rege ad ſuos Melitanos commolitones ſe contulit alieni impatiens imperij.

Parma in fidem Regis Galliæ conſenſit, & ſub Octauio Farneſio duce moderationem accipit. Domus autem Farneſia in Galli partes ſe contulit, ex qua quòd Horatius perierit in proxima arcis Hedineæ euerſione ſumma iactura eſt. Iuuenis enim ille ſuper ætatem & prudens & animoſus videbatur.

Anno 1553. Pyrata Turcus nomine Biſus Muſtafa in ſinu Hadriatico fuit penè à Chriſtoforo Canale claßis venetæ præfecto oppreſſus ſpoliatus omnibus cæteris nauigiis præterquam illo ſolo in quo fuga ſibi ſalutem quæſiuit.

Silentio certè non eſt prætereunda virtus & animoſitas trium nobilium Senenſium Fœminarum quæ quum de obſiſtendo ipſi impetui Hiſpanorum ageretur, ſumpto ſingulæ vexillo euocarunt in publicas operas ad 3000. fœminarum quæ in aggerum conſtructionem materiam quotidie vſque adeò deferrant, vt ad ſacrifices vſque in id opus excitarint. Vni cui vexillum rubrum fuit nomen erat Fauſtæ Picolhominæ, alteri cui album Liuia Fauſta nomen eſt. Forteguerrenſis familiæ erat cui cœrulei coloris vexillum erat.

Licet autem non cõtigit hoc anno, ſed multis antè, tamen quia contigit Venetijs, & eſt non ſolùm digniſsimum, ſed omnino neceſſa-

rium cognitu facinus notandum hic duxit.

Anno 1497.*in finibus Veronæ puella nata est, cui nomen Iochannæ impositum à parentibus magis fato quàm voluntate vlla parentum fuit, vt euentus postea docuit. Tanta enim contemplationis & gratiæ diuinæ copia excelluit, vt totis* 52.*annis in virginitate permanens & ab esu carnium abstinens, triginta autẽ annis in aßidua infirmorum cura agens, diuinitus & sine vlla cognitione literarũ acceperit, & habuerit Venetÿs tantum diuinarum rerum lumen vt nil planè esset in tota ratione sacrorum & maximè in secretißimis priscorum interpretum Hebræorum sententÿs tam abstrusum, reconditum laténsque, quin clarißimè exponere posset. Cæterùm non tantum diuinarum & bonarum mentium spectra atque animos in suo capite Christo videbat, & de ipsius in sua membra transfusione agebat clarius quàm vulgò de materiali aut mortali generatione sit notum, sed monstrando (alioqui plagarum cœli omnino imperita) in quouis loco, licet omnino sibi incognito, aut inusitato Aquilonem, malignũque Satanæ spiritum suis membris illis præsidentem certius quàm quiuis cum quadrante ostenderet. quod quia huic scriptori sæpius tentandi gratia probanti est expertum ideò proponit ex facto, hoc ipsum aliquando ratione probaturus quæ enim fiunt supernaturaliter miraculosi-*

ßimè

ſsimèque, & tamen ex arbitrio procedunt facientis, etiam ipſo incogitante maximè notanda veniunt. Sunt autem immenſa innumeraque doctrinarum eius volumina, partim iam edita, partim Venetiis compoſita, vt oſtendatur Venetiarum locus eſſe ſuper omnia & pluſquam cætera omnia loca mundi Deo charus, & ideo à prouidentia ita conſeruatus, vt poſt Rempublicam Iudaicam ex qua naſceretur Rex Iudæorum Chriſtus, nil poſsit oſtendi maiori curæ Deo fuiſſe, quàm Venetias. Corpore ſpirituali prædita iam ante quatuor annos reliquit exuuias 1549. Venetiis. De ſuis autem parentibus terrenis nunquam voluit reddere certiorem. Similiter nec de eius ſacris lipſanis priuſquam eius hiſtoria duce ſola ratione toto in orbe demonſtretur, vult rationem haberi, licet corpus ſpirituale frequentiſsime ex quo in cœlum aſcendit, omnibus ſenſibus ſibi adeſſe probauerit, qui hoc in vniuerſi beneficium de ipſa probauit.

Eodem anno Carolus V. Imperator cæſar maximis fretus copiis, antequàm Rex Gallus exercitum compareſſet, vi adortus eſt cepit, euertit, funditusque deleuit oppidum alioqui omnino munitiſsimum & nobile (Terrauanam ſeu Terrouennam nuncupant) in Belgarum finibus. Admotam aiunt muris fuiſſe mirabili ingenio machinam quæ nec tormentis igniuo-

mis retundi, nec igne nec aqua obladi potuerit. Cuniculis autem & effracto muro capta est, adhibitis ad colloquendum dolis, quum ex altera parte miles admitteretur.

Eodem belli impetu, Hedinum arx fortissima quidem, sed duplici anni proximè exacti impulsu iam concussa, occupata à Caesarianis est, & eousque processere vt non longè ab Ambianorum finibus sint repulsi, aliquot millibus hominum partim caesis partim captis.

Lucemburgiorum fines interim Gallus depopulatur vt auerruncare hostem à suis finibus satagat, Brugis autem se continuit Caesar commisso ducis Sabaudiae exercitu. Germania maximis etiam est agitata tumultibus inter Mauritium ducem & Albertũ Marchionem Brandburgensem qui religionis praetextu inuolare in Episcoporum & Praelatorum opes se velle asserens, etiam in patriam & proximos principes grassabatur, facta suo militi vbiuis omnia depraedandi facultate. Aiunt clam Mauritium à Gallo, eius aduersarium à Caesare stare. Desiderata sunt ad 28. hominum Germanorum millia in ipso conflictu qui Iulio mense versus finem contigit, nec videntur posse res conquiescere. Grauia vulnera dicuntur & dux Mauritius & alij in eo conflictu accepisse. DUX Brũsuicensis visus est etiam desiderari.

Classe ingenti Turcarum princeps Solimanus.

nus tanquam Salernitanum principem à Petro Toletano rebus suis immeritò deturbatum repositurus littora Italiæ vexat, Melita insula tantata, Elba etiam è regione Florentiæ petita, sed postremò conatu insula Corsica Genuensibus adempta, compendio Galli se occupasse per suos ministros asserit. Sponte autem deditionem fecerunt insulani statim ad primum classis conspectum permoti, aut quod essent formidine capti, aut quod Gallis faueant. Deus illis prospiciat.

Clausit extremum diem eodem anno 1553. die 23. Maij Franciscus Donatus dux Venetus 82. Marco Antonio Senatori insigni vitæ probitate celebri ex Treuisanorum familia, homini egenorum summam curam habenti, calib[illegible]ama si quisquam alius [illegible] delatæ sunt ducales insulæ quarta Iunij proximè sequentis in numero ducum [illegible] est. Faxit Deus Optimus Maximus vt non [illegible]tis solùm votis respondeat, sed etiam in summa sanctitate superet. certè magna spes est quum iam inceperit rescindere summi materiam mali, edicto inter decem viros capitales rogato & posito, ne noctu vsquam possint soluta illa conuiuia & comœdiæ quibus seipsos excedunt ciues instituere. Nam maxima pars vitiorum in ea alebatur licentia. Lex statim ad finem Augusti mensis lata est.

Sed non est obmitienda hic diuinæ vindictæ ratio. Quidam tenui fortuna homo à patritio viro nomine indignißimo debebat habere ad 300. aureorum summam Libello petit pauper, patricius conuitiis immeritis excipit miserum hominem, & vt solent grandiores muscæ in aranearum telis, eludere volens hominem, petit dilationem octo dierum ad respondendum, & iurat vt si quid fraude aut dolo contra pauperem facit, vt statim misere pereat (constabat autem illum falsò iurare) mirum dictu statim vbi est extra palatij scalas delatus ædes monetarios adiens, concidit apoplectico similis, & sexto post die moritur, iram diuinam in sibi similium documentum expertus. Nomini parco. Sapiant cæteri.

Dux Ferrariæ in fili[illegible] quod inconsulto patre partes Regis Gallorum [illegible]rit, [illegible] rex illum in honore insigni habeat & [illegible] forsan longè quàm domi fœlicior.

Pontifex satagit ambitiosa petitione vt Senenses sua in libertate positi, legati mille militibus ex Pontificia potentio petitis vallati opera regantur, modò sit ab ipsorum arbitrio creatus ipsis militibus dux. recœpit autem facturum se vt & Gallo & Hispano sit futura grata pactio. ipse videat.

Rege Angliæ vita functo hoc anno, filia primæ vxoris regis Henrici Maria nomine

mira-

miraculosissime contra conatum Northumber landi principis, secundum testamentum paternum est in regnum assumpta & statim deauita religione, quatenus per pacem publicam instauranda licuit, agere & satagere cœpit.

Eodem anno paulò ante mortem regis missæ fuere naues ab Anglia versus Septentionem, si forsan fieri posset vt recta illas ad Cathaianum & Tartaricum perueniatur imperium.

Rex enim Eduardus licet adhuc esset iuuenis tamen iam erat insigni rerum cognitione & qui facilè annos doctrina compensauisset.

Morletus Museus quæstor regius apud Heluetios licet in vitæ cursu præ se relisset hominē cordatum, tamen quòd forsan nimis fuisse versatùs cum illis qui nil morti ex homine superesse putant, aut alio quouis iustißimo Dei iudicio in morte ipsa tam horribiliter est ob præsentiam æterni tormenti futuræque pœnæ metu agitatus, vt desperatus incusserit summum præsentibus timorem, nec vlla ratione vt prouidentiæ rationèm admitteret potuit induci, quod scriptum etiam in iudicij diuini exemplum volo sicut ab ipsismet Basilensibus & aliis qui morienti adfuerant accepi.

Basileæ & Parisiis hoc anno cœptum est de sacra Palingenesia publicis scriptis agi. Est enim qui se Ioannis Apostoli & Euangelistæ

mente perfusum Parisiis asserat. Et Basileæ autem & Parisiis est visus qui Genium Petri Apostoli ducem se recepisse contendat. Res tamen videtur omnino mundo ridicula & Pythagoricæ doctrinæ affinis.

Commouerat eodem anno multos paulò antè Basileæ quidam qui Moseos Angelum se habere asserebat, & palàm asseruerat editis scriptis regem Galliæ ante mensis Iunij ingressum Protestantium dogma suscepturum, quòd vbi contigisse non vidit subduxit sese.

Eodem anno Northumberlãdensis Dux vnà cum tribus aliis primariis viris factionis asseclis capite plexus, luit inuasæ tyrannidis pœnas habito prius ad populum longo sermone.

Paulus Cardinalis regio Britannorum sanguine natus, vir singulari probitate in Galliam & ex Gallia in Britanniã Angliámve contendit reconciliandi ipsius populi gratia. Quum in eo contendant summa probitas cum summa doctrina, non est dubium quin sit optimè de illo sperandum in rebus. Ecclesiæ componendis, quem Deus pro meritis in summum fastigium rerum vt collocet orandum est. Princeps enim reuera Philosophus summa suæ Reipub. fœlicitas est. Quantò magis Christianus etiam?

Eodem anno circa mensem Augusti rursus qui à Cæsare in Gallia Belgica stabant sub Sabau-

Sabaudiæ ducis (qui in Polemarchi loco erat à Cæsare constitutus) vexillis, sunt grauißimè à Gallo cæsi, fusi, fugatique extra Picardiæ fines quos post Hedini arcem deuictam intrauerant.

Anno 1554. Iam antea nunciata pacis confœderatio & audita inter Gallorum Regem & Imp. Roma. suum non est sortita effectum. Itaque rex Gallorum illustrißimus princeps exercitum quæq; ad belli munimenta pertinent: parat inde tantam manum exercitus ius & diuidi in duas partes, cuius vni præfuit illustrißimus princeps Vendomiensis comite domino MONMORENSI: *alteri Marchio de sancto* AN*drea princeps fortißimus. Sic inde sum exercitum progredi: partem vnam à dextris: alteram à sinistris voluit. Breui tandem tempore fuit Mariemburga vtraque parte exercitus obsessa quamquidem paucis diebus vicit ac in suam potestatem redegit.*

Die Iulij 3. præscripta hominum multitudo mensam transgreditur & huic rectà perrexit Boninam vrbem munitißimam vi & armis, paruo temporis interuallo debellatam. Sed eo tempore eadémque hora qua obsessa fuerit Bonina: Princeps illustrißimus Neuernensis vrbem Dinaten bello cæpit.

Iulij 21. Basilica R*eginæ Hungriæ domus Mariemonta illustrata multis & variis her-*

mathentis antiquißimis & aliis Regiis supellectilibus à gallis capitur.

Eiusdem mensis die 23. Bauo vrbs antiquissima vna earum quas troiani edificarunt post troiam euersam : est armis gallorum ditioni addita.

27. Die eiusdem mensis peruenit exercitus Crenecnoias iuxta Camerense oppidum principis de rupe Suryonensi interuentu delectatus. Is enim princeps curauerat euesi Crenecnoias quæ maximè necessaria ad belli vtilitatem viderentur.

Iulius Papa sibi diem extremum clausit die martij 23. 1554. cui successit Marcellus 1. electus 9. die aprilis is obiit paucis diebus postquam electus fuerit.

Marcello Paulus quartus successit 1555. eodémque anno vrbs. Vulpiana à Gallis obsessa dierum 24. spacio sese regis imperio offert.

Paulus quartus Papa sui papatus initio 1555. omnibus christianis ordinauit & præcepit vt eorum quisque ieiunio vacaret 3. diebus in Hebdomade (secundum præscriptionem episcopi in singulas diæceses) In cuius hebdomadis dominica mente pura sacrosanctum corpus Domini nostri IESV CHRISTI *sumeretur vt inde per ipsius sumptionem pax inter christianos principes componeretur.*

Eodem

Eodem tempore pacis confœderatio incœpit esse inter Galliæ regem imperatorem & Regem Angliæ, afflatu diuino: & oratione christiorum vnanimes 1. supplicantum.

Tempore eiusdem fœderis apparuit cometa veniens ab oriente in occidentem qui quidem prænunciebat anni maximam fertilitatem (vt est dictum à quibusdem Mathematicis) réque & experientia compertum.

FINIS.

CATALOGVS REGVM,
CAESARVM, ET PONTIFICVM
Romæ. vsque ad Carolum huius nominis quintum, & Iulium tertium.

Reges incipiunt ante Christum an. 571.

1	*Romulus regnauit*	an. 37
2	*Numa Pompilius*	41
3	*Tullus Hostilius*	32
4	*Ancus Martius*	24
5	*Tarquinius Priscus*	35
6	*Seruius Tullius*	34
7	*Tarquinius Superbus.*	35

C. IVLIVS CAESAR.
1 OPPRESSA REPVBLICA 1
singulare imperium obtinuit, anno ante Christum 46. regnauit annos 4.

2	*Octauianus Augustus*	56
3	*Tiberius Cæsar*	23
4	*Caius Caligula*	3
5	*Claudius*	13
6	*Sextus Nero*	14
7	*Galba*	mens. 7.

8	*Otho*	*menses* 3
9	*Vitellius*	*menses* 8
10	*Vespasianus*	*an.* 9
11	*Titus*	2
12	*Domitianus*	15
13	*Nerua*	1
14	*Traianus*	19
15	*Adrianus*	29
16	*Antonius Pius*	23
17	*M. Antonius*	19
18	*Commodus*	13
19	*Aelius pertinax*	*menses* 6
20	*Didius Iulianus*	*menses* 7
21	*Seuerus*	*an.* 18
22	*Bassianus Caracalla*	6
23	*Opilius Macrinus*	1
24	*M. Aurelius Antoninus*	4
25	*Alexander*	13
26	*Maximinus*	2
27	*Gordianus*	6
28	*Philippus*	5
29	*Decius*	2
30	*Galius Hostilianus*	2
31	*Valerianus*	15
32	*Claudius*	2
33	*Aurelianus*	5
34	*Tacitus*	*menses* 6
35	*Florianus*	*menses* 3
36	*Probus*	*an.* 6

37	*Carus*	2
38	*Diocletianus*	20
39	*Calerius Caesar*	2
40	*Constantinus* 1.	30
41	*Constantinus* 2.	24
42	*Iulianus*	1
43	*Iouinianus*	*menses* 8
44	*Valentinianus*	*an.* 22
45	*Valens*	4
46	*Gratianus*	6
47	*Valentinianus* 2.	7
48	*Theodosius*	3
49	*Arcadius*	13
50	*Honorius*	16
51	*Theodosius* 2.	26
52	*Martianus*	4
53	*Leo* 1.	16
54	*Zeno*	17
55	*Anastasius*	26
56	*Iustinus*	9
57	*Iustinianus*	38
58	*Iustinus* 2.	11
59	*Tiberius* 2.	2
60	*Mauritius*	20
61	*Phocas*	8
62	*Heraclius*	27
63	*Constantius* 3.	*menses* 4
64	*Heracleonas*	*an.* 2
65	*Constans*	27

66	*Constantinus quartus*	17
67	*Iustinianus 2.*	10
68	*Leontius siue Leo 2.*	3
69	*Tiberius 3.*	7
70	*Philippicus*	1
71	*Anastasius 2.*	3
72	*Theodosius 3.*	1
73	*Leo 3.*	24
74	*Constantinus 5.*	35
75	*Leo 4.*	5
76	*Constantinus 6.*	10

GERMANI CAESARES.

1	*Carolus magnus*	14
2	*Ludouicus 1. Pius*	26
3	*Lotarius 1.*	15
4	*Ludouicus 2.*	21
	Carolus Caluus ex Gallia	2
5	*Carolus 3. Crassus*	12
6	*Arnolphus*	12
7	*Ludouicus 3.*	10
8	*Cunradus 1.*	7
9	*Henricus 1.*	18
10	*Otho 1.*	36
11	*Otho 2.*	20
12	*Otho 3.*	19
13	*Henricus 2.*	22
		14

14	*Cunradus* 2.	15
15	*Henricus* 3.	17
16	*Henricus* 4.	50
17	*Henricus* 5.	20
18	*Lotarius* 2.	11
19	*Cunradus* 3.	15
20	*Fridericus* 1.	37
21	*Henricus* 6.	10
22	*Philippus*	9
23	*Otho* 4.	4
24	*Fridericus* 2.	37
25	*Cunradus* 4.	3
26	*Vuilhelmus*	2
27	*Rudolfus*	19
28	*Adolfus*	6
29	*Albertus* 1.	10
30	*Henricus* 7.	6
31	*Ludouicus* 4.	33
32	*Carolus* 4.	32
33	*Vuenceslaus*	22
34	*Rupertus seu Robertus*	10
35	*Sigismundus*	27
36	*Albertus* 2.	2
37	*Fridericus* 3.	53
38	*Maximilianus*	38
39	*Carolus* 5.	
40	*Ferdinandus Caes.des.*	

CATALOGVS PONTIFICVM ROM. VSQVE AD iulium huius nominis tertium.

1	*Petrus Apoſtolus poſtquàm Antiochiæ ſeptem ſediſſet an. Rom. veniens an. Domini 45. ſedit ibidẽ annos*	25
2	*Linus*	10 *al.* (11.)
3	*Cletus*	12 (*al.* 11.)
4	*Clemens*	9
5	*Anacletus*	9 (*al.* 12.)

Porrò in chronico noſtro S. Irenæum & Euſebium cum Henrico Pantaleone in chronographia eccleſiæ Chriſtianæ, ſecuti ſumus, qui ex Cleto & Anacleto vnum faciunt: quos in hoc Catalogo diſiungimus, Platinam & cæteros antiquos & modernum Ioannem Lucidum ſecuti: ne quis in calumniã rapiat ſi Catalogus hic cum chronico videatur non reſpondere: & Euariſtus qui hic 6. ponitur, illic quintus ſit.

6	*Euariſtus*	8 (*al.* 9.)
7	*Alexander*	10 (*al.* 7.)
8	*Sixtus, (qui & Xyſtus)*	10
9	*Teleſphorus*	10
10	*Hyginus, qui & Iginus*	4
11	*Pius*	11 (*al.* 9.)
12	*Anicetus*	11 (*al.* 9.)
13	*Soter*	9
14	*Eutherius*	15

15

15	*Victor*	10	(*al.*9.)
16	*Zepherinus*	8	(*al.* 7.)
17	*Calistus qui & Calixtus*		6
18	*Vrbanus*		4
19	*Pontianus*		9
20	*Antherus*		5
21	*Fabianus*		13
22	*Cornelius*		3
23	*Lucias*		3
24	*Stephanus* 1.		7
25	*Sixtus* 2.		2
26	*Dionysius*		6
27	*Felix* 1.	4	(*al.* 2.)
28	*Eutychianus*	8	(*al.an.*1.*m.*6.)
29	*Caius*	15	(*al.*10.)
30	*Marcellinus*	14	*a*(*al.* 9.)
31	*Marcellus.*		5

Ex Marcellino & Marcello quidam vnum duntaxat faciunt, ne hic quoque aliquid offendaris.

32	*Eusebius*	1.	(*al.* 3.*al.*6.)
33	*Melchiades*		4
34	*Siluester*		23
35	*Marcus*		2
36	*Iulius*		15
37	*Liberius*		6
38	*Felix secundus*		1
39	*Damasus*		18
40	*Siricius*	15	(*al.*14.)

41	*Anastasius* I.	3
42	*Innocentius*	15
43	*Zozimus qui & Sosimus*	I (al. 2.)
44	*Bonifacius* I.	3
45	*Cœlestinus*	8. (al. 9.)
46	*Sixtus tertius*	9
47	*Leo primus*	21
48	*Hilarius*	6
49	*Simplicius*	15
50	*Felix tertius*	9
51	*Gelasius*	4 (al. 6.)
52	*Anastasius secundus*	2
53	*Symmachus*	15
54	*Hormisda*	9
55	*Ioannes primus*	2
56	*Felix quartus*	4
57	*Bonifacius secundus*	I
58	*Ioannes secundus*	2
59	*Agapetus, seu Agapitus*	2
60	*Siluerius*	I
61	*Vigilius*	17
62	*Pelagius* I.	11
63	*Ioannes* 3.	11 (al. 12.)
64	*Benedictus* I.	4
65	*Pelagius secundus*	10 (al. 11.)
66	*Gregorius* I.	13
67	*Sabinianus*	I
68	*Bonifacius* 3.	*menses* 8. *d.* 20
69	*Bonifacius* 4.	*an.* 6

70	*Deus dedit*	3
71	*Bonifacius* 5.	5
72	*Honorius*	12
73	*Seuerinus*	1
74	*Ioannes* 4.	1
75	*Theodorus* 1.	6
76	*Martinus* 1.	6
77	*Eugenius* 1.	2
78	*Vitellianus*	14
79	*Adeodatus*	4
80	*Donus*	5 (*al.*2.)
81	*Agathon*	2
82	*Leo* 2.	*menses* 10
83	*Benedictus* 2.	*an.*1.*mens.*10
84	*Ioannes* 5.	*an.*1
85	*Conon*	*menses* 11
86	*Sergius*	*an.*13.(*al.*12.)
87	*Ioannes* 6.	3
88	*Ioannes* 7.	2
89	*Sosimus,(qui & Sisinius)*	*dies* 20
90	*Constantinus* 1.	*an.*7
91	*Gregorius* 2.	17.(*al.*15.)
92	*Gregorius* 3.	10
93	*Zacharias*	10
94	*Stephanus secundus*	5
95	*Paulus* 1.	10
96	*Constantinus secundus*	2
97	*Stephanus* 3.	3 (*al.*4.)
98	*Adrianus* 1.	23 (*al.*24.)

99	*Leo 3.*	20
100	*Stephanus 4.*	*menſes* 8
101	*Paſchalis*	7
102	*Eugenius 2.*	3
103	*Valentinus*	*dies* 40
104	*Gregorius 4.*	*ann.*16
105	*Sergius 2.*	3
106	*Leo 4.*	8

Hoc loco Ioannes inſeritur, quæ fœmina fuiſſe dicitur, ſeditque ann.2.quod verius interregnum duxeris.

107	*Benedictus 3.*	3 (*al.* 2)
108	*Nicolaus 1.*	10 (*al.* 9)
109	*Adrianus 2.*	5
110	*Ioannes 8.*	10
111	*Martinus 2.*	1
112	*Adianus 3.*	1
113	*Stephanus 5.*	6
114	*Formoſus*	5
115	*Bonifacius 6.*	*dies* 35
116	*Stephanus 6.*	*an.*1
117	*Romanus*	*menſes* 3
118	*Theodorus 2.*	*dies* 20
119	*Ioannes 9.*	*an.*2
120	*Benedictus 4.*	3
121	*Leo 5.*	*dies* 40
122	*Chriſtophorus*	*menſes* 7
123	*Sergius 3.*	*an.*2
124	*Anaſtaſius 3.*	2

125	*Lando*	*menses* 6
126	*Ioannes* 10.	*an.* 13
127	*Leo* 6.	*menses* 7
128	*Stephanus* 7.	*an.* 2
129	*Ioannes* 11.	4
130	*Leo* 7.	3
131	*Stephanus* 8.	3
132	*Martinus* 3.	3
133	*Agapetus* 2.	7
134	*Ioannes* 12.	8
135	*Benedictus*	*menses* 6
136	*Leo* 8.	*an.* 1
137	*Ioannes* 13.	7
138	*Benedictus* 6.	1
139	*Donus* 2.	1
140	*Bonifacius* 7.	*menses* 7
141	[illegible] 7.	*an.* 8
142	*Ioannes* 14.	*menses* 8
143	*Ioannes* 15.	*menses* 4
144	*Ioannes* 16.	[illegible]
145	*Gregorius* 5.	[illegible]
146	*Ioannes* 17.	*menses* 10
147	*Siluester* 2.	*an.* 4
148	*Ioannes* 18.	*menses* 4
149	*Ioannes* 19.	*an.* 4
150	*Sergius* 3.	1
151	*Benedictus* 8.	11
152	*Ioannes* 20.	11
153	*Benedictus* 9.	10

154	*Siluester* 3.	dies 49
155	*Gregorius* 6.	an. 2. mens. 7
156	*Clemens* 2.	mens. 9
157	*Damasus* 2.	dies 23
158	*Leo* 9.	an. 5
159	*Victor* 2.	2
160	*Stephanus* 9.	mens. 7
161	*Benedictus* 10.	menses 9
162	*Nicolaus* 2.	an. 3 (al. 2.)
163	*Alexander* 2.	11
164	*Gregorius* 7.	12
165	*Victor* 3.	1
166	*Vrbanus* 2.	12
167	*Paschalis* 2.	18
168	*Gelasius* 2.	1
169	*Calixtus* 2.	5
170	*Honorius* 2.	5
171	*Innocentius* 2.	[illegible]
172	*Cœlestinus* 2.	mens. [illegible]
17[illegible]	*Lucius* 2.	mens. 11
174	*Eugenius* 3.	an. 8
175	*Anastasius* 4.	1
176	*Adrianus* 4.	4
177	*Alexander* 3.	21
178	*Lucius* 3.	4
179	*Vrbanus* 3.	1
180	*Gregorius* 8.	dies 57
181	*Clemens* 3.	ann. 3
182	*Cœlestinus* 3.	6

183	*Innocentius* 3.	18
184	*Honorius* 3.	10
185	*Gregorius* 9.	14
186	*Cœlestinus* 4.	*dies* 18
187	*Innocentius* 4.	*ann.* 11
188	*Alexander* 4.	6 (*al.* 7)
189	*Vrbanus* 4.	3
190	*Clemens* 4.	4
191	*Gregorius* 10.	4
192	*Innocentius* 5.	*menses* 6
193	*Adrianus* 5.	*dies* 40
194	*Ioannes* 21.	*menses* 8
195	*Nicolaus* 3.	*ann.* 3
196	*Martinus* 4.	4
197	*Honorius* 4.	1
198	*Nicolaus* 4.	4
199	*Cœlestinus* 5.	*menses* 5
200	*Bonifacius* 8.	*an.* 8
201	*Benedictus* 11.	8
202	*Clemens* 5.	8
203	*Ioannes* 22.	18
204	*Benedictus* 12.	7
205	*Clemens* 6.	10
206	*Innocentius* 6.	9
207	*Vrbanus* 5.	8
208	*Gregorius* 11.	7
209	*Vrbanus* 6.	12
210	*Bonifacius* 9.	14
211	*Clemens* 7.	15

212 Benedictus 13.	24	221 *Calixtus* 3.	3
213 *Innocentius* 7.	2	222 *Pius* 2.	6
214 Gregorius 12.	2	223 *Paulus* 2.	6
215 Alexãder 5. mẽs.	11	224 *Sixtus* 4.	13
216 *Ioãnes* 23. an.	4	225 *Innocẽtius* 8.	8
217 *Martinus* 5.	13	226 Alexãder 11.	6
218 *Eugenius* 4.	16	227 *Pius* 3. dies	17
219 *Felix* 5.	9	228 *Iulius* 2. an.	10
220 *Nicolaus* 5.	8	229 *Leo* 10.	9
		(al. an. 8. mens. 8. d. 20)	
230 Adrianus 6. mẽs.	10	232 *Paulus* 3.	14
231 *Clemens* 77. an.	11	233 *Iulius*	3.

Qui antea Ioannes Maria de Monte dicebatur, Episcopus Prænestinus. Electus est autem anno domini 1550. *die septimo Februarij.*

SERIES ET ORDO REgum Francorum in Gallia.

Duces olĩ regebãt Frãcos vsq; ad initiũ anni Dñi 420. *quo ipsi filiũ* Marcomiri Ducis *Pharamũdũ sibi Regẽ cõstituũt.* An. christi *Reg.*

1 *Qui regnauit*	420	11	3 Meroueus	449.	10
2 clodiocomatus	431	18	4 chideric. 1.	459.	12

5 *Clodoueus Magn. primus Rex Christianus* 485 30

Huius filij.

6 { *Childebertus Parisiorum* / *Clotarius Suessionum* / *Clodomirus* Aurelianensium / *Theodoricus* Mediomatricũ. } 515. 45

7 *Clo-*

7 *Clotarius* 1. *solus* 560 5

Huius filij *An. Christi Reg.*

8 { *Cherebertus Parisiorum*, *Chilpericus Suessiouum*, *Guntrãnus Aurelianẽsium*, *Sigibertus* Mediomatricum. } 565 9

9 *Chilpericus* 1. *solus* 574. 14

10 *Clotarius* 2. 588. 44 13 *Clotarius* 3. 663 4

11 *Dagobertus*. 632. 14 14 *Childer*. 2. 668. 12

12 *Clodoueus* 2. 646 17 15 *Theodori*. 680. 14

16 *Clodoueus* 3. 694 4

17 *Childebertus* 2. 698 18

18 *Dagobertus* 2. 716 4

19 *Chilpericus* 2. 722 5

Carolus Martellus Frãcorũ princeps cõditus in mausoleo Dionysiaco in ordine regum 723.

20 *Theodoricus* 2 *Cala*. 727 15

21 *Chilpericus* 3. *stupidus*, *vltimus huius familiæ regno exactus, monachus efficitur*. 742 *an*. 9

Pipinorum genus.

22 *Pipinus Breuis Caroli Martelli Franciæ principis F. Anno Christi Regn.* 751 18

23 *Carolus magnus* 769 46

24 *Ludouicus* 1. *pius* 815 26

25 *Carolus* 2. *Caluus* 841 38

26 *Ludouicus* 2. *Balbus* 879 2

27 *Ludouicus* 3. & *Carolomanus eius frater, nothi ex Balbo* 881, 5 *Ludouicus iners* 5

28	*Carolus Crassus imp.*	886	5
29	*Odo*	891	9
30	*Carolus Simplex*	900	27
31	*Rodolphus*	927	2
32	*Ludouicus* 4. *transmarinus*	929	27
33	*Lotarius* 6.	956	31
34	*Ludouicus* 5. *Theuto. Francorum postremus.*	987	1
	Capetorum genus.		
35	*Hugo Capetus, Comes Parisiensis, vi, & fauore militum primus Gallus Gallorum Rex*	988	9
36	*Bobertus*	997	34
37	*Henricus* 1.	1031	30
38	*Philippus* 1.	1061	49
39	*Ludouicus* 6. *crassus*	1110	28
40	*Ludouicus* 7, *iunior*	1138	43
41	*Philippus* 2. *Augustus, dictus à Deo datus*	1181	43
42	*Ludouicus* 8.	1224	3
43	DIVVS *Ludouicus*	1227	44
44	*Philippus* 3.	1271	15
45	*Philippus* 4. *pulcher*	1286	28
46	*Ludouicus Hutinus*	1314	2
47	*Philippus Longus*	1316	5
48	*Carolus pulcher*	1321	7
49	*Philippus Valesius*	1328	22
50	*Ioannes*	1350	14

51

51	*Carolus 5. sapiens*	1364	17
52	*Carolus 6.*	1381	42
53	*Carolus 7.*	1423	38
54	*Ludouicus 11.*	1461	23
55	*Carolus 8.*	1484	23
56	*Ludouicus 12. Dux Aurelianensis*	1498	17

57 *Franciscus Valesius, Dux Engolismensis, Ludouici 12. gener. fil. Caroli Valesii pronepotis Caroli Sapientis, vir omni laude cumulatissimus.* 1515 32

58 *Henricus 2. Francisci Valesii filius Anno Christi* 1547.

Faxit omnipotens Deus immensa sua benignitate vt regnum eius faustum sit, fœlix, atque fortunatum.

ANGLORVM REGVM SERIES.

Post Christum natum.

		Anno Christi	*Reg.*
1	*Egbertus*	801	37
2	*Edelhus*	838	20
3	*Ethelbadus*	858	*menses* 5
4	*Ethelbertus*	858	*an.* 5
5	*Ethelredus*	863	9
6	*Aluredus*	872	28

7	*Edouardus senior*	900	24
8	*Adelstanus*	924	16
9	*Edmundus* 1.	940	6
10	*Eldredus*	946	9
11	*Eduinus*	955	4
12	*Edegarus*	959	16
13	*Edouardus martyr*	597	3
14	*Ethelredus*	978	38
15	*Ednundus* 2. *dictus ferreum latus*	1016	1
16	*Canutus* 1 *Danus*	1017	20
17	*Haraldus Danus*	1037	4
18	*Canutus* 2. *Danus*	1041	2
19	*Edouardus sanctus*	1043	23
20	*Haraldus* 2.	1066	1
11	*Gulielmus conquæstor*	1067	21
22	*Gulielmus Rufus*	1088	13
23	*Henricus* 1.	1101	25
24	*Stephanus*	1136	19
25	*Henricus* 2.	1155	34
26	*Ricardus* 1.	1190	10
27	*Ioannes*	1200	17
28	*Henricus* 3.	1217	56
29	*Edouardus* 1.	1273	35
30	*Edouardus* 2.	1308	19
31	*Edouardus* 3.	1327	51
32	*Ricardus* 2.	1378	22
33	*Henricus* 4.	1400	14
34	*Henricus* 5.	1414	9

35

35	*Henricus 6.*	1423	38
36	*Edouardus 4.*	1461	23
37	*Edouardus 5.*	1483	*menſ.2*
38	*Ricardus 3.*	1484	*an.2*
39	*Henricus 7.*	1486	34
40	*Henricus 8.*	1510	38
41	*Edouardus 6.*		

SERIES ET ORDO SCOTORVM REGVM.

1 *Fergusius primus Scotorum Rex, cœpit regnare ante Christi natiuitatem annis fere 300. hoc est, 299. & regnauit annis* 25

		Anno Christi	*Reg.*
2	*Feritharis cœpit*	274	15
3	*Mainus*	259	29
4	*Dornadilla*	230	28
5	*Nothatus*	202	20
6	*Ruther*	182	26
7	*Rutha*	156	14
8	*Thereus*	142	12
9	*Iosina*	130	24
10	*Fimanus*	106	30
11	*Durstus*	76	9
12	*Euenus primus*	67	19
13	*Gillus Nothus*	48	2

Candallus interrex, sed quandiu, non exprimitur.

14	*Euenus 2.*	46	17

15 *Ederus. Si numeri, quibus produntur singuli reges Scotorum, & quandiu vnusquisque imperitarit, rectè positi sunt, sub hoc rege potius quàm regnante Metellano Christus nascitur, anno videlicet Ederi. 29. qui quidem* Reg.an. 48

16 *Euenus 3. cœpit à Christi natiuitate* 19. Reg.an. 7

17	*Metellanus*	26	39
18	*Caratacus*	65	20
19	*Gorbredus primus*	85	18
20	*Dardannus*	103	4
21	*Corbredus 2.*	107	35
22	*Lugthacus*	142	3
23	*Mogallus*	145	36
24	*Conarus*	181	14
25	*Ethodius primus*	195	33
26	*Satrahel*	228	4
27	*Donaldus primus. Item primus rex Christianus apud Scot.*	232	21
28	*Ethodius 2.*	253	16
29	*Athirco*	269	12
30	*Nathalocus*	281	11
31	*Findocus*	292	10
32	*Donaldus 2.*	302	1
33	*Donaldus 3.*	303	12

34

34	*Crathlintus*	315	24
35	*Fincormachus*	339	47
36	*Romachus*	386	3
37	*Angusanus*	389	2
38	*Fethelmachus*	391	3
39	*Eugenius* 1.	394	3
	Interregnum	397	44
40	*Fergusius* 2.	441	9
41	*Eugenius* 2.	450	3
42	*Dongardus*	453.	5
43	*Constantinus* 1.	458	17
44	*Congallus*	475	20
45	*Conrannus*	405	35
46	*Eugenius* 3.	530	34
47	*Conuallus*	564	20
48	*Kinnatillus*	574	2
49	*Aidanus*	576	27
50	*Kennethus Keir*	*menses*	4
51	*Eugenius* 4.	603	*an.* 15
52	*Ferquhardus* 1.	618	13
53	*Donevaldus*	631	13
54	*Ferquhardus* 2.	644	18
55	*Malduinus*	662	20
56	*Eugenius* 5.	682	4
57	*Eugenius* 6.	686	10
58	*Ambirkeletus*	696	2
59	*Eugenius* 7.	798	17
60	*Mordacus*	715	16
61	*Ethfinus*	731	30

62	*Eugenius* 8.	761	3
63	*Fergusius* 3.	764	3
64	*Soluathius*	767	20
65	*Achaius, qui cum Carolo Magno fœdus primùm iniuit*	787	32
66	*Conuallus*	819	5
67	*Dongallus*	824	6
68	*Alpinus*	830	4
69	*Kennethus* 2.	834	20
70	*Donaldus* 5.	854	6
71	*Constantinus* 2	860	13
72	*Ethus*	873	2
73	*Gregorius*	875	12
74	*Donaldus* 6.	887	11
75	*Constantinus* 3.	898	40
76	*Malcolmus* 1.	938	15
77	*Indulphus*	953	9
78	*Duffus*	962	5
79	*Culenus*	967	5
80	*Kennethus* 3.	979	25
81	*Constantinus* 4.	997	3
82	*Grimus*	1002	9
83	*Malcolmus* 2.	1011	31
84	*Duncanus*	1042	6
85	*Macchabæus*	1048	16
86	*Malcolmus* 3.	1063	36
87	*Donaldus* 7. &		
88	*Duncanus, simul.*	1099	4
89	*Edgarus* 4.	1103	9

90

90	*Alexander* 1.	1112	71
91	*Dauid* 1.	1129	29
92	*Malcolmus* 4.	1158	12
93	*Vuilelmus*	1170	49
94	*Alexander* 2. *qui fœdus cũ Philippo eius nominis ſeptimo Gallorum rege renouauit*	1219	35
95	*Alexander* 3. *qui ſubſidium D. Ludouico Gallorum regi proficiſcenti in Sarracenos tulit*	1254	37
	Interregnum 1291. *annos* 6 *&* *mẽſes* 9		
96	*Ioãnes Balliolus* 1297. *an.* 3. *& mẽſ.* 9		
	Hic Eduardus Anglus Scotos vexat in annos decem, & cœpit	1300	10
97	*Robertus Bruyſs.* 1.	1310	20
	Interregnum	1334	2
98	*Dauid* 2.	1336	39
99	*Robertus* 2.	1375	19
100	*Robertus* 3.	1394	16
	Interregnum	1410	13
101	*Iacobus* 1.	1423	13
102	*Iacobus* 2.	1436	24
103	*Iacobus* 3.	1460	28
104	*Iacobus* 4.	1488	25
	Interregnum Ioan. Stuart ducis Albaniæ		
105	*Iacobus* 5.	1513	29

Interregnum Iacobi Hammilton, Araniæ Comitis.

Maria Iacob 5. filia cœpit 1542. sub finem anni 14. Decemb. & viuit in Galliis apud Christianissimum Regem Henricum eius nominis secundum.

CATALOGVS OMNIVM DVCVM VENETORVM

vsque ad Marcum Antonium Trinisanum.

Venetiæ trecentis ferè annis alternatim sub consulibus, sub tribunis, sub ducibus Heraclianis aut magistris militum, donec sunt in Riuo alto instituti hi Duces.

Anni Christi	Numerus Ducum		Anni	Menses	Dies
709	1	Paulus Anazatus	5	1	5
714	2	Marcellus Tachasia	7	3	6
721	3	Vrsus	9	0	0
730	4	Adeodatus	11	2	0
742	5	Dabanus	1	6	0
743	6	Dominicus Monarcursus	5	0	0
748	7	Mauritius Carob.	16	0	0
764	8	Ioannes Calbus	19	0	0
784	9	Obelerius	2	0	0
786	10	Bradus Cantianus	3	0	4
789	11	Angelus Badoërius	18	0	0
808	12	Iustinianus Badoë.	2	6	0

810	13	*Ioannes Baloërius*	23	0	19
833	14	*Petrus Gradenicus*	29	0	6
863	15	*Vrsus secundus*	27	7	0
889	16	*Ioannes*	6	0	0
895	17	*Petrus Candianus*	1	0	0
896	18	*Petrus Tribanus*	13	0	7
919	19	*Vrsus tertius*	19	0	0
940	20	*Petrus Candianus*	1	0	0
941	21	*Petrus vrsus*	6	0	0
947	22	*Petrus Candianus*	17	0	0
964	23	*Petrus Candianus*	9	0	0
973	24	*Petrus Vrseolus*	1	0	0
975	25	*Vitalis Candianus*	1	0	0
976	26	*Tribonius memius*	14	0	0
990	27	*Petrus Vrselinus*	18	0	0
1008	28	*Otho Vrselinus*	9	0	0
1017	29	*Petrus Gradenicus*	14	0	0
1031	30	*Vrsus quartus*	1	0	0
1031	31	*Dominicus Vrseolus*	0	0	4
1032	32	*Dominicus Gradenic.*	10	4	0
1082	33	*Dominicus Contaren.*	25	19	0
1068	34	*Dominicus Syluius*	13	5	0
1082	35	*Vitalis Falerius*	13	4	0
1095	36	*Vitalis Michaël*	3	5	0
1098	37	*Ordelafus Falerius*	19	0	0
1117	38	*Dominicus Michaël*	11	0	0
1128	39	*Petrus Pollanus*	18	0	0
1146	40	*Dominicus Maurocen.*	7	0	0
1153	41	*Vitalis Michaël*	20	0	0

1173	42	*Sebaſtianus Zianus*	5	0	0
1178	43	*Laurus Malipetra*	14	0	0
1192	44	*Henricus Dandulus*	12	0	0
1204	45	*Petrus Zianus*	22	0	0
1226	46	*Iacobus Theupulus*	20	8	0
1247	47	*Marinus Maurocenus*	3	7	0
1250	48	*RaineriusZenus*	16	0	0
1266	49	*Laurentius Theupulus*	7	1	0
1273	50	*Iacobus Contarenus*	8	5	5
1281	51	*Ioannes Danolonus*	9	7	0
1290	52	*Petrus Gradenicus*	22	4	0
1312	53	*Marinus Georgius*	0	10	0
1313	54	*Ioannes Sorancius*	16	5	0
1329	55	*Franciſcus Dandulus*	11	1	20
1340	56	*Bartholomæus Grad.*	3	2	20
1343	57	*Andreas Dandulus*	11	8	0
1354	58	*Martinus Soletanus*	0	7	9
1356	59	*Ioannes Gradenicus*	2	3	0
1356	60	*Ioannes Delphinus*	5	3	0
1361	61	*Laurentius Celſus*	4	0	0
1365	62	*Marcus Cornarius*	3	0	0
1368	63	*Andreas Contarenus*	15	0	0
1383	64	*Michaël Maurocenus*	0	4	0
1383	65	*Antonius Venerius*	18	0	0
1401	66	*Michaël Strenus*	13	3	0
1413	67	*Thomas Mocenicus*	10	3	0
1424	68	*Franciſcus Foſcarus*	34	6	0
1457	69	*Paſchalis Malipetra*	4	6	6
1462	70	*Chriſtophorus Morus*	9	6	7

1471	71	*Nicolaus Thronus*	1	8	0
1473	72	*Nicolaus Marcellus*	1	3	6
1474	73	*Petrus Mocenicus*	2	2	0
1476	74	*Andreas Vendrami*	2	4	0
1478	75	*Ioannes Mocenicus*	7	0	0
1485	76	*Marcus Barbadicus*	4	9	15
1489	77	*Augustinus Barbadic.*	11	9	12
1501	78	*Leonardus Laureda*[illegible]	19	8	20
1521	79	*Antonius Grimanus*	2	10	2
1523	80	*Andreas Grittus*	15	7	7
1538	81	*Petrus Landus*	6	9	12
1545	82	*Franciscus Donatus*	7	5	26
1553	83	*Marcus Antonius Triuisanus.*	0	0	0

DE ORDINIBVS RELIGIONVM EX *Ioanne Lucido.*

Ordines religionũ plures in ecclesia Dei sunt instituti: quorum aliquos insigniores ordinatè subiunguntur.

Ordo communis clericorum à beato Petro Apostolo & aliis apostolis institutus est.

Ordo monachorum in eremis Aegypti & Nitriæ tempore sancti Antonij abbatis instituitur, & roboratur, diuersis tamen constitutionibus.

Ordo monachorum S. Basilij, quibus ipse Basilius Cæsariensis episcopus Cappadociæ regulam tribuit, ab eo originem habuit.

Ordo Canonicorum Regularium à beato Augustino episcopo instituitur: quibus regulam dedit, sub qua plures ordines reguntur. Refloruit hic ordo anno Domini 1080. sub Iuone, & postmodum etiam ann. Domini 1380, reformatus est.

Ordo monachorũ nigrorum S. Benedicti ab ipso instituitur, quibus regulã scripsit: sub qua etiam plures ordines monachorum in Christo militant.

Ordo Cluniacensis sub Oddone sumpsit initium, anno Domini 913. vt refert Vincentius in speculo hist. libr. 25. & S. Antoninus in

secunda parte Chonicæ tit.15.cap.16.6.1.

Ordo Camaldulensis à B. Romualdo initium sumpsit in eremo Camaldulensi anno Domini 1012.

Ordo Vallis vmbrosæ à B. Ioanne Gualberti Florentino accepit exordium anno Domini 1070. *Sub quo sunt Syluestrini eodẽ habitu, à quodam Syluestro dicti: qui eum ordinem inchoauit in monte Fano prope Fabrianum in Marchia Anconitana.*

Ordo Grandimontensis sub Stephano papa incepit anno Domini 1076.

Ordo Carthusiensium initium habuit à Brunone anno Domini 1086.

Ordo Cistertiensis & primùm eius cœnobiũ fundatur anno Domini 198.

Ordo Templaris militiæ S. Ioannis Ierosolymitani cœpit anno Domini 1120.

Ordo Præmonstratensium cœpit anno Domini 1120.

Ordo Humiliatorum licet inceperit anno Domini 1017.*tamen confirmationem accepit ab Innocentio* 3.*anno Domini* 1200.*vt affirmat S. Antoninus in secunda parte chronicæ titulo* 15.*cap.*23.

Ordo Prædicatorum à B. Dominico inchoatur in partibus Tholosanis anno Domi. 1203 *sub Innocen.*3.*Sed postea confirmatur per Honorium* 3. *an. Domini* 1216.*mens. Decembr.*

die

die seq festum S. Thomæ Apostoli. Moritur inde B. Dominicus Bononiæ ann. Domi. 1221 octauo Id. Aug. hoc est die 6. eiusdem mensis feria 6. Festum tamen eius die præcedente, hoc est, die 5. celebratur ex institutione Gregorij papæ 9. vt patet in bulla canonizationis eius, vbi dicitur: Statuentes firmiter, ac vniuersitati vestræ præsentibus iniungentes, vt nonis Augusti ante diem quo posita carnis sarcina diues meritis penetrauit in sancta, similis sanctorum factus in gloria, eius natalitia celebretis.

Ordo minorum à B. Francisco inchoatur post annum Domini 1206. s post suam conuersionem sub Innocentio 3. Sed postea confirmatur per Honorium 3 anno Domini 1223. mense Nouemb. in vigil. S. Andreæ Apostoli. Inde obiit B. Franciscus 4. nonas Octobris die dominica anno Domini 1226. Horum autem monachorum minorum suo tempore 60000. fuisse testatur Sabel. En. 9. lib 9.

Ordo Cruciferorum licet quidã dicunt quòd initium habuerit à Cyriaco episcopo Ierosolymitano, qui prius Iudas dicebatur, & ostendit Helenæ locum, vbi crux christi iacebat, & postea martyrio coronatus est: tamen confirmatur secundum quosdam per Innocentium 4. post annum Domini 1243.

Ordo Eremitarum S. Augustini confirma-

tur per Alexandrum 4. post annum Domini 1256.

Ordo Carmelitarum reformatur per Honorium 4 anno Domini 1287.

Ordo seruorum beatæ Mariæ à beato Philippo ad formam redigitur, & confirmatur post reformationem Carmelitarum.

Ordo Cœlestinorum, sic à Cœlestino dictus, confirmatur anno Damini 1297. per Bonifacium 8.

Ordo sanctæ Brigidæ virorum & mulierum ab eadem instituitur, & approbatur per Vrbanum 5. anno Domini 1370. eodem anno incepit societas Iesuatorum sub Ioanne Columbino Senensi.

Ordo montis Oliuarum instituitur eodem anno Domini 1370.

Ordo mēdicantium S. Hieronymi instituitur anno Domini. 1407.

Ordo Canonicorum habitus Cœlestini S. Georgij de Alga per Laurentium Iustinianū instituitur eodem anno.

Ordo Scopetinorum siue S. Saluatoris cœpit anno Domini 1410.

Ordo Minimorum S. Francisci de Paula confirmatur per Sixtum 4.

Alios ordines parùm nominatos ommittimus.

FINIS.